

วารสารวิชาการ

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

Faculty of Humanities and Social Sciences

Thepsatri Rajabhat University Journal

ISSN: 1685-2813

ปีที่ 3 ฉบับที่ 1 มกราคม-ธันวาคม 2558

Volume 3 Issue 1 January-December 2015

วารสารวิชาการ

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

Faculty of Humanities and Social Sciences

Thepsatri Rajabhat University Journal

I S S N : 1685-2613

ปีที่ 9 ฉบับที่ 1 มกราคม-มิถุนายน 2561

Vol. 9 No. 1 January-June 2018

กำหนดการเผยแพร่ ปีละ 2 ฉบับ

ฉบับที่ 1 มกราคม - มิถุนายน / ฉบับที่ 2 กรกฎาคม - ธันวาคม

วัตถุประสงค์

1. เพื่อส่งเสริม สนับสนุน เผยแพร่ผลงานวิชาการและงานวิจัยที่มีคุณภาพของอาจารย์ บุคลากร และนักศึกษาทั้งภายในภายนอกสถาบัน
2. เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ทางวิชาการของอาจารย์ บุคลากร และนักศึกษาทั้งภายในภายนอกสถาบัน
3. เพื่อให้บริการทางสังคมในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางวิชาการ

ขอบเขตเนื้อหา

บทความวิจัยและบทความวิชาการทางด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ได้แก่ สาขาสังคมศาสตร์ รัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ นิติศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ ศึกษาศาสตร์ มนุษยศาสตร์ ภาษาและวรรณคดี ปรัชญา จริยธรรมและศาสนา และสาขาอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

คณะกรรมการที่ปรึกษาวารสารวิชาการคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี :

อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ วิจัย และนวัตกรรม

คณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

ดร.วิทยา เจริญพันธุ์ คณะกรรมการการอุดมศึกษา

พล.อ.ดร.จิระ โหมทพวงศ์ สมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

บรรณาธิการ : อาจารย์ชลิดา แสนวิเศษ

ผู้ช่วยบรรณาธิการ : อาจารย์ ดร.สุริยะ หาญพิชัย, อาจารย์สุธินี วงศ์วัฒนากุล, อาจารย์วีรวิทย์ บุญส่ง และอาจารย์ชนิดดา โชติช่วง

กองบรรณาธิการ : มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

รองศาสตราจารย์ ดร.กรลัก เต๊ะขันหมาก

รองศาสตราจารย์ ดร.สรายุทธ เสี่ยงม

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รัชดา พงศ์ไพรัตน์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มยุรี รัตนเสริมพงศ์

อาจารย์ ดร.วาสิตา เกิดผล ประสพศักดิ์

อาจารย์ภัทราพร โชคไพบุลย์

หน่วยงานภายนอก

ศาสตราจารย์ ดร.สมบุรณ์ สุขสำราญ ราชบัณฑิต

ศาสตราจารย์ ดร.จาง อติวัฒน์สิทธิ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์

รองศาสตราจารย์ ดร.เสาวลักษณ์ โกสสิติอัมพร มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

รองศาสตราจารย์ ดร.ธานี สุขเกษม มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

รองศาสตราจารย์ ดร.บุญร่วม คำเมืองแสน มหาวิทยาลัยมหาภูมิภฏราชวิทยาลัย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รัตนะ ปัญญา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชาคร คัยนันท์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อนุวัต กระสังข์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สาธิต ทรัพย์รวงทอง มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

พ.ต.ท. ดร. ภูมิพจน์ น้อมชอบพิทักษ์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจสามพราน

ศิลปินกรรม : อาจารย์ปริญญากุลจน์ ใจสะอาด และนางสุภรัตน์ เครือวงษา

ประสานงาน : นางสาวสุนทรี รื่นชู

ภาพปก : ภาพเขียนสีน้ำ เจ้าของภาพ อาจารย์ ดร.จุติรัช อนุกุล สวณลิขสิทธิ์

สำนักงาน : คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

321 ถนนนารายณ์มหาราช อ.เมือง จ.ลพบุรี 15000

โทร. 036-411150 หรือ 036-427487-93 ต่อ 12231

E-mail: human@tru.ac.th และ <http://human.tru.ac.th>

จัดพิมพ์โดย : บริษัท พี.เอ.ลีฟิ่ง จำกัด

เลขที่ 4 ซอยสิรินธร 7 แขวงบางบำหรุ เขตบางพลัด กรุงเทพฯ 10700

โทร. 02-881-9890

คณะกรรมการกลั่นกรองบทความ

วารสารวิชาการคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี (Peer Review)

ผู้ทรงคุณวุฒิจากภายใน

1. รองศาสตราจารย์ ดร.สรายุทธ เสงี่ยม	มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
2. รองศาสตราจารย์ ดร.ภาสกร เต๊ะขันหมาก	มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
3. รองศาสตราจารย์ ดร.ปราโมทย์ จันทร์เรือง	มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
4. รองศาสตราจารย์ ดร.พนิตสุภา ธรรมประมวล	มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
5. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิไล ทองแผ่	มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
6. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มยุรี รัตนเสริมพงศ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
7. อาจารย์ ดร.วาสิตา เกิดผล ประสพศักดิ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
8. อาจารย์ ดร.สุริยะ หาญพิชัย	มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

ผู้ทรงคุณวุฒิจากภายนอก

1. ศาสตราจารย์ ดร.บุญทัน ดอกไธสง	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
2. รองศาสตราจารย์ ดร.อภิรักษ์ จันตะนี	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
3. รองศาสตราจารย์ ดร.นิตยา ปิณฑานนท์	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
4. รองศาสตราจารย์ ดร.พรอัมรินทร์ พรหมเกิด	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
5. รองศาสตราจารย์ ดร.สัญญา เคนาภูมิ	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
6. รองศาสตราจารย์ ดร.ยุภาพร ยุภาศ	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
7. รองศาสตราจารย์ ดร.เสาวลักษณ์ โกศลกิตติอมพร	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
8. รองศาสตราจารย์ ดร.ภักดี โพธิ์สิงห์	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
9. รองศาสตราจารย์ ดร.ธีระภัทรา เอกผาชัยสวัสดิ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์
10. รองศาสตราจารย์ ดร.ยาใจ พงษ์บริบูรณ์	มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
11. รองศาสตราจารย์ ดร.วราภุต เกื้อนช้าง	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย นครสวรรค์
12. รองศาสตราจารย์ ดร.สุนทรี ดวงทิพย์	มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร
13. รองศาสตราจารย์ ดร.สรณัฐ ไตลังคะ	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
14. รองศาสตราจารย์ ดร.นันทนัย ประสานนาม	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
15. รองศาสตราจารย์ ดร.พยุ่ง ชิดาร์	มหาวิทยาลัยนครสวรรค์
16. รองศาสตราจารย์ ดร.ธานี สุขเกษม	มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์
17. พระมหาบุญเลิศ อินทปญโญ (รศ.)	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
18. รองศาสตราจารย์ พัฒนา จันทนา	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
19. พระมหาวิจิต ธีรวิโส (ผศ.ดร.)	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย สุรินทร์
20. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กนกอร บุญมี	มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
21. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กมลวรรณ วรรณธำ	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
22. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กฤษฎา ณ ทองคาย	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรธานี
23. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.โกมล แผนพา	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
24. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธิดา หนัสนี้	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
25. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บานัน บุญทรง	มหาวิทยาลัยนครสวรรค์
26. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุญร่วม คำเมืองแสน	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
27. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุษกร วัฒนบุตร	มหาวิทยาลัยราชภัฏเทคโนโลยีสุรนารี
28. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ยุยยุทธ ขำคง	วิทยาลัยนานาชาติเซนต์เทเรซา
29. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรภรณ์ นันทะเสน	มหาวิทยาลัยแม่โจ้
30. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิษุกร นาคธน	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
31. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิภาวี กฤษณะภูติ	มหาวิทยาลัยขอนแก่น

32. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สรตี ปรีชาปัญญากุล
33. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สัญญาศรณ์ สวัสดิ์ไธสง
34. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สาธิต ทรัพย์รวงทอง
35. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สำราญ ท้าวเงิน
36. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุทิน อุตถาการ
37. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุสิทธิ์ ไกรสิน
38. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เสน่ห์ ใจสิทธิ์
39. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อภิเศก ปันสุวรรณ
40. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ เอกสิทธิ์ ชินอัครพงศ์
41. พ.ต.ท. ดร.อิศราวุธ อ่อนน้อม
42. พระครูสิริสุตานุยุต (ดร.)
43. อาจารย์ ดร.เขมิกา ทองเรือง
44. อาจารย์ ดร.ญาณกร ไท้ประยูร
45. อาจารย์ ดร.นารา กิติเมธากุล
46. อาจารย์ ดร.พัชรีย์ ศิลารัตน์
47. อาจารย์ ดร.พัฒนกร สอนไฉ
48. อาจารย์ ดร.ภิกษุศักดิ์ กัลยาณมิตร
49. อาจารย์ ดร.ยุทธพล ทวะชาลี
50. อาจารย์ ดร.เรียงดาว ทวะชาลี
51. อาจารย์ ดร.สาคร มหาหิงค์
52. อาจารย์ ดร.สุรวงศ์ วรรณปักข์
53. อาจารย์ ดร.สุวัฒน์ จิตต์จันทร์
54. นาวาอากาศเอก ดร.ณภัทร แก้วนาถ
55. ดร.รุ่งเรือง แสนโกษา
56. ดร.อารียา จำนงค์ยา
57. พระมหาอินทร์วงศ์ อีสสรภาณี

มหาวิทยาลัยรามคำแหง
มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย รั้อยเอ็ด
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศิลปากร
มหาวิทยาลัยนเรศวร
โรงเรียนนายร้อยตำรวจสามพราน
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ลำพูน
มหาวิทยาลัยนครพนม
สถาบันรัชต์ภาคย์
มหาวิทยาลัยขอนแก่น วิทยาเขตหนองคาย
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย รั้อยเอ็ด
มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์
มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ขอนแก่น
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ขอนแก่น
มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย รั้อยเอ็ด
วิทยาลัยกองทัพอากาศ ดอนเมือง
สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดมหาสารคาม
นักวิชาการอิสระ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

บทบรรณาธิการ

วารสารวิชาการของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี ได้ตีพิมพ์ผลงานทางวิชาการของอาจารย์ นักศึกษา และผู้ที่สนใจ มาอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปี พ.ศ.2553 จนถึงปัจจุบัน พ.ศ.2561 เป็นปีที่ 9 วารสารได้มีการพัฒนาแนวทางการดำเนินงานให้เป็นที่ยอมรับ โดยมีการแต่งตั้งคณะทำงานขับเคลื่อนวารสารเข้าสู่ฐาน TCI และวารสารวิชาการคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี มีวัตถุประสงค์ในการจัดทำดังนี้ 1. เพื่อส่งเสริม สนับสนุน เผยแพร่ผลงานวิชาการและงานวิจัยที่มีคุณภาพของอาจารย์ บุคลากร และนักศึกษาทั้งภายในภายนอกสถาบัน 2. เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ทางวิชาการของอาจารย์ บุคลากร และนักศึกษาทั้งภายในภายนอกสถาบัน 3. เพื่อให้บริการทางสังคมในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางวิชาการมีกำหนดการเผยแพร่ปีละ 2 ฉบับ คือฉบับที่ 1 ระหว่างวันที่ 1 มกราคม – 30 มิถุนายน และฉบับที่ 2 ระหว่างวันที่ 1 กรกฎาคม – 31 ธันวาคม ของทุกปี

เนื้อหาในวารสารฉบับนี้ ประกอบด้วยบทความวิจัยและบทความวิชาการจำนวน 9 เรื่อง คือ 1. การมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการรักษาความปลอดภัยชุมชนในเขตเทศบาลเมืองหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ 2. การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยกระบวนการกลุ่มในรายวิชาการกลยุทธ์การวางแผนพัฒนาท้องถิ่นเชิงบูรณาการ 3. ผลการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิคสืบสวนสอบสวนที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในวิชาประวัติศาสตร์จีน 4. การพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวมรดกวัฒนธรรมจังหวัดสิงห์บุรี 5. การจัดแสดงวิพิธทัศนาของนักศึกษานาฏศิลป์ไทย : กรณีศึกษา นักศึกษาสาขานาฏศิลป์ไทย วิทยาลัยการฝึกหัดครู มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร 6. การศึกษาทัศนคติของนักศึกษาไทยระดับปริญญาตรีที่เรียนภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศที่มีต่อการใช้การเรียนรู้แบบโครงการเป็นฐานในการสอนทักษะการพูด 7. ในความมืดยังมีดวงดาว ภาพสะท้อนด้านมืดของสังคมและกลวิธีการนำเสนอในนวนิยายเรื่อง ฟ้ากระจำงดาว 8. ครอบครัวลุ่มน้ำโขงกับบริบทความเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 และ 9. บทบาทของสตรีในด้านสังคมที่ปรากฏในพระไตรปิฎก ทุกบทความได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ และการกลั่นกรองจากคณะกรรมการจัดทำวารสาร เนื้อหาสาระสำคัญของบทความในฉบับนี้มีความหลากหลาย ทรงคุณค่าในเชิงวิชาการ โดยมีเนื้อหาครอบคลุมทั้งกลุ่มมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และการศึกษา

สุดท้ายนี้ ขอขอบพระคุณคณะทำงานทุกท่านที่ขับเคลื่อนวารสารฉบับนี้จนสำเร็จลุล่วงตามจุดประสงค์คือการเป็นวารสารที่ได้มาตรฐานเป็นที่ยอมรับของวงวิชาการ ขอขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ให้ความอนุเคราะห์ในการพิจารณาถ้อยแถลงบทความและอาจารย์ นักศึกษา ผู้ที่สนใจทุกท่าน ที่ได้ส่งบทความเผยแพร่ในวารสารวิชาการคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี และหวังว่าจะได้รับความไว้วางใจเช่นนี้ต่อไป

ชลิดา แสนวิเศษ

บรรณาธิการ

สารบัญ

	หน้า
กองบรรณาธิการ	(1)
คณะกรรมการกลั่นกรองบทความ	(2)
บทบรรณาธิการ	(4)
สารบัญ	(5)
การมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการรักษาความปลอดภัยชุมชนในเขตเทศบาลเมืองหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์	1
: สุภาณี แต้มแก้ว	
การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยกระบวนการกลุ่มใน รายวิชากลยุทธ์การวางแผนพัฒนาท้องถิ่นเชิงบูรณาการ	15
: สุริยะ หาญพิชัย	
ผลการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิคสืบสวนสอบสวนที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ในวิชาประวัติศาสตร์จีน	27
: ภูเทพ ประภากร	
การพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวมรดกวัฒนธรรมจังหวัดสิงห์บุรี	39
: ชนินทร สวณภักดี	
การจัดแสดงวิพิธทัศนาของนักศึกษานาฏศิลป์ไทย : กรณีศึกษา นักศึกษาสาขานาฏศิลป์ไทย วิทยาลัยการฝึกหัดครู มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร	51
: นงเยาว์ อารุงพงษ์วัฒนา , บุญศิริ นิยมทัศน์	
การศึกษาทัศนคติของนักศึกษาไทยระดับปริญญาตรีที่เรียนภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศที่มี ต่อการใช้การเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐานในการสอนทักษะการพูด	65
: อาภาพรรัช เรืองกุล	
ในความมืดยังมีดวงดาว ภาพสะท้อนด้านมืดของสังคมและกลวิธีการนำเสนอในนวนิยายเรื่อง ฟ้ากระจ่างดาว	75
: ขวัญจิรา โพธิ์ทอง	
ครอบครัวลุ่มน้ำโขงกับบริบทความเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21	85
: ยุทธพงษ์ ต้นประดู่	
บทบาทของสตรีในด้านสังคมที่ปรากฏในพระไตรปิฎก	99
: สุขสันต์ จันทะโชโต	

ภาคผนวก

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิอ่านบทความวารสารวิชาการคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

แนะนำผู้เขียน

ขั้นตอนการดำเนินงานวารสารวิชาการคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

คำแนะนำสำหรับผู้นิพนธ์บทความ

การจัดรูปแบบหน้ากระดาษวารสารวิชาการคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

รูปแบบการอ้างอิงแทรกในเนื้อหาและการเขียนเอกสารอ้างอิง

การมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการรักษาความปลอดภัยชุมชนในเขตเทศบาล
เมืองหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

Public participation in The Security Community of Hua Hin
Municipality Prachuabkirikhan

สุภาณี แท้มแก้ว*
Suphanee Tamkaew

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการรักษาความปลอดภัยชุมชนในเขตเทศบาลเมืองหัวหิน และ 2) ศึกษาความสัมพันธ์ปัจจัยในการมีส่วนร่วมกับการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการรักษาความปลอดภัยชุมชนในเขตเทศบาลเมืองหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ประชาชนในชุมชนเพชรสระสงฆ์ ชุมชนสมอเรียง ชุมชนชายทะเล และชุมชนพูลสุข อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จำนวน 130 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติไคสแควร์ การวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุ และการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการรักษาความปลอดภัยชุมชน ในเขตเทศบาลเมืองหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ในภาพรวมมีระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้านเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่ามีระดับการมีส่วนร่วมมากในลำดับแรก ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ รองลงมา คือ การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผลตามลำดับ 2) ปัจจัยในการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการรักษาความปลอดภัยชุมชน ในเขตเทศบาลเมืองหัวหิน มีความสัมพันธ์เชิงเหตุ-ผลกับระดับการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการรักษาความปลอดภัยชุมชน อย่างมีนัยสำคัญที่ .001 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านที่มีความสัมพันธ์ในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .001 ได้แก่ ความเข้มแข็งของชุมชนและการได้รับการสนับสนุนและการยอมรับ

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วมของภาคประชาชน, การรักษาความปลอดภัยชุมชน, เทศบาลเมืองหัวหิน

* นักศึกษารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยแสตมฟอร์ด

Abstract

This research aiming to study 1) Level of Public participation in The Security Community of Hua Hin Municipality 2) The relationship between the Public participation in Security Community Factor's and level of Public participation in Security Community of Hua Hin Municipality Prachuabkirikhan. The sample group were 130 informants from representative people who lives in 4 Communities of Huahin Municipality: Phetsasong Community, Smor rieng Community, Chai Talay Community and Phulsook Community. The Reserch instrument was questionnaire. The statistics used for data analysis, mean, standard devition, Chi-Square, Pearson's Product Moment Correlation Coefficient and content analysis.

The research result were as follows: 1) The level of Public participation in Security Community of Hua Hin Municipality Prachuabkirikhan were overall at a moderate level. When each aspect was considered, it was found that the aspect with highest mean were Participation in benefits and Participation in implementation. The Paticipation in decision-making and Paticipation project monitoring and evaluation were overall at a moderate level. 2) The relationship between the Public participation in Security Community Factor's and level of Public participation in Security Community of Hua Hin Municipality Prachuabkirikhan were at a highest level with statistical significance at .001 level. When each aspect was considered as a whole were at a high level with statistical significance at .001 level were The strong communities and community acceptance social support

Keyword: Public participation, Security Community, Hua Hin Municipality

บทนำ

สถานการณ์ทางสังคมของประเทศไทยมีความอ่อนไหวทางด้านความมั่นคงปลอดภัย จากภัยคุกคามทั้งปัญหาการค้ายาเสพติด การหลบหนีเข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย การก่อการร้าย การค้ามนุษย์ แรงงานผิดกฎหมาย อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ ปัญหาความพยายามแบ่งแยกดินแดนของกลุ่มชนที่มีความแตกต่างด้านเชื้อชาติหรือศาสนา และอาชญากรรมข้ามชาติ จากการที่ประเทศไทยค่อนข้างเปิดกว้างต่อการเข้ามาอาศัยของชาวต่างชาติ และนโยบายที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวของไทยที่เปิดกว้างแก่ชาวต่างชาติ เป็นจุดอ่อนให้ประเทศไทยมีความเสี่ยงในการเข้ามาแสวงประโยชน์ของกลุ่มผู้ไม่หวังดี ทำให้กระทบต่อสภาพเศรษฐกิจ ความมั่นคงต่อความปลอดภัยและความมั่นคงของประเทศ ส่งผลถึงการพัฒนาประเทศในระยะยาว (กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร พ.ศ.2555-2559, 2555, หน้า 1)

การแก้ไขปัญหารัฐบาลในสมัยของ พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา และคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนทุกภาคส่วนตามนโยบายด้านความมั่นคงแห่งชาติ พ.ศ.2558-2564 ความสำเร็จของนโยบายดังกล่าวต้องอาศัยความร่วมมือร่วมใจจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะการส่งเสริมให้ประชาชน ชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้เข้ามามีส่วนร่วมกับหน่วยงานภาครัฐให้มากขึ้น ในการป้องกันและแก้ไขปัญหามันคงของชาติให้เป็นไปอย่างยั่งยืน โดยได้ลำดับความสำคัญในการขับเคลื่อนนโยบายไว้ 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 นโยบายเสริมสร้างความมั่นคงที่เป็นแกนหลักของชาติ และส่วนที่ 2 นโยบายด้านความมั่นคงแห่งชาติทั่วไป ซึ่งจะส่งผลให้ประเทศชาติ มีความมั่นคงครอบคลุมในทุกมิติ สอดคล้องทันต่อสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปทั้งในปัจจุบันและอนาคต ตลอดจนเสริมสร้างภูมิคุ้มกันด้านความมั่นคงภายในรัฐ (ประวิตร วงษ์สุวรรณ, 2558)

ทั้งนี้ การที่ภาคประชาชนมีความเข้มแข็ง มีความรัก ความสามัคคี เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เป็นสิ่งสำคัญในการส่งเสริมความมั่นคงของชาติ เพราะหากประชาชนสนใจ ต้องการมีส่วนร่วมในการบริหารบ้านเมือง คอยสอดส่องสิ่งไม่ดีงามต่าง ๆ ช่วยเป็นหูเป็นตาให้แก่รัฐบาล ให้คำแนะนำในทางที่ดีต่อรัฐบาล มีความร่วมมือช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ย่อมส่งผลต่อความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนในสังคม (เจษฎา มีบุญลือ, 2553, หน้า 17) ตัวอย่างเช่น เหตุการณ์ในประเทศสหรัฐอเมริกา มีคนขับรถจะไปก่อเหตุคาร์บอมบ์ ที่ไทม์สแควร์ (Time Square) ประชาชนที่ใช้ถนนพบแล้วแจ้งมาว่าพบรถที่น่าสงสัยจอดติดเครื่องอยู่โดยไม่มีคนอยู่ในรถ แต่มีควันออกมาจากด้านหลัง พอได้รับแจ้งตำรวจมาตรวจสอบก็พบว่าระเบิด จึงยับยั้งไว้ได้ก่อนเกิดการระเบิด ทำให้ไม่เกิดโศกนาฏกรรมและไม่มีคนตายในครั้งนั้น (กฤษณพงศ์ พุตระกูล, 2558) หรือกรณีเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ 3 จังหวัดภาคใต้ ที่ต้องอาศัยงานด้านการข่าวจากภาคประชาชนเป็นส่วนสนับสนุนสำคัญ โดยเฉพาะในการระบุฝ่ายและสถานะของกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบ ทำให้รัฐบาลสามารถติดต่อกับกลุ่มต่าง ๆ ได้ มากขึ้น อาจสร้างเงื่อนไขที่เหมาะสม หรือสามารถใช้ข้อเสนอที่ดีในลักษณะของการต่อรองเป็นเครื่องมือในการเจรจายุติการใช้ความรุนแรงในการก่อเหตุได้ (สุรชาติ บำรุงสุข, 2557, หน้า 18)

เทศบาลเมืองหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ตั้งอยู่ริมฝั่งทะเลอ่าวไทย มีพื้นที่ประมาณ 86.36 ตารางกิโลเมตร การขยายตัวของเมืองมีลักษณะเป็นแนวยาวไปตามถนนเพชรเกษม มีชื่อเสียงในฐานะเป็นสถานตากอากาศ มีสถานที่ท่องเที่ยวหลายแห่ง มีความสงบและความปลอดภัยในการท่องเที่ยวสูง จึงได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวปีละประมาณ 2,000,000 คน เม็ดเงินสะพัดในท้องถิ่น ปีละประมาณ 6 พันล้านบาท จากความสงบและความปลอดภัยยังเป็นเหตุผลสำคัญทำให้เกิดการเติบโตในด้านที่อยู่อาศัย เพื่อบรรจุรับจำนวนประชากรที่ย้ายมาอาศัยใน อำเภอหัวหินมากขึ้น ทั้งในลักษณะการย้ายถิ่นฐานถาวรหรือการซื้อสังหาริมทรัพย์ เพื่อใช้เป็นบ้านพักหลังที่สอง ส่งผลต่อความเจริญทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็ว (เทศบาลเมืองหัวหิน, 2559)

จากการที่อำเภอเป็นเมืองท่องเที่ยว และได้ชื่อว่าเป็นเมืองที่มีความสงบ ปลอดภัยสูง ไม่ค่อยมีปัญหาความรุนแรง ทำให้ที่ผ่านมา มีการเปิดกว้างด้านการท่องเที่ยว ทำให้เมืองหัวหิน เป็นเมืองที่มีความสำคัญทางด้านเศรษฐกิจ อันดับต้นของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จากการเน้นส่งเสริมการท่องเที่ยวและการพัฒนาเศรษฐกิจเป็นหลักทำให้ การท่องเที่ยวของเมืองหัวหินมีความเข้มแข็ง มีจุดแข็งที่เห็นชัดเจน ประการแรก คือ ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว มีแหล่งท่องเที่ยวทางทะเล รวมทั้งสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ ประการที่สอง คือ ประสิทธิภาพการให้บริการ แก่นักท่องเที่ยว มีโรงแรม สถานที่พัก ที่สามารถรองรับนักท่องเที่ยวในทุกระดับ รวมทั้งมีกิจกรรมเสริมและ สนับสนุนเพื่อให้บริการที่มีประสิทธิภาพแก่นักท่องเที่ยวอย่างมากมาย ประการสุดท้าย คือ ความสามัคคีของภาค ธุรกิจในพื้นที่ ได้พยายามสร้างมาตรฐานการให้บริการที่มีคุณภาพ ลดการแข่งขันด้านราคา รวมทั้งร่วมกันดูแล รักษาภาพสิ่งแวดล้อมโดยมีการรวมกลุ่มกันเป็นสมาคม (Ok nation, 2553)

อย่างไรก็ตาม จากเหตุการณ์ระเบิด 4 แห่ง ที่บริเวณชุมชนพลสุขและเหตุลอบวางเพลิงที่ตลาดฉัตรไชย ชุมชนเพชรสระสงระง ใจกลางเมืองหัวหิน เป็นเหตุให้มีผู้เสียชีวิต 2 ราย บาดเจ็บ 25 ราย เมื่อวันที่ 11-12 สิงหาคม 2559 สะท้อนถึงจุดอ่อนด้านการรักษาความปลอดภัย และการเปลี่ยนแปลงด้านความมั่นคงของพื้นที่ ซึ่งได้ชื่อว่าเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่มีความสงบและความปลอดภัยสูง ส่งผลกระทบต่อสภาพความเป็นอยู่ในภาพรวมของ อำเภอหัวหิน จ.ประจวบคีรีขันธ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งต่อภาพลักษณ์ด้านการท่องเที่ยว ที่ได้ชื่อว่าเป็นเมืองที่มีความ สงบปลอดภัย ทำให้มีการยกเลิกการเดินทางมาเที่ยวหัวหินจำนวนมาก สำหรับชุมชนพลสุข ชุมชนเพชรสระสงระง ชุมชนสมอเรียง และชุมชนชายทะเลเป็นพื้นที่ชุมชนใจกลางเมือง ประชาชนส่วนมากทำธุรกิจค้าขาย ที่ต้องพึ่งพิง นักท่องเที่ยวเป็นหลัก อีกทั้ง ชุมชนพลสุขยังเป็นที่ตั้งของโรงเรียน วัด สถานที่ราชการ สถานบันเทิง ย่านธุรกิจ ส่วนชุมชนเพชรสระสงระง เป็นย่านชุมชนเก่าแก่ มีสถานที่สำคัญ คือ ตลาดโต้รุ่ง ตลาดฉัตรศิลา และตลาดฉัตรไชย อยู่ใจกลางเทศบาลเมืองหัวหิน เหตุการณ์ระเบิดในพื้นที่ดังกล่าวที่เป็นพื้นที่ชุมชนและเศรษฐกิจสำคัญ จึงกระทบ ต่อภาพลักษณ์การท่องเที่ยวอย่างมาก อีกทั้งยังกระทบต่อความมั่นใจของประชาชนทั้งในพื้นที่และนอกพื้นที่ (สำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัด, 2559, หน้า 1-2)

ด้านความมั่นคงมีการวางมาตรการดูแลรักษาความปลอดภัยเพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับประชาชนและ นักท่องเที่ยว โดยมีการตั้งด่านตรวจความมั่นคงบนถนนเพชรเกษม ซึ่งเป็นเส้นทางหลักที่จะเข้าสู่อำเภอหัวหิน เน้น การเฝ้าระวังบุคคลต้องสงสัย ปราบปรามอาชญากรรม ยาเสพติด และสิ่งผิดกฎหมาย แต่ในด้านการรักษาความ ปลอดภัยชุมชน ไม่สามารถป้องกันได้ด้วยส่วนราชการเพียงอย่างเดียว ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน ซึ่งมีความใกล้ชิดกับชุมชนและมีผลประโยชน์ร่วมในชุมชนมากกว่า จึงเน้นการสร้างเครือข่ายภาคประชาชน เช่น ผู้ประกอบการโรงแรมสถานที่พัก ร้านค้าร้านอาหาร ผู้ขับซักรับจ้างทุกประเภท เน้นย้ำให้ผู้ประกอบการและ ประชาชน ช่วยกันดูแลถึงวัตถุประสงค์ต่างๆ ที่แปลกปลอม เพื่อเป็นเครือข่ายตาข่ายประปรด ดังจะเห็นได้จากคำสั่งด่วนที่สุด ของนายกฤษฎา บุญราช ปลัดกระทรวงมหาดไทย เรื่อง การรักษาความสงบเรียบร้อยในพื้นที่จังหวัด ซึ่งมีเนื้อหา สำคัญในการให้ภาคประชาชนมีส่วนร่วมในการรักษาความสงบเรียบร้อยพื้นที่ กำหนดวิธีการรักษาความปลอดภัย ดูแลพื้นที่ในหมู่บ้าน (กฤษฎา บุญราช, 2559)

ทั้งนี้ จากเหตุการณ์ระเบิด 4 แห่ง เมื่อวันที่ 11-12 สิงหาคม 2559 แม้จะส่งผลกระทบต่อสภาพความ เป็นอยู่ โดยเฉพาะด้านธุรกิจท่องเที่ยวในระยะสั้น แต่ทำให้ความเชื่อมั่นในความปลอดภัยของประชาชนและ นักท่องเที่ยวลดลง เหตุการณ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงจุดอ่อนของมาตรการรักษาความปลอดภัยและการทำหน้าที่ ของภาคส่วนต่าง ๆ ในการดูแลรักษาความปลอดภัยชุมชน แหล่งท่องเที่ยว ซึ่งอาจจะเกิดขึ้นอีกในอนาคต ซึ่งภาค ประชาชนเป็นภาคส่วนสำคัญในการสร้างเครือข่ายรักษาความปลอดภัย แต่ประชาชนในเขตเทศบาลเมืองหัวหิน ยังขาดความรู้ความเข้าใจในการมีส่วนร่วมในการรักษาความปลอดภัย ขาดความเอาใจใส่ในกระบวนการมีส่วนร่วม

ในการรักษาความปลอดภัยชุมชน ตระหนักถึงภัยคุกคามความมั่นคงและมีส่วนร่วมในการลดทอนความรุนแรงที่อาจเกิดขึ้นในพื้นที่ได้ (ศูนย์ประสานข่าวกรองแห่งชาติ, 2560, หน้า 1)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาระดับและความสำคัญของการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการรักษาความปลอดภัยชุมชน เพราะปัญหาความมั่นคงปลอดภัยเป็นเรื่องที่มีความเชื่อมโยงกับปัจจัยภายนอก ที่ต้องอาศัยความร่วมมือจากภาคประชาชนในการควบคุม ตรวจตรา รักษาความปลอดภัย ภาคประชาชนจึงเป็นภาคหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญ ในการแสดงอิทธิพลเป็นส่วนหนึ่งของการรักษาความปลอดภัยชุมชน โดยศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการรักษาความปลอดภัย เป็น 4 ปัจจัย คือ 1) ความตระหนักของสมาชิก 2) ความเข้มแข็งของชุมชน 3) คุณสมบัติของผู้นำ และ 4) การได้รับการสนับสนุนและการยอมรับ โดยใช้หลักทฤษฎีการมีส่วนร่วมของ Cohen และ Uphoff ซึ่งแบ่งระดับการมีส่วนร่วมเป็น 4 ระดับ คือ 1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) 2) การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ (Implementation) 3) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (Benefit) และ 4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการรักษาความปลอดภัยชุมชนในเขตเทศบาลเมืองหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของปัจจัยในการมีส่วนร่วมกับการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการรักษาความปลอดภัยชุมชนในเขตเทศบาลเมืองหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยในการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน ในการรักษาความปลอดภัยชุมชนในเขตเทศบาลเมืองหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ประกอบด้วย 1) ความตระหนักของสมาชิก 2) ความเข้มแข็งของชุมชน 3) คุณสมบัติของผู้นำ 4) การได้รับการสนับสนุนและการยอมรับ และศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการรักษาความปลอดภัยชุมชน ในเขตเทศบาลเมืองหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ได้แก่ การมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการรักษาความปลอดภัยในชุมชน ตามทฤษฎีการมีส่วนร่วมของ Cohen และ Uphoff ซึ่งได้จำแนกการมีส่วนร่วมออกเป็น 4 ระดับ คือ 1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) 2) การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ (Implementation) 3) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (Benefit) และ 4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation)

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย เป็นประชาชนที่เป็นตัวแทนครัวเรือนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ 4 ชุมชน ซึ่งเป็นชุมชนกลางตัวเมืองเทศบาลเมืองหัวหินและเป็นแหล่งชุมชนสำคัญทางด้านเศรษฐกิจและการท่องเที่ยว รวมทั้งสิ้น 5,968 คน (ที่ทำการอำเภอหัวหิน, 2559) ได้แก่ ชุมชนเพชรสระสงระ จำนวน 2,144 คน ชุมชนสมอเรียง จำนวน 1,063 คน ชุมชนชายทะเล จำนวน 1,108 คน และ ชุมชนพูลสุข จำนวน 1,653 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้หลักการคำนวณของ Samuel B.Green (1991) อ้างถึงใน ณัฐพล ชันธไชย (2557, หน้า 143) ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 130 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถามที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นแบ่งเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับลักษณะส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ อาชีพ การศึกษา และระยะเวลาอยู่อาศัยในชุมชน ซึ่งลักษณะเป็นแบบสอบถามแบบตรวจรายการ (Check List)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยในการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน ประกอบด้วย 1) ความตระหนักของสมาชิก 2) ความเข้มแข็งของชุมชน 3) คุณสมบัติของผู้นำ และ 4) การได้รับการสนับสนุนและการยอมรับ มีจำนวน 20 ข้อ

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการรักษาความปลอดภัยชุมชน ประกอบด้วย 1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ 2) การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ 3) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และ 4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล มีจำนวน 20 ข้อ

ลักษณะคำถามของแบบสอบถามตอนที่ 2 และตอนที่ 3 เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่าของ Likert Rating Scale โดยใช้ระดับการวัดข้อมูลประเภทอันตรภาคชั้น (Interval Scale) ผู้วิจัยได้ทำการแบ่งระดับการมีส่วนร่วมออกเป็น 5 ระดับ ตามเกณฑ์ประเมินผล ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย 4.21 – 5.00	หมายถึง	ระดับการมีส่วนร่วมมากที่สุด
คะแนนเฉลี่ย 3.41 – 4.20	หมายถึง	ระดับการมีส่วนร่วมมาก
คะแนนเฉลี่ย 2.61 – 3.40	หมายถึง	ระดับการมีส่วนร่วมปานกลาง
คะแนนเฉลี่ย 1.81 – 2.60	หมายถึง	ระดับการมีส่วนร่วมน้อย
คะแนนเฉลี่ย 1.00 – 1.80	หมายถึง	ระดับการมีส่วนร่วมน้อยที่สุด

ตอนที่ 4 เป็นแบบสอบถามปลายเปิด เพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการรักษาความปลอดภัยชุมชนในเขตเทศบาลเมืองหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

3. การทดสอบคุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบความเหมาะสมแบบสอบถามตามขั้นตอน ดังนี้

3.1 นำแบบสอบถามที่แก้ไขเรียบร้อยแล้ว เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา ตรวจสอบพิจารณาความถูกต้องและความเที่ยงตรงด้านเชิงเนื้อหา รวมถึงภาษาและสำนวนที่ใช้ในแบบสอบถาม

3.2 นำแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญ ทำการตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาของแบบสอบถามเพื่อให้เกิดความเชื่อมั่น แล้วนำมาปรับปรุง ผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบหาความเที่ยงตรง (Validity) และหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย โดยผู้วิจัยได้ให้ผู้เชี่ยวชาญทำการตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content Validity) จำนวน 3 ท่าน โดยนำผลของผู้เชี่ยวชาญแต่ละท่านมารวมกัน คำนวณหาค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา มาหาค่าดัชนีความสอดคล้องตามวัตถุประสงค์แต่ละข้อ (Index of Item Objective Congruence : IOC) โดยใช้สูตร (ลวิน สายยศ และอังคณา สายยศ, 2549, หน้า 179-191) ได้ค่า IOC มากกว่า 0.50 ขึ้นไปทุกข้อ ได้ค่า IOC = 0.67-1.00

3.3 นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try-Out) กับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะเช่นเดียวกับประชากรและไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างของการวิจัย ซึ่งเป็นประชาชนในเขตเทศบาลเมืองหัวหิน จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม เพื่อนำมาวิเคราะห์หาความเชื่อถือได้จากสูตรการหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา ตามวิธีการของครอนบาค (Cronbach, 1970) กำหนดค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาดังแต่ 0.70 ขึ้นไป จึงจะถือว่าแบบสอบถามดังกล่าวน่าเชื่อถือ และสามารถนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างจริงได้ ได้สัมประสิทธิ์อัลฟาเท่ากับ 0.955

3.4 นำแบบสอบถามที่ผ่านการทดสอบแล้วเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเป็นครั้งสุดท้าย เพื่อตรวจสอบและแนะนำเกี่ยวกับการจัดทำฉบับที่สมบูรณ์ นำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างจริง สำหรับเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ข้อมูลปฐมภูมิ ใช้วิธีการวิจัยแบบสำรวจ โดยการแจกแบบสอบถาม (Questionnaire) ประชาชนใน 4 ชุมชน คือ 1) ชุมชนเพชรสระสรอง 2) ชุมชนสมอเรียง 3) ชุมชนชายทะเลและ 4) ชุมชนพูลสุข และเก็บข้อมูลจากแบบสอบถามมาตรวจสอบความถูกต้อง ครบถ้วน สมบูรณ์ เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์ทางสถิติ และวิเคราะห์สังเคราะห์ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการวิจัยต่อไป

4.1 ข้อมูลทุติยภูมิ ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร ตำรา และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องตลอดจนการสืบค้นข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ อาชีพ การศึกษา และระยะเวลาอยู่อาศัยในชุมชน วิเคราะห์โดยใช้การแจกแจงความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

5.2 ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยในการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน ประกอบด้วย 1) ความตระหนักของสมาชิก 2) ความเข้มแข็งของชุมชน 3) คุณสมบัติของผู้นำ และ 4) การได้รับการสนับสนุนและการยอมรับ วิเคราะห์โดยใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: SD)

5.3 ข้อมูลเกี่ยวกับระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน ได้แก่ 1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ 2) การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ 3) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และ 4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล วิเคราะห์โดยใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: SD)

5.4 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ลักษณะส่วนบุคคลกับการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการรักษาความปลอดภัยชุมชน วิเคราะห์โดยใช้สถิติไคสแควร์ (Chi-Square)

5.5 การวิเคราะห์ปัจจัยในการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน มีความสัมพันธ์เชิงเหตุผลกับการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการรักษาความปลอดภัยชุมชน วิเคราะห์โดยใช้การถดถอยเชิงพหุคูณ (multiple regression analysis)

ผลการวิจัย

1. ปัจจัยส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 59.20 มีอายุ 30-40 ปี ร้อยละ 34.60 ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับจ้าง/ลูกจ้างเอกชน ร้อยละ 45.40 มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษา/ปวช. ร้อยละ 43.10 ส่วนใหญ่อาศัยในชุมชนต่ำกว่า 5 ปี ร้อยละ 34.60

2. ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในเขตเทศบาลเมืองหัวหิน ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก คือ ความตระหนักของสมาชิกและการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง เรียงตามลำดับดังนี้ คุณสมบัติของผู้นำ ความเข้มแข็งของชุมชน และการได้รับการสนับสนุนและการยอมรับ ตามลำดับ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน สรุปผลได้ดังนี้

2.1 ด้านความตระหนักของสมาชิก ภาพรวมการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ การมีความกระตือรือร้น สนใจใฝ่กระวังสิ่งของหรือบุคคลต้องสงสัย ที่อาจจะทำการกระทำความปลอดภัยในชุมชน รองลงมา คือ ท่านสนใจรับรู้ข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับชุมชนหรืออาจกระทำความปลอดภัยในชุมชน ท่านมีความยินดี เต็มใจ เข้าร่วมกิจกรรมของชุมชนที่อาศัยอยู่อย่างเต็มที่ ท่านมีความรู้สึกรับเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน และท่านเสียสละเวลาทุกครั้งหากชุมชนต้องการความร่วมมือในการจัดกิจกรรม ตามลำดับ

2.2 ด้านความเข้มแข็งของชุมชน ภาพรวมการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ท่านมีความสัมพันธ์ที่ดีกับสมาชิกในชุมชนเดียวกัน รองลงมา คือ ชุมชนมีแหล่งเผยแพร่ความรู้ด้านการรักษาความปลอดภัยในการจัดกิจกรรมของชุมชน ท่านสามารถแสดงความคิดเห็นหรือ

เสนอแนวทางแก้ไขปัญหความปลอดภัยต่อชุมชน มีการจัดตั้งบุคคลหรือกลุ่ม สมาคม ในชุมชน เพื่อรับผิดชอบงานแต่ละด้าน และชุมชนที่อาศัยอยู่มีการจัดประชุมร่วมกันอย่างสม่ำเสมอ ตามลำดับ

2.3 ด้านคุณสมบัติของผู้นำ ในภาพรวมการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ผู้นำชุมชนพร้อมรับฟังความคิดเห็นของสมาชิกในชุมชน รองลงมา คือ ผู้นำชุมชนเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับสมาชิกในชุมชน ผู้นำชุมชนสร้างความศรัทธาให้ประชาชนเกิดความเชื่อมั่นในการแก้ไขปัญหชุมชน ผู้นำชุมชนมีความสามารถในการโน้มน้าวให้ประชาชนเข้าร่วมวิเคราะห์ปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหา และผู้นำชุมชนเป็นผู้ประสานงานกับหน่วยงานภายนอกได้ดี ตามลำดับ

2.4 ด้านการได้รับการสนับสนุนและการยอมรับ ในภาพรวมการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ท่านได้รับการแจ้งเตือนข่าวสารต่าง ๆ จากสมาชิกในชุมชนอยู่เสมอ รองลงมา คือ สมาชิกในชุมชนได้รับโอกาสเข้าอบรมกิจกรรมรักษาความปลอดภัยจากหน่วยงานรัฐและเอกชน ชุมชนของท่านมีการทำกิจกรรมด้านการรักษาความปลอดภัยร่วมกับหน่วยงานรัฐหรือเอกชน ท่านได้รับการยอมรับจากสังคมหรือหน่วยงานรัฐและเอกชนในการให้คำแนะนำ เพื่อประโยชน์ในการปรับปรุงแก้ไขปัญหาต่าง ๆ และชุมชนมีการจัดกิจกรรมศึกษาดูงานต่างพื้นที่สม่ำเสมอ ตามลำดับ

3. ระดับการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการรักษาความปลอดภัยชุมชนในเขตเทศบาลเมืองหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ รองลงมา คือ การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ตามลำดับ

3.1 ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ในภาพรวมการมีส่วนร่วมในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ท่านมีส่วนร่วมในการเสนอปัญหาเกี่ยวกับการรักษาความปลอดภัยที่เกิดขึ้นในชุมชนให้สมาชิกชุมชนทราบ รองลงมา คือ ท่านมีส่วนร่วมในการเสนอนโยบาย/แนวคิดเกี่ยวกับการรักษาความปลอดภัยชุมชน สมาชิกชุมชนให้การยอมรับและสนับสนุนการตัดสินใจของท่านในการนำเสนอเกี่ยวกับกิจกรรมของชุมชน ท่านมีส่วนร่วมในการจัดลำดับความสำคัญของโครงการ/กิจกรรมที่เกี่ยวกับการรักษาความปลอดภัย และท่านมีส่วนร่วมในการกำหนดแผนงานหรือกิจกรรมเกี่ยวกับการรักษาความปลอดภัยของชุมชน ตามลำดับ

3.2 ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินการ ในภาพรวมการมีส่วนร่วมในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ท่านมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือตรวจตรารักษาความปลอดภัยของชุมชน รองลงมาคือ ท่านมีส่วนร่วมในการรักษาความปลอดภัยของชุมชน ท่านสามารถปฏิบัติงานในการรักษาความปลอดภัยชุมชนตามความถนัดของท่านได้อย่างเต็มความสามารถ ท่านได้รับความไว้วางใจให้รับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับการรักษาความปลอดภัยชุมชน และท่านมีส่วนร่วมในการส่งเสริมกิจกรรมการรักษาความปลอดภัยของชุมชน ตามลำดับ

3.3 ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ในภาพรวมการมีส่วนร่วมในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ การจัดกิจกรรมการรักษาความปลอดภัยทำให้ท่านมีสัมพันธภาพที่ดีกับสมาชิกในชุมชน รองลงมา คือ ท่านได้รับประโยชน์จากกิจกรรมการรักษาความปลอดภัยของชุมชน ท่านรู้สึกปลอดภัยที่ชุมชนมีการนำแผนรักษาความปลอดภัยในชุมชนไปปฏิบัติให้เกิดผลสำเร็จ ท่านสามารถนำความรู้และทักษะที่ได้รับการถ่ายทอดจากการอบรมด้านการรักษาความปลอดภัยมาใช้ในชีวิตประจำวัน และท่านได้รับการฝึกอบรมด้านการรักษาความปลอดภัย เพื่อนำมาใช้ประโยชน์ในการรักษาความปลอดภัยชุมชน ตามลำดับ

3.4 ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ในภาพรวมการมีส่วนร่วมในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ท่านมีความพึงพอใจการติดตามความก้าวหน้าของการดำเนินโครงการ

ด้านการรักษาความปลอดภัยในชุมชน รองลงมาคือ ท่านมีส่วนร่วมในการประเมินผลการดำเนินงานด้านการรักษาความปลอดภัยของชุมชน ท่านมีส่วนร่วมในการติดตามการดำเนินโครงการด้านการรักษาความปลอดภัยของชุมชน ท่านมีส่วนร่วมในการเสนอปัญหาที่เกิดจากการประเมินผลด้านความปลอดภัยในชุมชนไปสู่การแก้ไขปรับปรุง และท่านมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลในการประชุม เพื่อนำไปประเมินผลการรักษาความปลอดภัยชุมชน ตามลำดับ

4. ปัจจัยในการมีส่วนร่วมของประชาชนมีความสัมพันธ์เชิงเหตุผลกับระดับการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการรักษาความปลอดภัยชุมชน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ได้แก่ ความเข้มแข็งของชุมชน และการได้รับการสนับสนุนและการยอมรับ และด้านที่มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับรองลงมา ได้แก่ คุณสมบัติของผู้นำ และความตระหนักของสมาชิก ตามลำดับ พิจารณาแต่ละด้านได้ดังนี้

4.1 ด้านความตระหนักของสมาชิก มีความสัมพันธ์เชิงเหตุผลกับระดับการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการรักษาความปลอดภัยชุมชน อย่างมีนัยสำคัญที่ .001 เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านที่มีความสัมพันธ์ระดับสูง ได้แก่ การเสียสละเวลาทุกครั้งหากชุมชนต้องการความร่วมมือในการจัดกิจกรรม

4.2 ด้านความเข้มแข็งของชุมชน มีความสัมพันธ์เชิงเหตุผลกับระดับการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการรักษาความปลอดภัยชุมชน อย่างมีนัยสำคัญที่ .001 เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านที่มีความสัมพันธ์ระดับสูง ได้แก่ ท่านสามารถแสดงความคิดเห็นหรือเสนอแนวทางแก้ไขปัญหาด้านความปลอดภัยต่อชุมชน รองลงมา คือ มีการจัดตั้งบุคคลหรือกลุ่ม สมาคม ในชุมชน เพื่อรับผิดชอบงานแต่ละด้าน และชุมชนมีแหล่งเผยแพร่ความรู้ด้านการรักษาความปลอดภัย

4.3 ด้านคุณสมบัติของผู้นำ มีความสัมพันธ์เชิงเหตุผลกับระดับการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการรักษาความปลอดภัยชุมชน อย่างมีนัยสำคัญที่ .001 เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านที่มีความสัมพันธ์ระดับสูง ได้แก่ ผู้นำชุมชนมีความสามารถในการโน้มน้าวให้ประชาชนเข้าร่วมวิเคราะห์ปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหารองลงมา คือ ผู้นำชุมชนเป็นผู้ประสานงานกับหน่วยงานภายนอกได้ดี

4.4 ด้านการได้รับการสนับสนุนและการยอมรับ มีความสัมพันธ์เชิงเหตุผลกับระดับการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการรักษาความปลอดภัยชุมชน อย่างมีนัยสำคัญที่ .001 (β การได้รับการสนับสนุนและการยอมรับ = 0.754 และ $P \leq .001$) มีอำนาจการตัดสินใจอยู่ที่ร้อยละ 56.9 เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านที่มีความสัมพันธ์ระดับสูง ได้แก่ ได้รับการยอมรับจากสังคมหรือหน่วยงานรัฐและเอกชนในการให้คำแนะนำ เพื่อประโยชน์ในการปรับปรุงแก้ไขปัญหาดังกล่าว รองลงมา คือ ชุมชนมีการจัดกิจกรรมศึกษาดูงานต่างพื้นที่สม่ำเสมอ และชุมชนมีการทำกิจกรรมด้านการรักษาความปลอดภัยร่วมกับหน่วยงานรัฐหรือเอกชน ตามลำดับ

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยผู้วิจัยนำมอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ได้ดังนี้

1. ผลการวิจัยปัจจัยในการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการรักษาความปลอดภัยชุมชน ในเขตเทศบาลเมืองหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ พบว่า ภาพรวมมีส่วนร่วมปานกลาง โดยมีการมีส่วนร่วมมากในลำดับแรก ได้แก่ ความตระหนักของสมาชิก และการมีส่วนร่วมปานกลาง ได้แก่ คุณสมบัติของผู้นำ ความเข้มแข็งของชุมชน และการได้รับการสนับสนุนและการยอมรับ ตามลำดับ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าความตระหนักและการรับรู้ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของสฤชดี ดิยวงศ์สุวรรณ (2555, หน้า 239-245) ว่าการรับรู้และตระหนักต่อสถานการณ์ เป็นสิ่งกระตุ้นให้เกิดทัศนคติและพฤติกรรมในการแก้ไข และส่งผลต่อความเข้าใจในบทบาทและการมีส่วนร่วมของสมาชิกองค์กร ในด้านปัจจัยคุณสมบัติของผู้นำ เป็นปัจจัยสำคัญในการช่วยจูงใจให้

ประชาชนทำงานด้วยความเต็มใจ ผู้นำที่ดีย่อมทำให้เกิดการระดมความร่วมมือปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ มีการสร้างขวัญกำลังใจ มีความคิดสร้างสรรค์และร่วมรับผิดชอบ ซึ่งจะนำไปสู่การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยดีของประชาชนตามทฤษฎีการสร้างผู้นำ นอกจากนี้ นีรันดร์ จงวุฒิเวศน์ (2550, หน้า 188) ยังได้กล่าวถึงปัจจัยด้านผู้นำว่าความเกรงใจที่มีต่อบุคคลที่เคารพนับถือ มีเกียรติยศ หรือตำแหน่งที่ทำให้ประชาชนเกิดความเกรงใจ เป็นปัจจัยหนึ่งในการทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมด้วย ส่วนปัจจัยด้านความเข้มแข็งของชุมชน เป็นรากฐานของการมีส่วนร่วมในการรักษาความปลอดภัย หากประชาชนในชุมชนมีการร่วมมือร่วมใจในการรักษาความปลอดภัยชุมชนก็จะทำให้ชุมชนเข้มแข็งเกิดภูมิคุ้มกันอันตรายจากภายนอก สอดคล้องกับแนวคิดของวชิรวัชร งามละม่อม และ ริดเดอร์ ที่กล่าวว่าบุคคลหรือกลุ่มบุคคลจะเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมใด ๆ ย่อมขึ้นอยู่กับความคิดเห็นของตนเป็นใหญ่ ขึ้นอยู่กับจารีตประเพณี และขึ้นอยู่กับโอกาสที่จะอำนวย และสอดคล้องกับทฤษฎีสร้างความรู้สึกรักชาตินิยม ความรู้สึกที่จะอุทิศและจงรักภักดีผูกพันต่อท้องถิ่น ปัจจัยการสนับสนุนและการยอมรับ สอดคล้องกับทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของ Maslow (1970) ซึ่งมีความต้องการด้านสังคม โดยต้องการการยอมรับจากสังคมว่าเป็นส่วนหนึ่งของสังคมและการมีเกียรติยศชื่อเสียง ได้รับการยอมรับจากบุคคลอื่น และสอดคล้องกับแนวคิดของ ริดเดอร์ที่กล่าวว่าบุคคลจะเข้าร่วมกิจกรรมใด ๆ ก็ต่อเมื่อได้รับการสนับสนุน กระตุ้นยั่วยุและจงใจให้เกิดขึ้น สอดคล้องกับทฤษฎีของเฮอร์เบอร์ค ที่ได้กล่าวว่าปัจจัยสูงใจเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการสร้างความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน

2. ผลการวิจัยระดับการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการรักษาความปลอดภัยชุมชน ในเขตเทศบาลเมืองหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ พบว่าในภาพรวมมีระดับปานกลาง โดยมีระดับการมีส่วนร่วมมากในลำดับแรก ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ รองลงมา คือ การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ตามลำดับ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าทุกขั้นตอนมีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กัน คือ การดำเนินการ การตัดสินใจ และการประเมินผล ขณะเดียวกันการปฏิบัติการก็ส่งผลต่อการรับผลประโยชน์ และการรับผลประโยชน์ ก็ส่งผลต่อการประเมินผลเป็นลำดับ ซึ่งในแนวทางการมีส่วนร่วมมุ่งให้ประชาชนมีบทบาทในทุก ๆ เรื่อง ไม่ใช่กำหนดให้ประชาชนปฏิบัติในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ตามทฤษฎีการมีส่วนร่วมของ Cohen and Uphoff (1981, p.219) และการที่ประชาชนมีระดับการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์สูง สอดคล้องกับแนวคิดของ Reeder (1973, p.2) ซึ่งกล่าวว่าบุคคลจะเข้าจะเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมใด ๆ ก็ต่อเมื่อมีคุณค่าสอดคล้องกับผลประโยชน์ของตน มีเป้าหมายที่จะส่งเสริมและปกป้องรักษาผลประโยชน์ของตน สอดคล้องกับสิ่งที่ตนได้มาหรือหวังเอาไว้ รวมทั้งสอดคล้องกับพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ.2546 ซึ่งยึดถือเป็นหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารราชการที่เป็นการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี ตามเจตนารมณ์ของการปฏิรูประบอบราชการที่ต้องการให้ระบอบราชการเป็นไปเพื่อประโยชน์สุขของประชาชน โดยตระหนักถึงประโยชน์ที่ส่วนรวมจะได้รับเป็นสำคัญ

3. ปัจจัยส่วนบุคคล คือ เพศ อายุ อาชีพ และการศึกษา มีความสัมพันธ์ต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการรักษาความปลอดภัยชุมชน และปัจจัยในการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการรักษาความปลอดภัยชุมชน ในเขตเทศบาลเมืองหัวหิน มีความสัมพันธ์เชิงเหตุ-ผลกับระดับการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการรักษาความปลอดภัยชุมชน อย่างมีนัยสำคัญที่ .001 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านที่มีความสัมพันธ์ในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .001 ได้แก่ ความเข้มแข็งของชุมชนและการได้รับการสนับสนุนและการยอมรับ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Koufman (1949, p. 7) ซึ่งศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชนในชนบท พบว่า อายุ เพศ การศึกษา ขนาดของครอบครัว อาชีพ รายได้และระยะเวลาการอยู่อาศัยในท้องถิ่น มีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน และแนวคิดของประยูร ศรีประสาธน์ (2542, หน้า 5) ซึ่งได้นำเสนอปัจจัยของการมีส่วนร่วมว่าปัจจัยปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ เพศ และปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจ ได้แก่ การศึกษา อาชีพ รายได้

ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน รวมทั้งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Marzuki (2558, p.34-35) ซึ่งพบว่าระดับการศึกษาส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนเช่นกัน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ควรเน้นสร้างจิตสำนึกในการรักษาความปลอดภัยให้กับประชาชนในชุมชน โดยเน้นให้ประชาชนทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการเสนอแนะ การปฏิบัติ การติดตามประเมินผล และแนะให้เห็นประโยชน์ของการรักษาความปลอดภัยชุมชนร่วมกัน เพื่อให้เกิดความสามัคคีและจิตสำนึกของการมีส่วนร่วมในการรักษาความปลอดภัย
2. จัดทำโครงการกิจกรรมสัมพันธ์ เพื่อให้เกิดความผูกพันภายในชุมชน ประชาชนมีความสามัคคี โดยเน้นการทำงานเป็นกลุ่ม ให้ประชาชนมีส่วนร่วมกับการกิจกรรม โดยภาครัฐมีหน้าที่เป็นเพียงผู้เสนอแนะ และให้คำปรึกษา
3. ภาครัฐ ควรจัดกิจกรรมให้ความรู้กับประชาชนเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการรักษาความปลอดภัยชุมชน เพื่อส่งเสริมความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการรักษาความปลอดภัย และมีการจัดกิจกรรมทบทวนความรู้อย่างสม่ำเสมอ
4. ควรกำหนดหน่วยงานหลักที่รับผิดชอบหน้าที่ดูแลให้คำแนะนำเกี่ยวกับการรักษาความปลอดภัยชุมชน เพื่อความสะดวกในการติดต่อประสานงานของประชาชน และการประสานงาน หรือความร่วมมือระหว่างชุมชนกับหน่วยงานภายนอก
5. การกำหนดนโยบาย หน่วยงานรัฐควรเปิดโอกาสให้ประชาชนทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น รวมทั้งมีการประชาสัมพันธ์เพื่อให้ประชาชนได้รับทราบช่องทางในการแสดงความคิดเห็นการกำหนดนโยบายด้วย

ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติ

1. จัดเจ้าหน้าที่ลงพื้นที่เพื่อประชาสัมพันธ์ให้ความรู้เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการรักษาความปลอดภัย และรับฟังความคิดเห็น ข้อเสนอของประชาชนในชุมชน
2. จัดอบรมให้ความรู้แก่ประชาชนในการรักษาความปลอดภัยชุมชนอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนทุกภาคส่วนสามารถเข้ารับการอบรมได้ ไม่จำกัดแค่เฉพาะกลุ่มผู้นำชุมชนเท่านั้น เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการรักษาความปลอดภัยอย่างทั่วถึง และมีการประชาสัมพันธ์ เพื่อให้ประชาชนทั่วไปสามารถรับรู้และเข้าร่วมการอบรมได้ง่าย
3. จัดกิจกรรมชุมชนเข้มแข็ง เพื่อให้เกิดการดูแลรักษาความปลอดภัยกันเองระหว่างประชาชนภายในชุมชน เน้นการทำงานเป็นกลุ่ม ให้ประชาชนมีส่วนร่วมกับการกิจกรรม โดยภาครัฐสนับสนุนงบประมาณในการจัดกิจกรรมและมีรางวัลกับชุมชนที่มีกิจกรรมด้านชุมชนเข้มแข็งสูง
4. จัดอบรมพัฒนาผู้นำชุมชนให้มีความรู้ความสามารถ เพื่อยกระดับศักยภาพของผู้นำชุมชน และพัฒนาเครือข่ายระหว่างผู้นำชุมชนด้วยกันและผู้นำชุมชนกับหน่วยงานรัฐหรือหน่วยงานภายนอก
5. ภาครัฐจัดประชุมร่วมกับสมาชิกในชุมชนทุกเดือน โดยเน้นการแบ่งปันข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับการรักษาความปลอดภัย เพื่อกระตุ้นให้เกิดการรับรู้เกี่ยวกับการรักษาความปลอดภัยร่วมกัน

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาปัจจัยอื่นที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการรักษาความปลอดภัยของชุมชน

2. ควรศึกษาความต้องการและปัญหาของปัจจัยการมีส่วนร่วมในการรักษาความปลอดภัยชุมชนในด้านต่าง ๆ เพื่อนำไปพัฒนาปรับปรุงปัจจัยการมีส่วนร่วมด้านการรักษาความปลอดภัยในชุมชนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- เกษมพงศ์ พุทธะกุล (2558, สิงหาคม 19). บทสัมภาษณ์ประธานกรรมการสถาบันอาชีวศึกษาและการบริหารงานยุติธรรม มหาวิทยาลัยรังสิต, ผู้จัดการรายวัน.
- เกษม บุษราษ. (2559, สิงหาคม 25). คำสั่งเรื่องการรักษาความสงบเรียบร้อยในพื้นที่จังหวัด. **คมชัดลึก**. หนังสือพิมพ์คมชัดลึก ฉบับ 12 สิงหาคม 2559
- กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร. (2555) ยุทธศาสตร์กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร พ.ศ.2555-2559, กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.
- เจษฎา มีบุญถือ (2553). เอกสารทางวิชาการ เรื่อง ความมั่นคงแห่งชาติ ความมั่นคงแห่งชาติ การสร้างชาติไทยให้ยั่งยืน การสร้างชาติไทยให้ยั่งยืน, กรุงเทพฯ: ม.ป.ท.
- ณัฐพล ชันช้อย (2557, มกราคม-มิถุนายน). Green. S. B. (1991). How many subjects does it take to do a regression analysis? *Multivariate Behavioral Research*. **วารสารเกษมบัณฑิต** 15(1). 141-145.
- ที่ทำการอำเภอหัวหิน (2559). **ข้อมูลงานทะเบียน**. ปรากฏศิริจันทร์: ม.ป.ท.
- เทศบาลเมืองหัวหิน (2559). **สภาพข้อมูลพื้นฐานเมืองหัวหิน**. สืบค้นเมื่อ กุมภาพันธ์ 10, 2559 จาก www.huahin.go.th
- ล้วน สายยศ, และอังคณา สายยศ. (2549). **เทคนิคการวิจัยทางการศึกษา** (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสน์.
- นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์. (2550). **การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชนบท**. กรุงเทพฯ: ม.ป.ท.
- ประยูร ศรีประสาน. (2542). **รายงานการวิจัย เรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วม ในการดำเนินงานของคณะกรรมการการศึกษาประจำโรงเรียนประถมศึกษา**. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ประวิตร วงษ์สุวรรณ. (2558). **นโยบายความมั่นคงแห่งชาติ**. กรุงเทพฯ: คำปรารภ.
- สฤณี ดิยะวงศ์สุวรรณ. (2555). **บทบาทขององค์กรชุมชนในกระบวนการมีส่วนร่วมในโครงการบ้านมั่นคงในกรุงเทพมหานคร**. วิทยานิพนธ์สถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สุชาติ บำรุงสุข. (2557). **สงครามและการเจรจาในภาคใต้**. **จุลสารความมั่นคงศึกษา** (135), 18.
- สำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดประจวบคีรีขันธ์. (2559). **การให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติ กรณีอุทกภัยอื่น ๆ (ระเบิด)**. ปรากฏศิริจันทร์: ม.ป.ท.
- ศูนย์ประสานข่าวกรองแห่งชาติ. (2560). **โครงการอบรมเพื่อเสริมสร้างความร่วมมือด้านการข่าวภาคประชาชนในพื้นที่ อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์**. ปรากฏศิริจันทร์: ม.ป.ท.
- Cohen, J.M., & Uphoff, N.T. (1981). **Rural Development Participation: Concept and Measure For Project Design Implementation and Evaluation: Rural Development Committee Center for international Studies**. New York: Cornell University Press
- Cronbach, Lee Joseph. (1970). **Essentials of Psychological Testing**. New York: Harper and Row.
- Koufman, F. (1949). **H.F. Participation Organized Activities in Selected. Kentucky: Localities**. Agricultural Experiment Station Bulletins.
- Marzuki Azizan. (2015). **Challenges in the Public Participation and the Decision Making Process**, Malaysia: University Sains Malaysia.

Maslow, A. (1970). Human needs theory: Maslow's hierarchy of human needs. In R.F. Craven & C.J. Hirnle (Eds.), *Fundamental of Nursing: Human Health and Function*. Philadelphia: Lippincott.

Ok nation (2553), **เมืองหัวหิน**. สืบค้นเมื่อ กุมภาพันธ์ 11, 2559 จาก <http://oknation.nationtv.tv>

Reeder, William W. (1973, March). Beliefs, disbeliefs in social action: a theoretical frame of reference for interpersonal and organizational behavior. **Bulletin of New York State College of Agriculture and Life Sciences (74)**.

การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยกระบวนการกลุ่ม
ในรายวิชาการกลยุทธ์การวางแผนพัฒนาท้องถิ่นเชิงบูรณาการ
Development of Learning achievement using Cooperative Learning
Groups in Integrated Local Development Planning

สุริยะ หาญพิชัย*
Suriya Hanphichai

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยกระบวนการกลุ่มในรายวิชาการกลยุทธ์การวางแผนพัฒนาท้องถิ่นเชิงบูรณาการ และ 2) ศึกษาความพึงพอใจต่อการเรียนโดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยกระบวนการกลุ่มในรายวิชาการกลยุทธ์การวางแผนพัฒนาท้องถิ่นเชิงบูรณาการ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือ นักศึกษาสาขาวิชาการปกครองท้องถิ่นที่เรียนในรายวิชาการกลยุทธ์การวางแผนพัฒนาท้องถิ่นเชิงบูรณาการ ภาคเรียนที่ 1/2560 จำนวน 89 คน ดำเนินการวิจัยโดยใช้แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยกระบวนการกลุ่ม แล้วเก็บข้อมูลผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษา และแบบสอบถามความพึงพอใจในการเรียน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที

ผลการศึกษาพบว่า มีคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และระดับความพึงพอใจต่อการเรียนของนักศึกษาที่มีต่อการเรียนในรายวิชาการกลยุทธ์การวางแผนพัฒนาท้องถิ่นเชิงบูรณาการโดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยกระบวนการกลุ่มโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านที่มีค่ามากที่สุดคือ ด้านประโยชน์ที่ได้รับ รองลงมาคือ ด้านบรรยากาศการเรียน ความพึงพอใจด้านเนื้อหา และด้านการจัดกิจกรรม

คำสำคัญ : การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน, การเรียนรู้แบบร่วมมือ, กระบวนการกลุ่ม

* อาจารย์ประจำสาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

Abstract

The purposes of this research were to 1) develop learning achievement using cooperative learning groups in Integrated Local development planning and 2) study student's satisfaction of learning using cooperative learning groups in Integrated Local development planning. The sample groups used in the research were 89 students of local government program that had enrolled in Integrated Local Development Planning for semester 1,2017. Conduct research by organizing cooperative learning activities with groups process, then collect students' learning achievement data and students' learning satisfaction questionnaires. Data were analyzed by using mean, standard deviation, and t-test.

The study result showed that after using cooperative group learning process, the students' learning achievement was higher than that before using it ($p < .05$). and the overall of students' learning satisfaction level in Integrated Local Development Planning using cooperative learning groups was at the highest level. The most value aspect was the satisfaction of benefits received, followed by studying atmosphere, content and providing learning activities.

Keywords: Development of Learning achievement, Cooperative learning, Groups Process.

บทนำ

สังคมปัจจุบันเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ (Learning society) การที่บุคคลจะดำรงตนอยู่ในสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในปัจจุบันได้อย่างมีความสุข บุคคลจำเป็นต้องศึกษาหาความรู้ให้ทันสมัยอยู่เสมอ วิทยาการที่ก้าวหน้าเป็นปัจจัยเกื้อกูลการดำเนินชีวิต สมาชิกของสังคมที่ใฝ่ความก้าวหน้าจำเป็นต้องอาศัยการศึกษาในรูปแบบต่าง ๆ เพราะเทคโนโลยีสมัยใหม่กลายเป็นเครื่องมือสำคัญในอันที่จะเกื้อหนุนกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิต ยุคปัจจุบันนี้เป็นยุคของการผสมผสานระหว่างสังคมแห่งการเรียนรู้และสังคมแห่งเทคโนโลยีควบคู่กันไป การศึกษาจึงเป็นกระบวนการในการเสริมสร้างบุคคลให้มีคุณลักษณะพึงประสงค์ โดยเป้าหมายสำคัญคือพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอน เพราะเชื่อว่าถ้าผู้สอนใช้กิจกรรมการสอนที่ดีและเหมาะสมกับผู้เรียนย่อมมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและบรรลุเป้าหมายทางการพัฒนาผู้เรียน (ลักษณะสุภา บังบางพลู, 2554, หน้า 1)

วิธีการสอนในปัจจุบันนั้น มุ่งเน้นความสำคัญที่ตัวผู้เรียนโดยเปิดโอกาสให้เลือกรเรียนตามความถนัดและความสนใจ ส่งเสริมให้มีส่วนร่วมในทุกกระบวนการเรียนรู้ พัฒนาความสามารถในการแสวงหาความรู้ และการนำความรู้มาประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาศักยภาพของตนเองอย่างเต็มที่ รวมทั้งปลูกฝังความมีคุณธรรม ค่านิยม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ วิธีการจัดการเรียนรู้ที่จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และเกิดทักษะต่าง ๆ จากการเรียนมีหลายวิธี เช่น การสอนแบบบรรยาย การสอนทักษะปฏิบัติ การสอนอภิปราย การสอนสัมมนา และการสอนโดยให้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง (ปริยาพร วงศ์อนุตรโรจน์, 2549, หน้า 114–118) วิธีการเรียนรู้ของผู้เรียนมิได้มาจากอาจารย์ผู้สอนแต่ผู้เดียว แต่นักศึกษาสามารถเรียนรู้จากเพื่อนด้วยกันได้ เพราะเพื่อนนักศึกษาด้วยกันนั้นย่อมประสบปัญหาในการเรียนคล้าย ๆ กัน เมื่อคนหนึ่งได้เรียนรู้จนเริ่มมีความเข้าใจในเนื้อหาวิชา ก็สามารถช่วยเหลือเพื่อนคนอื่น ๆ ได้ว่ามีปัญหาที่ขัดข้องอยู่ที่ใด และการเรียนรู้แบบเพื่อนช่วยเพื่อนภายในกลุ่มสามารถช่วยพัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น การเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนนั้น ทักษะที่สำคัญคือการแสวงหาความรู้ได้จากหลายแหล่งความรู้ โดยเฉพาะความรู้จากเพื่อนในกลุ่มเป็นแนวทางที่จะทำให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่มีประสิทธิภาพ (ปิยะมาศ ชาตินนตรี, 2550; ดวงเดือน เทพนวล, 2556) การจัดการเรียนการสอนจะต้องมุ่งให้ผู้เรียนมีความรับผิดชอบร่วมกันและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ โดยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการใช้ความคิด และการแก้ไขปัญหาร่วมกันจะนำไปสู่การปรับเปลี่ยนโครงสร้างทางปัญญา สร้างสังคมที่มีการร่วมมือ การให้ผู้เรียนเป็นผู้สร้างองค์ความรู้เกิดจากการให้ผู้เรียนมีบทบาทในการเรียนอย่างตื่นตัว นอกจากนี้ปัจจัยการพัฒนาทางด้านสติปัญญา และความคิดคือ การที่คนเรามีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม และจะต้องมีความสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องจะทำให้ระดับความคิดและปัญญาพัฒนาขึ้น การเรียนการสอนที่ตอบสนองความต้องการของผู้เรียนได้ดี คือ การเรียนแบบร่วมมือ ซึ่งสอดคล้องกับ Slavin (1990, p.3) ที่กล่าวไว้ว่า กิจกรรมที่เน้นให้ผู้เรียนทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มๆ ละ 4-5 คน ผู้เรียนในกลุ่มมีระดับผลการเรียนต่างกัน การเรียนรู้จากการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกันซึ่งจะทำให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ร่วมกัน

จากปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยในฐานะผู้สอนจึงมีความสนใจว่า แนวทางที่ทำให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ประสบความสำเร็จ คือ การจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยกระบวนการกลุ่ม ซึ่งเป็นวิธีการเรียนที่ผู้เรียนได้รับความรู้จากการลงมือร่วมกันลงมือปฏิบัติงานเป็นกลุ่ม กลุ่มจะมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ของสมาชิกแต่ละคน ซึ่งเป็นการเรียนรู้แบบช่วยเหลือกัน โดยกระบวนการทำงานร่วมกัน ทำให้นักศึกษาได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ในลักษณะพึ่งพากัน ดังนั้นผู้วิจัยจึงเลือกใช้วิธีการเรียนแบบกระบวนการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยกระบวนการกลุ่ม โดยมุ่งหวังให้นักศึกษาที่มีความรู้ ความเข้าใจในเนื้อหาวิชาที่ดี สามารถนำความรู้ไปอธิบาย แลกเปลี่ยน ช่วยเหลือเพื่อนที่มีผลการเรียนต่ำให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดีขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยกระบวนการกลุ่มในรายวิชา กลยุทธ์การวางแผนพัฒนาท้องถิ่นเชิงบูรณาการ
2. เพื่อศึกษาความพึงพอใจต่อการเรียนโดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยกระบวนการกลุ่มในรายวิชา กลยุทธ์การวางแผนพัฒนาท้องถิ่นเชิงบูรณาการ

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา มุ่งทำการศึกษาโดยใช้แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนแบบกลุ่มร่วมมือด้วยกระบวนการกลุ่มในรายวิชา กลยุทธ์การวางแผนพัฒนาท้องถิ่นเชิงบูรณาการ เพื่อการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และศึกษาความพึงพอใจต่อการเรียนโดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยกระบวนการกลุ่ม
2. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักศึกษาสาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี หมู่เรียน 571946901 ที่เรียนในรายวิชา กลยุทธ์การวางแผนพัฒนาพื้นที่ท้องถิ่นเชิงบูรณาการ ภาคการศึกษา 1/2560 จำนวน 89 คน
3. ขอบเขตด้านระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย มุ่งศึกษาการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในรายวิชา กลยุทธ์การวางแผนพัฒนาท้องถิ่นเชิงบูรณาการ ภาคการศึกษา 1/2560 ระหว่าง เดือนสิงหาคม – ธันวาคม 2560
4. ขอบเขตด้านตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย ตัวแปรอิสระ คือ กระบวนการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยกระบวนการกลุ่ม และตัวแปรตาม คือ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความพึงพอใจต่อการเรียน

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

1. ทฤษฎีกระบวนการกลุ่ม ทฤษฎีกระบวนการกลุ่มเป็นวิทยาการที่ศึกษาเกี่ยวกับกลุ่มคนเพื่อนำความรู้ไปใช้ในการปรับเปลี่ยนเจตคติและพฤติกรรมของคนซึ่งจะนำไปสู่การเสริมสร้างความสัมพันธ์และการพัฒนาการทำงานของกลุ่มคนให้มีประสิทธิภาพเพื่อนำหลักการของพลังกลุ่มไปใช้ในการพัฒนาพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม การพัฒนาบุคลิกภาพและจุดประสงค์อื่น ๆ ในวงการต่าง ๆ รวมทั้งในวงการศึกษาด้วย กระบวนการกลุ่มเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับศาสตร์ด้านสังคมวิทยา นักสังคมวิทยาในปัจจุบันได้พยายามศึกษาและนำความรู้ในเรื่องกลุ่มสัมพันธ์มาใช้ให้เกิดประโยชน์ ความหมายของกระบวนการกลุ่ม คือ ความรู้และหลักการต่าง ๆ ที่อธิบายถึงพฤติกรรมของกลุ่ม (ทิสนา ขัมมณี, 2550) และเป็นศาสตร์หนึ่งที่ศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมของกลุ่ม จะอธิบายถึงการเปลี่ยนแปลงภายในกลุ่ม พลังหรือสภาพการณ์ต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อกลุ่มเป็นส่วนรวม รวมถึงพฤติกรรมของบุคคลในกลุ่มที่ถูกกล่อมเกลามาจากประสบการณ์ของกลุ่ม สามารถสรุปสาระสำคัญของกระบวนการกลุ่มได้ดังนี้

1) กระบวนการกลุ่มเป็นศาสตร์หนึ่งที่ศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมของกลุ่ม สามารถอธิบายถึงการเปลี่ยนแปลงภายในกลุ่ม สภาพการณ์ต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อกลุ่มเป็นส่วนรวม รวมถึงพฤติกรรมของบุคคลภายในกลุ่มที่ถูกกล่อมเกลามาจากประสบการณ์ของกลุ่มช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจกระบวนการของการทำงานร่วมกันในกลุ่มได้

2) สามารถแบ่งกลุ่มออกได้หลายรูปแบบ เช่น ยึดความสัมพันธ์ของสมาชิกในกลุ่มยึดจุดมุ่งหมายของการจัดกลุ่ม เช่น กลุ่มทางสังคม กลุ่มทางจิตวิทยา ยึดความรู้สึกของสมาชิก ยึดลักษณะการจัดระบบ ยึดความสนใจของสมาชิก เป็นต้น

3) บุคคลที่มารวมกลุ่มกันย่อมมีบทบาทและหน้าที่ในกลุ่มแตกต่างกันออกไป เช่น ผู้นำ สมาชิก เลขานุการ ผู้สังเกตการณ์ ผู้ให้คำปรึกษาแนะนำ ในการปฏิบัติงานของกลุ่มอาจมีปัญหาต่าง ๆ เกิดขึ้น สมาชิกในกลุ่มจะต้องร่วมกันแก้ปัญหาเหล่านั้นให้ลุล่วงไปด้วยดี (ลักษณะสุภา บังบางพลู, 2554, หน้า 6-7)

2. ทฤษฎีการเรียนรู้แบบร่วมมือ กระบวนการจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีหรือหลักการการเรียนรู้แบบร่วมมือนี้ คือ ผู้สอนเป็นผู้ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ร่วมมือกันในการเรียนรู้ โดยผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ ทั้งกระบวนการเรียนรู้ (ลักษณะสุภา บังบางพลู, 2554, หน้า 7-8) ซึ่งมีขั้นตอนดังนี้

1) การวางแผนการจัดการเรียนรู้ เป็นขั้นตอนแรกของการเรียนรู้แบบร่วมมือ ผู้สอนในฐานะผู้จัดการเรียนรู้และผู้เรียนในฐานะเป็นผู้เรียนรู้ กำหนดผลลัพธ์การเรียนรู้ จุดมุ่งหมาย ขนาดของกลุ่ม องค์ประกอบของกลุ่ม บทบาทของสมาชิกในแต่ละกลุ่มจัดเตรียมสถานที่ อุปกรณ์ต่าง ๆ

2) การเตรียมกลุ่มเพื่อการเรียนรู้ร่วมกัน เป็นขั้นตอนทำความเข้าใจการทำงานในกลุ่ม เริ่มตั้งแต่ ลักษณะงาน การติดต่อประสานงานกับบุคคลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง วิธีการทำงาน ขั้นตอนการทำงาน เกณฑ์การประเมินผลงาน และเป็นขั้นการกำหนดข้อตกลงร่วมกันเกี่ยวกับความสำคัญ วิธีการช่วยเหลือและพึ่งพาอาศัยกัน ชี้แจงกฎเกณฑ์บทบาทหน้าที่ ระบบการให้รางวัลหรือประโยชน์ที่กลุ่มควรได้รับ รวมถึงระบบการตรวจสอบความรับผิดชอบของสมาชิกในกลุ่ม

3) การลงมือปฏิบัติงานภายในกลุ่ม สมาชิกในกลุ่มร่วมกันวิเคราะห์งาน ร่วมกันอภิปรายแสดงความคิดเห็น ลงมือทำงานตามหน้าที่ความรับผิดชอบ มีการสนทนาปรึกษาหารือ มีการตัดสินใจและแก้ไขปัญหาอุปสรรค ผู้สอนเป็นผู้ดูแล กำกับ และให้ความช่วยเหลือกลุ่ม คอยดูแลให้สมาชิกกลุ่มมีการปรึกษากันอย่างใกล้ชิด เพื่อคอยสังเกตการณ์การทำงาน พฤติกรรมของสมาชิก การให้ความช่วยเหลือกลุ่มตามความเหมาะสม การวิเคราะห์กระบวนการเรียนรู้ และกระบวนการทำงานของกลุ่ม

4) การวัดประเมินผลการเรียนรู้ การเรียนรู้ตามทฤษฎีการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ใช้วิธีการที่หลากหลาย การประเมินผลจะต้องประเมินทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ และที่สำคัญที่สุดคือ ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการประเมิน

3. แนวคิดกระบวนการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยกระบวนการกลุ่ม การสอนโดยกระบวนการกลุ่มจะช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจถึงกระบวนการของการทำงานร่วมกันในกลุ่ม ตั้งแต่การเลือกเป้าหมาย การเสนอวิธีการแก้ปัญหา การวางแผนโครงการของกลุ่ม ตลอดจนการดำเนินการตามโครงการ โดยกระบวนการเรียนรู้ตามทฤษฎีการเรียนรู้แบบร่วมมือ ซึ่งมีลักษณะสำคัญ 5 ประการ คือ มีการพึ่งพาอาศัยกัน มีการปรึกษาหารือกันอย่างใกล้ชิด สมาชิกแต่ละคนมีบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบที่สามารถตรวจสอบได้ มีการใช้ทักษะการสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและทักษะการทำงานกลุ่ม และมีการวิเคราะห์กระบวนการกลุ่ม หากผู้เรียนให้ความร่วมมือกันในลักษณะดังกล่าว จะเกิดการเรียนรู้ได้ดีขึ้นเนื่องจากการร่วมมือกัน ช่วยให้ผู้เรียนมีความพยายามที่จะเรียนรู้จนบรรลุเป้าหมาย โดยมีแรงจูงใจภายใน แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ และรู้จักคิดอย่างมีวิจารณญาณนอกจากนี้ผู้เรียนยังมีความสัมพันธ์ต่อกันและกันดีขึ้น มีสภาพจิตดีขึ้นด้วย (ทิศนา เขมมณี, 2545, หน้า 24-25) ลักษณะกระบวนการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยกระบวนการกลุ่มมีดังนี้ คือ 1) ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เปิดโอกาสให้นักศึกษาเข้าร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้อย่างทั่วถึง 2) ยึดกลุ่มเป็นแหล่งความรู้ที่สำคัญ เปิดโอกาสให้นักศึกษาได้พูดคุย ปรึกษาหารือ แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และประสบการณ์ซึ่งกันและกันอันจะช่วยให้นักศึกษาเกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมของตนเองและผู้อื่น และเรียนรู้ที่จะปรับตัวให้สามารถอยู่และทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ดี 3) ยึดการค้นพบด้วยตนเอง อาจารย์จะเป็นผู้จัดประสบการณ์เรียนรู้ที่ส่งเสริมให้นักเรียนได้ค้นหาและค้นพบคำตอบด้วยตนเอง ซึ่งจะมีผลให้นักศึกษาจดจำได้ดี 4) เน้นกระบวนการควบคุมไปกับผลงาน โดยการส่งเสริมให้นักศึกษาได้คิดวิเคราะห์ถึงกระบวนการกลุ่มและกระบวนการต่าง ๆ ที่ทำให้เกิดผลงาน และ 5) เน้นการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ โดยให้ผู้เรียนมีโอกาสคิดแนวทางที่จะนำความรู้เข้าไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

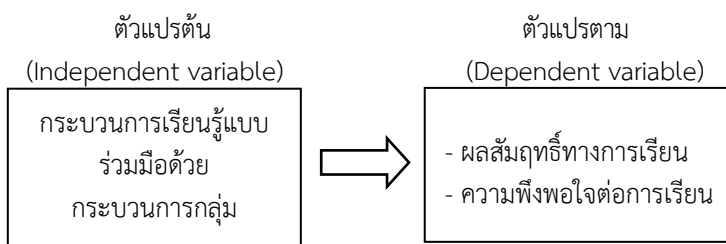
การศึกษากาพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยกระบวนการกลุ่ม มีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องได้แก่ ชนิดา ทาระเนตร์, รักพร ดอกจันทร์ และอภิสิทธิ์ ภคพงศ์พันธุ์ (2560) ได้ศึกษา

การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ เรื่องความน่าจะเป็น โดยการจัดการเรียนการสอนเน้นกระบวนการกลุ่ม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนสา จังหวัดน่าน ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดการเรียนการสอนเน้นกระบวนการกลุ่ม ร้อยละ 100 ของนักเรียนทั้งหมดผ่านเกณฑ์คะแนนร้อยละ 60 ของคะแนนสอบและความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนเน้นกระบวนการกลุ่มอยู่ในระดับมากขึ้นไป สอดคล้องกับ นพเกล้า ศรีมัตย์กุล (2557) ได้ศึกษา ผลของการใช้เทคนิคการสอนแบบแบ่งกลุ่มย่อยที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความพึงพอใจของนักศึกษาในรายวิชา DES111 ทัศนศิลป์ 1 สาขาจิตรกรรมศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม ผลจากการศึกษาพบว่า นักศึกษามีพัฒนาการในการเรียนที่เพิ่มขึ้นจากการใช้เทคนิคการสอนแบบแบ่งกลุ่มย่อยที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาในรายวิชาทัศนศิลป์ 1 อย่างมีนัยสำคัญที่ค่าเฉลี่ยคะแนนมีความห่างกันเท่ากับ 0.62 และมีพัฒนาการเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องมากกว่าพัฒนาการของกลุ่มนักศึกษาที่ใช้เทคนิคการสอนแบบรวมกลุ่มอย่างมีนัยสำคัญที่ผลคะแนนการประเมินครั้งที่ 5 และ 6 ด้านความพึงพอใจนักศึกษามีความพึงพอใจต่อการใช้เทคนิคการสอนแบบแบ่งกลุ่มย่อยที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาในรายวิชาทัศนศิลป์ 1 อยู่ในระดับสูงที่ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.61 และสอดคล้องกับ พรภัทร สินดี (2557) ได้ศึกษา ผลการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการเชิงวิธีการที่เน้นกระบวนการกลุ่มที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ ความสามารถในการสื่อสารทางคณิตศาสตร์ และพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม เรื่องลำดับและอนุกรม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ผลการศึกษาพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการเชิงวิธีการที่เน้นกระบวนการกลุ่ม สูงกว่าเกณฑ์ ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีคะแนนเฉลี่ย 22.18 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 73.93

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่างมุ่งเน้นใช้เทคนิคการเรียนรู้แบบร่วมมือในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน โดยเทคนิคการเรียนรู้แบบร่วมมือจึงเป็นแนวทางในการพัฒนาการเรียนการสอนที่ผู้สอนสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนได้รับประโยชน์จากการเรียนมากที่สุด

กรอบแนวคิดในการวิจัย

กรอบแนวความคิดได้จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและค้นคว้างานวิจัยที่เกี่ยวข้องประกอบด้วยแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน (ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, 2549) แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนแบบกลุ่มร่วมมือ (Slavin, 1990) และแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (วัฒนาพร ระงับทุกข์, 2554) โดยผู้วิจัยได้นำมาสังเคราะห์เป็นกรอบแนวความคิดการวิจัย คือ ตัวแปรต้น คือ การเรียนในรายวิชากลยุทธ์การวางแผนพัฒนาท้องถิ่นเชิงบูรณาการโดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยกระบวนการกลุ่ม และตัวแปรตาม คือ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความพึงพอใจในการเรียนของนักศึกษา ดังนี้

ภาพ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ นักศึกษาสาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรีที่เรียนในรายวิชาการยุทธการวางแผนพัฒนาพื้นที่ท้องถิ่นเชิงบูรณาการ ภาคการศึกษา 1/2560

กลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาสาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี ที่เรียนในรายวิชาการยุทธการวางแผนพัฒนาพื้นที่ท้องถิ่นเชิงบูรณาการ ภาคการศึกษา 1/2560 หมู่เรียน 571946901 จำนวน 89 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่

1) แผนการเรียนรู้รายวิชาการยุทธการวางแผนพัฒนาพื้นที่ท้องถิ่นเชิงบูรณาการโดยการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยกระบวนการกลุ่ม ภาคการศึกษาที่ 1/2560

2) แบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาการยุทธการวางแผนพัฒนาพื้นที่ท้องถิ่นเชิงบูรณาการ แบบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ

3) แบบสอบถามความพึงพอใจต่อการเรียน เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 4 ด้าน ประกอบด้วย ด้านเนื้อหา ด้านการจัดกิจกรรม ด้านบรรยากาศการเรียน และด้านประโยชน์ที่ได้รับ ซึ่งมีความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.870

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ใช้แผนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญโดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยกระบวนการกลุ่ม ในรายวิชาการยุทธการวางแผนพัฒนาพื้นที่ท้องถิ่นเชิงบูรณาการ โดยแบ่งผู้เรียนออกเป็นกลุ่ม ๆ ละ 8-9 คน สมาชิกในกลุ่มที่มีผลสัมฤทธิ์ในการเรียนแตกต่างกัน คือ ผลสัมฤทธิ์ในการเรียนสูง กลาง ต่ำ ให้ร่วมมือกันทำงาน เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน สร้างความรับผิดชอบร่วมกัน มีการฝึกทักษะในการเรียนร่วมกัน แลกเปลี่ยนเรียนรู้กันและกัน โดยคาดว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น และนักศึกษามีความพึงพอใจต่อการเรียนอยู่ในระดับสูง (ล้วน สายยศ, และอังคณา สายยศ, 2552) ขั้นตอนในการเก็บรวบรวมข้อมูล มีดังนี้

1) สร้างโอกาสให้ทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม แบ่งผู้เรียนออกเป็นกลุ่ม ๆ ละ 8-9 คน กำหนดหัวข้อเรื่อง การจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่น เพื่อให้นักศึกษาทำงานร่วมกันภายในกลุ่ม โดยให้นักศึกษาเลือกพื้นที่เป้าหมายที่สนใจศึกษา ซึ่งมอบหมายงานเพื่อให้นักศึกษาทำงานร่วมกันภายในกลุ่ม และกำหนดให้ส่งรายงานความก้าวหน้าทุกสัปดาห์

2) แบ่งกลุ่มกันทำงานร่วมกันเป็นทีม ดำเนินการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยกระบวนการกลุ่ม ผู้สอนชี้แจงทำความเข้าใจลักษณะการเรียนรู้ในรายวิชา วิธีการวัดประเมินผล มอบหมายงานและกำหนดให้แต่ละกลุ่ม ศึกษารวบรวมข้อมูลที่สนใจ หลังจากนั้นนำเสนอรายงานความก้าวหน้าในชั่วโมงเรียน แล้วจึงให้นักศึกษาจัดทำรายงานฉบับสมบูรณ์

3) ประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยการสังเกตผลการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม การติดตามผลการรายงานความก้าวหน้า การนำเสนอผลงานจากการค้นคว้า การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และผลการทดสอบปลายภาค

4) สะท้อนผลการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จัดสัมมนาเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน และเพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการเรียนการสอนในรายวิชาการยุทธการวางแผนพัฒนาพื้นที่ท้องถิ่นเชิงบูรณาการ โดยให้นักศึกษานำเสนอข้อมูลจากการลงพื้นที่ การจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนา ปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ในการดำเนินงานกลุ่ม จากนั้นให้ผู้ร่วมสัมมนาร่วมกันอภิปราย สรุปผลการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานกลุ่ม

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบบันทึกคะแนนทางการเรียน และแบบสอบถามความคิดเห็นของผู้เรียน ใช้การตรวจสอบแหล่งข้อมูลจากผู้เรียน ซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลโดยตรงว่าข้อมูลที่ได้นั้นครบสมบูรณ์หรือไม่ โดยได้ข้อมูลที่มีความเที่ยง (validity) และความเชื่อมั่น (reliability) มากขึ้น แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์เปรียบเทียบโดยใช้วิธีการทางสถิติ โดยการหา ค่าเฉลี่ย (mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) และการทดสอบค่าที (t-test Dependent)

ผลการวิจัย

จากการศึกษาการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยกระบวนการกลุ่มในรายวิชาการกลยุทธ์การวางแผนพัฒนาท้องถิ่นเชิงบูรณาการ มีผลการศึกษารูปได้ดังนี้

1. นักศึกษามีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยกระบวนการกลุ่มในรายวิชาการกลยุทธ์การวางแผนพัฒนาท้องถิ่นเชิงบูรณาการ พบว่า ผลการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในรายวิชาการกลยุทธ์การวางแผนพัฒนาท้องถิ่นเชิงบูรณาการโดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยกระบวนการกลุ่มของนักศึกษาจำนวน 89 คน มีคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 รายละเอียดดังปรากฏในตาราง 1

ตาราง 1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยกระบวนการกลุ่ม

การทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์	n	$\bar{X}$	S.D.	t	Sig
คะแนนก่อนเรียน	89	7.16	2.05	-39.12	.005*
คะแนนหลังเรียน	89	15.71	1.23		

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. การวิเคราะห์ความพึงพอใจในการเรียนของนักศึกษาที่มีต่อการเรียนโดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยกระบวนการกลุ่มในรายวิชาการกลยุทธ์การวางแผนพัฒนาท้องถิ่นเชิงบูรณาการ พบว่า ความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการเรียนโดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยกระบวนการกลุ่มโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.32$, S.D. = 0.130) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านที่มีค่ามากที่สุดคือ ด้านประโยชน์ที่ได้รับ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.35$, S.D. = 0.240) รองลงมาคือ ด้านบรรยากาศการเรียนอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.34$, S.D. = 0.246) รองลงมาอีกคือ ด้านความพึงพอใจด้านเนื้อหาอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.33$, S.D. = 0.222) และด้านที่มีค่าต่ำที่สุดคือ ด้านการจัดกิจกรรมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.28$, S.D. = 0.254) รายละเอียดแสดงดังปรากฏในตาราง 2

ตาราง 2 แสดงระดับความพึงพอใจในการเรียน

ความพึงพอใจในการเรียน	$\bar{X}$	S.D.	แปลค่า
ด้านเนื้อหา	4.33	0.222	มากที่สุด
ด้านการจัดกิจกรรม	4.28	0.254	มากที่สุด
ด้านบรรยากาศการเรียน	4.34	0.246	มากที่สุด
ด้านประโยชน์ที่ได้รับ	4.35	0.240	มากที่สุด
รวม	4.32	0.130	มากที่สุด

เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า 1) ความพึงพอใจของนักศึกษาด้านเนื้อหาโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ข้อที่มีค่ามากที่สุดคือ การจัดการเรียนรู้ทำให้จดจำเนื้อหาได้นาน รองลงมาคือ การจัดการเรียนรู้ทำให้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองได้ รองลงมาอีกคือ การจัดการเรียนรู้ทำให้นักศึกษาเข้าใจในเนื้อหามากขึ้น การจัดการเรียนรู้ทำให้เข้าใจเนื้อหาได้ง่าย และข้อที่มีค่าต่ำที่สุดคือ การจัดการเรียนรู้ทำให้ส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกัน 2) ความพึงพอใจของนักศึกษาด้านการจัดกิจกรรมโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ข้อที่มีค่ามากที่สุดคือ กิจกรรมการเรียนรู้ทำให้นักศึกษามีโอกาสแสดงความคิดเห็น รองลงมาคือ กิจกรรมการเรียนรู้มีความเหมาะสมกับเนื้อหา รองลงมาอีกคือ กิจกรรมการเรียนรู้ส่งเสริมให้นักศึกษาได้แลกเปลี่ยนความรู้ ความคิด กิจกรรมการเรียนรู้ส่งเสริมการคิดและตัดสินใจ และข้อที่มีค่าต่ำที่สุดคือ กิจกรรมการเรียนรู้เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 3) ความพึงพอใจของนักศึกษาด้านบรรยากาศการเรียนโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ข้อที่มีค่ามากที่สุดคือ บรรยากาศการเรียนทำให้นักศึกษามีความกระตือรือร้นในการเรียน รองลงมาคือ บรรยากาศการเรียนทำให้นักศึกษาเกิดความคิดสร้างสรรค์ที่หลากหลาย รองลงมาอีกคือ บรรยากาศการเรียนทำให้นักศึกษามีความรับผิดชอบต่อตนเองและกลุ่ม บรรยากาศการเรียนเปิดโอกาสให้นักศึกษาทำกิจกรรมได้อย่างอิสระ และข้อที่มีค่าต่ำที่สุดคือ บรรยากาศการเรียนเปิดโอกาสให้นักศึกษามีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม 4) ความพึงพอใจของนักศึกษาด้านประโยชน์ที่ได้รับโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ข้อที่มีค่ามากที่สุดคือ การจัดการเรียนรู้ช่วยให้นักศึกษาสร้างความรู้ความเข้าใจด้วยตนเองได้ รองลงมาคือ กิจกรรมการเรียนการสอนทำให้นักศึกษาได้ทำงานร่วมกับผู้อื่น รองลงมาอีกคือ การจัดการเรียนรู้ทำให้นักศึกษาพัฒนาทักษะการคิดที่สูงขึ้น การจัดการเรียนรู้ทำให้นักศึกษาเข้าใจและรู้จักเพื่อนมากขึ้น และข้อที่มีค่าต่ำที่สุดคือ การจัดการเรียนรู้ทำให้นักศึกษานำวิธีการเรียนรู้ไปใช้ในวิชาอื่น ๆ

อภิปรายผล

จากการศึกษาการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยกระบวนการกลุ่มในรายวิชาการกลยุทธ์การวางแผนพัฒนาท้องถิ่นเชิงบูรณาการ มีประเด็นสำคัญที่ต้องนำมาอภิปรายดังนี้

1) นักศึกษามีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในรายวิชาการกลยุทธ์การวางแผนพัฒนาท้องถิ่นเชิงบูรณาการโดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยกระบวนการกลุ่มมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาสูงกว่าก่อนเรียน อาจสืบเนื่องมาจากการเรียนการสอนโดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยกระบวนการกลุ่ม เปิดโอกาสให้นักศึกษาได้แลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน กล้าที่จะแสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผลและสามารถยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ทำให้นักศึกษาเกิดทักษะการคิดที่สูงขึ้น สามารถแก้ปัญหาที่มีความซับซ้อนขึ้นได้ในเวลาที่มีอยู่จำกัดได้ จึงทำให้

นักศึกษาสามารถสร้างความรู้และความเข้าใจได้ด้วยตนเอง ส่งผลให้เข้าใจเนื้อหาได้ง่าย สามารถจดจำเนื้อหาได้นาน นำไปสู่การพัฒนาทักษะทางความคิดที่สูงขึ้นเพื่อช่วยให้สามารถตัดสินใจได้โดยใช้เหตุผล ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พรภัทร ลินดี (2557) ที่ได้ศึกษา ผลการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการเชิงวิธีการที่เน้นกระบวนการกลุ่มที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ ความสามารถในการสื่อสารทางคณิตศาสตร์และพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการเชิงวิธีการที่เน้นกระบวนการกลุ่ม สูงกว่าเกณฑ์ ร้อยละ 70 โดยมีคะแนนเฉลี่ย 22.18 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 73.93 สอดคล้องกับงานวิจัยของ บัณฑิต ฉัตรวิโรจน์ (2555) ที่ศึกษา การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบร่วมมือด้วยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการสอนของนักศึกษาครูภาษาอังกฤษ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร พบว่า ผลการประเมินสมรรถนะการสอนของนักศึกษาครูภาษาอังกฤษ พบว่า ความสามารถด้านความรู้หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมีความสามารถด้านปฏิบัติการสอนในภาพรวมที่ระดับมากที่สุด ซึ่งสมรรถนะด้านการเตรียมการสอน ด้านการจัดการเรียนการสอน และด้านการวัดผลประเมินผลอยู่ที่ระดับมากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ นพเกล้า ศรีมาตย์กุล (2557) ที่ศึกษาพบว่า นักศึกษามีพัฒนาการในการเรียนที่เพิ่มขึ้นจากการใช้เทคนิคการสอนแบบแบ่งกลุ่มย่อยที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาในรายวิชาทัศนศิลป์ 1 อย่างมีนัยสำคัญที่ค่าเฉลี่ยคะแนนมีความห่างกันเท่ากับ 0.62 และมีพัฒนาการเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องมากกว่าพัฒนาการของกลุ่มนักศึกษาที่ใช้เทคนิคการสอนแบบรวมกลุ่มอย่างมีนัยสำคัญที่ผลคะแนนการประเมินครั้งที่ 5 และ 6

2) ความพึงพอใจต่อการเรียนโดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยกระบวนการกลุ่มในรายวิชากลยุทธ์การวางแผนพัฒนาท้องถิ่นเชิงบูรณาการโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านที่มีค่ามากที่สุดคือ ความพึงพอใจด้านประโยชน์ที่ได้รับ รองลงมาคือ ความพึงพอใจด้านบรรยากาศการเรียน ความพึงพอใจด้านความพึงพอใจด้านเนื้อหา และความพึงพอใจด้านการจัดกิจกรรม ตามลำดับ อาจสืบเนื่องมาจาก ผู้วิจัยได้สร้างบรรยากาศและการจัดการเรียนการสอนที่เอื้อให้เกิดการเรียนรู้ที่หลากหลายตามแผนการเรียนการสอนโดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยกระบวนการกลุ่ม โดยเปิดโอกาสให้นักศึกษาทำกิจกรรมได้อย่างอิสระ กล้าคิด กล้าทำ มีความกระตือรือร้น ความสนใจในการเรียนให้ความร่วมมือในการจัดการเรียนการสอน จึงทำให้การจัดการเรียนการสอนนั้นประสบผลสำเร็จ ทำให้นักศึกษาสามารถสร้างความรู้และความเข้าใจได้ด้วยตนเอง ส่งผลให้เข้าใจเนื้อหาได้ง่าย สามารถจดจำเนื้อหาได้นาน นำไปสู่การพัฒนาทักษะทางความคิดที่สูงขึ้นเพื่อช่วยให้สามารถตัดสินใจได้โดยใช้เหตุผล สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชินดา ทาระเนตร์, รักพร ดอกจันทร์ และอภิสิทธิ์ ภคพงศ์พันธุ์ (2560) ที่ศึกษาพบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดการเรียนการสอนเน้นกระบวนการกลุ่ม ร้อยละ 100 ของนักเรียนทั้งหมด มีความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนเน้นกระบวนการกลุ่ม ด้านบรรยากาศของการจัดการเรียนการสอน ด้านการจัดการเรียนการสอน และด้านประโยชน์ที่ได้รับจากการจัดการเรียนการสอน อยู่ในระดับมากขึ้นไป และสอดคล้องกับ นพเกล้า ศรีมาตย์กุล (2557) ที่ศึกษาพบว่า ความพึงพอใจในนักศึกษาที่มีความพึงพอใจต่อการใช้เทคนิคการสอนแบบแบ่งกลุ่มย่อยที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาในรายวิชาทัศนศิลป์ 1 อยู่ในระดับสูงที่ค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.61

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลงานวิจัยไปใช้

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาจะมีพัฒนาการที่ต่อเนื่องได้นั้นต้องเกิดจากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับเนื้อหาวิชา ซึ่งขึ้นอยู่กับพัฒนาการทางการเรียนที่ต่อเนื่องและความพึงพอใจของนักศึกษาต่อการเรียนการสอนเป็นหลักสำคัญ

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาจะมีพัฒนาการที่ต่อเนื่องได้นั้น ควรมีการจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนการสอนให้เหมาะสมเพื่อกระตุ้นให้นักศึกษาเกิดการเรียนรู้และสร้างแรงบันดาลใจในการปฏิบัติงานในชั้นเรียน

3. ผู้ที่สนใจในเรื่องการจัดการเรียนการสอนโดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยกระบวนการกลุ่ม สามารถนำแผนการจัดการเรียนการสอนโดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยกระบวนการกลุ่มนี้ไปปรับใช้กับเนื้อหาในรายวิชาต่าง ๆ ที่นักศึกษามีความแตกต่างระหว่างบุคคลได้

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาวิจัยต่อไป

1. ควรมีการศึกษการใช้กระบวนการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยกระบวนการกลุ่มไปบูรณาการกับการเรียนการสอนในรูปแบบอื่นในลักษณะการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการเชิงเทคนิควิธีการเรียนการสอน

2. ควรมีการทำวิจัยเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาในกระบวนการอื่น ๆ ให้มากขึ้น เพื่อติดตามความก้าวหน้าของนักศึกษาและพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาอย่างต่อเนื่อง

เอกสารอ้างอิง

- ชนิดา ทาระเนตร์, รักพร ดอกจันทร์ และอภิสิทธิ์ ภคพงศ์พันธุ์. (2560). การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ เรื่องความน่าจะเป็น โดยการจัดการเรียนการสอนเน้นกระบวนการกลุ่ม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนสา จังหวัดน่าน. ประชุมวิชาการเสนอผลงานวิจัยบัณฑิตศึกษาระดับชาติและนานาชาติ 2560 มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ดวงเดือน เทพนวล. (2556, เมษายน-กันยายน). การพัฒนาพฤติกรรมด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ โดยใช้วิธีการสอนแบบกระบวนการกลุ่ม. วารสารวิจัยราชภัฏเชียงใหม่ 14(12).
- ทศนา แหมมณี. (2545). ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- _____. (2550). กลุ่มสัมพันธ์เพื่อการทำงานทีมและการจัดการเรียนการสอน. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นพเกล้า ศรีมัตย์กุล. (2557). ผลของการใช้เทคนิคการสอนแบบแบ่งกลุ่มย่อยที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความพึงพอใจของนักศึกษาในรายวิชา DES111 ทศนศิลป์ 1 สาขาศิลปะทัศนศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- บัณฑิต ฉัตรวิโรจน์. (2555). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบร่วมมือด้วยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการสอนของนักศึกษาครูภาษาอังกฤษ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.
- ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2549). การบริหารงานวิชาการ. กรุงเทพฯ: ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพมหานคร.
- ปิยะมาศ ชาติมนตรี. (2550). การพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการกลุ่มแบบร่วมมือโดยใช้ส่วนพหุศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.
- พรภัทร สันดี. (2557). ผลการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการเชิงวิธีการที่เน้นกระบวนการกลุ่มที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ ความสามารถในการสื่อสารทางคณิตศาสตร์และพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม เรื่องลำดับและอนุกรม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วัฒนาพร ระจับทุกข์. (2554). เทคนิคและกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.
- ลักษณะสุภา บังบางพลู. (2554). ผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้รายวิชาการประมวลผลการวิจัยทางธุรกิจด้วยคอมพิวเตอร์โดยใช้กระบวนการกลุ่มในการจัดการเรียนการสอน. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.
- ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. (2552). เทคนิคการวิจัยทางการศึกษา (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- Slavin, R.E. (1990). Cooperative Learning : Research and Practice. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.

ผลการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิคสืบสวนสอบสวนที่มีต่อผลสัมฤทธิ์
ทางการเรียนในวิชาประวัติศาสตร์จีน
The Effect of Inquiry Method Teaching on Students' Learning
Achievements in Chinese History Course

ภูเทพ ประภากร*
Puthep Prapagorn

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์คือ 1) เพื่อศึกษาผลการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิคสืบสวนสอบสวนที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในวิชาประวัติศาสตร์จีน และ 2) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิคสืบสวนสอบสวนในรายวิชาประวัติศาสตร์จีนกลุ่มเป้าหมายคือนักศึกษาชั้นปีที่ 3 สาขาวิชาภาษาจีน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี ที่เรียนวิชาประวัติศาสตร์จีนในภาคการศึกษาที่ 2 ปีการศึกษา 2560 จำนวน 28 คนที่ได้มาจากการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและเก็บรวบรวมข้อมูลได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้ แบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน และแบบสอบถามความพึงพอใจของนักศึกษา ซึ่งงานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียน โดยใช้วงจร P (วางแผน เตรียมการ) - A (ลงมือปฏิบัติ) - O (พัฒนา ติดตามผล) - R (ประเมินผล) นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและวิเคราะห์ข้อมูลความพึงพอใจโดยการหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษากลุ่มเป้าหมายที่ศึกษารายวิชาประวัติศาสตร์จีนด้วยเทคนิคสืบสวนสอบสวนนั้น ผลสัมฤทธิ์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการจัดการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์จีนด้วยเทคนิคสืบสวนสอบสวนพบว่า มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 4.63 สะท้อนให้เห็นว่าเทคนิคการเรียนรู้แบบสืบสวนสอบสวนสามารถช่วยพัฒนาให้นักศึกษาเข้าใจเนื้อหาในบทเรียนมากขึ้น

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิคสืบสวนสอบสวน, ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน, ประวัติศาสตร์จีน

* อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาจีน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

Abstract

The purpose of the research were 1) to investigate the effectiveness of Inquiry Method Teaching affected to students' learning achievements in Chinese History course. 2) to investigate students' attitudes towards the model. The participants were 28 third-year students majoring in Chinese, Faculty of Humanities and Social Sciences, Thepsatri Rajabhat University. The purposive sampling was employed to select the students as participants. The instruments used were lesson plans, pre - and post-test and satisfaction questionnaire. Besides, an interactive learning through action method: ILTA integrated with PAOR cycle – P (plan), A (act), O (observe) and R (reflect) was also used as data collection. Then, the data were compared and analyzed

The findings were as follows: 1) The overall achievement after learning with the investigation instructional model in Chinese History Course was a statistically significant difference at the level of .05. 2) The finding from questionnaire indicated that the students' satisfaction towards the model was at the highest level (4.63). This reflected that the model improved the students' understandings of the lessons well.

Keywords: Inquiry Method Teaching, Learning achievement, Chinese History

บทนำ

สาธารณรัฐประชาชนจีนมีประวัติศาสตร์ความเป็นมาอันยาวนานนับพันปี นับเป็นหนึ่งในประเทศมหาอำนาจที่ควรค่าแก่การศึกษา รวมถึงภาษา วัฒนธรรม และวิถีชีวิต การพัฒนาประเทศในปัจจุบัน การศึกษาประวัติศาสตร์จีนมีคุณค่าที่ช่วยปลูกฝังให้ผู้เรียนมีคุณธรรม ขยัน อดทน และรอบรู้ผ่านการศึกษาเหตุการณ์สำคัญบุคคลที่มีชื่อเสียงในประวัติศาสตร์ และเรื่องราวต่างๆ ที่สะท้อนให้เห็นถึงการใช้สติปัญญาอันเฉียบแหลมที่สะสมมาตั้งแต่บรรพบุรุษจากรุ่นลูกสืบทอดพระเจ้าถังไท่จง (唐太宗) จักรพรรดิในสมัยราชวงศ์ถัง กล่าวถึงคุณค่าของการศึกษาประวัติศาสตร์ไว้ว่า

“以铜为镜,可正衣冠;
以史为镜,可知兴替;
以人为镜,可知得失。”

มีความหมายว่า “ใช้ทองแดงเป็นกระจก สามารถส่องดูเสื้อผ้าอาภรณ์ได้ ใช้ประวัติศาสตร์เป็นกระจก ย่อมสะท้อนถึงความรู้โรจน์และล้มเหลวในแต่ละยุคหากใช้คนเป็นกระจกแล้วไซ้ร ย่อมรู้ข้อเด่นข้อด้อยของตน ”

ปัจจุบันการศึกษาของประเทศไทยและประชาคมโลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างไม่หยุดยั้งส่งผลให้การเรียนการสอนประวัติศาสตร์ย่อมได้รับการพัฒนาก้าวหน้าไปตามการเปลี่ยนแปลงของยุคสมัย รายวิชาประวัติศาสตร์จีนเป็นวิชาหลักของหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาจีน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี ที่เน้นศึกษาประวัติศาสตร์และอารยธรรมของประเทศจีนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เน้นเหตุการณ์และบุคคลสำคัญในประวัติศาสตร์จีน (หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาจีน ฉบับหลักสูตรใหม่ พ.ศ.2555) รวมถึงศึกษาแนวโน้มความเปลี่ยนแปลงในสังคมจีนปัจจุบัน ผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงกับประเทศไทย ซึ่งจะเป็นการพัฒนาองค์ความรู้และสร้างภูมิคุ้มกันให้แก่ผู้เรียน นอกจากนี้ยังเป็นการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ตามเนื้อหาวิชาที่สอดคล้องตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาที่ปรากฏอยู่ใน มคอ.3 ของวิชาประวัติศาสตร์จีนในด้านความรู้และทักษะทางปัญญาได้อีกด้วย แม้ว่าผู้เรียนจะมองว่ารายวิชาประวัติศาสตร์เป็นเรื่องไกลตัว และเป็นวิชาที่ต้องท่องจดจำเนื้อหาจำนวนมาก อีกทั้งยังมีรายละเอียดของเหตุการณ์ต่าง ๆ ซับซ้อน โดยเฉพาะอย่างยิ่งประวัติศาสตร์จีนที่มีราชวงศ์และยุคสมัยต่าง ๆ มากมายเหตุการณ์และบุคคลสำคัญย่อมมีจำนวนมากตามไปด้วย ส่งผลให้ผู้เรียนไม่มีแรงจูงใจ ต่อต้าน และไม่สนใจในการสืบเสาะแสวงหาความรู้ หรือเปิดรับ ศึกษาความรู้ใหม่จากการเรียนในวิชานี้ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนย่อมได้รับผลกระทบตามไปด้วย

ดังนั้น เพื่อเป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนตระหนักถึงความสำคัญและสร้างแรงจูงใจในการศึกษาประวัติศาสตร์ รวมถึงหาวิธีการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ที่น่าสนใจ ทันสมัย และช่วยพัฒนาผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนไปพร้อมกัน จึงเป็นสิ่งที่ผู้สอนควรให้ความสำคัญ ผู้วิจัยจึงได้นำแนวทางการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิคสืบสวนสอบสวนเข้ามาช่วยในการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์จีน เนื่องจากผู้วิจัยเล็งเห็นว่าการเรียนการสอนแบบสืบสวนสอบสวนมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้เรียนได้ฝึกคิด วิเคราะห์ สืบค้นหาความรู้ด้วยตนเอง และใช้กระบวนการคิดไตร่ตรอง ตัดสินใจ แล้วจึงนำมาสรุป รวมถึงมีการตั้งคำถามเพื่อสอบสวนให้ได้ข้อเท็จจริง ประกอบกับปัจจุบันมีนโยบาย Thailand 4.0 ที่มุ่งเน้นการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมทางการศึกษาต่าง ๆ เข้ามาช่วยสรุปเนื้อหาในรายวิชาที่มีเนื้อหาจำนวนมาก อย่างเช่นวิชาประวัติศาสตร์จีนให้เข้าใจง่ายมากขึ้น ด้วยเหตุปัจจัยเหล่านี้ จึงช่วยผลักดันให้การจัดการเรียนการสอนประสบผลสำเร็จ และช่วยพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในรายวิชาประวัติศาสตร์จีนให้ดีขึ้นได้อีกด้วย

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาผลการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิคสืบสวนสอบสวนที่มีต่อการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในวิชาประวัติศาสตร์จีนของนักศึกษาชั้นปีที่ 3 สาขาวิชาภาษาจีน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
2. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษากลุ่มเป้าหมายที่มีการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิคสืบสวนสอบสวนในรายวิชาประวัติศาสตร์จีน

สมมติฐานงานวิจัย

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในวิชาประวัติศาสตร์จีนหลังการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิคสืบสวนสอบสวนสูงกว่าก่อนเรียน
2. นักศึกษากลุ่มเป้าหมายมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิคสืบสวนสอบสวนในรายวิชาประวัติศาสตร์จีนอยู่ในระดับมาก

ขอบเขตการวิจัย

1. กลุ่มเป้าหมาย

นักศึกษาชั้นปีที่ 3 หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาจีน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี ที่ลงทะเบียนเรียนวิชาประวัติศาสตร์จีน ภาคการศึกษาที่ 2/2560 จำนวน 28 คน ที่ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

2. ขอบเขตด้านเนื้อหาการวิจัย

บทเรียนในรายวิชาประวัติศาสตร์จีน จำนวน 5 บท ดังนี้
1. บรรพบุรุษของชาวจีน 2. กำเนิดราชวงศ์จิ้น (ยุคราชวงศ์เซี่ย ชางและโจว) 3. ยุคขุนศึกจ้านกั๋ว 4. ยุคราชวงศ์จิ้น และ 5. ยุคราชวงศ์ฮั่น ซึ่งเนื้อหาในแต่ละบทเรียนจะใช้เวลาเรียน 1-2 สัปดาห์

3. ขอบเขตด้านระยะเวลาในการดำเนินงานวิจัย

งานวิจัยนี้ได้ดำเนินการวิจัยมาตั้งแต่เดือนธันวาคม พ.ศ. 2560 หรือสัปดาห์ที่ 1 ถึงช่วงสัปดาห์ที่ 8 ในภาคการศึกษาที่ 2 ปีการศึกษา 2560 เนื่องจากรายวิชานี้มีผู้สอนสองท่าน ซึ่งในช่วงหลังสัปดาห์ที่ 8 เป็นต้นไป จะเป็นผู้สอนท่านอื่น

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ทฤษฎีการสอนด้วยเทคนิคสืบสวนสอบสวน เป็นวิธีการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ได้แก่ การคิดค้น เสาะแสวงหาเหตุผล วิเคราะห์ นำไปสู่การสรุปผล หรือการแก้ปัญหาใดปัญหาหนึ่ง ส่วนการหาสาเหตุของปัญหานั้น ผู้เรียนจะกระทำโดยสืบสวนสอบสวน จากการตั้งคำถามหาที่มา ความสัมพันธ์ ความเชื่อมโยงกันของเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่ง

วิธีการสอนแบบสืบสวนสอบสวนพัฒนามาจากข้อสงสัยหรือสิ่งที่อยากรู้ ซึ่งวิธีการสอนนี้เป็นกระบวนการต่อเนื่องกับการค้นพบ จึงต้องอาศัยวิธีการคิดประกอบ 2 ประเภท

1. การคิดเชิงวิเคราะห์ (Analytical Thinking)

2. การคิดเชื่อมโยง (Relational Thinking)

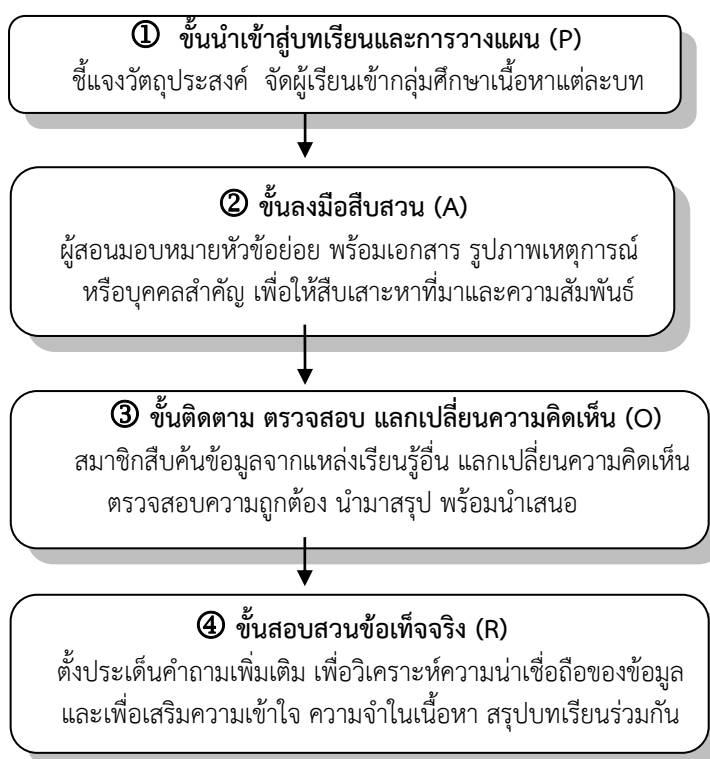
กระบวนการคิดของบรูเนอร์ ซึ่งเขียนไว้ใน The Act of Discovery เป็นไปตามภาพด้านล่างนี้

การสืบสวนสอบสวนเป็นวิถีทางหนึ่งเพื่อให้ได้ความรู้ และการสอบสวนนี้เองก็เป็นยุทธศาสตร์

การสอนประเภทหนึ่ง ผ่านการตั้งคำถามหรือปัญหา แล้วสืบสวนหาความจริง จากนั้นสอบสวนจากการตั้งคำถามที่แสดงออกด้วยลักษณะแสวงหาความถูกต้อง ผู้ตอบจะตอบคำถามที่แสดงออกด้วยลักษณะของเขาวนปัญหาในการที่จะทำให้ประสบการณ์การเรียนรู้ของผู้เรียนชัดเจนจากพื้น (มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา, หน้า 21-23)

งานวิจัยนี้ได้จัดรูปแบบการเรียนการสอนประวัติศาสตร์จีนในเนื้อหาเรื่องประเทศจีนยุคก่อนกำเนิดราชวงศ์จีนจนถึงราชวงศ์ฮั่น โดยรูปแบบการเรียนการสอนจะประยุกต์จากทฤษฎีการสอนด้วยเทคนิคสืบสวนสอบสวนดังกล่าว และส่งเสริมให้เกิดการร่วมมือและการทำงานกลุ่ม จากการให้ผู้เรียนช่วยกันสืบค้นและเรียบเรียง ลำดับเหตุการณ์สำคัญ รวมถึงเรียนรู้บุคคลสำคัญทางประวัติศาสตร์จีนในแต่ละสมัย โดยกิจกรรมในชั้นเรียนจะดำเนินการเป็นขั้นตอนตามแผนภาพ ดังนี้

ภาพ 1 ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้แบบสืบสวนสอบสวนในชั้นเรียนวิชาประวัติศาสตร์จีน

ข้อดีของการสอนแบบสืบสวนสอบสวนนี้ ประกอบด้วย

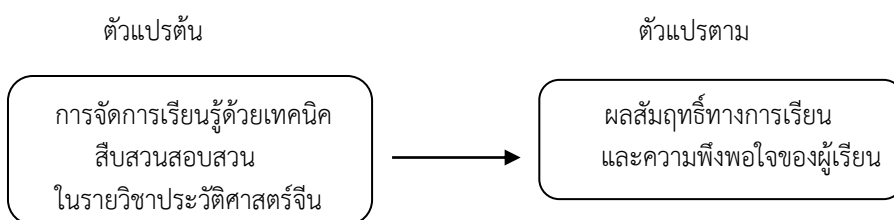
1. ส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักตั้งปัญหา ช่างคิด ช่างสังเกต ช่างวิเคราะห์อย่างละเอียด ถี่ถ้วน และมีเหตุผล
2. ผู้เรียนใช้ความคิด สติปัญญาของตนเองอย่างอิสระ
3. ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเชื่อมั่นในความรู้หรือประสบการณ์ที่ตนเองค้นคว้ามา กล่าวแสดงออก และกล้าแสดงความคิดเห็น

4. ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจวิธีการที่จะค้นคว้าหาคำตอบให้ดียิ่งขึ้น เข้าใจในกระบวนการแสวงหาข้อเท็จจริง ส่งผลให้ความรู้ หรือผลการเรียนรู้นั้นคงทน ยาวนาน

ข้อจำกัดประการสำคัญของการจัดการสอนแบบสืบสวนสอบสวนคือใช้เวลานาน สำหรับบทเรียนบทหนึ่ง เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสวงหาข้อมูลจากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการจัดทำงานวิจัยเรื่องนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิคสืบสวนสอบสวน งานวิจัยที่เกี่ยวข้องของปริยาภรณ์ เฮอร์ริงตัน (2556), สิริภา พัฒน์มณี และคณะ (2555) และทฤษฎีแนวทางในการจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์จีนสำหรับผู้เรียนชาวต่างชาติของ Liu Xun, Shu An (2011, 50-55) แล้วจึงกำหนดเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยในเรื่องผลการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิคสืบสวนสอบสวนที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในวิชาประวัติศาสตร์จีน ดังนี้

ภาพ 2 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้แบบแผนการทดลองกับกลุ่มเป้าหมายกลุ่มเดียวมีการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน (One Group Pretest-Posttest Design) โดยเลือกรูปแบบการเรียนการสอนด้วยเทคนิคสืบสวนสอบสวน ดังแผนภาพ

กลุ่มตัวอย่าง	การทดสอบ ก่อนเรียน (Pre Test)	การจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิค สืบสวนสอบสวน	การทดสอบ หลังเรียน (Post Test)
	T1	X	T2

1. เครื่องมือและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและรวบรวมข้อมูล

1.1 แผนการเรียนรู้รายวิชา ประวัติศาสตร์จีน ภาคเรียนที่ 2/2560 สัปดาห์ที่ 1 – 8 เนื้อหาหลักเรื่องประวัติศาสตร์จีนยุคบรรพบุรุษของชาวจีนจนถึงสมัยราชวงศ์ฮั่น

1.2 แบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนวัดความสามารถในการจดจำเนื้อหาประวัติศาสตร์จีนก่อนก่อตั้งราชวงศ์จนถึงสมัยราชวงศ์ฮั่นโดยเป็นแบบทดสอบแบบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ เนื้อหาในแบบทดสอบครอบคลุมบทเรียนทั้ง 5 บท โดยขั้นตอนการออกแบบและจัดทำแบบทดสอบนี้ได้ผ่านการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือจากการให้นักศึกษาที่เคยศึกษาวิชาประวัติศาสตร์จีนจำนวน 10 คนทดลองทำแบบทดสอบ เพื่อวิเคราะห์ค่าอำนาจจำแนกและค่าความยากง่าย มีค่าความยากง่าย (p) ตั้งแต่ 0.32 – 0.74 ค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (r) ระหว่าง 0.40 – 0.85 และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.75 แสดงว่าข้อสอบทั้งฉบับมีความเชื่อมั่นอยู่ในเกณฑ์ดี สามารถใช้ข้อสอบเป็นมาตรฐานในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้

1.3 แบบสอบถามวัดความพึงพอใจของนักศึกษาในกลุ่มเป้าหมายที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิคสืบสวนสอบสวนที่มีต่อความสามารถในการจดจำเนื้อหาในรายวิชาประวัติศาสตร์จีนเนื้อหาในแบบสอบถามนี้จะแบ่งเป็น 5 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านการออกแบบกิจกรรมและการจัดการเรียนรู้ของอาจารย์ผู้สอน 2) ด้านกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบสวนสอบสวน 3) ด้านกระบวนการทำงานกลุ่ม 4) ด้านการวัดและการประเมินผล และ 5) ด้านเอกสารประกอบการเรียน ลักษณะของแบบสอบถามจะเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) 5 ระดับ จำนวน 25 ข้อ โดยการให้คะแนนตามหลักการของลิเคิร์ต (Li kert) ดังนี้

ระดับ 5 หมายถึง มีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด

ระดับ 4 หมายถึง มีความพึงพอใจในระดับมาก

ระดับ 3 หมายถึง มีความพึงพอใจในระดับปานกลาง

ระดับ 2 หมายถึง มีความพึงพอใจในระดับน้อย

ระดับ 1 หมายถึง มีความพึงพอใจในระดับน้อยที่สุด

สำหรับการให้ความหมายของค่าที่วัดได้ ผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์ที่ใช้ในการให้ความหมาย โดยการให้ค่าเฉลี่ยเป็นรายด้านและรายข้อ (ราตรี นันทสุนทร, 2554 หน้า 85-86) ดังนี้

4.51 - 5.00 หมายถึง มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด

3.51 - 4.50 หมายถึง มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก

2.51 - 3.50 หมายถึง มีความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง

1.51 - 2.50 หมายถึง มีความพึงพอใจอยู่ในระดับน้อย

1.00 - 1.50 หมายถึง มีความพึงพอใจอยู่ในระดับน้อยที่สุด

แบบสอบถามวัดความพึงพอใจนี้ให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่านที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในการสอนประวัติศาสตร์ และการวัดประเมินผลทางการศึกษาตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาแล้วมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ระหว่าง 0.60 – 1.00 ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.85

2. ขั้นตอนการวิจัย

งานวิจัยนี้ดำเนินตามวงจร P-A-O-R ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียน โดยผู้วิจัยกำหนดรายละเอียดแต่ละด้านดังนี้

1.1 P-Plan: ขั้นตอนการวางแผนการดำเนินงานวิจัยเริ่มจากการศึกษาหลักสูตร คำอธิบายรายวิชา ลักษณะเนื้อหา ศึกษาการนำเทคนิคการสอนแบบสืบสวนสอบสวนจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และวิเคราะห์พฤติกรรมการณ์การเรียนรู้ของผู้เรียน ขั้นตอนคือวางแผนเค้าโครงกิจกรรมการเรียนรู้โดยยึดหลักให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม สืบค้น วิเคราะห์ สรุป และตั้งคำถามเพื่อให้ได้ข้อเท็จจริง จากนั้นเตรียมอุปกรณ์ เอกสารประกอบให้พร้อม รวมถึงสร้างเครื่องมือเพื่อเก็บข้อมูลประกอบการจัดทำงานวิจัย

1.2 A-Act: ขั้นตอนการลงมือปฏิบัติตามแผนที่วางไว้ในแต่ละคาบเรียนผู้สอนชี้แจงวัตถุประสงค์การเรียนรู้ รวมถึงลักษณะของกิจกรรม กระบวนการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล จากนั้นมอบหมายงานให้นักศึกษาลงมือปฏิบัติ เปิดโอกาสให้มีการซักถาม แลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างปฏิบัติกิจกรรม รวมถึงสรุปภาพรวมและเนื้อหาที่เรียนในแต่ละสัปดาห์ เพื่อให้ผู้เรียนจดจำเนื้อหาที่ศึกษาไป นอกจากนี้ในแต่ละสัปดาห์จะมีการตั้งคำถามเพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนทบทวนบทเรียนเดิมก่อนเริ่มเข้าสู่บทเรียนใหม่ด้วย

1.3 O-Observe: ขั้นตอนการพัฒนา ติดตามผลการดำเนินงานตามแผนที่วางไว้ผู้สอนใช้แบบสอบถามแบบประเมินผลการเรียนรู้เข้ามาช่วยในการติดตามผลการจัดการเรียนรู้ รวมถึงใช้กระบวนการสังเกตพฤติกรรมผู้เรียน การมอบหมายให้ผู้เรียนสลับกันนำเสนอผลงานการสืบสวนค้นคว้า และประเมินการทำงานของแต่ละกลุ่มร่วมกันโดยการตั้งคำถาม เพื่อสรุปข้อเท็จจริงให้ได้

1.4 R-Reflect: ขั้นตอนการสรุปผลการดำเนินงานวิจัย โดยให้นักศึกษาสะท้อนความคิดเห็น และสรุปผลออกมา นำข้อมูลมาวิเคราะห์เปรียบเทียบตามผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทดสอบความสามารถในการจดจำเนื้อหาของผู้เรียนสรุปและรายงานผลเป็นขั้นตอนสุดท้าย

ภาพ 3 (ซ้าย) ภาพบรรยากาศการทำงานกลุ่มและรับฟังการนำเสนอของกลุ่มอื่น

ภาพ 4 (ขวา) นักศึกษานำเสนอผลการค้นคว้าสืบหาข้อมูลของกลุ่มตนเองโดยนำภาพเหตุการณ์ บุคคล และคำศัพท์สำคัญมาสืบเสาะหาที่มาและความสัมพันธ์

3. ขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูล

หลังดำเนินการจัดการเรียนรู้ในรายวิชาประวัติศาสตร์จีนด้วยเทคนิคแบบสืบสวนสอบสวนไปตามที่ออกแบบกิจกรรมไว้แล้วผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ตามขั้นตอนดังนี้

3.1 ศึกษาผลการทำแบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน นำผลที่ได้ไปเปรียบเทียบ เพื่อหาค่าความก้าวหน้าของผลการเรียนรู้ จากนั้นหาคะแนนเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและร้อยละนำผลการเก็บรวบรวมข้อมูลมาจัดกระทำโดยใช้สถิติเบื้องต้น นำผลการวิเคราะห์มาสรุปผล

3.2 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจากการทำแบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยการทดสอบทีแบบไม่อิสระ (t – test for Dependent Sample)

3.3 ด้านความคิดเห็น/ความพึงพอใจของนักศึกษากลุ่มเป้าหมายที่มีต่อการจัดการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์จีนด้วยเทคนิคแบบสืบสวนสอบสวน แสดงข้อมูลออกมาในรูปแบบร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) นำผลมาแปลค่าระดับความพึงพอใจ

ผลการวิจัย

1. ผลการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิคสืบสวนสอบสวนที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในวิชาประวัติศาสตร์จีน

ตาราง 1 การเปรียบเทียบผลการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนที่ได้จากการจัดการเรียนรู้แบบสืบสวนสอบสวนของนักศึกษากลุ่มเป้าหมาย

การทดสอบ	N	$\bar{X}$	S.D.	คะแนน ความก้าวหน้า	tคำนวณ	tตาราง	ร้อยละคะแนน ความก้าวหน้า
ก่อนเรียน (x_1)	28	10.88	3.44	+9.00	18.04*	1.703	34.29
หลังเรียน (x_2)	28	19.88	4.07				

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

จากตาราง 1 ผลการเปรียบเทียบผลการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนของนักศึกษาที่จัดรูปแบบการเรียนรู้ด้วยเทคนิคสืบสวนสอบสวน โดยการหาความก้าวหน้า พบว่านักศึกษาในกลุ่มเป้าหมายมีผลคะแนนความก้าวหน้าคิดเป็นร้อยละ 34.29 โดยมีผล T-Test = 18.04 และผลการทดสอบหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

2. ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิคสืบสวนสอบสวนในวิชาประวัติศาสตร์จีน

ตาราง 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านความพึงพอใจของนักศึกษากลุ่มเป้าหมาย

ด้าน ที่	ด้านการประเมิน	ผลประเมิน		แปล ความ
		$\bar{X}$	S.D.	
1	ด้านอาจารย์ผู้สอน	4.64	0.47	มากที่สุด
2	ด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิคสืบสวนสอบสวน	4.53	0.52	มากที่สุด
3	ด้านกระบวนการทำงานกลุ่ม	4.64	0.50	มากที่สุด
4	ด้านการวัดและการประเมินผล	4.65	0.47	มากที่สุด
5	ด้านเอกสารประกอบการเรียนการสอน	4.71	0.45	มากที่สุด
เฉลี่ยรวมทุกด้าน		4.63	0.48	มากที่สุด

จากตาราง 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านความพึงพอใจของนักศึกษาในกลุ่มเป้าหมายที่มีต่อการจัดการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์จีนด้วยเทคนิคสืบสวนสอบสวน พบว่ามีความพึงพอใจเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด

อภิปรายผล

หลังเสร็จสิ้นการเรียนการสอนและดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อประกอบการวิจัยในวิชาประวัติศาสตร์จีน สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1. จากผลการวิจัยในครั้งนี้ พบว่า ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษา กลุ่มเป้าหมายที่ศึกษารายวิชาประวัติศาสตร์จีนด้วยเทคนิคสืบสวนสอบสวนนั้น ผลสัมฤทธิ์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยผลการทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์หลังเรียนมีค่าเฉลี่ย 19.88 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 4.07 ผลสัมฤทธิ์ก่อนเรียนมีค่าเฉลี่ย 10.88 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 3.44 ส่วนค่าสถิติ t มีค่าเท่ากับ 18.04 ซึ่งแสดงให้เห็นว่านักศึกษาในกลุ่มเป้าหมายมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก้าวหน้ามากขึ้นหลังจากการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบดังกล่าว ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาในกลุ่มเป้าหมายมีความก้าวหน้าไปค่อนข้างมาก เห็นได้ชัดเจนจากการเปรียบเทียบผลคะแนนทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน รวมถึงร้อยละของความก้าวหน้า สะท้อนให้เห็นว่าเทคนิคการจัดการเรียนรู้แบบสืบสวนสอบสวนสามารถช่วยพัฒนาศักยภาพนักศึกษาในด้านทักษะทางปัญญาและพัฒนาความรู้ ความเข้าใจในเนื้อหาของรายวิชานี้มากขึ้น อีกทั้งยังช่วยให้ผู้เรียนสามารถทำงานเป็นกลุ่ม รู้จักคิด วิเคราะห์ข้อมูลที่ตนและสมาชิกในกลุ่มร่วมกันสืบค้น ผูกให้ผู้เรียนสามารถสรุปบทเรียนสืบเสาะแสวงหาข้อเท็จจริงจากสื่อในรูปแบบที่หลากหลาย สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิคสืบสวนสอบสวนที่ต้องการปลูกฝังให้ผู้เรียนได้คิด วางแผน วิเคราะห์ข้อมูลก่อนตัดสินใจจะนำมาใช้หรือนำไปเผยแพร่ แล้วสรุปใจความสำคัญ พร้อมทั้งตั้งคำถามเพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงที่ถูกต้องที่สุด สอดคล้องกับความคิดเห็นของปรียาภรณ์ เฮอร์ริงตัน (2556) ที่ระบุในงานวิจัยว่ากระบวนการจัดการเรียนการสอนด้วยเทคนิคสืบสวนสอบสวนนี้ทั้งผู้เรียนและผู้สอนต้องเตรียมตัวมาเป็นอย่างดี มีการวางแผนเพื่อศึกษาเนื้อหาใดเนื้อหาหนึ่งล่วงหน้า ส่งเสริมให้มีการสืบเสาะแสวงหาความรู้และพัฒนาด้านความรู้ ความเข้าใจเนื้อหาในบทเรียนมากขึ้น

2. ผลการศึกษาด้านความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการจัดการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์จีนด้วยเทคนิคสืบสวนสอบสวนพบว่า นักศึกษามีความพึงพอใจเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.63 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.48 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีความพึงพอใจมากที่สุดคือด้านเอกสารประกอบการเรียนการสอน รองลงมาคือด้านการวัดและประเมินผล ด้านที่สามคือด้านกระบวนการทำงานกลุ่ม และด้านการเตรียมตัวของอาจารย์ผู้สอนตามลำดับ โดยนักศึกษาให้เหตุผลประกอบว่าเอกสาร ภาพประกอบ และคำศัพท์สำคัญที่นำมาใช้ช่วยทำให้จดจำเหตุการณ์ รู้จักบุคคลสำคัญในประวัติศาสตร์จีนมากขึ้น อีกทั้งยังช่วยทำให้ลำดับเหตุการณ์สำคัญในแต่ละยุคสมัยได้ตีมากกว่าเพียงการอ่านในตำราเท่านั้น ความพึงพอใจโดยภาพรวมของนักศึกษาในกลุ่มเป้าหมายที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบสืบสวนสอบสวนนี้ อยู่ในระดับมากที่สุด เนื่องจากการสอนวิธีนี้ ผู้เรียนสามารถสืบค้นหาข้อมูลจากแหล่งเรียนรู้อื่น ๆ ได้อย่างอิสระ นอกเหนือจากความรู้ในตำรา รวมถึงมีการแบ่งหน้าที่กันทำ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้อง แม่นยำที่สุดบรรยายภาคในชั้นเรียนมีการอภิปราย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน มีการลงมือทดลองดู รวมถึงนำความรู้เรื่องคำศัพท์ภาษาจีนที่เป็นชื่อสถานที่ ชื่อบุคคล หรือชื่อเหตุการณ์สำคัญในยุคสมัยต่าง ๆ เข้ามาเป็นคำสำคัญในการค้นหา เปรียบเสมือนการหาข้อเท็จจริงจากการสืบพยานและหลักฐานร่องรอยที่ปรากฏอยู่ บ่งบอกว่าผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของเหตุการณ์สำคัญในแต่ละยุคสมัยได้ดี ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง สอดคล้องกับงานวิจัยของสิริภา พัฒน์มณี และคนอื่น ๆ (2555) ที่กล่าวว่าจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิคนี้ช่วยพัฒนาการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนได้รู้จักการค้นหาคำตอบด้วยตนเอง และการตั้งคำถามช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนพัฒนาความสามารถในการคิด วิเคราะห์ได้สูงขึ้น อีกทั้งยังสามารถสร้างความภาคภูมิใจ แรงจูงใจต่อการศึกษาประวัติศาสตร์จีนได้อีกด้วย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลงานวิจัยไปใช้

งานวิจัยนี้มีคุณค่าในเชิงวิชาการและด้านการศึกษา โดยเฉพาะครู อาจารย์ผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์สามารถนำแนวทางการจัดการเรียนรู้ไปเป็นแนวทางหรือประยุกต์ใช้กับสถานศึกษาของตนได้ แม้ว่างานวิจัยนี้จะนำมาใช้กับผู้เรียนในระดับอุดมศึกษา แต่รูปแบบการสอนนี้ยังได้รับการยอมรับจากการศึกษาในระดับอื่น ดังนั้นการนำผลการวิจัยครั้งนี้ไปใช้นั้น ผู้สอนควรคำนึงถึงปัจจัยดังต่อไปนี้

1.1 ปัจจัยด้านพฤติกรรมผู้เรียน ผลการวิจัยครั้งนี้สะท้อนให้เห็นว่าการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิคสืบสวนสอบสวนจำเป็นต้องได้รับการร่วมมือเป็นอย่างดีจากผู้เรียน ดังนั้นพฤติกรรมของผู้เรียนจึงเป็นปัจจัยสำคัญในการกำหนดความสำเร็จในบทเรียน กล่าวคือผู้เรียนต้องสามารถรู้วิธีการสืบค้นข้อมูล จัดการข้อมูลที่ได้อย่างเป็นระบบ และสามารถเชื่อมโยง วิเคราะห์ความสัมพันธ์ของข้อมูลได้ด้วย

1.2 ปัจจัยด้านการเตรียมความพร้อมในการจัดการเรียนการสอนของผู้สอน ดังนั้นก่อนจะนำไปใช้ผู้สอนจึงต้องศึกษาปัจจัยหลายๆ อย่างประกอบเสียก่อน อีกทั้งต้องคำนึงถึงเนื้อหาที่เรียนและพฤติกรรมของผู้เรียน จากผลการตอบแบบสอบถามจะเห็นว่าผู้เรียนให้ความสำคัญกับเอกสารประกอบการเรียนการสอนด้วย สะท้อนให้เห็นว่าหากผู้สอนเตรียมเอกสาร รูปภาพประกอบ คำสำคัญในแต่ละยุคสมัยเพื่อใช้เป็นแนวทางในการสืบค้นมาตีพอ ย่อมส่งผลให้การจัดการเรียนรู้ในสัปดาห์นั้นประสบผลสำเร็จได้ง่ายขึ้น เมื่อเตรียมความพร้อมมาพอสมควรแล้ว

1.3 ปัจจัยด้านการบริหารจัดการชั้นเรียน ขณะปฏิบัติกิจกรรมผู้สอนทำหน้าที่เป็นโค้ชหรือผู้ให้คำแนะนำ รวมถึงควบคุมบรรยากาศและเวลาในชั้นเรียน เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้สอบถาม อภิปราย แสดงความคิดเห็นได้อย่างเสรี รวมถึงคอยตั้งคำถามกับผู้เรียน เพื่อเป็นการพิสูจน์เอกสารหลักฐานที่ผู้เรียนสืบเสาะหา เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง ข้อเท็จจริงของข้อมูล

สำหรับผู้วิจัย เมื่อใกล้เสร็จสิ้นกิจกรรมในแต่ละสัปดาห์จะเปิดโอกาสให้เพื่อนสมาชิกกลุ่มอื่นตั้งคำถามถามกลุ่มที่นำเสนอ เพื่อเป็นการช่วยยืนยันว่าข้อมูลที่ตนสืบเสาะมาได้ นั้น เป็นข้อมูลที่น่าเชื่อถือหรือไม่ ตรงตามเนื้อหาในตำรา หรือเป็นข้อมูลใหม่ที่ควรทราบ เนื่องจากในปัจจุบันมีแหล่งข้อมูลบนสื่อออนไลน์ที่หลากหลาย บางแหล่งเป็นเพียงกระตุกที่มีผู้ที่ศึกษาประวัติศาสตร์จีนทั่วไปนำเสนอไว้ หากนำมาใช้เป็นเนื้อหาในการเรียน การศึกษาจำเป็นต้องได้รับการกลั่นกรองเสียก่อน อีกทั้งวิธีการนี้จะช่วยทำให้ผู้นำเสนอเข้าใจเนื้อหาของตนเองเพิ่มมากขึ้น ช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนจดจำเหตุการณ์สำคัญทางประวัติศาสตร์จีนได้ดีขึ้นอีกทางหนึ่งด้วย

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ผู้วิจัยเห็นว่าควรพัฒนาและวิจัยซ้ำ เพื่อเป็นการยืนยันว่าผู้สอนสามารถนำเทคนิคการจัดการเรียนรู้แบบสืบสวนสอบสวนนี้ไปใช้กับการรายวิชาใดได้ผลบ้าง นอกจากนี้ขอบเขตด้านเนื้อหาของการทำวิจัยเรื่องนี้ยังเป็นเพียงเนื้อหาในประวัติศาสตร์จีนบางส่วนเท่านั้น หากนำไปใช้กับการเรียนการสอนในวิชาประวัติศาสตร์ทั้งหมดได้ จะช่วยให้ผู้สอนมีกลวิธีในการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสม สอดคล้องกับบริบทของรายวิชาได้เพิ่มอีกแนวทางหนึ่ง

2.2 ในด้านกลุ่มเป้าหมายที่เลือกใช้นั้น เป็นนักศึกษาในระดับอุดมศึกษา สาขาวิชาภาษาจีน ซึ่งกลุ่มนักศึกษามีภูมิหลังการเรียนรู้และศึกษาประวัติศาสตร์จีนที่แตกต่างกันออกไป มีความรู้มากบ้างน้อยบ้าง ดังนั้นหากทำวิจัยครั้งต่อไปสามารถเลือกนักศึกษาที่ยังไม่เคยศึกษาประวัติศาสตร์จีนมาก่อน ผลการวิจัยอาจสะท้อนได้ลึกซึ้งมากขึ้น รวมถึงงานวิจัยนี้ยังขาดการวัดเจตคติหรือแรงจูงใจที่มีต่อการศึกษาวิชาประวัติศาสตร์จีน ดังนั้นครั้งต่อไป ผู้วิจัยจะศึกษาให้ครอบคลุมทุกด้านเพิ่มมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- ปรียาภรณ์ เฮอร์ริงตัน. (2556). การพัฒนาความรู้ ความเข้าใจของนักศึกษาด้วยเทคนิคกลุ่มร่วมมือแบบสืบสวนสอบสวนจี.ไอ รายวิชามรดกไทยเพื่อการท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ: คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- ราตรี นันทสุคนธ์. (2554). การวิจัยในชั้นเรียนและการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน. กรุงเทพฯ: จุดทอง.
- สิวิภา พัฒน์มณี และคนอื่น ๆ. (2555). ผลการสอนแบบสืบสวนสอบสวนเรื่อง ประวัติศาสตร์ไทยหลังเปลี่ยนแปลงการปกครองที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนโรงเรียนจ่านกร้อง จังหวัดพิษณุโลก. ในงานประชุมเสนอ ผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 2. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ณรงค์ วรรณจันทร์. (2550). การจัดการเรียนรู้แบบสืบสวนสอบสวน. สืบค้น มกราคม 16, 2561. จาก <http://kmscl.multiply.com/journal/item/67>.
- มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา. (ม.ป.ป.). เอกสารประกอบการเรียนการสอนวิชาการสอนประวัติศาสตร์ บทที่ 7 เทคนิควิธีสอนวิชาประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา. สืบค้น มกราคม 15, 2561. จาก <http://oservice.skru.ac.th/ebook/334/chapter7.pdf>.
- Liu XunXu, Shu An. (2011). **General Information On Chinese Culture**. A Series on Standards for Teachers of Chinese to Speakers of other Languages. Beijing: Beijing Language and Culture University Press.

การพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวมรดกวัฒนธรรมจังหวัดสิงห์บุรี

The Development of Cultural Attraction Routes in Sing Buri Province

ชนินทร สอนภักดี*
Chaninthon Sawanaphakdee

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์คือ 1) เพื่อสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวทางมรดกวัฒนธรรมในจังหวัดสิงห์บุรี และ 2) เพื่อศึกษาและพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวมรดกทางวัฒนธรรมในจังหวัดสิงห์บุรี โดยใช้แนวคิดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นฐานคิดในการสร้างเส้นทางท่องเที่ยวขึ้น และใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ศึกษาข้อมูลเอกสาร การเก็บข้อมูลภาคสนาม โดยการสำรวจ สังเกต และสัมภาษณ์ โดยมีแบบเก็บข้อมูลที่ศึกษาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวที่มีความเป็นไปได้ในการจัดเป็นเส้นทางท่องเที่ยวจาก 6 ประเด็นหลักคือ ด้านแหล่งมรดก ด้านการอนุรักษ์และบำรุงรักษา ด้านการจัดการท่องเที่ยว ด้านการอำนวยความสะดวก ด้านการเรียนรู้แหล่งท่องเที่ยว และด้านเส้นทางท่องเที่ยว โดยผลการศึกษาพบว่า การท่องเที่ยวเชิงมรดกวัฒนธรรมในจังหวัดสิงห์บุรี สามารถจัดเป็นตัวอย่างเส้นทางท่องเที่ยวเชิงมรดกวัฒนธรรมได้ 3 เส้นทาง คือ เส้นทางสายทวารวดี เป็นเส้นทางศึกษาเรียนรู้ตามร่องรอยแหล่งโบราณคดีตั้งแต่ยุคทวารวดีโดยมีแหล่งท่องเที่ยวขยายต่อไปยังเมืองโบราณจันเสน จังหวัดนครสวรรค์ เส้นทางสายวีรชนบางระจัน เป็นเส้นทางศึกษาเรียนรู้แหล่งท่องเที่ยวตามประวัติศาสตร์บางระจัน และมีเส้นทางส่วนขยายไปยังจังหวัดอ่างทองและชัยนาท และเส้นทางสายวิถีชีวิต เป็นตัวอย่างเส้นทางท่องเที่ยวระยะสั้นเพื่อชมวิถีชีวิตและเรียนรู้วัฒนธรรม เอกลักษณ์ของท้องถิ่นสิงห์บุรี โดยในแต่ละเส้นทางได้มีการสำรวจความเป็นไปได้ในการจัดแหล่งทรัพยากรที่มีอยู่ให้สามารถเป็นแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนและกระจายรายได้จากการท่องเที่ยวสู่ชุมชนได้ รวมถึงการสนับสนุนแหล่งท่องเที่ยวมรดกวัฒนธรรมที่มีการจัดการโดยชุมชนเอง จากผลการศึกษากการ จัดเส้นทางท่องเที่ยวมีข้อค้นพบที่จะช่วยส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดสิงห์บุรี 4 ประการคือ การปรับปรุงด้านการคมนาคมขนส่งสาธารณะ การปรับปรุงและเพิ่มจำนวนด้านร้านอาหารในแหล่งท่องเที่ยว การจัดกลุ่มนักท่องเที่ยวให้เหมาะสมกับด้านการเรียนรู้เส้นทางท่องเที่ยว และด้านการเพิ่มช่องทางประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว เพื่อการกระจายรายได้และจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนท้องถิ่นต่อไป

คำสำคัญ : การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม, เส้นทางท่องเที่ยว, มรดกวัฒนธรรม, การท่องเที่ยวโดยชุมชน

* อาจารย์ประจำสาขาวิชาการพัฒนาชุมชน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ฯ

Abstract

The purposes of this research were to: 1) Explore the cultural heritage resources of Sing Buri and 2) Initiate the cultural attraction routes development in Sing Buri province. Using the concept of community tourism as the basis for the creation of tourist routes, and the qualitative research methods including documentary research, survey, field observation, and interview; the data were collected to study the potential of tourist destinations. The topics of study are: heritage sites, conservation and maintenance, tourism management, facilitation, learning sources and tourist attraction routes. The results are the development of three cultural attraction routes: 1) Dvaravati route, the path to learn the traces of archaeological sites from the Dvaravati period with the extension route to Jansen museum in Nakhon Sawan province, 2) the heroes of Bang Rachan route, which is a learning route based on the history of Bang Rachan with the extension routes to Ang Thong and Chainat provinces and 3) local lifestyle route, which is a way to explore local life and to learn about the culture and identity of local Sing Buri. Each route explores the feasibility of organizing existing resources to be community attractions and distributes income from tourism to the community, including supports for cultural heritage sites managed by the community itself. And findings which will help promote tourism in Sing Buri and benefit the local communities are the improvements in four areas: transportation, restaurants in the tourist attractions, learning options and public relations.

Keywords: Cultural Tourism, Cultural Attraction, Cultural Heritage, Community-based Tourism

บทนำ

สืบเนื่องจากนโยบายการท่องเที่ยวเมืองรอง ซึ่งเป็นนโยบายรัฐบาลที่ต้องการเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยวเข้าสู่เมืองรองและชุมชนที่ไม่ได้เป็นเป้าหมายหลักของนักท่องเที่ยว เพื่อเป็นการกระจายโอกาสในเชิงพื้นที่ และกระจายรายได้จากการท่องเที่ยวให้ลงสู่เศรษฐกิจฐานราก โดยเลือกจังหวัดสิงห์บุรีที่จัดอยู่ในกลุ่มเมืองรองด้านการท่องเที่ยว ด้วยเหตุที่สิงห์บุรีเป็นแหล่งมรดกวัฒนธรรมที่มีคุณค่า อย่างไรก็ตามยุทธศาสตร์การพัฒนาภาคกลาง ซึ่งต้องการส่งเสริมศูนย์กลางการท่องเที่ยวด้านประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และเกษตร โดยปรับปรุงและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยวให้มีคุณค่าและมูลค่าเพิ่ม มีความหลากหลาย และเชื่อมโยงการท่องเที่ยวในกลุ่มจังหวัดอย่างยั่งยืน กำหนดให้สิงห์บุรีเป็นหนึ่งในเป้าหมายรวมถึงจังหวัดอยุธยา อ่างทอง ลพบุรี ชัยนาท และกาญจนบุรี โดยการจัดการท่องเที่ยวที่สิงห์บุรีมีศักยภาพคือ การจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

แนวคิดการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมหรือการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (Cultural Tourism) หมายถึง การท่องเที่ยวเพื่อชมสิ่งๆ ที่แสดงความเป็นวัฒนธรรม เช่น ปราสาท พระราชวัง วัด โบราณสถาน โบราณวัตถุ ประเพณี วิธีการดำเนินชีวิต ศิลปะทุกแขนง และสิ่งต่าง ๆ ที่แสดงถึงความเจริญรุ่งเรืองที่มีการพัฒนาให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม การดำเนินชีวิตของบุคคลในแต่ละยุคสมัย นักท่องเที่ยวจะได้รับทราบประวัติความเป็นมา ความเชื่อ มุมมอง ความคิด ความศรัทธา ความนิยมของบุคคลในอดีตที่ถ่ายทอดมาถึงคนรุ่นปัจจุบันผ่านสิ่งเหล่านี้ (กรมการท่องเที่ยว, 2557, หน้า 2) ดังนั้น การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จะมีจุดสนใจอยู่ที่วัฒนธรรมความเป็นอยู่ของผู้คน ตลอดจนแหล่งโบราณสถาน นักท่องเที่ยวมักต้องการศึกษาและเรียนรู้ถึงวิถีทางการดำเนินชีวิต ประวัติศาสตร์ ศิลปะ และเข้าร่วมในเทศกาลงานประเพณีต่าง ๆ การท่องเที่ยวประเภทนี้ใช้วัฒนธรรมเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยว โดยการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดสิงห์บุรี สามารถตอบโจทย์กลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีวัตถุประสงค์การท่องเที่ยวแหล่งประวัติศาสตร์ และพิพิธภัณฑ์ การท่องเที่ยวเพื่อศาสนา การท่องเที่ยวแบบทางเลือก การท่องเที่ยวเชิงทัศนศึกษา หรืออาจคิดสร้างสรรค์การจัดการท่องเที่ยวรูปแบบอื่น ๆ ได้อีกมาก

ผลงานวิจัยนี้เกิดจากการจัดการเรียนการสอนตามแนวทางการเรียนรู้เชิงผลิตภาพ ซึ่งเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่มีวัตถุประสงค์สร้างผลผลิตหรือผลงาน การสอนให้ผู้เรียนมีความคิดจนสร้างสรรค์ผลงานได้ เพื่อนำไปสู่ผลิตผลทางการศึกษาที่มีคุณภาพ (สมพร โกมารทิต, 2557, หน้า 3) โดยในการจัดการเรียนการสอน ได้ใช้วิธีการเรียนรู้โดยใช้วิจัยเป็นฐาน เน้นการเรียนรู้จากสถานการณ์และประสบการณ์จริง ใช้ปัญหาเป็นตัวกระตุ้น หรือเป็นบริบทให้ผู้เรียนได้คิด วิเคราะห์ร่วมกัน ดังนั้น ผลงานนี้จึงเกิดจากความรู้ ประสบการณ์ กิจกรรมต่าง ๆ และความร่วมมือกันของผู้สอนกับผู้เรียน ผู้เรียนและผู้เรียน เป็นการจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นการสอนโดยให้ผู้เรียนแสวงหาคำตอบนั้น ๆ หากความรู้จากการลงมือทำวิจัยในการศึกษาแนวคิดด้านการท่องเที่ยวและการท่องเที่ยวโดยชุมชน รวมถึงด้านแหล่งท่องเที่ยวเชิงมรดกวัฒนธรรม เพื่อพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงมรดกวัฒนธรรมในจังหวัดสิงห์บุรี เป็นการเพิ่มทางเลือกในการท่องเที่ยว และเพิ่มทางเลือกในการจัดการท่องเที่ยว รวมถึงส่งเสริมมิติของการท่องเที่ยวชุมชนด้วย

การจัดการเรียนรู้ในลักษณะนี้ยังสอดคล้องกับแนวทางการดำเนินงานของมหาวิทยาลัยราชภัฏเพื่อสนองพระราชโอรยาธิการศึกษาในสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมหาวชิราลงกรณ บดินทรเทพยวรางกูร รัชกาลที่ 10 เพื่อยกระดับคุณภาพศึกษาด้านงานวิจัย เน้นการปรับปรุงกระบวนการวิจัยให้ตอบโจทย์ตามความต้องการของท้องถิ่นและประเทศ สามารถนำไปใช้ได้จริงและถูกนำไปใช้อย่างเป็นรูปธรรม และในยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นมีเป้าหมายร่วมพัฒนาท้องถิ่นด้านเศรษฐกิจ สังคม การศึกษา อุตสาหกรรมบริการ เพื่อให้เกิดความเข้มแข็ง มั่นคง และยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวทางมรดกวัฒนธรรมในจังหวัดสิงห์บุรี
2. เพื่อศึกษาและพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวทางมรดกวัฒนธรรมในจังหวัดสิงห์บุรี

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

กรอบแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ประกอบด้วย 3 แนวคิดหลักคือ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม และการท่องเที่ยวโดยชุมชน

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, 2556, หน้า 27) เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยว วัฒนธรรม หรือชมงานประเพณีต่าง ๆ ที่ชุมชนท้องถิ่นนั้น ๆ จัดขึ้น เพื่อให้ได้รับความสนุกสนานเพลิดเพลิน พร้อมทั้งได้ศึกษาความเชื่อ ความเข้าใจต่อสภาพสังคมและวัฒนธรรม มีประสบการณ์ใหม่ๆ เพิ่มขึ้น มีจิตสำนึกต่อการรักษาสภาพแวดล้อมและวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน ได้แก่การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ การท่องเที่ยวทาง ประเพณีและศิลปวัฒนธรรม การท่องเที่ยววิถีชีวิตในชนบท การท่องเที่ยวเชิงกีฬาและบันเทิง การท่องเที่ยวเชิง สุขภาพทางวัฒนธรรม เป็นต้น

ความหมายของมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญา ทางวัฒนธรรม พ.ศ.2559 คือ ความรู้ การแสดงออก การประเพณีปฏิบัติ หรือทักษะทางวัฒนธรรมที่แสดงออก ผ่านบุคคล เครื่องมือ หรือวัตถุ ซึ่งบุคคล กลุ่มบุคคล หรือชุมชนยอมรับและรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกัน และมีการสืบทอดกันมาจากคนรุ่นหนึ่งไปยังคนอีกรุ่นหนึ่งโดยอาจมีการปรับเปลี่ยนเพื่อตอบสนองต่อสภาพแวดล้อมของตน ดังนั้น ทรัพยากรการท่องเที่ยวทางมรดกวัฒนธรรม จึงหมายรวมถึงชุมชนและการมีส่วนร่วมของชุมชนในการ จัดการท่องเที่ยวด้วย

การท่องเที่ยวชุมชน (พิมพ์ระวี โรจน์รุ่งสัจย์, 2553, หน้า 20) คือการท่องเที่ยวที่ชุมชนเป็นผู้กำหนด กระบวนการ ทิศทาง และรูปแบบการท่องเที่ยวของตนเอง ชุมชนเป็นเจ้าของทรัพยากรการท่องเที่ยว และมีส่วน ได้ส่วนเสียที่เกิดจากการท่องเที่ยว มีจุดขายที่หลากหลาย สร้างความยั่งยืนและเกิดประโยชน์ต่อท้องถิ่น หากการบริหารจัดการนั้นมีชุมชนดำเนินการเป็นหลักจะใช้คำว่า การท่องเที่ยวโดยชุมชน

การท่องเที่ยวโดยชุมชน (พจนานา สนวนศรี, 2546, หน้า 14) คือการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงความยั่งยืนของ สิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรม กำหนดทิศทางโดยชุมชน จัดการโดยชุมชน เพื่อชุมชน และชุมชนมีบทบาทเป็น เจ้าของ มีสิทธิในการจัดการดูแลเพื่อให้เกิดการเรียนรู้แก่ผู้มาเยือน

สรุปได้ว่าการท่องเที่ยวโดยชุมชน หมายถึง การท่องเที่ยวที่คำนึงถึงความยั่งยืนของชุมชน สิ่งแวดล้อม สังคมและวัฒนธรรม โดยชุมชนเป็นผู้รับผิดชอบหลักในการจัดการทรัพยากร การกำหนดทิศทางการดำเนิน กิจกรรมและโครงการต่าง ๆ ภายใต้กระบวนการเรียนรู้เกี่ยวกับการวางแผน การบริหารจัดการ และการมีส่วนร่วม เพื่อใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชนไปพร้อมกัน

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ ประกอบด้วย การศึกษาข้อมูลเอกสาร และการสำรวจ จากนั้น เป็นการออกแบบเครื่องมือเพื่อใช้เก็บข้อมูลภาคสนาม การเก็บข้อมูลภาคสนามประกอบด้วย การสังเกตแบบไม่มี ส่วนร่วม และการสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องในการท่องเที่ยว ด้วยแบบเก็บข้อมูล จากนั้นจึงทำการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อ จัดเส้นทางท่องเที่ยวมรดกวัฒนธรรมขึ้น 3 เส้นทาง

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ในการวิจัยนี้แบ่งเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่หนึ่ง ผู้ดูแลแหล่งท่องเที่ยวมรดกวัฒนธรรม อันได้แก่ พิพิธภัณฑสถาน วัด ประกอบด้วย วิทยากร 2 คน และผู้นำท้องถิ่น 2 คน กลุ่มที่ 2 คือผู้ประกอบการค้าในแหล่งท่องเที่ยวและตลาด จำนวน 30 คน กลุ่มที่ 3 คือ นักท่องเที่ยว จำนวน 30 คน ในแหล่งท่องเที่ยวที่ได้ทำการสำรวจและเก็บข้อมูล โดยเป็นการสุ่มแบบไม่เฉพาะเจาะจง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1) การสังเกตโดยแบบสังเกต เพื่อศึกษาเหตุการณ์ ปรากฏการณ์ต่าง ๆ และเพื่อให้เข้าใจลักษณะธรรมชาติและความเกี่ยวข้องกันระหว่างองค์ประกอบของเหตุการณ์หรือปรากฏการณ์นั้น ๆ โดยใช้แบบสังเกตข้อมูลเพื่อการบันทึกข้อมูลด้วย

2) การสัมภาษณ์ โดยใช้แบบสัมภาษณ์หรือแบบเก็บข้อมูล ซึ่งประกอบด้วย การเก็บข้อมูลแหล่งท่องเที่ยว 6 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านแหล่งมรดก 2) ด้านการอนุรักษ์และบำรุงรักษา 3) ด้านการจัดการท่องเที่ยว 4) ด้านการอำนวยความสะดวก 5) ด้านการเรียนรู้แหล่งท่องเที่ยว และ 6) ด้านเส้นทางการท่องเที่ยว

3. การรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย

1) การศึกษาจากเอกสาร โดยศึกษาค้นคว้าเอกสารข้อมูลของจังหวัดสิงห์บุรี และข้อมูลการท่องเที่ยวจังหวัดสิงห์บุรี เพื่อใช้เป็นแนวทางในการศึกษาและออกแบบเครื่องมือวิจัย

2) การสำรวจด้านพื้นที่ เป็นการรวบรวมข้อมูลบริบทพื้นที่ ที่ตั้ง การเก็บรวบรวมข้อมูลจากสิ่งแวดล้อม เช่น ที่ตั้ง การเดินทาง ข้อมูลและป้ายบอกทาง สถานที่ทำกิจกรรม สถานที่อำนวยความสะดวก ป้ายให้ข้อมูลความรู้เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว

3) การสำรวจด้านบุคคล เป็นการรวบรวมผู้ให้ความรู้ วิทยากรประจำแหล่งท่องเที่ยว ช่องทางการเรียนรู้ในชุมชนของนักท่องเที่ยว รวมถึงประเภทของนักท่องเที่ยว

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ จึงนำเสนอข้อมูลในลักษณะการพรรณนาความ เมื่อวิเคราะห์จากการเก็บรวบรวมข้อมูล ทั้งระหว่างการเก็บข้อมูลภาคสนาม และนำข้อมูลกลับมาวิเคราะห์ด้วยแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ผลการวิจัย

จังหวัดสิงห์บุรีแบ่งการปกครองออกเป็น 6 อำเภอคืออำเภอเมืองสิงห์บุรี อินทร์บุรี พรหมบุรี บางระจัน ท่าช้าง และค่ายบางระจัน มีเขตติดต่อกับจังหวัดชัยนาท นครสวรรค์ ลพบุรี อ่างทอง และสุพรรณบุรี โดยภูมิประเทศของจังหวัดสิงห์บุรีนั้นเป็นที่ราบลุ่มเหมาะกับการทำการเกษตร เป็นดินแดนแห่งแม่น้ำ 3 สาย คือ แม่น้ำเจ้าพระยา แม่น้ำน้อย และแม่น้ำลพบุรี มีลำน้ำแม่ลาไหลผ่านอำเภออินทร์บุรี บางระจัน และเมืองสิงห์บุรี เป็นลำนํ้าธรรมชาติที่เหมือนบ่อเลี้ยงปลาแบบผสมผสาน มีความยาวถึง 18 กิโลเมตร เป็นแหล่งปลารสชาติอร่อยขึ้นชื่อ นอกจากนี้ยังมีลำน้ำการ้อง ในตำบลห้วยชัน อำเภออินทร์บุรี ที่เป็นแหล่งจับปลาที่ดี และยังมีแหล่งโบราณคดีบ้านคูเมือง สมัยทวารวดีอยู่ในอำเภอดียวกันด้วย

สิงห์บุรีเป็นเมืองที่มีร่องรอยของหลักฐานมนุษย์ยุคก่อนประวัติศาสตร์จำนวนหลายแหล่ง เช่น ในอำเภอบางระจันพบแหล่งโบราณคดีเมืองบ้านคู ต.พิกัด และบ้านบางวัด ต.ไม้ดัด มีชุมชนโบราณ บ้านชินาราย อำเภออินทร์บุรี และที่บ้านโพธิ์ทะเล อำเภอค่ายบางระจัน ชุมชนเมืองโบราณในสมัยทวารวดีที่พบร่องรอยหลักฐานชัดเจน เมืองคูเมือง อำเภออินทร์บุรี นักโบราณคดีกำหนดอายุว่าเป็นเมืองสมัยทวารวดีพูนัน มีการตั้งถิ่นฐานแบบเมืองคูคลอง เป็นแหล่งชุมชนโบราณที่สำคัญ พบว่า ดินเผาซึ่งเป็นเครื่องพิสูจน์ว่า มีการทำเส้นใยเพื่อการนุ่งห่ม

หรืออื่น ๆ มีความสามารถในการผลิตปัจจัยพื้นฐานของชีวิตประจำวัน การทำภาชนะดินเผาที่มีสีสันลวดลายสวยงาม เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีเมืองวัดพระนอนจักรสีห์ เมืองสระกระพัง และเมืองบ้านเก่า (วินัย รัตจำย, 2542, หน้า 19-20)

ประวัติศาสตร์ที่โดดเด่นของสิงห์บุรีอีกช่วงหนึ่งคือสมัยอยุธยา โดยเฉพาะวีรกรรมของชาวบ้านบางระจัน เมื่อ พ.ศ. 2308 ชาวไทยที่ถูกรุกรานพม่าจบบ ธิปไตยสินและอาหาร ได้รวมกำลังกันเข้าต่อสู้จากนั้นช่องสุ่มผู้คนตั้งเป็นค่ายอยู่ที่บ้านบางระจัน พม่าได้ส่งกองทัพมาโจมตีค่ายบางระจันถึง 8 ครั้ง การสู้รบกินเวลาถึง 5 เดือน แม้ว่าไทยจะเสียเปรียบด้านอาวุธและกำลังคน แต่สามารถมีชัยชนะได้ถึง 7 ครั้ง จนในที่สุดค่ายบางระจันพ่ายแพ้แก่พม่า ในปี พ.ศ.2309 แต่วีรกรรมในครั้งนั้นได้รับการจารึกอยู่ในประวัติศาสตร์ และวีรชนค่ายบางระจันได้รับการยกย่องว่าเป็นตัวอย่างของความกล้าหาญ ความสามัคคี และความเสียสละเพื่อชาติ

คณะผู้วิจัยได้รวบรวมแหล่งท่องเที่ยวเชิงมรดกวัฒนธรรมทั้งหมดใน 6 อำเภอของจังหวัดสิงห์บุรี แล้วคัดเลือกแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพในการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวขึ้นมาดังนี้

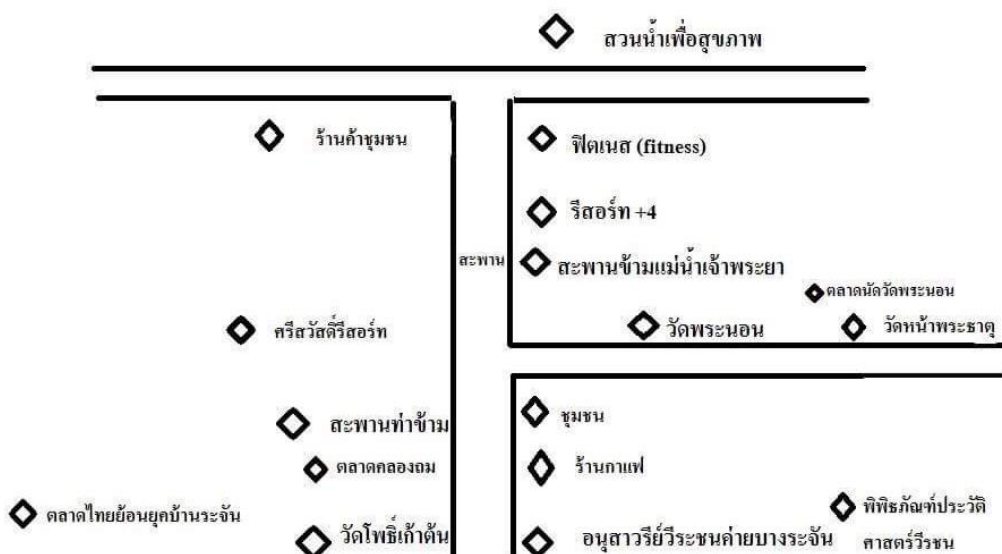
ตาราง 1 สถานที่ท่องเที่ยวมรดกวัฒนธรรมในจังหวัดสิงห์บุรี

อำเภอ	แหล่งท่องเที่ยวมรดกวัฒนธรรม
อำเภอเมือง	วัดพระนอนจักรสีห์วรวิหาร – ศาลากลางเก่าจังหวัดสิงห์บุรี – วัดประโชติการาม – ศูนย์อนุรักษ์ควายไทยเขางาม – วัดสว่างอารมณ์ – พิพิธภัณฑ์หนังใหญ่วัดสว่างอารมณ์ – วัดหน้าพระธาตุ – วัดกระดังงาบุปผาราม – วัดพระปรางค์มุนี
อำเภออินทร์บุรี	วัดไทร – เมืองโบราณบ้านคูเมือง – อุทยานแม่ลามหาราชานุสรณ์ – วัดม่วง – วัดสุทธาวาส (วัดใหม่)
อำเภอบางระจัน	วัดอัมพวัน – พระพรหมเทวาลัย – ตลาดบ้านแปง – คูค่ายพม่า – วัดกุฎีทอง – ศูนย์ศิลปวัฒนธรรมไทยพวน วัดกุฎีทอง
อำเภอท่าช้าง	เตาเผาแม่น้ำน้อย – วัดพระปรางค์ (ชั้นสุตร)
อำเภอด่านช้าง	วัดพิบูลทอง
อำเภอด่านช้าง	อนุสาวรีย์วีรชนค่ายบางระจัน – อาคารศูนย์ศึกษาประวัติศาสตร์และพิพิธภัณฑ์ประวัติศาสตร์วีรชนค่ายบางระจัน – ตลาดไทยย้อนยุคบ้านระจัน – วัดโพธิ์เก้าต้น

ในการคัดเลือกแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพใช้การสำรวจและการศึกษาเอกสาร ทำให้เห็นภาพรวมของแหล่งท่องเที่ยวเชิงมรดกวัฒนธรรมว่าเป็นแหล่งท่องเที่ยวกลุ่มโบราณคดี ประวัติศาสตร์ ศาสนา และวิถีชีวิต ในการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวมรดกวัฒนธรรม คณะผู้วิจัยจึงได้คิดรูปแบบหรือธีม (Theme) ของเส้นทางขึ้นมาแล้วจัดแหล่งท่องเที่ยวทั้งที่มีอยู่เดิม และที่พบจากการสำรวจและเก็บข้อมูลภาคสนาม ให้อยู่ภายในกรอบของสาระการท่องเที่ยวเส้นทางนั้น โดยเน้นจัดเป็นเส้นทางท่องเที่ยวภายในหนึ่งวัน ในจังหวัดสิงห์บุรีและบางเส้นทางสามารถขยายไปยังจังหวัดใกล้เคียงได้ โดยเลือกจุดเด่นของมรดกวัฒนธรรมในแหล่งท่องเที่ยวมาเป็นจุดดึงดูดนักท่องเที่ยว เน้นนักท่องเที่ยวหลายกลุ่ม แต่มุ่งไปที่กลุ่มนักท่องเที่ยวทางเลือกมากกว่านักท่องเที่ยวกระแสหลัก และเน้นการท่องเที่ยวแบบครอบครัวที่ประกอบด้วยเด็กและผู้สูงอายุหรือคนหลายช่วงวัยในกลุ่มเดียวกัน เส้นทางท่องเที่ยวที่ผู้วิจัยได้จัดขึ้นเพื่อนำเสนอในการวิจัยนี้มี 3 เส้นทาง คือ เส้นทางสายทวารวดี เส้นทางสายวีรชนบางระจัน และเส้นทางสายวิถีชีวิต

เช่น มีร้านค้า ร้านอาหาร ร้านกาแฟ ซึ่งสามารถประชาสัมพันธ์เป็นจุดเช็คอิน (Check-In) เพื่อถ่ายรูป มีสวนน้ำ เพื่อสุขภาพให้บริการเรือถีบ มีรีสอร์ทหลายแห่ง โดยเฉพาะตลาดท่าข้าม ซึ่งยังไม่ได้มีการสนับสนุนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว แต่มีศักยภาพเพราะมีทางเดินริมน้ำที่กว้างและสะอาด มีที่จอดรถ ในตลาดยังคงวิถีชีวิตท้องถิ่นไว้ มีอาหารของท้องถิ่นจำหน่าย สามารถพัฒนาเป็นตลาดริมน้ำที่นักท่องเที่ยวสามารถแวะทำกิจกรรมการท่องเที่ยวได้หลายชนิด ในวันเสาร์-อาทิตย์ บริเวณวัดโพธิ์เก้าต้นยังมีตลาดบ้านระจัน เป็นตลาดย้อนยุคที่ได้รับความนิยมอย่างสูงอีกด้วย เส้นทางนี้เป็นการท่องเที่ยวแบบ 1 วัน

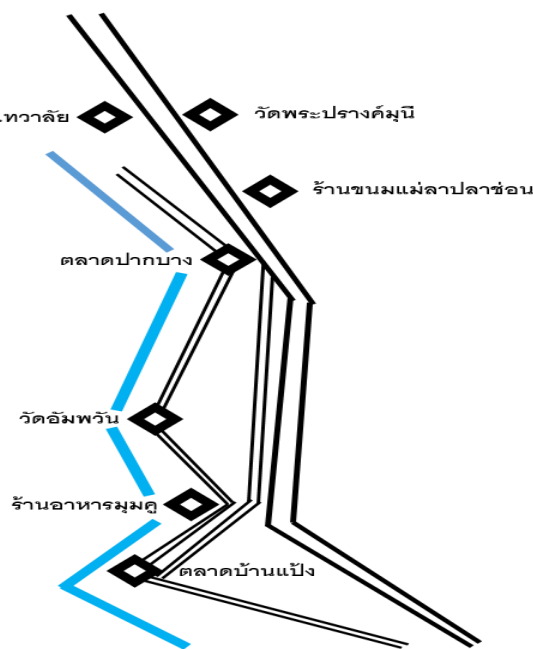
สำหรับเส้นทางเพิ่มเติมในธีมของวีรชนบางระจันนั้น นักท่องเที่ยวสามารถเริ่มต้นที่วัดป่าโมก และอำเภอวิเศษไชยชาญ ซึ่งทั้งสองแห่งมีอนุสาวรีย์ของนายดอก นายทองแก้ว จากนั้นเดินทางต่อไปกราบพระอาจารย์ธรรมโชติที่วัดโพธิ์เก้าต้น เดินข้ามถนนเพื่อไปสักการะอนุสาวรีย์วีรชนชาวบ้านบางระจัน ชมอาคารศูนย์ศึกษาประวัติศาสตร์ จากนั้นเดินทางไปกราบพระปางไสยาสน์และแวะกินอาหาร ซื้อสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ในวัดพระนอนจักรสีห์ เลือกพักค้างคืนในจังหวัดสิงห์บุรีหรือจังหวัดชัยนาท ในวันที่ 2 เดินทางไปสักการะอนุสาวรีย์ขุนสรรค์ ที่เขาวงกตเมืองโบราณแพรกศรีราชา ในอำเภอสรรคบุรีแล้วเดินทางกลับ เป็นการท่องเที่ยวแบบ 2 วัน 1 คืน

ภาพ 2 เส้นทางสายวีรชนบางระจัน

3. เส้นทางสายวิถีชีวิต เส้นทางนี้เป็นตัวอย่างของเส้นทางระยะสั้น ใช้เวลาในการท่องเที่ยววันน้อยกว่าหนึ่งวัน สามารถนำไปประกอบกับเส้นทางอื่นๆ ได้ เป้าหมายของเส้นทางเน้นการรับประทานอาหารขึ้นชื่อของท้องถิ่น เลือกซื้อสินค้า ชมวิถีชีวิตชุมชน โดยเริ่มจากการไหว้พระที่วัดอัมพวัน จากนั้นขับรถไปตลาดบ้านแปง รับประทานอาหารและซื้อของฝาก ชมบ้านเรือน แวะวัดกลางธนรินทร์ ย้อนกลับมาตามเส้นทางเดิมไปยังตลาดชุมชนโบราณ ตลาดปากบาง-หมื่นหาญ รับประทานอาหารและซื้อของฝาก จุดสิ้นสุดเส้นทางอยู่ที่พระพรหมเทวาลัย โดยอาจเพิ่มเติมร้านขายของฝากเค้กปลาช่อน และวัดพระปรมาภิไธย ในเส้นทางกลับได้

เส้นทางระยะสั้นในลักษณะนี้อาจจัดได้ในพื้นที่อื่น โดยจุดมุ่งหมายหลักควรมีแหล่งซื้อสินค้าชุมชน อาหารท้องถิ่นที่โดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ สามารถเรียนรู้วิถีชีวิตท้องถิ่น เป็นการกระจายนักท่องเที่ยวลงสู่ชุมชน

ภาพ 3 เส้นทางสายวิถีชีวิต

อภิปรายผล

จังหวัดสิงห์บุรีมีองค์ประกอบของทรัพยากรท่องเที่ยว ตามการศึกษาของ บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2556, หน้า 24) ทั้ง 3 ประการคือ 1) มีสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว 2) มีเส้นทางคมนาคมขนส่งเข้าถึง 3) มีสิ่งอำนวยความสะดวก จากการจัดเส้นทางท่องเที่ยวมรดกวัฒนธรรมทั้ง 3 เส้นทางได้อาศัยทรัพยากรท่องเที่ยวหรือทุนทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นในการสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่ชุมชนท้องถิ่น ด้วยแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดสิงห์บุรีมีคุณค่าทั้งด้านวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ และวิถีชีวิต และมีเอกลักษณ์ของจังหวัดสิงห์บุรี อย่างไรก็ตามถึงแม้เส้นทางท่องเที่ยวที่คณะผู้วิจัยศึกษามานั้นจะมีแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจหลายแห่ง บางเส้นทางก็ยังไม่สะดวกสำหรับนักท่องเที่ยวทำให้นักท่องเที่ยวไม่สามารถเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวเหล่านั้นได้ โดยพบปัญหาและอุปสรรคบางประการคือ

1. การคมนาคมไม่สะดวก ต้องใช้รถส่วนตัวเท่านั้น ควรให้มีรถโดยสารสาธารณะจัดรับนักท่องเที่ยวตามจุดแต่ละสถานที่และรถโดยสารทั่วไป จะเหมาะกับคนที่ต้องการท่องเที่ยวแต่ไม่มีรถส่วนตัวและจะทำให้การเดินทางสะดวกมากขึ้น ข้อเสนอแนะสอดคล้องกับงานวิจัยของประภาวี วงษ์บุตรศรี และขวัญกมล ดอนขวา (2556, หน้า 23) ที่กล่าวถึงการขนส่งผู้โดยสารว่าหากมีรถโดยสารเพิ่มมากขึ้นจะทำให้มีนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น การขนส่งผู้โดยสารเพื่อการท่องเที่ยว ทำให้นักท่องเที่ยวเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นจุดหมายปลายทางแล้วเดินทางกลับมายังจุดออกเดินทางได้ การขนส่งผู้โดยสารจึงกระตุ้นให้มีการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น และประสิทธิภาพของการขนส่งผู้โดยสารจะส่งเสริมอุตสาหกรรมท่องเที่ยวให้เติบโต ส่งเสริมการสร้างงาน และยกระดับมาตรฐานการดำรงชีวิตของคนในท้องถิ่น การสร้างเครือข่ายการขนส่งผู้โดยสารให้เชื่อมต่อกัน จะมีส่วนสนับสนุนให้นักท่องเที่ยวเพิ่มหรือลดการเดินทางท่องเที่ยว ดังนั้นแหล่งท่องเที่ยวจึงต้องมีเครือข่ายการขนส่งมากพอและมีคุณภาพได้มาตรฐานในการรองรับนักท่องเที่ยว รวมถึงถนนก็เป็นถนนที่สภาพดี มีป้ายบอกทางชัดเจน หากมีการขนส่งมวลชนของท้องถิ่นให้บริการด้วยก็ยิ่งเป็นการดี (ประภาวี วงษ์บุตรศรี และขวัญกมล ดอนขวา, 2556, หน้า 24-29) ในแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 3 (พ.ศ.2560-2564) โดยคณะกรรมการนโยบายการ

ท่องเที่ยวแห่งชาติ (2559, หน้า 9) ก็ได้กล่าวถึงปัญหาการเดินทางภายในประเทศไทย ว่ายังมีปัญหาด้านการบริหารจัดการและการเชื่อมโยงของระบบขนส่งมวลชน ปัญหาด้านคุณภาพและมาตรฐานของระบบขนส่งมวลชนสาธารณะ เส้นทางที่เชื่อมโยงไปยังแหล่งท่องเที่ยวรอง นอกจากนี้ การขนส่งผู้โดยสารทำให้ผู้โดยสารมีความเหน็ดเหนื่อย อาจมีบริการนวดผ่อนคลายในแหล่งท่องเที่ยว เช่น ในวัดพระนอนจักรสีห์วรวิหาร มีบริการนวดแผนไทย มีสิ่งอำนวยความสะดวกมาก และมีแหล่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยว แต่ยังขาดการขนส่งมวลชน

2. ร้านอาหารภายในสถานที่ท่องเที่ยว 3 เส้นทาง ในด้านอาหารส่วนมากวันธรรมดามีร้านค้าจำนวนไม่มาก ร้านที่ได้รับความนิยมพบอยู่ในตลาดบ้านแปงและตลาดปากบาง เช่น ผัดไทยกุ้งสด และร้านขนมหวาน เช่น เค้กปลาช่อน คุณก็ ร้านค้าเหล่านี้ขาดการประชาสัมพันธ์ และร้านขายของฝากยังมีไม่มากพอ แหล่งท่องเที่ยวบางแห่งในเส้นทางพบว่าร้านอาหารส่วนใหญ่ไม่เปิดในวันธรรมดา นักท่องเที่ยวเดินทางเป็นระยะทางไกลมายังแหล่งท่องเที่ยว เมื่อไปถึงก็ไม่มีร้านอาหารและเครื่องดื่ม ซึ่งข้อค้นพบจากการวิจัยนี้สอดคล้องกับแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ (2559, หน้า 10) ที่มีการตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาสินค้าและบริการทางการท่องเที่ยว โดยกล่าวถึงโอกาสจากการเติบโตของชนชั้นกลางและรายได้ที่เพิ่มขึ้น นักท่องเที่ยวกลุ่มนี้มีความเต็มใจในการใช้จ่ายระหว่างการท่องเที่ยวในระดับสูง จึงควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาสินค้าและบริการทางการท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับความต้องการทางด้านคุณค่าด้วย

3. การเรียนรู้ในเส้นทางท่องเที่ยว ตัวอย่างเส้นทางสายทวารวดีเป็นการท่องเที่ยวมรดกทางวัฒนธรรมในยุคโบราณ ที่เริ่มต้นจากการศึกษาพิพิธภัณฑสถานแล้วจึงมีแหล่งซื้อของกินของฝากประกอบ เช่น ตลาดอินทร์บุรี นอกเหนือจากนั้นเป็นการเรียนรู้เชิงโบราณคดีตลอดเส้นทาง จากการศึกษาพบว่า นักท่องเที่ยวมีความคิดและพฤติกรรมการท่องเที่ยวที่แตกต่างหลากหลาย นักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวส่วนใหญ่เป็นวัยเรียน หรือวัยทำงานเพราะมีความสามารถในการเดินทางและความคาดหวัง หรือพื้นเพความรู้เดิมของนักท่องเที่ยวก็มีส่วนในการตัดสินใจเช่นกัน อย่างไรก็ตาม ในแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ (คณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ, 2559, หน้า 11) กล่าวถึงการเติบโตของสังคมผู้สูงอายุซึ่งมีการใช้จ่ายใช้สอยเพื่อการท่องเที่ยวสูง เป็นกลุ่มที่เต็มใจใช้จ่ายใช้สอยกว่านักท่องเที่ยวในช่วงอายุอื่น จึงเป็นกลุ่มเป้าหมายที่มีศักยภาพสูง และควรให้ความสำคัญในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านการท่องเที่ยวรองรับนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้ เพื่อสร้างโอกาสในการเพิ่มรายได้จากการท่องเที่ยว แม้ว่าการเรียนรู้ในเส้นทางท่องเที่ยวอาจไม่เป็นจุดเด่นที่จะดึงดูดกลุ่มผู้สูงอายุก็ตาม แต่การจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ให้ผู้สูงอายุได้ใช้เวลากับการชื่นชมมรดกทางวัฒนธรรม มีสถานที่ท่องเที่ยวที่มีความสวยงามสะดวกสบาย ก็สามารถเป็นเส้นทางท่องเที่ยวที่เป็นทางเลือกใหม่ๆ ให้กลุ่มนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุได้เช่นกัน ส่วนรูปแบบการท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวมุ่งเน้นประสบการณ์และให้ความสำคัญกับความรู้เชิงลึกของแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ต้องการสัมผัสชีวิตผู้คนและประเพณีท้องถิ่น ก็สามารถจัดสรรประสบการณ์การท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้ได้ด้วยการร่วมมือกับชุมชนท้องถิ่น (คณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ, 2559, หน้า 11)

4. การโฆษณาประชาสัมพันธ์สถานที่ท่องเที่ยว ในจังหวัดสิงห์บุรีมีสถานที่ที่น่าสนใจทั้งทางด้านประวัติศาสตร์และเส้นทางสายวิถีชีวิตบางสถานที่มีอายุเก่าแก่นับร้อยปีแต่ไม่ได้รับความใส่ใจหรือการได้รับแรงสนับสนุนจากภาคเอกชนตัวอย่างที่เห็นได้ชัดคือตลาดปากบางตลาดที่มีอายุร่วม 150 ปี ยังคงสภาพบ้านเรือนเป็นแบบตึกไม้ห้องแถวในสมัยก่อน ถ้าดูจากภายนอกตลาดนี้ดูเรียบง่ายแทบจะไม่มีผู้คนแวะเวียนเข้าไป จึงไม่รู้ว่าตลาดเก่าแก่ที่ควรอนุรักษ์ไว้ โดยคณะนักวิจัยได้สำรวจเส้นทางท่องเที่ยวที่จัดโดยละเอียดเพื่อค้นหาจุดสนใจที่จะดึงดูดนักท่องเที่ยว เสร็จสิ้นหนึ่งที่ช่วยสนับสนุนได้คือการใช้สื่อสังคมออนไลน์ เช่น ใช้เพื่อสืบค้นแหล่งท่องเที่ยว จึงต้องมีการบรรจุแหล่งท่องเที่ยวไว้ในสื่อสังคมออนไลน์เพื่อให้มีการค้นหาค้นพบ หรือมีจุดเช็คอิน จุดถ่ายรูปเชลฟีที่

สวยงาม หรือแปลกตา เข้ากับความนิยมของนักท่องเที่ยวปัจจุบัน และบรรจุสถานที่แวะพักไว้ในสื่อสังคมออนไลน์ เป็นต้น

ข้อเสนอแนะ

1. ควรจัดกิจกรรมที่น่าสนใจในแหล่งประวัติศาสตร์หรือสถานที่สำคัญในจังหวัดสิงห์บุรีเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างสม่ำเสมอ

2. ควรส่งเสริมให้คนในท้องถิ่นโดยเฉพาะเยาวชนให้ความสำคัญกับภูมิรดกทางวัฒนธรรมของจังหวัดตนเองมากขึ้น

3. รูปแบบการท่องเที่ยวใหม่ๆ ที่จังหวัดสิงห์บุรีมีศักยภาพในการจัดการท่องเที่ยว ได้แก่ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การท่องเที่ยวเพื่อการประชุมและนิทรรศการ การท่องเที่ยวเชิงกีฬา การท่องเที่ยวเพื่อการเลือกซื้อสินค้า การท่องเที่ยวเชิงอาหาร การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ และการท่องเที่ยวเชิงศาสนา

การทดลองจัดเส้นทางท่องเที่ยวในเมืองรองเช่นจังหวัดสิงห์บุรีขึ้นมา โดยเลือกจุดเด่นมาเป็นเส้นทางท่องเที่ยวมรดกวัฒนธรรม 3 เส้นทางนี้ ก็เพื่อให้สามารถเป็นตัวอย่างในการจัดเส้นทางที่เชื่อมการท่องเที่ยวเข้ากับชุมชนได้ในพื้นที่อื่น ๆ เพราะการท่องเที่ยวในประเทศยังมีโอกาสเติบโตได้อีกมาก และการให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยว เป็นหนทางที่จะสร้างรายได้ให้ชุมชน เกิดการอนุรักษ์แหล่งมรดกวัฒนธรรม และเกิดความภาคภูมิใจในท้องถิ่น รวมถึงเป็นโอกาสในการสร้างชุมชนที่เข้มแข็งต่อไปในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

- กรมการท่องเที่ยว. (2557). **คู่มือการตรวจประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม**. กรุงเทพฯ: กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.
- คณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ. (2559). **แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 3 (พ.ศ.2560-2564)**. กรุงเทพฯ: สำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2556). **อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว** (พิมพ์ครั้งที่ 2). เชียงราย: ธรรมสาร.
- ประภาวี วงษ์บุตรศรี และขวัญกมล ดอนขวา. (2556). **การพัฒนาคุณภาพการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ**. นครราชสีมา: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี.
- พจนา สวนศรี. (2546). **คู่มือการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน**. กรุงเทพฯ: โครงการท่องเที่ยวเพื่อชีวิตและธรรมชาติ.
- พิมพ์ระวี โรจน์รุ่งสัจย์. (2553). **การท่องเที่ยวชุมชน**. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- วินัย รอดจ่าย. (บก.). (2542). **วัฒนธรรม พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เอกลักษณ์และภูมิปัญญาจังหวัดสิงห์บุรี**. กรุงเทพฯ: คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ ในคณะกรรมการอำนวยการจัดงานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเนื่องโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๖ รอบ ๕ ธันวาคม ๒๕๔๒.
- สมพร โกมารทัต. (2557, กันยายน – ธันวาคม). การเรียนรู้เชิงผลิตภาพ. **วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี**, 25(3), 3-5.

การจัดแสดงวิพิธทัศนาของนักศึกษานาฏศิลป์ไทย: กรณีศึกษา

นักศึกษานาฏศิลป์ไทย วิทยาลัยการฝึกหัดครู

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

Setting up the Revue of Thai Classical Dance students: Case Study

The College of Teacher Education,

Phranakhon Rajabhat University

นงเยาว์ อารุงพงษ์วัฒนา* บุญศิริ นิยมทัศน์¹

Nongyao Umrungpongwattana Bunsiri Niyomthat

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาหลักการจัดวิพิธทัศนา ในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขา นาฏศิลป์ไทย 2) นำเสนอรูปแบบการจัดการแสดงวิพิธทัศนา ในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขานาฏศิลป์ไทย และ 3) เพื่อประเมินผลรูปแบบจัดการแสดงวิพิธทัศนา ของนักศึกษาในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขานาฏศิลป์ไทย กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ นักศึกษา อาจารย์ ผู้ปกครอง และบุคคลทั่วไป จำนวน 513 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แบบสัมภาษณ์ แบบสอบถาม และวิเคราะห์ข้อมูลโดยค่าทางสถิติร้อยละ และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) หลักการจัดวิพิธทัศนาในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขานาฏศิลป์ไทย มีการแสดง 2 รายวิชาคือรายวิชาวิพิธทัศนา และรายวิชาศิลปะนิพนธ์ 2) นำเสนอรูปแบบการจัดการแสดงวิพิธทัศนา ในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขานาฏศิลป์ไทย ประกอบด้วย รำเบิกโรง ชุดซัดซาตริบูชาครู ศิลปะนิพนธ์ งานวิจัยสร้างสรรค์ การแสดง 4 ภาคและละครตึกดำบรรพ์ และ 3) ผลประเมินรูปแบบวิธีการจัดการแสดงวิพิธทัศนา ครุศาสตรบัณฑิต สาขานาฏศิลป์ไทย พบว่า ผู้ชมเห็นด้วยกับการสร้างสรรค์การจัดแสดงวิพิธทัศนา ร้อยละ 86.5 และนักศึกษาเห็นด้วยกับคุณค่าของการจัดแสดงวิพิธทัศนา ร้อยละ 99.35

คำสำคัญ: การจัดแสดง, วิพิธทัศนา, นาฏศิลป์ไทย

* ¹ อาจารย์ประจำสาขาวิชานาฏศิลป์ไทย วิทยาลัยฝึกหัดครู มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

Abstract

The objective of this research is to 1) study the principles of the setting up the revue, 2) present the setting up the revue style 3) evaluate the pattern of, the setting up the revue for the final year student in the Bachelor of Education Program in Thai classical dance. The sample group used in this research is 513 audiences from students, teachers, parents and visitors. The research tools are used are questionnaires, interviewing and analysing statistical method acquired in percentages,

From the result, it found that 1) the principles of the setting up the revue consisted of 2 subjects: of the setting up the revue and creative Thesis in Thai classical dance. 2) Present the setting up the revue style composed of a premiere, the creative thesis, 4 parts of folk dance. And 3) evaluate the output from the setting. It founds that the 86.5% of the audiences agree with the creativity in the performances through the revue, and the 99.35% of students, both the performer and the audiences, satisfy the overview of values form this revue.

Keywords: Setting up, Revue, Thai Classical Dance

บทนำ

หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชานาฏศิลป์ไทย (5 ปี) มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร มุ่งผลิตบัณฑิตระดับปริญญาตรีสายวิชาชีพครูนาฏศิลป์ไทยโดยเล็งเห็นความสำคัญของบุคลากรด้านนาฏศิลป์ ในปัจจุบันบุคลากรด้านนาฏศิลป์เป็นที่ต้องการของหน่วยงานต่าง ๆ จำนวนมาก ทั้งในหน่วยงานภาครัฐและเอกชน โดยเฉพาะสถานศึกษามีรายวิชานาฏศิลป์ไทยซึ่งบรรจุอยู่ในระดับการศึกษาพื้นฐาน ชั้นประถมศึกษาและมัธยมศึกษา อีกทั้งการศึกษาด้านนาฏศิลป์ไทยนี้ ถือเป็นการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมของชาติ เพื่อพัฒนาต่อยอดองค์ความรู้เดิมให้เป็นที่ยอมรับในระดับสากล ปรัชญา “ผลิตครูนาฏศิลป์ไทยมีอาชีพเพื่อส่งเสริมคุณค่าศิลปวัฒนธรรมไทยสู่สากล”

การจัดการเรียนการสอนตลอดหลักสูตร 164 หน่วยกิต ประกอบด้วยหมวดวิชาศึกษาทั่วไป หมวดวิชาเฉพาะ (กลุ่มวิชาบังคับและวิชาเอกเลือก) และหมวดวิชาเสรี นักศึกษาสาขาวิชานาฏศิลป์ไทยต้องศึกษาวิเคราะห์ปฏิบัติ นำเสนอผลงานให้เป็นที่ประจักษ์ต่อสาธารณชน อาทิ รายวิชา การจัดวิพิธทัศนานาฏศิลป์ไทย และรายวิชาศิลปะนิพนธ์นาฏศิลป์ไทย ซึ่งนักศึกษาชั้นปีที่ 4 สาขาวิชานาฏศิลป์ไทยทำการศึกษา ดังนั้น นักศึกษาจำเป็นต้องจัดการแสดงในรูปแบบการนำเสนอผลงานทั้ง 2 รายวิชาในในเวลาเดียวกัน โดยอาศัยข้อมูลรายละเอียดการจัดแสดงวิพิธทัศนานาฏศิลป์ไทย มาเป็นหลักเกณฑ์และรูปแบบเพื่อให้สอดคล้องกัน สามารถจำแนกข้อสรุปคือ 1) ความรู้ความเข้าใจในรายวิชาการจัดวิพิธทัศนาทางนาฏศิลป์ไทย 2) เพื่อนำเสนอรูปแบบการจัดแสดงวิพิธทัศนา 3) ความรู้ในการเลือกชุดการแสดงให้เหมาะสมกับโอกาส เลือกเวลาและสถานที่ในการนำเสนอ 4) การคัดเลือกนักแสดงให้เหมาะสมกับการแสดงในแต่ละชุด ซึ่งนักศึกษาให้ความร่วมมือทุกชั้นปี 5) การแสดงมีศักยภาพส่งผลต่อการเรียนการสอน และ 6) นำผลงานสร้างสรรค์นาฏศิลป์ไทยเผยแพร่รายวิชาศิลปะนิพนธ์จากการเรียนการสอนในวิชาดังกล่าว ผู้วิจัยสรุปประเด็นปัญหา 1) นักศึกษามีความประสงค์จัดการแสดง 2 รายวิชารวมกันเพื่อประหยัดค่าใช้จ่ายงบประมาณในการดำเนินงาน 2) นักศึกษาต้องการนำองค์ความรู้รายวิชาศิลปะนิพนธ์ เป็นผลงานสร้างสรรค์ซึ่งผ่านกระบวนการงานวิจัย นำเสนอเผยแพร่ต่อสาธารณชน 3) นักศึกษาวิชาชีพครูทางนาฏศิลป์ต้องการทดสอบ ทดลองส่วนปฏิบัติทางนาฏศิลป์ในรุ่นน้องต่างชั้นปีที่ไม่คุ้นเคยกัน สามารถขึ้นเวทีแสดงได้ และ 4) ผู้ปกครองและโรงเรียนในเครือข่ายต้องการเห็นศักยภาพของนักศึกษาครุศาสตรบัณฑิตสาขานาฏศิลป์ไทยรุ่นที่ 1

เหตุผลดังกล่าวจึงเป็นแรงจูงใจให้ผู้วิจัยเห็นความสำคัญของรายวิชาการจัดวิพิธทัศนานาฏศิลป์ไทยและรายวิชาศิลปะนิพนธ์ โดยหารูปแบบการจัดการแสดงวิพิธทัศนา ให้สอดคล้องกับหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชา นาฏศิลป์ไทย เพื่อให้ได้องค์ความรู้ที่สามารถนำไปใช้ เพื่อเป็นการพัฒนาการเรียนการสอน และเป็นการส่งเสริมศิลปนาฏศิลป์ไทยสู่สากล โดยอาศัยหลักฐาน เอกสารงานวิจัย การสัมภาษณ์ การสังเกตการณ์ การมีส่วนร่วม

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาหลักการจัดวิพิธทัศนา ในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขานาฏศิลป์ไทย
2. เพื่อนำเสนอรูปแบบการจัดการแสดงวิพิธทัศนา ในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขานาฏศิลป์ไทย
3. เพื่อประเมินรูปแบบวิธีการจัดการแสดงวิพิธทัศนา ในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขานาฏศิลป์ไทย

ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตงานวิจัยชิ้นนี้ครอบคลุมใน 3 ด้าน ได้แก่

1. **ขอบเขตด้านเนื้อหา** ข้อมูลเอกสารเกี่ยวกับหลักการจัดวิพิธทัศนา มีผู้ศึกษาและตำรา ข้อมูลส่วนใหญ่ใช้ประกอบการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ จากการสังเกต และมีส่วนร่วมของนักศึกษาทุกชั้นปีที่ผู้วิจัยเก็บข้อมูลภาคสนาม
2. **ขอบเขตด้านเวลา** งานวิจัยนี้ใช้เวลาในการศึกษา 9 เดือน
3. **ขอบเขตด้านสถานที่** งานวิจัยนี้ใช้ หอประชุมพิมนศร มหวิทยาลัยราชภัฏพระนครเป็นสถานที่ทำการวิจัย

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

1. หลักการจัดวิพิธทัศนา

วิพิธทัศนาเป็นการจัดแสดงจากหลาย ๆ ชุดการแสดงของไทย เช่น การฟ้อนรำ ละคร โขน ในระยะเวลาสั้นๆ ประมาณ 7-8 นาที และลงท้ายด้วยการแสดงละคร โขน 1 ตอนในระยะเวลาสั้น ๆ วิพิธทัศนาเป็นเครื่องมือตัวหนึ่งสำหรับใช้ในการเผยแพร่ ส่งเสริมและอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยผ่านเรื่องราวการแสดง โดยสามารถจัดการแสดงได้ในช่วงเวลาสั้น จุดมุ่งหมายของการจัดวิพิธทัศนานั้น เพื่อสนองความต้องการทางอารมณ์สติปัญญา ประกอบกับสร้างความเพลิดเพลินที่แทรกคติเตือนใจแก่ผู้ชม สถานที่ที่ใช้ในการแสดง ได้แก่ ทั้งในร่ม เช่น โรงละคร และ นอกอาคาร เช่น เวทีกลางแจ้ง เมื่อกล่าวถึงเนื้อหาของการจัดวิพิธทัศนาในปัจจุบัน สามารถลำดับขั้นการเตรียมก่อนการแสดง (นงเยาว์ อารุงพงษ์วัฒนา, 2541, หน้า 6) ตามข้อพิจารณาประกอบด้วย 1) การคัดเลือกชุดการแสดง ควรเลือกชุดการแสดงที่แปลกและสวยงาม 2) การเลือกเครื่องแต่งกายในการแสดง ควรเป็นเครื่องแต่งทั้งดงาม แปลกตา โดยในแต่ละชุดการแสดงย่อย ไม่สมควรใช้เครื่องแต่งกายซ้ำกัน 3) สีลาการแสดง มีทั้งอ่อนช้อย สวยงาม แต่ละชุด ท่วงท่ารำ สีลาการแสดง ไม่ควรซ้ำกัน 4) การจัดการแสดงต้องประกอบไปด้วยทั้งรำเดี่ยวและรำเป็นหมู่ 5) การจัดแสดงวิพิธทัศนาต้องสามารถใช้เพื่อประกอบบทเรียนในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตรใหม่ที่ต้องการให้นักเรียน เรียนภาษาไทย ด้วยกิจกรรม และ 6) ระยะเวลาแสดงควรเหมาะสม ไม่ใช่เวลายาวหรือสั้นเกินไป โดยชุดหนึ่งควรมีระยะเวลาประมาณ 5-7 นาที และในการแสดงชุดสุดท้ายนั้นควรเป็นชุดที่ให้ความสนุกสนานและจัดเป็นชุดการแสดงขนาดใหญ่ (อาจตัดตอนมาจากการแสดงละครหรือโขนฉากใดฉากหนึ่ง หรือเป็นการแสดงละครที่สร้างสรรค์ขึ้นใหม่)

2. วิธีการจัดแสดงวิพิธทัศนา

การจัดแสดงวิพิธทัศนาในประเทศไทยที่ผ่านมาเริ่มได้รับความนิยมสูงขึ้น ทั้งนี้เพราะมีการประชาสัมพันธ์รณรงค์การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมไทยอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่รัฐบาลประกาศให้ ปี พ.ศ. 2537 อันเป็นปีส่งเสริมวัฒนธรรมไทย

ตัวอย่างการจัดแสดงวิพิธทัศนาที่เคยจัดมาในอดีตนั้นประกอบด้วย การแสดงเบ็ดเตล็ดของนาฏศิลป์ไทย คือ การแสดงโขน ละคร ฟ้อนรำ ที่ได้มีการคัดเลือกตัดตอนมาแสดงอย่างละเล็กละน้อย และนำมาบรรจุและแสดงในคราวเดียวกันเพื่อให้เหมาะแก่เวลาและโอกาส วิพิธทัศนาส่วนมากมักจะใช้เวลาแสดงราว 30 นาที ถึง 1 ชั่วโมง เป็นอย่างมาก ทั้งนี้ขึ้นกับเนื้อหา เรื่องราวและรูปแบบที่ผู้แสดงนำเสนอวิพิธทัศนา

ภายหลังทางสถาบันนาฏดุริยางคศิลป์ กรมศิลปากร ได้นำมาพัฒนาเพื่อใช้เป็นแนวทางในการจัดวิพิธทัศนาที่เป็นรูปธรรมอันเหมาะสม โดยได้ข้อสรุปได้ว่าการจัดวิพิธทัศนาควรมีการจัดรำอวยพรก่อนการแสดงวิพิธทัศนา โดยมีตัวอย่างการจัดแสดงวิพิธทัศนาในโอกาสสำคัญในอดีต รวบรวมจากหน่วยงานและสถาบันต่างๆ

2.1 วิธีการบรรจุผู้แสดง นอกเหนือการเตรียมการจัดแสดงที่ต้องคำนึงถึงเวลา ประเภทชุดการแสดง ย่อยและเครื่องแต่งกายที่ใช้ การคัดเลือกและการบรรจุผู้แสดงสำหรับการแสดงชุดหนึ่งๆเป็นสิ่งที่ต้องพิจารณา โดยหลักการบรรจุผู้แสดงนั้นต้องคำนึงถึงฝีมือ รูปร่าง และจำนวนขนาดของผู้แสดง เพราะการแสดงหมู่ครั้งหนึ่งๆ ต้องการความพร้อมเพรียงในการแสดงเป็นอย่างยิ่ง การที่จะปฏิบัติให้การแสดงหมู่มีความงามในลีลานั้น มีข้อปฏิบัติที่พึงยึดถือสำหรับกลุ่มผู้แสดง คือ 1) มีความอดทน หมั่นฝึกซ้อมจนมีความแม่นยำในท่ารำ 2) มีประสาทสัมผัสในการมองและฟัง ในการเคลื่อนไหวและระเบียบแถว 3) มีความสามัคคีในหมู่ผู้แสดง ไม่คิดชิงดีชิงเด่นกันเอง 4) มีปฏิภาณไหวพริบในการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าทันท่วงที่ 5) มีความเข้าใจชัดเจนว่า ความพร้อมเพรียงคือความงามและเป็นความสำเร็จของการแสดงหมู่ 6) มีหลักเกณฑ์ที่ดีไว้ยึดถือในการแสดง ส่งสัญญาณควบคุมแถว เช่น เสียงหรือจังหวะดนตรีที่ชัดเจน สังเกตผู้แสดงที่นำอยู่หน้าหรือท้ายแถว และ 7) กลุ่มผู้แสดงต้องมีสมาธิ และมีความเชื่อมั่นในความสามารถตนเองและผู้ร่วมแสดง

2.2 นาฏยศัพท์ ความสำคัญของคำที่ใช้เพื่อการสื่อสารระหว่างนักแสดงหรือผู้เรียนในวงการนาฏศิลป์ เพื่อการพัฒนาทักษะและสร้างสรรค์งานให้ดียิ่งขึ้น โดยนาฏยศัพท์ที่ถุณนาฏศิลป์ได้ปรุงแต่งท่าทางที่เกี่ยวกับการแสดงความหมายต่าง ๆ บางท่าแสดงความหมายใกล้เคียงธรรมชาติ ทำให้เข้าใจง่าย บางท่าก็ไกลออกไปจากธรรมชาติ โดยมุ่งหวังประดิษฐ์ท่าเพื่อความงาม (บุญศิริ นิยมทัศน์, 2559, หน้า 110) ตัวอย่างตั้งคำประพันธ์ ชุตราเบิกโรง ชัดชาตริบูชาครู ในคำร้อง “ศุภฤกษ์ มงคลกาล” ปฏิบัติท่าสอดสูง มีความหมายถึงความยิ่งใหญ่ อลังการ และเจริญรุ่งเรือง เป็นต้น

2.3 การตีบทและการแปรแถวในการแสดงวิพิธทัศนา เมื่อผู้แสดงหรือผู้ฝึกหัดเข้าใจนาฏยศัพท์แล้ว จึงสามารถอธิบายท่ารำที่ใช้ในการตีบทที่ตนเองแสดงหรือฝึกหัดได้ รูปแบบการรำตีบทนั้นได้ถูกแบ่งแยกตามลักษณะกิริยาท่ารำต่าง ๆ กัน คือเกี่ยวกับกิริยาแบมือ กิริยาจับมือ และกิริยามือชี้

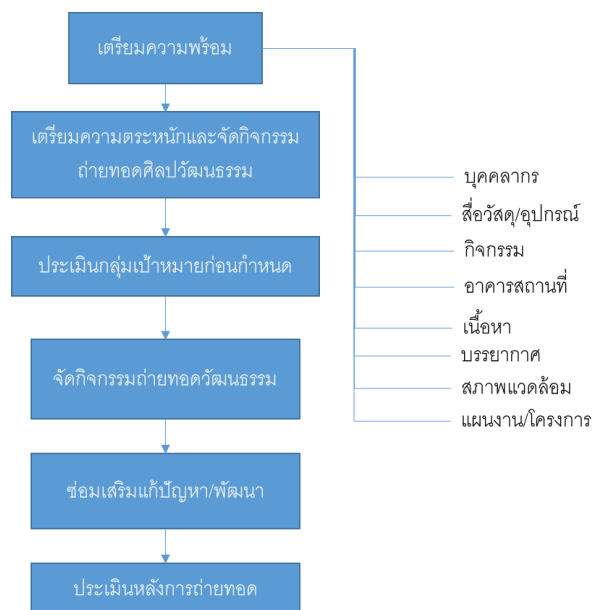
นอกเหนือจากการออกท่ารำ กิริยาต่าง ๆ ที่ใช้ในการตีบทแล้ว องค์ประกอบสำคัญอีกสิ่งที่ทำให้การแสดงนั้นมีวินัย ระเบียบพร้อมเพรียงกันของกลุ่มผู้แสดง คือการแปรแถว เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการแสดงหมู่ การแปรแถวเป็นเทคนิคสร้างและเปลี่ยนแปลงจุดรวมสายตาของผู้ชมให้พลัดเปลี่ยนยิ่งขึ้น ในการแปรแถวนั้นมีหลากหลายรูปแบบ ความถี่ที่ใช้ในการแปรแถวต้องพอเหมาะสม ไม่แปรแถวโดยพร่ำเพรื่อ ซึ่งการแปรแถวต้องใช้ในการรำหรือการใช้เท้าเดิน จากเอกสารคำสอนวิพิธทัศนา (นงเยาว์ อารุงพงษ์พัฒนา, 2541) ได้สรุปถึงรูปแบบการตั้งแถวเพื่อการแปรแถวที่ใช้ในปัจจุบัน ดังนั้นต้องคำนึงถึงว่าจะแปรรูปแถวไปอยู่ในรูปแบบใดก็ตาม ต้องรักษาระดับแถวให้มีระเบียบ ความพร้อมเพรียง จึงทำให้หน้าดูและสวยงาม หลังจากการตั้งแถวเรียบร้อยแล้ว ทางผู้แสดงต้องฝึกแปรแถวโดยต้องมีการซักซ้อม โดยใช้ท่อนเพลงและจังหวะดนตรีเป็นตัวควบคุมจังหวะการแปรแถวในแบบต่าง ๆ

3. ทฤษฎีทางนาฏศิลป์

เป็นหลักทฤษฎีสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับนาฏศิลป์ประเภทอื่นโดยนำสิ่งที่ดี ทำให้การแสดงประสบความสำเร็จ เพื่อกำหนดเป็นหลักเกณฑ์ในการปฏิบัติการแสดงที่ถูกต้องประกอบด้วย 1) ทฤษฎีนาฏยศาสตร์ เป็นตำราพ้องร่ำของอินเดียซึ่งกล่าวเป็นมุขปาฐะ คือการถ่ายทอดด้วยปากเปล่าและสละสมมานานหลายศตวรรษ ก่อนการบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร 2) ทฤษฎีโพเอติกา เป็นรากฐานนาฏศิลป์ในโลกตะวันตกแพร่หลายในโลกตะวันออก โดยมีการเลียนแบบและการแสดงออกในวัฒนธรรมบางอย่าง จำเป็นต้องอาศัยการสืบถ่ายทอดด้วย การพูดการเขียนและแสดงท่าทาง ดนตรีใช้จังหวะและการผสมผสานของเสียง ส่วนการพ้องร่ำใช้ฟังจังหวะเท่านั้น (สุรพล วิรุฬห์รักษ์, 2544, หน้า 69-88)

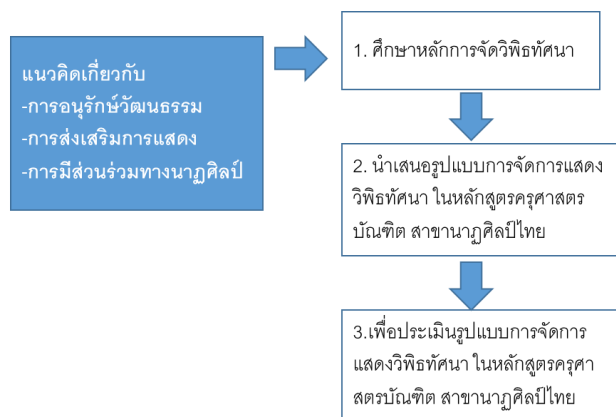
4. รูปแบบการจัดแสดงวิพิธทัศนา

รูปแบบการจัดแสดงวิพิธทัศนา อาศัยกระบวนการถ่ายทอดวัฒนธรรมเป็นกรอบแนวคิดการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมทางนาฏศิลป์ การส่งเสริมร่วมคิด ร่วมทำโดยรูปแบบหรือหลากหลายกิจกรรมอย่างต่อเนื่องตามความพร้อมชุมชนโดยอาศัยวิธีการจัดกระบวนการถ่ายทอดทางวัฒนธรรม

ภาพ 1 กระบวนการขั้นตอนการถ่ายทอดวัฒนธรรม (สำนักคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2551)

จากการทบทวนวรรณกรรมและศึกษาเอกสารงานวิจัย ผู้วิจัยสรุปเป็นกรอบแนวคิดการวิจัยเพื่อนำไปสู่การวิจัยเรื่องการจัดแสดงวิพิธทัศนาของนักศึกษานาฏศิลป์ไทย: กรณีศึกษา นักศึกษาสาขานาฏศิลป์ไทย วิทยาลัยการฝึกหัดครู มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร (ภาพ 2)

ภาพ 2 กรอบแนวคิดการวิจัย การจัดวิพิธทัศนาของนักศึกษานาฏศิลป์ไทย: กรณีศึกษา นักศึกษาสาขานาฏศิลป์ไทย วิทยาลัยการฝึกหัดครู มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร (บุญศิริ นิยมทัศน์, 2560)

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

นักศึกษาและอาจารย์จากสาขานาฏศิลป์ไทย มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร ตลอดจนผู้ปกครอง บุคคลทั่วไป โดยมีจำนวนทั้งสิ้น 513 คน แบ่งเป็น นักศึกษา อาจารย์ ผู้ปกครอง บุคคลทั่วไป และ นักศึกษาศรศาสตร์บัณฑิต 233 คน สาขานาฏศิลป์ไทย

2. เครื่องมือการวิจัย

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิจัยครั้งนี้ได้เล็งเห็นความสำคัญและความจำเป็นของหลักสูตร ศรศาสตร์บัณฑิต สาขานาฏศิลป์ไทย ชั้นปีที่ 4 โดยใช้แบบสอบถาม โดยกำหนดตัวเลือก 2 ระดับคือ ใช่ และไม่ใช่ โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบศึกษาค้นคว้าข้อมูลที่เกี่ยวข้องจากเอกสารจากงานวิจัยและสื่อเทคโนโลยี

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามข้อมูลภาคสนามด้วยการสังเกตการณ์ขณะเข้าชม มีส่วนร่วมในการแสดง ของนักศึกษา แบบสอบถามมีลักษณะแบบตรวจสอบรายการจำนวน 9 ข้อ และจำนวน 3 ข้อ สำหรับนักศึกษา ศรศาสตร์บัณฑิต สาขานาฏศิลป์ไทย เกี่ยวกับการจัดแสดงวิพิธทัศนาของคณะผู้วิจัย

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การสร้างเครื่องมือในการวิจัยมีหลายวิธี ซึ่งแบบสอบถามจัดเป็นเครื่องมือวิจัยชนิดหนึ่งที่นิยมใช้กัน มากเนื่องจากสะดวกต่อการเก็บรวบรวมข้อมูลของคณะผู้วิจัย และสามารถใช้ได้อย่างกว้างขวาง การเก็บข้อมูล ด้วยแบบสอบถามสามารถทำได้ด้วยตนเอง ในการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการ สร้างแบบสอบถามซึ่งเป็นแบบวัดประเมินความพึงพอใจในการจัดวิพิธทัศนา มีขั้นตอนดังนี้

1. กำหนดจุดมุ่งหมายในการสร้างแบบประเมินความพึงพอใจตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ได้สรุป ลักษณะไว้ 3 ด้าน คือ ด้าน 1) หลักการจัดวิพิธทัศนาในหลักสูตรสาขานาฏศิลป์ ศรศาสตร์บัณฑิตตามหลัก วัตถุประสงค์ด้านการเรียนการสอน 2) การนำเสนอรูปแบบการจัดวิพิธทัศนา และ 3) เพื่อประเมินรูปแบบการ จัดการแสดงวิพิธทัศนา

2. นำแบบสอบถามนำเสนอกรรมการหลักสูตร เพื่อตรวจสอบแก้ไขให้สมบูรณ์

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองโดยแจกแบบสอบถามเกี่ยวกับการประเมินที่มีต่อการจัด วิพิธทัศนาต่อหลักสูตรศรศาสตร์บัณฑิต สาขานาฏศิลป์ไทย การวิเคราะห์ข้อมูลในงานวิจัยนี้ ใช้วิธีคำนวณเชิง ปริมาณด้วยสถิติ ได้แก่ การหาค่าร้อยละ (Percentage)

ผลการวิจัย

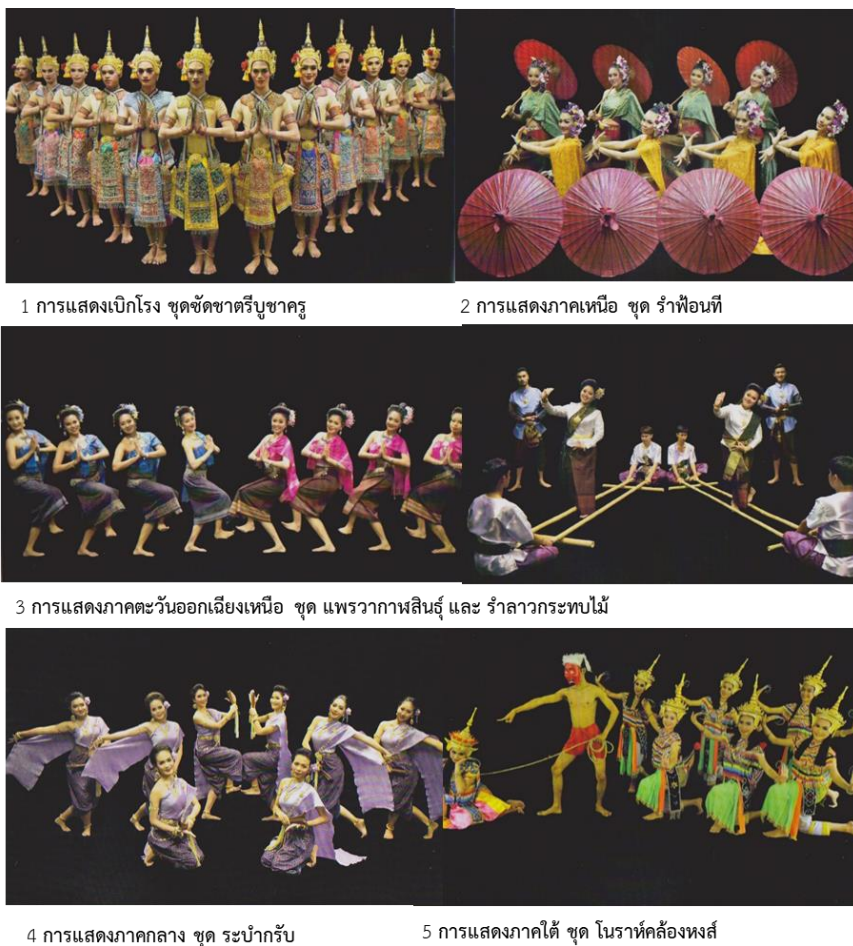
ตอนที่ 1 ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน

การจัดการแสดงวิพิธทัศนาเป็นวิธีการหนึ่งที่เป็นสื่อสำคัญในการเผยแพร่ ส่งเสริมอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย โดยการแสดงนาฏศิลป์ไทยในรูปแบบต่าง ๆ ที่นำเสนอให้ผู้ชม 5-8 ชุด การแสดงแต่ละครั้งประกอบด้วย วัฒนธรรมแต่ละภูมิภาคสลับกัน ดังเช่น การร้องรำ การแสดงพื้นเมือง โขน ละครพูด การฟ้อน การแสดงจินตลีลา การขับร้องประสานเสียง เป็นต้น โดยทั้งนี้ระยะเวลาในการแสดงรวม 30-50 นาที

พบว่า การจัดการแสดงวิพิธทัศนาของนักศึกษาชั้นปีที่ 4 ได้ทำการจัดแสดงโดยการนำการแสดง 4 ภาค

1. การแสดงเบิกโรง ชุดชัชชาติริบฐาครุ
2. การแสดงภาคเหนือ ชุด รำฟ้อนที่
3. การแสดงภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ชุด แพรวภาพสินธุ์ และรำลาวกระหม่อม

4. การแสดงภาคกลาง ชุด ระเบียบการ
5. การแสดงภาคใต้ ชุด โนราห์คล้องหงส์

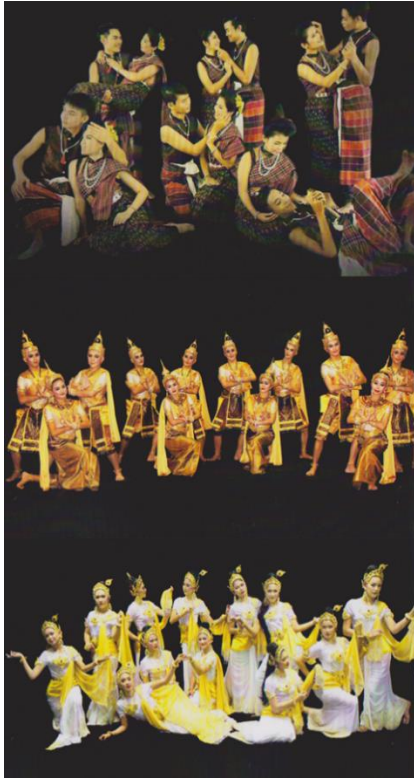

ภาพ 3 การจัดแสดงโดยการนำการแสดง 4 ภาค การจัดแสดงวิพิธทัศนาของนักศึกษาชั้นปีที่ 4 หลักสูตร ครุศาสตรบัณฑิต สาขานาฏศิลป์ไทย (บุญศิริ นิยมทัศน์, 2560)

ตอนที่ 2 ผลการนำเสนอรูปแบบการจัดวิพิธทัศนา ในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขานาฏศิลป์ไทย

หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชานาฏศิลป์ไทย ในรายวิชาศิลปะนิพนธ์ นักศึกษาทำการวิจัยพัฒนาเป็นผลงานสร้างสรรค์ในแต่ละภาคตามความสำคัญของท้องถิ่นที่นักศึกษามีภูมิลำเนาอยู่ ซึ่งสอดคล้องกับปรัชญาวิสัยทัศน์ของทางมหาวิทยาลัย เป็นการศึกษาเพื่อพัฒนาท้องถิ่น ดังนั้นจึงทำผลงานที่นักศึกษาเผยแพร่ตามสถานที่ต่าง ๆ ตามหลักสูตร นำมาร่วมการจัดแสดงวิพิธทัศนา เป็นส่วนหนึ่งมีชุดการแสดง 3 ชุด

1. การแสดงภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ชุด ฟ้อนสดุติศรีพญาแล
2. การแสดงภาคกลาง ชุด พารสทวารวราบรมมหาราชวัง
3. การแสดงภาคใต้ ชุด นาฏกนาริบูชิตนารายณ์

1. การแสดงภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
ชุด ฟ้อนสดุติศรีพญาแล

2. การแสดงภาคกลาง ชุด พารสทวารว
บรมมหาราชวัง

3. การแสดงภาคใต้ ชุด นาฏกนาฏริบูนิต
นารายณ์

ภาพ 4 การจัดแสดงในรายวิชาศิลปะนิพนธ์ ในการจัดการแสดงวิพิธทัศนาของนักศึกษาชั้นปีที่ 4 หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขานาฏศิลป์ไทย (บุญศิริ นิยมทัศน, 2560)

จากการศึกษาพบว่า การจัดการแสดงวิพิธทัศนาเพื่อสอดคล้องกับหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขานาฏศิลป์ไทย เพื่อให้สอดคล้องกับปรัชญา วิสัยทัศน์ของมหาวิทยาลัย และเพื่ออนุรักษ์สืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น นำชุดการแสดงนี้ ผ่านกระบวนการวิจัย นำมาเผยแพร่ร่วมในงานนี้ โดยวิธีการจัดลำดับนำเสนอผลงานตามขั้นตอนตามลักษณะรูปแบบการจัดวิพิธทัศนา ดังนี้

1. การแสดงเบิกโรง ชุด ชัดชาตรีบุชาครู
2. การแสดง ชุด ฟ้อนสดุติศรีพญาแล
3. การแสดง ชุด พารสทวารวบรมมหาราชวัง
4. การแสดง ชุด นาฏกนาฏริบูนิตนารายณ์
5. การแสดง ชุด ระเบ้ากรับ
6. การแสดง ชุด ฟ้อนที
7. การแสดง ชุด แพรวากาฬสินธุ์
8. การแสดง ชุด โนราห์คล้องหงส์
9. การแสดง ชุด ลาวกระทปไม้
10. การแสดงละครตึกดำบรรพ์ เรื่อง จันทกนิรี

ตอนที่ 3 ผลการประเมินรูปแบบวิธีการจัดวิพิธภัณฑสถาน ในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขานาฏศิลป์ไทย
รูปแบบวิธีการจัดแสดงวิพิธภัณฑสถานในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขานาฏศิลป์ไทย จัด ณ สถานที่
หอประชุมพินนคร มหวิทยาลัยราชภัฏพระนคร วันที่ 12 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2560 เวลา 12.00-16.00 น.
จำนวนชุดรำ 9 ชุด การแสดงละครดึกดำบรรพ์ เรื่อง จันทกนิรี

พบว่า ผู้เข้าชมการแสดงจำนวน 513 คน ประกอบด้วย นักศึกษา อาจารย์ ผู้ปกครอง และบุคคลทั่วไป
จากแบบสอบถาม ซึ่งผลตรงตามวัตถุประสงค์ข้อ 1 หลักการจัดวิพิธภัณฑสถานประกอบด้วย สถานที่สำหรับการจัด
แสดงมีความเหมาะสม ร้อยละ 59.6 ราชัตตราชครู เป็นการรำเบิกโรงของนักศึกษาครุศาสตรบัณฑิต สาขา
นาฏศิลป์ไทยรุ่น 1 ร้อยละ 83.0 การแสดงทั้ง 4 ภาคประกอบด้วย ชุดฟ้อนที่ แพรวากาฬสินธุ์ โนนาคล่องหงส์
และลาวกระโทบไม้ ร้อยละ 97.8 ท่านมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับละครดึกดำบรรพ์ เรื่อง จันทกนิรี ร้อยละ 80.3
การจัดลำดับองค์ประกอบเหมาะสมทุกชุดการแสดง ร้อยละ 99.4 (ตาราง 1) เรื่องเครื่องดนตรีบรรเลง
ประกอบการจัดแสดงร้อยละ 98.8 นักศึกษาครุศาสตรบัณฑิต สาขานาฏศิลป์ไทยมีความรู้เกี่ยวกับหลักการจัด
วิพิธภัณฑสถานร้อยละ 98.7 (ตาราง 2)

พบว่า การนำเสนอรูปแบบการจัดวิพิธภัณฑสถานในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขานาฏศิลป์ไทย ตรงตาม
วัตถุประสงค์ข้อ 2 เพื่อนำเสนอรูปแบบการจัดการแสดงวิพิธภัณฑสถาน ความเหมาะสมในการจัดลำดับศิลปะนิพนธ์
ชุด ฟ้อนสดดีศรีพญาแล ชุดนาฏกนาฏราชูตินารายณ์ และชุดพาราสทวารวราบรมมหาราชวัง ร้อยละ 76.4 ผู้วิจัย
พบว่า ผู้เข้าชมจำนวน 513 คน ภาพรวมการจัดแสดงทั้งหมดมีความเหมาะสม ในรูปแบบการจัดแสดงวิพิธภัณฑสถาน
ของนักศึกษาครุศาสตรบัณฑิต สาขานาฏศิลป์ไทย ร้อยละ 86.5 สำหรับนักศึกษาสาขานาฏศิลป์ไทย ในภาพรวม
สามารถจัดเป็นมาตรฐานรูปแบบวิธีการจัดแสดงวิพิธภัณฑสถานของนักศึกษาครุศาสตรบัณฑิต สาขานาฏศิลป์ไทย
ร้อยละ 99.35 และท่านสามารถนำความรู้จากการแสดงไปเผยแพร่กับเยาวชนในอนาคต ร้อยละ 100 (ตาราง 2)

ตาราง 1 แสดงผลการสำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับการประเมินรูปแบบวิธีการจัดแสดงวิพิธภัณฑสถานของนักศึกษา
ครุศาสตรบัณฑิต สาขานาฏศิลป์ไทย จากนักศึกษา อาจารย์ ผู้ปกครอง และบุคคลทั่วไป

หัวข้อผลการประเมินสำหรับนักศึกษา/อาจารย์/ผู้ปกครอง/ บุคคลทั่วไป	จำนวน 513 คน (ร้อยละ)	
	ใช่	ไม่ใช่
สถานที่สำหรับการจัดแสดงมีความเหมาะสม	306 (59.6)	207 (40.4)
ราชัตตราชครู เป็นการรำเบิกโรงของนักศึกษาครุศาสตรบัณฑิต สาขา นาฏศิลป์ไทยรุ่น 1	426 (83.0)	87(17.0)
การแสดงทั้ง 4 ภาคประกอบด้วย ชุดฟ้อนที่ แพรวากาฬสินธุ์ โนนาคล่องหงส์ และลาวกระโทบไม้	502 (97.8)	11 (2.1)
ท่านมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับละครดึกดำบรรพ์ เรื่อง จันทกนิรี	412 (80.3)	101 (19.7)
ความเหมาะสมในการจัดลำดับศิลปะนิพนธ์ ชุด ฟ้อนสดดีศรีพญาแล ชุดนาฏก นาฏราชูตินารายณ์ และชุดพาราสทวารวราบรมมหาราชวัง	392 (76.4)	121 (23.6)
การจัดลำดับองค์ประกอบเหมาะสมทุกชุดการแสดง	510 (99.4)	3 (0.6)
เครื่องดนตรีบรรเลง ประกอบการจัดแสดง	507 (98.8)	6 (1.2)
ความสามัคคีของกลุ่มนักศึกษา ในการจัดวิพิธภัณฑสถานครั้งนี้	498 (97.07)	15 (2.93)
ภาพรวมการจัดแสดงทั้งหมดมีความเหมาะสมในรูปแบบการจัดแสดงวิพิธภัณฑสถาน ของนักศึกษาครุศาสตรบัณฑิต สาขานาฏศิลป์ไทย	86.5	13.5

ตาราง 2 แสดงผลการสำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบวิธีการจัดวิพิธทัศนาของนักศึกษาครุศาสตรบัณฑิต
สาขานาฏศิลป์ไทย สำหรับนักศึกษาในสาขานาฏศิลป์ไทย

หัวข้อผลการประเมิน	จำนวน (ร้อยละ)ของผู้เข้าชมทั้งหมด (233 คน)	
	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย
ท่านมีความรู้เกี่ยวกับหลักการจัดวิพิธทัศนา	230 (98.7)	3 (0.3)
ท่านสามารถนำความรู้จากการแสดงไปเผยแพร่กับ เยาวชนในอนาคต	233 (100)	0 (0)
ภาพรวมสามารถจัดเป็นมาตรฐานรูปแบบวิธีการจัดแสดง วิพิธทัศนาของนักศึกษาครุศาสตรบัณฑิต สาขานาฏศิลป์ ไทย	231 (99.35)	2 (0.65)

สรุป หลักการจัดวิพิธทัศนาประกอบด้วย การแสดง 5-8 ชุด ซึ่งเป็นการแสดงนาฏศิลป์วัฒนธรรมแต่ละภูมิภาค ใช้ระยะเวลาการแสดงในแต่ละชุดไม่เกิน 10 นาที การแสดงชุดสุดท้ายเป็นการแสดงละครตามหลักวิธีการจัดแสดงวิพิธทัศนา คือ ละครดึกดำบรรพ์ เรื่องจันทกนิรี การนำเสนอรูปแบบการจัดการแสดงวิพิธทัศนา ในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขานาฏศิลป์ไทย จัดลำดับขั้นการแสดง คือ 1) การแสดงเบิกโรง ชุด ชัดชาติริบชุดครู 2) การแสดง ชุด ฟ้อนสดุดีศรีพญาแล 3) การแสดง ชุด พารสทวารวราบรมมหาราชวัง 4) การแสดง ชุด นาฏกณาริบูชิตนารายณ์ 5) การแสดง ชุด ระบำกรับ 6) การแสดง ชุด ฟ้อนที่ 7) การแสดง ชุด แพรวภาพสินธุ์ 8) การแสดง ชุด โนราห์คล้องหงส์ 9) การแสดง ชุด ลาวกระโทบไม้ และ 10) การแสดงละครดึกดำบรรพ์ เรื่องจันทกนิรี และประเมินรูปแบบ วิธีการจัดแสดงวิพิธทัศนาโดยการนำผล ผู้เข้าชมการแสดงการจัดแสดงวิพิธทัศนา ละครดึกดำบรรพ์เรื่อง จันทกนิรี วันที่ 12 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2560 ณ หอประชุมพิษณุเวช มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร พบว่า ผู้ชมเห็นด้วยกับการสร้างสรรค์การจัดแสดงวิพิธทัศนา ร้อยละ 86.5 และนักศึกษาเห็นด้วยกับคุณค่าของการจัดแสดงวิพิธทัศนา ร้อยละ 99.35

อภิปรายผล

1. หลักการจัดวิพิธทัศนาในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขานาฏศิลป์ไทย จากกระบวนการเรียนรู้ทางนาฏศิลป์ ทำให้เกิดการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมไทย การวิเคราะห์ การจัดแสดงวิพิธทัศนา รูปแบบในการนำเสนอ 5-8 ชุด ประกอบด้วยวัฒนธรรมแต่ละภูมิภาค ในระยะเวลาการแสดง 30-50 นาที การแสดงชุดสุดท้ายเป็นการแสดงละคร ซึ่งนำไปสู่แนวทางการแก้ไขปัญหการจัดการแสดงได้ ยังสามารถนำมาใช้ประโยชน์ในการสืบค้นองค์ความรู้ที่สามารถอธิบายปรากฏการณ์ซึ่งสอดคล้องกัน (Cohnen. J.M.& Uphoff, 1977, p.4) คือ 1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision making) 2) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ(Implementation) 3) การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ (Benefits) 4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation)

2. นำเสนอรูปแบบการจัดการแสดงวิพิธทัศนา ในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขานาฏศิลป์ไทย ผู้วิจัยได้ใช้กระบวนการมีส่วนร่วม 3 ขั้นตอน ดังนี้ (1) ศึกษาหลักการจัดวิพิธทัศนา (2) การวางแผนปฏิบัติร่วมกับนักศึกษาทุกชั้นปี โดยเน้นกระบวนการร่วมคิดร่วมกันวางแผน (3) สร้างรูปแบบการนำเสนอรูปแบบการจัดการแสดงวิพิธทัศนา ทฤษฎีทางนาฏศิลป์ สรุปเป็นรูปแบบการจัดแสดงวิพิธทัศนา ในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขานาฏศิลป์ไทย ประกอบด้วย 1) การแสดงเบิกโรง ชุด ชัดชาติริบชุดครู 2) การแสดง ชุด ฟ้อนสดุดีศรีพญาแล

3) การแสดงชุดพราสาทราชบรมหาราชวัง 4) การแสดงชุดนาฏกนาฏริบิิตนารายณ์ 5) การแสดงชุดระบำกรับ 6) การแสดงชุดฟ้อนที่ 7) การแสดงชุดแพรวากาฬสินธุ์ 8) การแสดงชุดโนราห์คลองห่อ 9) การแสดงชุดลาวกระทบไม้ และ 10) การแสดงละครดึกดำบรรพ์เรื่องจันทกนิรี

โดยจัดประชุม 3 ขั้นตอนคือ 1) จัดผู้เชี่ยวชาญทางนาฏศิลป์ไทย 1 ท่านตรวจสอบวิธีการจัดลำดับความสำคัญชุดการแสดง 2) คุณสมบัติกลุ่มตัวอย่างจัดเข้ารับการแสดง 3) ประเมินรูปแบบวิธีการจัดแสดงวิพิธทัศนา ในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขานาฏศิลป์ไทย

3. ประเมินรูปแบบวิธีการจัดแสดงวิพิธทัศนา ในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขานาฏศิลป์ไทย จำแนกออกเป็น 2 ด้านตามวัตถุประสงค์การวิจัยครั้งนี้

3.1 นำเสนอรูปแบบการจัดวิพิธทัศนาเป็นการนำเสนอการแสดง การฟ้อนรำ ระบำ ละคร 5-8 ชุด ประกอบด้วยการแสดงวัฒนธรรมแต่ละภูมิภาคในระยะเวลา 8-10 นาที การแสดงชุดสุดท้ายเป็นการแสดงละครดึกดำบรรพ์ เรื่อง จันทกนิรี

3.2 ประเมินรูปแบบวิธีการจัดวิพิธทัศนา ในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขานาฏศิลป์ไทย

3.2.1 สามารถจัดการแสดงวิพิธทัศนาได้อย่างถูกต้อง

3.2.2 สามารถนำผลงานสร้างสรรค์นาฏศิลป์ไทย เผยแพร่ ร่วมจัดแสดงได้ ตามกระบวนการขั้นตอน วิธีการจัดลำดับชุดการแสดง

3.2.3 ส่งผลให้ผู้ชมการแสดงเข้าใจนาฏศิลป์ไทย และจัดระบบการถ่ายทอดการแสดง ตลอดระยะเวลาในการแสดง

3.2.4 ด้านการประเมินคุณภาพรูปแบบ โดยการนำเสนอผลงาน จากผู้เข้าชมการแสดงบนเวที

การจัดแสดงวิพิธทัศนาเป็นการจัดแสดงรูปแบบหนึ่งที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์และชื่นชม ซึ่งนับว่าเป็นสมบัติทางวัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นและของชาติกำลังจะถูกกลืนและเลือน เนื่องจากสภาวะการณ์ทางสังคม ขาดการเอาใจใส่ช่วยเหลือในการสนับสนุนอนุรักษ์วัฒนธรรมของท้องถิ่นศิลปะการแสดงของสังคมประเทศชาติหลักอันเป็นสิ่งบ่งบอกถึงเอกลักษณ์ของชาติ ในขณะที่ทัศนคติความเชื่อ เคยยึดถือปฏิบัติสืบทอดกันมาช้านานตั้งแต่โบราณกาลก็เริ่มคลี่คลายกลับกลายไปอย่างช้า ๆ จนมีความจำเป็น ที่จะต้องมีการอนุรักษ์และพัฒนาให้ศิลปะการแสดงคงอยู่ต่อไป สอดคล้องกับแนวคิด จากผลการประชุมของคณะกรรมการบริหารหลักสูตรและสอดคล้องกับแนวคิดของสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (2551) ที่กำหนดแผนปฏิบัติการการอนุรักษ์ สืบทอดประเพณีวัฒนธรรมการแสดงและวิถีชีวิตที่ดีงาม สำหรับเครือข่ายทางวัฒนธรรมการแสดงและวิถีชีวิตประชาชนไว้

ข้อเสนอแนะ

1. หลักการจัดแสดงวิพิธทัศนา หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขานาฏศิลป์ไทย เป็นทางการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมไทยทางด้านนาฏศิลป์ไทยทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ

2. ในด้านการท่องเที่ยว เพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาท้องถิ่น เช่น โรงเรียนมีการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมให้นักศึกษานำไปใช้กับเยาวชนในชุมชนท้องถิ่น

3. สถาบันอุดมศึกษาโดยเฉพาะมหาวิทยาลัยราชภัฏทั่วประเทศ ควรมีการส่งเสริมให้อาจารย์ นักศึกษา ทำการวิจัยทุกรายวิชาที่สามารถนำมาบูรณาการในการจัดแสดงวิพิธทัศนา เพื่อเป็นแนวทางในการจัดรูปแบบวิพิธทัศนา

เอกสารอ้างอิง

- งานวิชาการกองสังคีต กรมศิลปากร. (2525). นาฏดุริยางคศิลป์ไทย กรุงรัตนโกสินทร์. ศิลปวัฒนธรรมไทย, 7. นงเยาว์ อารุงพงษ์วัฒนา. (2541). เอกสารประกอบการสอน การจัดการแสดงวิพิธทัศนา. กรุงเทพฯ: ม.ป.พ. บุญศิริ นิยมทัศน์. (2559). การสร้างสรรค์ “ระบำมอญเกาะเกร็ด”.วารสารศิลปปริทัศน์, 4(1), 1-9.
- _____. (2559). สรีระผู้แสดงนาฏศิลป์. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร.
- สุบรรณ พันธุ์วิลาศ, และชัยวัฒน์ ปัญจพงษ์. (2552). ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปฏิบัติ. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- สุรพล วิรุฬห์รักษ์. (2543).นาฏศิลป์ปริทัศน์. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ห้องภาพสุวรรณ.
- สาขาวิชานาฏศิลป์ไทย วิทยาลัยการฝึกหัดครู มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร. (2560). การแสดงวิพิธทัศนา ละคร ดึกดำบรรพ์ เรื่องจันทกนิรี. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร.
- สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. (2551). แผนปฏิบัติการการอนุรักษ์ สืบทอดประเพณีวัฒนธรรม การแสดงและวิถีชีวิตที่ดงาม สำหรับเครือข่ายทางวัฒนธรรมการแสดงและวิถีชีวิตประชาชน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2551. กรุงเทพฯ: สำนักคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวง วัฒนธรรม.
- Cohnen. J.M. & Uphoff, N.T. (1977). Rural Development Participation: Concepts and measures for Projects Design, Implementation and Evaluation. in **Rural Development Committee Center for International Studies**. Cornell University.

การศึกษาทัศนคติของนักศึกษาไทยระดับปริญญาตรีที่เรียนภาษาอังกฤษเป็น
ภาษาต่างประเทศที่มีต่อการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐาน
ในการสอนทักษะการพูด

A Survey Study of Thai EFL Undergraduate Students' Attitudes toward
the Use of Project-Based Learning in Teaching Speaking skill.

อาภาพรรณ์ เรืองกุล*

Apapan Ruengkul

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีจุดประสงค์เพื่อสำรวจทัศนคติของนักศึกษาไทยระดับปริญญาตรีที่เรียนภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศ ที่มีผลต่อการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐานในการสอนทักษะการพูด โดยมีนักศึกษาคณะมนุษยศาสตร์ ชั้นปีที่ 1 จำนวน 79 คน ที่ลงทะเบียนเรียนวิชาภาษาอังกฤษพื้นฐานในปีการศึกษา 2560 เป็นกลุ่มผู้เข้าร่วมงานวิจัย ซึ่งใช้แบบสอบถามในการเก็บข้อมูล โดยนำมาวิเคราะห์ตามหลักสถิติหาค่าเฉลี่ย และจากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า กลุ่มผู้เข้าร่วมงานวิจัยมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐานในการสอนทักษะการพูด ทำให้สามารถสรุปได้ว่าการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐาน เป็นหนึ่งในวิธีการที่มีประสิทธิภาพช่วยให้นักศึกษาสามารถพัฒนาทักษะการพูดและการทำงาน รวมถึงเพิ่มความมั่นใจให้กับตนเองได้ แต่อย่างไรก็ตามวิธีการนี้อาจใช้ระยะเวลายาวนานและอาจก่อให้เกิดความเครียดแก่นักศึกษาบางกลุ่มได้

คำสำคัญ: ทัศนคติของนักศึกษา, เรียนภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศ, การเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐาน, ทักษะการพูด

* สาขาวิชาภาษาเพื่อการสื่อสาร (หลักสูตรนานาชาติ) คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

Abstract

The objective of this study was to investigate Thai EFL undergraduate students' attitudes toward the use of project-based learning in teaching speaking skill. The sample was 79 students from the Faculty of Humanities. They were the first-year university students who enrolled the English foundation course in 2017 academic year. A questionnaire was implemented as an instrument of this study. Descriptive statistics such as the mean scores were used to analyze the data. The results showed that students had positive attitudes toward the use of PBL in teaching speaking. PBL was an effective way to help students improve their speaking and working skills. Also, their self-confidence was added after completing the project work. However, although PBL yielded the good feedback, it was time-consuming and stressful for some students.

Keywords: Students' Attitudes, Thai EFL Undergraduate, Project-Based Learning, Speaking skill

Introduction

Owing to the globalization, the Thai government puts an attempt to build and develop Thailand to become a first world nation. A new policy that the Thai government is trying to promote is Thailand 4.0. It is a new economic model aimed at avoiding catching in the trap of imbalance, middle income country, and income inequality. Thailand 4.0 is the model emphasizing on the concept of “doing less for more”. That is to say people need to create new innovations by using technology and creativity, and focus on trades in services (Royal Thai Embassy, n.d.). From this slogan, it is undeniable that one of the factors which can help Thailand to move forwards is education. Education is the key to help today’s students to be ready for the challenging work and complex society in the future, and the key to economic survival in the 21th century. Therefore, teachers should build students to have 21st century learning skills consisting of creativity and innovation, critical thinking and problem-solving, communication, and collaboration (p.21, 2007). To boost students to master these skills, “Project-Based Learning” (PBL) is deemed an effective approach relevant to the concept of Thailand 4.0. Moreover, PBL can help students to have a chance to complete the real-work tasks such as interviewing foreigners and making a video, and is also appropriate for all levels of students starting from the beginning until the high levels (Dudeney & Hockly, 2007). Therefore, this research has been conducted to investigate Thai EFL undergraduate students’ attitudes toward the use of PBL in teaching speaking skill. Hopefully, the results gained from this study can be the pathway and guideline for developing English instruction for the future course.

Research objective

To investigate Thai EFL undergraduate students’ attitudes toward the use of PBL in teaching speaking skill.

Methodology

This study is a survey research design which aimed at investigating Thai EFL undergraduate students’ attitudes toward the use of PBL in teaching speaking skill.

1. Population and sample

The population of the study was Thai EFL first-year undergraduate students who were from a public university in Bangkok in 2017 academic year. The sample was 79 students from the Faculty of Humanities studying the foundation English course.

2. Research instrument

A questionnaire using five-point likert scales: 5 for strongly agree, 4 for agree, 3 for neutral, 2 for disagree, and 1 for strongly disagree was implemented for this research. It was adopted from the study of Siritaratn (2007). There were four main parts as the following:

1. The students’ opinions toward their success after taking the foundation English course focusing on speaking skill through the use of PBL.

2. The students' opinions toward the advantages and disadvantages of project work.

3. The students' opinions toward cooperative learning.

4. The students' additional comments and suggestions.

The evaluation criteria of the questionnaire are that 1.00-1.49 is strongly disagree. 1.50-2.49 is disagree. 2.50-3.49 is neutral. 3.50-4.49 is agree. 4.50-5.00 is strongly agree.

3. Data collection

After students had interviewed with foreigners, made their video, and given their oral presentation, they were asked to complete the questionnaire at the end of the course. Google drive was used to create the questionnaire for this study. Then, the researcher sent the link to all students in the classroom and translated it into Thai to assure that students could complete the questionnaire understandably. It took approximately 30 minutes to finish all statements and give additional comments.

4. Data analysis

Descriptive analysis using SPSS program was used to calculate and the data were presented in mean scores.

Results

In this part, the results from the questionnaire are presented based on four aspects as mentioned above.

Table 1 The students' opinions toward their success after taking the foundation English course focusing on speaking skill through the use of PBL

Statements	Mean	Level
1.1 I think I am able to improve my listening skill.	3.87	Agree
1.2 I think I am able to improve my speaking skill.	3.86	Agree
1.3 I think I am able to improve my speaking from doing the project work.	3.77	Agree

Table 1 shows that with the mean scores of 3.87, 3.86, and 3.77 respectively, students agreed that PBL could help improve both listening and speaking skills. Also, students improved speaking skill from doing the project work.

Table 2 The students' opinions toward the advantages and disadvantages of project work

Statements	Mean	Level
2.1 Speaking or oral class is more interesting when applying project work instruction.	3.62	Agree
2.2 Project work helps me improve my speaking skill better than learning from a textbook.	3.86	Agree
2.3 Project work method is time consuming.	3.51	Agree
2.4 Project work encourages me to speak or interact in English with others.	3.96	Agree
2.5 Project work encourages me to learn and practice English to communicate better.	4.06	Agree
2.6 Project work increased my self-confidence in using English.	4.01	Agree
2.7 Project work increased my working skill.	4.15	Agree
2.8 Project work experience is stressful.	3.93	Agree
2.9 I am willing to accept project work as a way to learn speaking skill.	3.72	Agree
2.10 I prefer learning speaking by using a textbook.	3.20	Neutral

Table 2 indicated that students agreed that PBL made an English class more interesting. It provided opportunities for students to speak together with practice speaking English, and interact with their friends more. As a result, students' self-confidence was increased. Moreover, with the mean scores of 4.15, it proved that students could learn how to work with others. However, the project work took time to complete and also made students stressed according to the mean scores of 3.51 and 3.93 respectively. Lastly, students had neutral opinions toward learning speaking by using a textbook.

Table 3 The students' opinions toward cooperative learning

Statements	Mean	Level
3.1 I feel comfortable to participate in project work group discussion.	3.67	Agree
3.2 I feel stressful when I discuss in groups at the beginning of the course.	3.10	Neutral
3.3 I feel stressful when I discuss in groups from the beginning of the course through the end of the course.	2.96	Neutral

3.4 I feel embarrassed to share my ideas with my group.	2.51	Neutral
3.5 I am frightened of group interactions because of my weak language skills.	2.94	Neutral
3.6 I do not mind sharing my ideas with my group.	3.21	Neutral
3.7 I improve my working skill when I work in groups in this course.	3.82	Agree
3.8 I prefer working in the same group or with the same friends.	3.63	Agree
3.9 My friends' and teacher's comments help me improve my speaking and working skills.	4.10	Agree
3.10 My friends give me some suggestions when working in group.	3.86	Agree
3.11 My friends blame me when working in group.	2.17	Disagree
3.12 My friends encourage me to improve my speaking skill.	3.37	Neutral
3.13 My friends help me to improve my speaking skill.	3.65	Agree

According to table 3, it shows that students were satisfied with working and discussing with their same groups. They agreed that cooperative learning among friends together with suggestions from both a teacher and friends were the force to help them learn and work better. Besides, through the process of doing the project work, students were neutral. Also, they had neutral ideas toward the statements that they felt embarrassed to share ideas with their group, that they felt frightened of group interactions owing to their weak language skills, that they did not mind sharing their ideas with their group, and that their friends encouraged them to improve their speaking skill. Lastly, students disagreed that their friends blamed them when working in group.

Table 4 The students' additional comments and suggestions

Statements	Mean	Level
4.1 I think the group members should be changed after finishing the project.	3.06	Neutral
4.2 I think a teacher should be more involved in doing the project.	3.22	Neutral
4.3 I am able to apply doing the project gained from this course in other courses.	3.69	Agree
4.4 I will recommend this course to others.	3.58	Agree

Table 4 shows that students had neutral perspectives toward changing group member after finishing the project and letting a teacher involve in doing the project.

In addition, students agreed to apply using PBL in other courses and recommended this course to others.

Regarding additional comments, students emphasized on good opportunities to work with their friends. The project work helped them learn to plan, discuss and share ideas in groups. In other words, they knew the meaning of “teamwork”. Moreover, they claimed that doing the project work made them fun, confident to speak English to others, and creative when doing their presentation in the video. They learned to understand the importance of the time, be responsible for their own duty, and solve any unexpected problems.

In conclusion, although PBL was time-consuming and stressful for students, they had positive attitudes toward the use of PBL in teaching speaking skills.

Discussion and conclusion

Regarding the results from this study, it shows that students had positive attitudes towards the use of PBL in teaching speaking skill. It seemed that PBL could improve their speaking skills. The results were similar with the study conducted by Yang & Puakpong (2016), Rochmahwati (2015), Anuyahong (2015), and Marwan (2015). It proved that through the use of PBL, it could increase and promote students to have 21st century learning skills: creativity and innovation, critical thinking and problem-solving, communication, and collaboration. In terms of creativity and innovation, students were successful. They claimed that they could use their creativity fully to create their own video and presentation to submit a teacher. Next, regarding critical thinking and problem-solving, students could learn to solve the problems during the process of doing their project work, which helped them to understand the working life in the future. Regarding communication, students felt more confident to speak with foreigners and had more courage to show their speaking skills to others. Lastly, students could promote their collaborative learning. Almost all of students thought that they learned how to work with others. They understood how to be successful teamwork. Moreover, they loved to work together and learned each other.

Nevertheless, PBL has both advantages and disadvantages. The bad attitudes gained from this questionnaire were PBL was time-consuming (Frank, Lavy & Elata, 2003; Helle, Tynjala & Olkinuora, 2006) and stressful (Quido, 2016).

To sum up, it can be claimed that project work or project-based learning is an instructional approach that helps students to be ready to become students of the 21st century and have potential for being Thais 4.0. Based on the results, it indicated that Thai EFL undergraduate students did not struggle with learning through the use of PBL. On the contrary, they were satisfied with this pedagogical method. It made students improve both speaking and

working. Also, their self-confidence and interaction with others were raised. Therefore, PBL should be promoted and integrated in language teaching and learning.

Recommendations

For further research, researchers can conduct both quantitative and qualitative research to get an insight into Thai EFL undergraduate students' attitude towards the use of PBL in English language teaching and learning. Besides, researchers can conduct the study using two groups of students: experimental group and control group to investigate the effects of the use of PBL on English language teaching and learning.

References

- Anuyahong, B. (2015). **Using Project –Based Approach to Enhance English Speaking Ability of ThaiNichi Institute of Technology Students**. Retrieved February 19, 2018, from <http://cgel.tni.ac.th/2015/upload/files/BUNDIT%20ICLEP%202015.pdf>
- Dudeney, G., & Hockly, N. (2007). **How to teach English with technology**. Harlow, England: Pearson Longman.
- Frank, M., Lavy, I. & Elata, D. (2003), Implementing the project-based learning approach in an academic engineering course. **International Journal of Technology and Design Education**, **13**, 273-288.
- Helle, L., Tynjala, P. & Olkinuora, E. (2006), Project-based learning in post-secondary education – theory, practice and rubber sling shots, **Higher Education**, **51**, 287-314.
- Marwan, A. (2015). Empowering English through Project-Based Learning with ICT. **TOJET: The Turkish Online Journal of Educational Technology**, **14**(4), 28-37.
- Quido, M. (2016). **5 Advantages and Disadvantages of Problem-Based Learning [Activity Design Steps]**. Retrieved February 14, 2018, from <https://www.prodigygame.com/blog/advantages-disadvantages-problem-based-learning/>
- P21 (2007). **Framework for 21st Century Learning**. Retrieved February 14, 2018, from <http://www.p21.org/our-work/p21-framework>
- Rochmahwati, P. (2015). Project-based learning to raise students’ speaking ability: its’ effect and implementation (a mix method research in speaking ii subject at stain ponorogo). **Kodifikasia**, 199-221.
- Royal Thai Embassy. (n.d.). **Thailand 4.0**. Retrieved February 14, 2018, from <http://thaiembdc.org/thailand-4-0-2/>
- Siritaratn, N. (2007). **A Development of the English oral Communication course using the Project- based Learning Approach to enhance English oral communication ability of Kasetsart University students**. Doctoral dissertation, Chulalongkorn University
- Yang, D., & Puakpong, N. (2016). Effects of project-based learning on speaking abilities of Non English major Chinese students. **Proceedings of CLaSiC**, 410-427.

ในความมืดยังมีดวงดาว: ภาพสะท้อนด้านมืดของสังคมในนวนิยาย
เรื่องฟ้ากระจ่างดาว
Stars in Darkness: The Reflection of Darkness in a Society in Novel
Entitled “Fah Krajang Dao”

ขวัญจิรา โพธิ์ทอง*
Kwanjira Phothong

บทคัดย่อ

บทความนี้มุ่งศึกษาการนำเสนอภาพสังคม ในนวนิยายของกึ่งฉัตร เรื่อง ฟ้ากระจ่างดาว ซึ่งสัมพันธ์กับปัญหาการค้าประเวณี โสเภณีเด็ก ความรุนแรง และความไม่เสมอภาคทางเพศ ผลการศึกษาพบว่า นวนิยายเรื่องนี้นำเสนอประเด็นต่างๆ ผ่านการสร้างตัวละครเอกให้เป็นนักข่าวด้านอาชญากรรมและตำรวจ โดยถ่ายทอดเรื่องราวของการค้าประเวณีเด็กและฉากของหมู่บ้านตึกเขียว ผ่านภูมิหลังและการนำเสนอข่าวของตัวละคร การนำเสนอภาพเหล่านี้เชื่อมโยงไปสู่ปัญหาของสังคม ให้เห็นถึงค่านิยมความกตัญญูกับการต้องทดแทนบุญคุณด้วยการไปเป็นโสเภณีตั้งแต่ยังไม่พ้นคำว่า เยาวชน นวนิยายเรื่องนี้ไม่เพียงสะท้อนสังคม แต่ยังกระตุ้นผู้อ่านให้ตระหนักถึงปัญหาที่เกิดจากความไม่เสมอภาคทางเพศ ด้วยการนำเสนอผ่านตัวละครที่ปรากฏในเรื่อง โดยมีจุดมุ่งหมายจะเปลี่ยนแปลงความคิดด้านการมองเพศชาย และเพศหญิงด้วยความเสมอภาค

คำสำคัญ : นวนิยายของกึ่งฉัตร, ภาพสะท้อนสังคม, คำประเวณี, ฟ้ากระจ่างดาว

* นักศึกษาศาสาวิชาภาษาไทย คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

Abstract

This article aimed at studying the presentation of a social reflection in Kingchat's novel entitled "Fah Krajang Dao" related to prostitution, teenage prostitutes, violation, and gender inequality. It was found that this novel presented each aforementioned issue through the protagonist, who was both a news reporter and a police officer. The prostitution in Tok Kiao Village's scenes was represented through the characters' backgrounds and their news articles, associated with the social problems, and the social values in terms of gratitude redemption by becoming a teenage prostitute were ironically conveyed. This novel did not only reflect the darkness of society but also encourage readers to realize the issues of gender inequality perceived from a number of submissive female characters so that both men and women in a society would be considered as equal.

Keywords: Kingchat's novel, Social reflection, Prostitution, Fah Krajang Dao

บทนำ

“ฟ้ากระจ่างดาว” เป็นหนึ่งในนวนิยายของปาริฉัตร ศาลิกุลป์ หรือที่คุ้นเคยกันในนาม “กิ้งฉัตร” มีเนื้อหาเกี่ยวกับ “มีคณา” เป็นนักข่าว ที่นำเสนอข่าวสังคม อาชญากรรม ทั้งปัญหาการค้าประเวณี โสเภณีเด็ก ความรุนแรง ความไม่เสมอภาคทางเพศ เนื่องจากกิ้งฉัตรมีความสนใจที่จะนำเสนอประเด็นดังกล่าว ดังนี้

“เรื่องที่ทันสมัยเมื่อเขียนเรื่องของหมูนอกมากลับกลายเป็นเรื่องเชยไปในสมัยของมีคณา แต่น่าแปลกที่ปัญหาของมีคณาไม่เคยเปลี่ยนไปตามกาลเวลา ปัญหาโสเภณีและยาเสพติดยังเป็นเรื่องที่แก้ไม่ตก สิ่งนี้นักข่าวคนสุดท้ายในแก๊งสามทหารเสือสาวประสบเมื่อสิบปีก่อน ทุกวันนี้ยังปรากฏให้เห็นตามหน้าหนังสือพิมพ์”

(กิ้งฉัตร, 2547)

มีคณาเป็นตัวละครเอกของเรื่องนี้ มีภูมิหลังที่แม่อยู่หมู่บ้านตงเขียวหรือที่คนทั่วไปรู้จักกันดีว่าเป็นหมู่บ้านที่ค้าประเวณีเด็ก แม่ลักลอบได้เสียกับพ่อ ซึ่งเป็นน้องชายครูของแม่ แล้วไม่รับผิดชอบ เพราะอายุไม่พ้นวัยรุ่นทั้งคู่ มีคณาจึงตกอยู่ในความดูแลของม้านสินที่เป็นครูมาทั้งชีวิต ที่ช่วยเหลือดูได้แต่ให้ความอบอุ่นไม่ได้ ช่วงวัยรุ่น มีคณากลับมาเยี่ยมแม่ที่หมู่บ้านตงเขียว แล้วถูกพ่อเลี้ยงบังคับให้ขายตัว แม่ก็ไม่กล้าขัด เพราะเกรงใจสามี มีคณาจึงเกิดอคติกับเพศชาย และรังเกียจวัฒนธรรมการค้าประเวณีเด็กของหมู่บ้านตงเขียว จึงตั้งปณิธานที่จะเป็นนักข่าวสายอาชญากรรม เพื่อที่จะได้เผยแพร่ข่าวสารและเตือนภัย เป็นกระบอกเสียงให้สังคมรับรู้ถึงปัญหานี้

จุดที่น่าสนใจของ “ฟ้ากระจ่างดาว” คือการที่กิ้งฉัตรถ่ายทอดความเป็นอดีตนักข่าวหน้าปรี๊ดรสน์ ของหนังสือพิมพ์ผู้จัดการรายวัน ใส่ลงไปในตัวมีคณาอย่างเต็มเปี่ยม ทั้งมุมมองแง่คิด วิถีเสนอข่าว ข่าวสาย อาชญากรรม ปัญหาการค้าประเวณี โสเภณีเด็ก ความรุนแรง ความไม่เสมอภาคทางเพศ ที่สะท้อนให้เห็นว่าไม่ว่ากาลเวลาจะผ่านไปนานเท่าไร แต่ปัญหาพวกนี้ไม่เคยหมดไปจากสังคม กิ้งฉัตรยังกล่าวทิ้งท้ายว่า “ดิฉันไม่หวังว่า ฟ้ากระจ่างดาว จะแก้ไขปัญหาทุกอย่าง ขอแค่ความสนใจและความเข้าใจเล็กน้อยกับปัญหา หรือกระตุกความอยากรจะแก้ไขปัญหาลงขึ้นบ้างก็เพียงพอแล้ว” (กิ้งฉัตร, นามแฝง, 2547)

ด้วยเหตุนี้บทความนี้จึงมุ่งศึกษาการนำเสนอภาพสังคมในมุมมืด ทั้งปัญหาการค้าประเวณี โสเภณีเด็ก ความรุนแรง ความไม่เสมอภาคทางเพศ ผ่านเรื่องราวในนวนิยาย ฟ้ากระจ่างดาว นวนิยายเรื่องนี้สอดแทรกข้อคิด ด้วยการกระตุ้นเตือนผู้อ่านจากเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่ตัวละครพบเจอ มีการขมวดปมปัญหาสังคมที่สะท้อนให้เห็นอย่างเด่นชัด แล้วให้ผู้อ่านได้แสดงทัศนะเกี่ยวกับปัญหาสังคมที่ปรากฏในเรื่องผ่านนวนิยาย

หมู่บ้านตงเขียว : จากความกตัญญูบนหยดเลือดและหยาดน้ำตา

หมู่บ้านนี้มีวัฒนธรรมที่บ้านใดมีลูกสาว เมื่ออายุได้ 15 ปีบริบูรณ์ จะมีนายหน้าหรือที่เรียกว่าแม่เล้ามาดูตัวและพาไปยังบ้านที่พักอาศัย หรือ ซ่อง ถ้าเด็กหญิงคนใดไม่ยอมไปหรือไม่ยอมไปจะถูกตราหน้าว่า อตัญญู ไม่รู้จักบุญคุณของพ่อแม่ที่เลี้ยงดูมา กลับกลายเป็นความเคียดแค้นและความภาคภูมิใจที่หาเงินมาเลี้ยงดูพ่อแม่ได้ ทว่าไม่ได้นึกถึงศักดิ์ศรีความถูกต้อง และความเหมาะสมเมื่อถึงเวลาจึงต้องไปเป็นโสเภณีเด็ก

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554 (2556, หน้า 420) กล่าวไว้ว่า ตงเขียว คือ วิธีการที่นายทุนทำสัญญาซื้อขายข้าวหรือผลไม้ตามที่ตกลงกันกับชาวนา ชาวสวน หรือชาวไร่เมื่อข้าวผลัดใบหรือผลไม้ยังอ่อนอยู่ โดยตกลงกันว่านายทุนจะได้ข้าวเปลือกหรือผลไม้ที่นำไปหลังจากนวดข้าวแล้วหรือเมื่อผลไม้แก่เต็มที่

แล้ว เช่น ตกเขียวลำไย โดยหมายถึงการที่พ่อแม่รับเงินจากนายทุนซึ่งจ่ายให้เป็นค่าตัวเด็กผู้หญิงไว้ล่วงหน้า จากนั้นนายทุนจะมารับตัวเด็กไปเพื่อค้าประเวณีเป็นการใช้หนี้คืนให้แก่นายทุน

ในเรื่องฟ้ากระจ่างดาวมีเนื้อหาที่กล่าวถึงพฤติกรรมของคนในหมู่บ้านตกเขียวไว้ว่า

“มึงไม่เดือดร้อน แต่อยู่กับลูกเดือดร้อน คุณะดู บ้านอื่นเขามีลูกสาวกตัญญู รู้จักทำงานส่งเงินมาได้มาก ๆ ส่งเงินมาให้พ่อแม่มันปลุกบ้าน ซื้รถเครื่อง มีทีวีสีเครื่องโต ๆ ดูแต่อันนี้ ลูกมึงกลับทำยักทำ ลูกผู้หญิงแท้ ๆ เรียนไปมากมายทำไม เรียนไปแล้วก็อยู่ดูแลบ้านดูแลลูก ผัวอย่างมึงเรียนไปเสียเงินเสียเวลาเปล่า สู้ไปทำงานตั้งแต่ยังเด็กไม่ได้ พอสก็ยี่สิบสี่ห้าก็เลิก... กลับบ้านทองหยองเต็มตัว ที่บ้านเงยหน้าอ้าปากได้ ถึงตอนนั้นค่อยหาผัว”

“ทุเรศ! ไอ้การขายตัวนี่เรียกว่ากตัญญูหรือ หนานะมันยังรักลูกไม่ขายลูกเพื่อความสบายของตัวเอง เฮอะ...อยากมีบ้านมีรถ ทำไมไม่ออกไปทำงานละน้ำสม วันๆ เอาแต่กินเหล้า งานการไม่ทำ ให้แม่ไปทำงานไร่ ไปรับจ้างทุกอย่าง ตัวเองนอนสบายที่บ้าน อย่างนี้ทั้งชาติก็อย่าหวังเลยว่าจะมีบ้านมีรถ”

(กิ่งฉัตร, 2547, หน้า 18-19)

ตัวอย่างตัวบทข้างต้นเป็นบทสนทนาระหว่างมีคณาที่ในตอนนั้นอายุ 14 ปี กับพ่อเลี้ยงบุญสม แสดงให้เห็นว่า การค้าประเวณีเด็กในหมู่บ้านนั้น หรือที่คนภายนอกเรียกว่าหมู่บ้านตกเขียวเป็นเรื่องธรรมดาที่พ่อแม่จะส่งลูกสาวที่มีอายุตั้งแต่สิบปีขึ้นไป ไปค้าประเวณีกับนายหน้าที่มาดูลูกถึงที่บ้านได้อย่างไม่รู้สึกผิดศีลธรรม เพราะบ้านอื่นก็ทำ ทำแล้วมีเงินมีทองมาปลุกบ้าน มีเงินซื้อรถจักรยานยนต์ไว้ไ้อวดกัน แสดงถึงสถานภาพทางเศรษฐกิจของครอบครัวที่มั่งมี ทุกคนในครอบครัวมีความเป็นอยู่ที่สุขสบาย จึงกลายเป็นความเข้าใจผิดๆ ค่านิยมผิดๆ ที่บ้านไหนมีลูกสาว ต้องไปค้าประเวณีจึงจะเป็นลูกกตัญญู ถ้าไม่ไปหรือขัดขืน จะถูกดูค่าว่าก่ล่าวและประจานเหมือนที่มีคณา ถูกบุญสมดุด่าว่า ออกตัญญู ซึ่งสะท้อนผ่านตัวบทในเรื่องดังนี้

“ถ้าเป็นสายเลือดกู ออกมาคือออกมาตัญญูรู้คุณพ่อแม่ทั้งนั้น หยั่งนังนางงธาราไร นังคนพ่มีนไปทำงานส่งเงินส่งทองมาให้พ่อแม่ปลุกบ้าน พอถึงธาราตามไป กูก็ได้รถเครื่องอีกหน้อยกว่าจะถอยรถกระบะสักคัน เก่งไม่เอา...มันไม่ทน เห็นไหมวะ...เชื้อสายทางฝั่งกูดี ๆ ทั้งนั้น ไม่เหมือนนังลูกอกตัญญูของนังบานเข้มนั้น เห็นแก่ตัว หน้าตาสวยแท้ แต่ใจมันดำนัง ไม่เคยนึกถึงแม่ถึงน้อง คิดแต่เรื่องของตัวเอง ใจดำเหมือนอีกา อีสาวเมืองกรุง ป่ามันคงเลี่ยมสอนให้ไม่รู้คุณแม่ที่เป่งมันออกมา!”

(กิ่งฉัตร, 2547, หน้า 24)

ด้วยเหตุนี้มีคณาจึงกลายเป็นคนมีปมเรื่องผู้ชายและโสเภณี หล่อนหลุดจากวงจรอุปาทานนั้นได้ เพราะป้าช่วยเหลืรับมาเลี้ยงดู หล่อนอยากนำตำรวจไปจับพ่อเลี้ยงบุญสมที่เป็นต้นเหตุความอยากมีอยากได้ ถึงกับให้ลูกสาวไปค้าประเวณี แต่ป้ามันลั่นกล่าวติดตลกว่า “ต้องจับหมดหมู่บ้านกระมัง เพราะเขาก็ส่งลูกสาวไปค้าประเวณีทั้งนั้น” หล่อนอยากช่วยน้อง ช่วยผู้หญิงที่ถูกพ่อแม่แท้ๆ ส่งไปค้าประเวณี ป้าจึงแนะนำว่า “ให้ล้างความเชื่อเก่าๆ ให้รู้ว่าลูกสาวไม่ใช่สินค้า และมีคุณค่าในตัวเองเท่าๆ กับผู้ชาย และถ้าอยากเปลี่ยนสังคม ต้องทำงานที่ให้คนทั้งเด็กและผู้ใหญ่รับรู้ข้อเท็จจริงความดีความเลว ให้เห็นว่าสิ่งที่เขาทำกับลูกหลานคือความเลวร้าย” มีคณาตัดสินใจใน

ที่สุดว่าหล่อนจะเป็นนักข่าว เป็นผู้สะท้อนสภาพสังคมให้คนทั่วไปทั้งเด็กและผู้ใหญ่ได้รับรู้ความเป็นไปที่เลวร้ายของสังคม กระตุ้นและเตือนสติให้ผู้คนเห็นความสำคัญของทางด้านอาชญากรรม

หมู่บ้านตักเซียไม่เพียงส่งลูกสาวไปค้าประเวณีภายในประเทศเท่านั้น แต่เมื่อมีเงินไป “ทำงาน” ที่ประเทศเยอรมัน แล้วกลับมาเล่าว่าได้เงินเยอะกว่าที่ประเทศไทย พ่อแม่เหล่านั้นก็ยึดเยียดความกตัญญูให้ทั้งลูกสาวตนเองและลูกสะใภ้ ให้ไปทำงานที่นั่น หมู่บ้านตักเซียจึงมีอีกชื่อเรียกคือ “หมู่บ้านเยอรมัน”

ลูกสาวที่ไป “ทำงาน” ที่ตนไม่ได้อยากทำ แต่เมื่อบ่วง “ความกตัญญู” คล้องคออยู่ก็จำต้องฝืนทำ ขายบริการ ขายศักดิ์ศรีและจิตวิญญาณ เพื่อให้พ่อแม่พี่น้องได้มีกินไม่ลำบาก แม้ตนเองจะทุกข์ทรมานจากงานที่ทำ แต่เมื่อเป็นคำขอมั่งสิ่งของบุพการีบังเกิดเกล้าก็ไม่มีความเลือกอื่น ดังตัวอย่าง

“พ่อจำ...ไหน ๆ ดากลับบ้านแล้ว ขอตาอยู่บ้านเลย ไม่ต้องกลับไปทำงานได้ไหมจะพ่อ ดาเปื้อ... บางคนก็ชอบทำเจ็บๆ แถมแม่ก็พยให้รับแขกทุกวัน หนูเหนื่อยจะตาย”

“เหนื่อยก็ต้องทนสิวะ มึงมันลูกกู ไม่ใช่สาวเมืองกรุงรักตัวรักความสบาย มึงอย่าทำตัวแบบนังที่สารเลวของมึงหน่อยเลย รู้ไหมว่าทุกวันนี้แม่มึงอยาแคไหนที่มีลูกอย่างมัน แล้วมึงอยากจะเป็นอย่างมันหรือนังดา อยากให้ชาวบ้านหัวเราะเยาะพ่อกับแม่มึง หาวาเลี้ยงลูกไม่ได้เรื่องงั้นหรือ...”

(กิ่งฉัตร, 2547, หน้า 25)

แม้ธิดาจะอยากเลิกงานที่ทำแคไหนก็ไม่อาจเลิกได้ เพราะคำว่ากตัญญูของพ่อค้าคือหล่อนอยู่ ธิดาจึงต้องทำงานเพื่อให้ได้รับการยกย่องจากพ่อว่าเป็น “ลูกกตัญญู” ท่ามกลางหูดเลือดและหยาดน้ำตา

สตรีในหมู่บ้านตักเซีย: ความไม่เท่าเทียมของเพศสถานะ

ในชีวิตของมีคณา ผู้ชายที่ผ่านเข้ามาในชีวิตตั้งแต่เกิดจนถึงอายุ 24 ปี ไม่มีผู้ชายคนไหนที่จะทำให้หล่อนนับถือหรือเคารพได้แม้แต่พ่อตัวเอง พ่อของหล่อนลักลอบคบหากับแม่ตั้งแต่แม่ยังเป็นนักเรียน แล้วเกิดตั้งท้อง ไม่มีการรับผิดชอบ หนีหายเข้ากลีบเมฆ มีเพียงพี่สาวคนเดียวของแม่ “มันสิน” เป็นคนรับอุปการะเลี้ยงดูตั้งแต่นั้นมา กระทั่งอายุได้ 14 ปี กลับไปเยี่ยมแม่ที่หมู่บ้าน จึงได้พบกับพ่อเลี้ยง น้องชายและน้องสาวทั้ง 2 คน พ่อเลี้ยงเลี้ยงแม่หล่อนด้วยลำแข้ง ซ่อมข้าวซ่อมเย็นกิน “ยาตืน” เป็นปกติ ใช้ชีวิตเสเพลไม่ทำงานมาเหล้าทุกวัน ให้แม่ต้องรับจ้างทั่วไปเพื่อมีรายได้มาจุนเจือครอบครัว ส่วนน้องชายไม่มีความเคารพแม่ เปรียบแม่เสมือนทาส (ในเรือนเบี้ย) คนหนึ่ง คอยรองรับอารมณ์ คอยหาข้าวของมาปรนเปรอ ส่วนตนเองนั่งกระดิกเท้าเรียกใช้ประหนึ่งลูกเทวดา ดังตัวอย่างในเรื่องต่อไปนี้

“...บุญสมตบลูกเลี้ยงกลับ ตามด้วยต๋อยซ้า จนแวนที่มีคณาสวมอยู่กระเด็นตก กระนั้นพ่อเลี้ยงยังไม่พอใจ ตามมาซัดซ้า”

“แม่...เอาใจจันมีมันเสร็จหรือยัง ฉันทัวข้าวแล้วนะ ไปหุงข้าวเสียที่พ่อรออยู่ มัวแต่ซักซ้าเดียวก็โดนอีกหรือ... นังดัดจริต ไม่รู้จักบุญคุณแม่ไม่รู้จักเลี้ยงน้อง คนแถวนี้เขาก็ไปขายกันทั้งนั้นแหละ มึงวิเศษนักหรือถึงทำไม่ได้ ฤย...” สิ้นคำว่าฤย เท้าของเด็กชายก็ฟาดเข้าสี่ข้างของพี่สาวไปที ตามด้วย “มึงทำเล่นตัวแท้ๆ กูเลยอดได้ของเล่นใหม่เลย”

(กิ่งฉัตร, 2547, หน้า 19-20)

จากการที่มีคนได้พบเจอแต่ผู้ชายประเภท “เอาเปรียบผู้หญิง” เห็นผู้หญิงเป็นสิ่งของ เป็นเครื่องรองรับอารมณ์ เป็นทาสคอยรับใช้ ทำให้มีคนเกิดอคติในใจกับผู้ชาย กระทั่งมีคนได้พบกับสารวัตรหิรัญย์ เขาเป็นผู้ชายที่ดีที่สุดคนหนึ่งที่เคยเจอมา สุภาพ ให้เกียรติทุกคนและเชื่อว่าหญิงและชายเท่าเทียมกัน ชายหนุ่มเปรียบเสมือนดวงดาวที่พรางพรายส่องสว่างกระจ่างฟ้าที่มีคนของมีคนมา ช่วยเหลือจนสามารถก้าวผ่านความทรงจำอันเลวร้ายในอดีตไปได้และตั้งใจไว้ว่าลูกออกติญญูของพ่อเลี้ยงคนนี้ จะเป็นคนดี มีชีวิตที่ดีในอนาคตให้ได้

ในบรรดาพวกผู้ชายไม่เอาถ่านที่มีคนมาพบ กลับมีสิ่ง ๆ หนึ่งที่หล่อจนได้รับรู้ท่ามกลางพวกผู้ชายเหล่านั้น นั่นคือ แม่และน้อง ๆ ของหล่อ หรือผู้หญิงที่คนในหมู่บ้านตกเขียวให้ค่าน้อยกว่าสุนัข ให้ค่าสตรีเพียงทาสรับใช้ คอยรองรับอารมณ์ คอยปรนนิบัติหาข้าวมาให้กิน หาเงินมาให้ใช้ แม้แต่ลูกผู้ชาย ก็ยังไม่ให้เกียรติแม่ตนเอง ทว่าผู้หญิงเหล่านี้แม้ไม่มีการศึกษาที่สูง แต่ก็พยายามหาเงินให้ครอบครัวได้มีกินมีใช้ ทั้ง ๆ ที่ตนเองลำบาก ถูกดูถูก ถูกเหยียดหยามศักดิ์ศรีความเป็นผู้หญิง ก็ยังคงฝืนทำ “ทำงาน” ต่อไป เพื่อให้พ่อแม่พี่น้องมีความเป็นอยู่ที่สุขสบาย ในทางกลับกันบุรุษเพศที่มีความแข็งแรงมากกว่า มีโอกาสได้เรียนหนังสือที่สูงกว่า กลับปล่อยโอกาสนั้นให้หลุดมือไม่ตั้งใจเรียน ไม่ทำการทํางาน ทั้งยังผลาญเงินที่หามาได้อย่างอยากลำบากของลูกเมีย ของน้องสาวไปใช้อย่างฟุ่มเฟือย เป็นประเด็นที่ต้องทบทวนว่าเช่นนี้คือพื้นฐานความคิดการกดขี่สตรีเพศให้อยู่ในสถานภาพที่ต่ำต้อยกว่าบุรุษเพศ หากแต่ในความจริงคือความเห็นแก่ตัวและความรักสบายบนความเห็น้อยากลำบากของสตรี

บทบาทของสตรีที่ปรากฏในนวนิยายเรื่องฟ้ากระจ่างดาว

1. บานเช้า: เมียและแม่ผู้เสียสละ

บานเช้า หญิงวัยกลางคนที่มีอายุประมาณห้าสิบปี แต่ผมบนศีรษะเริ่มมีสีขาว หลังงอแง ใบบนหัวแกว่งกร้าน ดูแก่กว่าวัยเพราะต้องทำงานปรนนิบัติลูกชายและสามีมาตลอดทั้งชีวิต ไม่ว่าจะเป็นงานบ้าน ตั้งแต่ กวาดบ้านถูบ้าน ซักผ้าทำกับข้าวไปจนถึงรับจ้างทำงานในไร่ เพื่อหาเงินมาปรนเปรอ บุญสม สามีซึ่งเามาที่มักจะมีเงินไปลงขวดเหล้า พอเามาถึงมากก็จะด่าบานเช้าสาธยายเสียเทเสียไปจนถึงทำร้ายร่างกาย (ภัทรณรินทร์ กองงาม, 2556)

จากลักษณะข้างต้นของ บานเช้า กล่าวได้ว่า เป็นผู้หญิงคนหนึ่งทำงานหนักจนไม่ใส่ใจดูแลตนเอง ทำให้สภาพร่างกายดูแก่ก่อนวัยอันควร เนื่องจากบานเช้าเกิดและเติบโตในหมู่บ้านนี้ ก่อนจะลักลอบได้เสียกับน้องชายครุมนั่นสิน แต่ชายคนนั้นไม่รับผิดชอบ จึงถูกพ่อแม่จับแต่งงานคลุมถุงชน เพื่อล้างอาย ได้รับการปลุกฝังค่านิยมผิดๆ ตั้งแต่วัยเป็นเด็ก ว่าผู้หญิงเกิดมามีหน้าที่รับใช้สามีและลูก ถ้ามีลูกผู้ชาย ต้องปรนนิบัติเอาใจ เสมือนเทวดามาเกิดในบ้าน ด้วยเหตุถูกปลุกฝังความคิดมาเช่นนี้ทำให้บานเช้าคิดว่าสิ่งที่ตนเองกระทำ ทั้งทำงานหาเงินทำงานบ้าน ดูแลสามีและลูก แม้ว่าจะถูกทุบตีทำร้ายร่างกายก็ต้องยอมอดทน ไม่ได้ตอบกลับเพราะคิดว่าเป็นหน้าที่ของ “แม่” และ “เมีย” ที่ไม่ได้มีเพียงแค่เธอเท่านั้นที่เป็นเช่นนี้ หากแต่ผู้หญิงทุกคนในหมู่บ้านของเธอก็เป็นเช่นกัน และไม่ได้เป็นเรื่องแปลกแต่อย่างใด เพราะภาพเช่นนี้เธอสัมผัสและรับรู้มาแต่ครั้งอดีตเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน

“สภาพของหล่อในบ้านเหมือนไม่ใช่เมียไม่ใช่แม่ หากเป็นทาสที่คุณค่าชีวิตต่ำสุด เป็นทั้งแรงงาน ทำทุกอย่างตั้งแต่เข้าจรดค่ำ เป็นทั้งกระโถนท้องพระโรงคอยรับรองโห่ของพ่อเลี้ยงเวลาเขาเามา”

“พ่อเลี้ยงของหล่อนก็เามาทุกวัน เมาเามาเอนเสียด้วย ถ้าเกิดมีอะไรไม่ได้ตั้งใจเขาก็ด่ากราด...ด่าทุกคนในบ้าน ยกเว้นลูกชายคนโตที่หวังไว้ว่าอนาคตจะได้ ‘เกาะชายผ้าเหลือง’

ไปสวรรค์ ถ้าด่าไม่หน้าใจก็ใช้บานเช้าเป็นกระสอบทราย ทั้งระบายอารมณ์และทดสอบพลังของแข็งและกำปั้น”

(กิงฉัตร, 2547, หน้า 15-16)

“อภารไม่เคยเห็นบานเช้าในสายตา ไม่รัก ไม่แค้น แม่ในความรู้สึกของเขาคือทาสในเรือนเบี้ย มีหน้าที่ขานรับเมื่อเขาเรียกหา มีหน้าที่รับใช้เมื่อเขาต้องการ แม่คือคนที่อำนวยความสะดวกให้แก่เขา คือกระโถนท้องพระโรงไว้รองรับอารมณ์บูดเสีย”

(กิ่งฉัตร, 2547, หน้า 269-270)

2. ธิดา: ลูกสาวผู้กตัญญู

ธิดาน้องสาวคนรองต่างบิดาของมัทนาซึ่งเป็นลูกสาวของบุญสมและบานเช้า เป็นคนกร้านโลก แต่งตัวเกินวัย เพราะบุญสม พ่อผู้ให้กำเนิดบังคับให้ไปค้าประเวณีเพื่อส่งเงินมาจุนเจือครอบครัวตั้งแต่เด็ก โดยเนื้อแท้แล้วธิดาเองก็ไม่ได้เอยากไปทำงานขายตัว แต่ด้วยคำว่าความกตัญญูคำคือ จึงต้องจำทนทำในสิ่งที่ไม่เอยากทำ (ภัทรนรินทร์ กองงาม, 2556)

“พ่อจำ...ไหน ๆ ดาก็กลับมาแล้ว ขอดาอยู่บ้านเลย ไม่ต้องกลับไปทำงานได้ไหมจะพ่อ ดาเบื่อ”

(กิ่งฉัตร, 2547, หน้า 25)

จากข้อความดังกล่าวบ่งบอกได้ว่าธิดาไปทำงานเป็นหญิงขายบริการ เพราะถูกค่านิยมสังคมในหมู่บ้านที่เห็นลูกสาวเป็นสินค้ำราคาแพง ปลูกฝังมาตั้งแต่เด็ก จึงไปทำงานเพื่อแลกกับคำว่ากตัญญู เมื่อพบกับความจริงว่างานที่ทำอยู่ทรมาน สกปรก น่าอายและหมิ่นเกียรติลูกผู้หญิง ธิดาจึงขอกลับมาอยู่ที่บ้านเพื่อทำงานอื่น แต่บุญสมพ่อแท้ๆ ไม่ยอมและกล่าวหาว่าใครไม่ทำงาน จะเป็นลูกอกตัญญู ในขณะนั้นธิดาอายุ 15 ปี เป็นเพียงเด็กผู้หญิงที่ควรจะมีชีวิตสดใสในแววตา ร่าเริง มีใจหญิงสาวที่ดูแก่กว่าอายุจริง แต่งตัวแต่งหน้าบ่งบอกอาชีพการงาน แต่เพื่อปากท้องของครอบครัว หล่อนจึงจำเป็นต้องยอมอดทนทำต่อไป 2 ปีต่อมา ธิดา น้องสาวของหล่อนตาย เพราะตั้งครรภ์จากอาชีพหญิงขายบริการ ทั้งอับอายและเกรงคนในหมู่บ้านจะติฉินนินทา ด้วยความรู้เท่าไม่ถึงการณ์จึงไปทำแท้งเถื่อน นอกจากนี้มีคณาพิสาวคนเดียวยังเรียนมหาวิทยาลัย ต้องพึ่งพาเงินจากมันสิน จึงมีหล่อนเพียงคนเดียวที่ทำงานหาเลี้ยงแม่ พ่อขี้เหล้า พี่ชายเทวดา น้องสะใภ้และหลานเล็ก ๆ รวมทั้งหมด 5 ชีวิต

ในขณะที่ทุกคนในบ้านอยู่สุขสบาย แต่ธิดากลับใช้ชีวิตอยู่ในช่องที่เหมือนนรกบนดิน แต่ก็ไม่เคยบิพากบ่น ส่งเงินให้ที่บ้านทุก ๆ เดือนไม่เคยขาด ยอมให้ตนเองลำบากเพียงผู้เดียว เพื่อที่อีก 5 ชีวิตที่อยู่ข้างหลังจะได้สบาย ชีวิตลูกผู้หญิงคนหนึ่งต้องมาหมดอนาคตที่สดใสลงในวัยเพียง 15 ปีและก้าวเข้าสู่วงจรแห่งโสเภณีอย่างเต็มตัว ในขณะที่ผู้ชายที่ได้ขึ้นชื่อว่าเป็นพ่อและพี่ชาย ไม่เคยประกอบอาชีพทำมาหากินเลี้ยงครอบครัว ซ้ำยังทุบตีทำร้ายร่างกาย ใช้จ่ายสุรุ่ยสุร่าย จะมีก็แต่เพียงธิดาที่ยังคงแบกภาระนี้ไว้ตั้งแต่วัยเด็กจนล่วงเข้าวัยผู้ใหญ่ยังคงวนเวียนอยู่ในวงจรนี้ต่อไป เพื่อให้เหมาะสมกับคำว่า ลูกกตัญญู

“เห็นชัดว่าลักษณะท่าทีที่กำก้น เจนจัดนั้นเป็นแค่เปลือกที่ห่อหุ้มเด็กสาวเอาไว้เท่านั้น ลึก ๆ ในใจแล้วธิดายังคงเป็นแค่เด็กผู้หญิงที่ถูกบังคับด้วยคำว่า ‘กตัญญู’ ให้โตเกินวัยเท่านั้น เนื้อแท้ของเด็กสาวยังมีความเป็นเด็กอยู่ ยังกระหายที่จะใช้ชีวิตอย่างเด็กทั่วไป ไม่ใช่ชีวิตที่แปดเปื้อน เป็นดอกไม้ที่ถูกตัดแล้วขยำยี้ตั้งแต่ยังไม่บานเต็มที่ใช่มั้ย”

(กิ่งฉัตร, 2547, หน้า 25)

“อย่าห่วงเลยพี่มี ฉันนะรักพ่อรักพี่จริงนะ รักมาก แต่ก็ไม่ถึงขนาดไม่รู้ว่าจะพบกับพี่จริงแน่แค่ไหน คู่ นั้นถือว่าตัวเป็นผู้ชาย...เป็นเทวดามาเกิด ใครที่ไม่มีไอ้เจี๊ยะแบบเขาก็ต้องคอยรับใช้เขาทุกอย่าง ถ้าไม่พอใจก็ด่าว่า ทุบตี แม่กับเมียพี่จริงหือไม่ได้ มีปากเสียงหน่อยถูกตบหน้าหัน เม้าขึ้นมาก็กระต๊อบเล่นให้เพลินดีน ผัวเก่าฉันก็อีกคน เข้าอีหรอบนี้เป๊ะ วันนี้ฉันถึงใจที่มันมีตัวอย่างที่ดีแบบसारวัตร มันจะได้ไม่โตมาเหมือนปู่เหมือนพ่อหรือเหมือนไอ้ อติตตาเขยห่วยแตกของมันเป็น”

(กิ้งฉัตร, นามแฝง, 2547, หน้า 425)

จากที่กล่าวมาทั้งหมด จะเห็นได้ว่าในเรื่อง **ฟ้ากระจ่างดาว** หมู่บ้านตลกเขียวที่พ่อเลี้ยง แม่ น้องชาย น้องสาวมีคณาอาศัยอยู่ มีส่วนบ่มเพาะความเชื่อ ความคิดของคนในหมู่บ้านจากผิดกลายเป็นถูก เพราะมี แบบอย่างทำตาม ๆ กันมา ไม่สนใจกระแสสังคมภายนอกเพราะอยู่ห่างไกลความเจริญ ทำให้ความเสมอภาคทาง เพศของผู้ชายไม่เท่ากับของผู้หญิง กตขี้และรังแกอย่างชัดเจน แต่เมื่อสันติ หลานของมีคณาได้มาอยู่ในสังคมส่วน ใหญ่ ที่ผู้ชายให้เกียรติผู้หญิง มีความเสมอภาคในสังคม ก็ทำให้ได้แบบอย่างที่ดีและปรับตัวปรับทัศนคติความคิดให้ ดีขึ้นได้ในที่สุด

บทสรุป

บทความนี้มุ่งพิจารณาภาพสังคมในมุมมอง ทั้งปัญหาการค้าประเวณี โสเภณีเด็ก ความรุนแรง ความไม่ เสมอภาคทางเพศ ในนวนิยายของกิ้งฉัตร เรื่อง **ฟ้ากระจ่างดาว** ผลการศึกษาพบว่า นวนิยายเรื่องนี้ ถ่ายทอด เรื่องราวของการค้าประเวณีเด็กและหมู่บ้านตลกเขียว ผ่านความคิดและการนำเสนอข่าวของมีคณา การนำเสนอ ภาพเหล่านี้เชื่อมโยงไปสู่ปัญหาของสังคม นวนิยายของกิ้งฉัตรไม่เพียงสะท้อนสังคม แต่ยังสะกิดผู้อ่านให้เกิดความ สนใจ และตระหนักถึงปัญหาของสังคมในประเด็นนี้ อีกทั้งชี้ให้เห็นถึงความไม่เสมอภาคทางเพศที่เกิดขึ้นในอดีต เพื่อขจัดความเชื่อความคิดเหล่านี้ให้หมดสิ้นไป โดยมองเพศชาย เพศหญิงด้วยความเสมอภาคเท่าเทียมกัน นอกจากนี้นวนิยายเรื่องนี้ยังให้ความบันเทิงแก่ผู้อ่านในรูปแบบนวนิยายรักได้อย่างลงตัว เหมาะสมกับรูปแบบของ งานบันเทิงคดีที่มุ่งความสนุกสนานและเสริมสร้างปัญญาไปในคราวเดียวกัน **ฟ้ากระจ่างดาว** ไม่เพียงเห็นคุณค่า ของสตรีเพศเท่านั้น แต่ยังให้ความสำคัญกับสถาบันครอบครัว ในการเลี้ยงดูให้ความอบอุ่น ตลอดจนเน้นย้ำให้การ อบรมสั่งสอนสิ่งที่ดีงามและเป็นแบบอย่างที่ดีให้เห็น แม้ว่ากาลเวลาจะล่วงเลยมามากกว่า 10 ปี แต่นวนิยายเรื่อง นี้ ยังคงให้แง่คิดและสะท้อนสังคมได้อย่างเป็นปัจจุบัน แม้ว่าจะมีมาตรการจากรัฐบาลหรือองค์กรเอกชนเข้ามา ดูแลปัญหาเหล่านี้ แต่ไม่สามารถกำจัดได้หมดไป ทุกคนในสังคมต้องเป็นหูเป็นตา สอดส่องดูแลและยื่นหยัดเพื่อ ต่อสู้กับปัญหาเหล่านี้ด้วยการไม่เพิกเฉยหรือคิดว่า “ธุระไม่ใช่” อีกต่อไป จนเกิดคำถามขึ้นในใจอย่างที่ไม่คิดว่า เพราะเหตุใดปัญหาเหล่านี้จึงไม่หมดไปหรือเบาบางลงในสังคมไทย กลับเพิ่มพูนขึ้นเรื่อย ๆ ประหนึ่งดินพอก หางหมู ช่างเป็นคำถามที่ชวนคิดและกระตุ้นใจมิใช่น้อย

เอกสารอ้างอิง

- กิ่งฉัตร. (2547). **ฟ้ากระจำดวงดาว** (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: อรุณ.
- ภัทรณรินทร์ กองงาม. (2556). **วิจารณ์แนวสตรีนิยมในนวนิยายเรื่อง “ฟ้ากระจำดวงดาว”**. สืบค้น ธันวาคม 15, 2560, จาก http://jdkljgksjklfdjgjudflkugjdlji.blogspot.com/2013/10/blog-post_8722.html.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช 2554**. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์.

ครอบครัวลุ่มน้ำโขงกับบริบทความเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21

Mekong River Family within 21st Century Context

ยุทธพงษ์ ตันประดู่*
Yuttapong Tonpradoo

บทคัดย่อ

กระแสโลกาภิวัตน์ซึ่งเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้กลุ่มประเทศลุ่มน้ำโขงต้องปรับเปลี่ยนนโยบายด้านต่าง ๆ ซึ่งเปรียบเสมือนเข็มทิศนำพารัตนาวานามว่าประเทศลุ่มน้ำโขงให้หลุดพ้นจากบ่วง 3 กัดกัที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประเทศ ประกอบด้วย 1) กัดกรายได้ปานกลาง 2) กัดกความเหลื่อมล้ำ และ 3) กัดกความไม่สมดุลด้านการพัฒนา เพราะถ้าประเทศลุ่มน้ำโขงผ่านกับัดกนี้ จาก “กลุ่มประเทศกำลังพัฒนา” จะเป็น “กลุ่มประเทศพัฒนาแล้ว” เทียบเท่ากับชาติตะวันตกอย่างสมภาคภูมิ ดังนั้นต้องเร่งพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้สามารถสร้างองค์ความรู้มากกว่าการสั่งสมความรู้ เพื่อยกระดับเศรษฐกิจด้วยมิติด้านความหลากหลายทางวัฒนธรรมผนวกกับระบบเทคโนโลยีสมัยใหม่ รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงการดำเนินชีวิตผ่านประสบการณ์ทางตรงทางอ้อมและสร้างมุมมองใหม่ และสร้างสรรค์นวัตกรรม โดยมีการปรับเปลี่ยนใน 4 มิติ ดังนี้ 1) ความมั่นคงทางเศรษฐกิจ 2) ความอยู่ดีมีสุขของผู้คนในสังคม 3) การยกระดับศักยภาพและคุณค่าของมนุษย์ และ 4) การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โดยเป้าหมายของการพัฒนาคือ การยกระดับคุณภาพชีวิตของประชากรให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มคนที่ต้องเพิ่มศักยภาพ ผู้ด้อยโอกาสหรือผู้ที่กำลังประสบกับปัญหาความยากจนอย่างมากภารกิจสำคัญคือต้องทำให้บุคคลมีโอกาทางสังคมภายใต้บริบทความไม่แน่นอน การเปลี่ยนแปลง การปรับตัวและการไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง โดยเน้นการป้องกันความเสี่ยงให้หลุดพ้นบ่วงกับัดกความยากจน ด้วยการสร้างโอกาสผนวกกับการเสริมสร้างศักยภาพที่ตัวบุคคล โดยเฉพาะอย่างยิ่งบริเวณสามเหลี่ยมเศรษฐกิจของทวีปเอเชียจะมีบทบาทมากขึ้น ซึ่งกฎกติกาของโลกเดิมไม่สามารถปรับใช้ในสนามการค้าโลกใหม่และเมื่อขาดการเตรียมความพร้อมด้านการเปลี่ยนแปลงของโลกและกำหนดยุทธศาสตร์เชื่อมกับประเทศสมาชิกในอาเซียน ประเทศสมาชิกในกลุ่มลุ่มน้ำโขงอาจสูญเสียโอกาสการพัฒนาเศรษฐกิจหรือแม้แต่เสียเปรียบด้านการค้าในท้ายที่สุดแต่จุดแข็งของทรัพยากรมนุษย์ในประเทศลุ่มน้ำโขงนั้นมีความหลากหลายในมิติต่าง ๆ โดยส่วนที่เหลืควรเติมเต็มด้านนโยบายภาครัฐให้มีความชัดเจน มีความต่อเนื่อง มีการบริหารจัดการที่ดีผนวกกับระบบเทคโนโลยี เหล่านี้ส่งผลให้ประเทศสมาชิกในกลุ่มลุ่มน้ำโขงสามารถก้าวกระโดดไปไกล สัมกับยุคแห่งการปฏิวัติอุตสาหกรรม ครั้งที่ 4

คำสำคัญ : ครอบครัว, ประเทศลุ่มน้ำโขง, โลกาภิวัตน์, ประเทศกำลังพัฒนา

* อาจารย์ประจำสาขาการจัดการวัฒนธรรม คณะวัฒนธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

Abstract

Globalization is changing rapidly As a result, the Mekong basin countries have to change policies and guidelines by setting policies. Get out of the loop 3 trap that hinders the development of the countries. Include 1) Medium Income Trap 2) Trapping inequality 3) Trap the developmental imbalance if the Mekong Basin countries through this trap. From countries in "developing countries" will change to "Developed countries" Therefore, it is necessary to accelerate the development of human resources to create knowledge rather than to accumulate knowledge. To upgrade the economy with the dimension of cultural diversity combined with modern technology Including lifestyle changes through direct experience. Indirect and create a new perspective and innovation the 4 dimensions are as follows. 1) Economic Wealth 2) Social Well-beings 3) Human Wisdom 4) Environmental Wellness The goal of the Mekong River Basin development group is to: Improving the quality of life of the Mekong population has improved quality of life Especially those who need to maximize their potential. The disadvantaged or those who are experiencing extreme poverty. So mission is important. Make this group "There is a social opportunity. Under uncertainty context. change Adaptation and not leaving behind Focusing on hedging against the Mekong River's members, the trap of poverty by creating handicapping opportunities and integrating with the empowerment of the individual in the Mekong River. Especially the area will play a role the rules of the original world can't be adapted to the new world trade. The lack of preparedness for global change and the establishment of a strategic link with ASEAN member countries members of the Mekong River Basin may lose their economic development opportunities or even trade disadvantages. The strengths of human resources in the MRB are diverse Biodiversity and cultural diversity. The rest should be filled with clear government policy. Good management with technology These have resulted in the Mekong countries being able to leap a lot further. The 4th Industrial Revolution (Industry 4.0)

Keyword: Family, Mekong River Country Group, Globalizations, Developing countries

บทนำ

สถานการณ์โลกในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและมีความสลับซับซ้อนมากกว่าในอดีต โดยผลกระทบจากการเคลื่อนตัวเข้าสู่ยุคปฏิวัติอุตสาหกรรมครั้งที่ 4 หรือ Industry 4.0 นำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงทุกองค์ประกอบ เช่น ด้านธุรกิจ การลงทุนและการใช้ชีวิต ดังนั้นการปรับตัวเพื่อสามารถรับมือกับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นถือเป็นโจทย์สำคัญที่หลายประเทศทั่วโลกต้องเผชิญเหมือนกัน การผลักดันนโยบายไทยแลนด์ 4.0 (Thailand 4.0) เพื่อใช้เป็นต้นแบบสำหรับยกระดับขีดความสามารถในการรวมกลุ่มของประเทศในกลุ่มลุ่มน้ำโขงเพื่อการแข่งขันของกลุ่มประเทศดังกล่าวต้องสามารถแข่งขันบนพื้นฐานขององค์ความรู้ การใช้นวัตกรรมสามารถกระจายโอกาสในการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยคำนึงถึงสิ่งแวดล้อมเป็นสำคัญ ซึ่งปัจจัยสำคัญที่จะทำให้รับมือกับกระแสแห่งความเปลี่ยนแปลงในระดับโลกคือ ทนทรัพยากรมนุษย์ที่ต้องมีความพร้อม หากแต่ยังมีมิติในด้านสังคม สิ่งแวดล้อมและการพัฒนาศักยภาพของบุคคลให้ดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพ การจัดตั้งเขตนวัตกรรมและวัฒนธรรมของประเทศในกลุ่มลุ่มน้ำโขง ทั้งหมดนี้ล้วนเป็นพลังสำคัญซึ่งจะช่วยผลักดันให้ประเทศกลุ่มลุ่มน้ำโขงก้าวไปสู่ความยั่งยืนโดยใช้นโยบายไทยแลนด์ 4.0 เป็นต้นแบบที่จะพาทุกชาติในกลุ่มลุ่มน้ำโขงก้าวเดินไปด้วยกัน โดยไม่ทอดทิ้งใครไว้ข้างหลัง การฝ่ากับดักประเทศกลุ่มลุ่มน้ำโขงสู่ทางออกของการพัฒนาอย่างยั่งยืน : เมื่อกระแสโลกาภิวัตน์เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วกลุ่มลุ่มน้ำโขงจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนนโยบายและแนวทาง โดยนโยบายและแนวทางดังกล่าวเปรียบเสมือนเข็มทิศที่จะนำพารัตนาว่านนามว่าประเทศกลุ่มลุ่มน้ำโขงให้หลุดพ้นจาก 3 กับดักที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประเทศ ทั้งกับดักรายได้ปานกลาง กับดักความเหลื่อมล้ำและกับดักความไม่สมดุลในการพัฒนา เพราะถ้าประเทศกลุ่มลุ่มน้ำโขงผ่านทั้งสามกับดักนี้แล้ว จากที่เคยเป็น “กลุ่มประเทศกำลังพัฒนา” จะเปลี่ยนสถานะกลายเป็น “กลุ่มประเทศพัฒนาแล้ว” เทียบเท่ากับประเทศอื่นในชาติตะวันตกอย่างสมภาคภูมิ

การเร่งพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้รู้จักสร้างองค์ความรู้มากกว่าการสั่งสมความรู้ เพื่อการยกระดับเศรษฐกิจด้วยมิติด้านความหลากหลายทางวัฒนธรรมผนวกกับระบบเทคโนโลยีสมัยใหม่ รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการดำเนินชีวิต การทำงาน การเรียนรู้ผ่านเหตุการณ์ ประสบการณ์ตรงและมุมมองใหม่ๆ พร้อมทั้งเร่งสร้างสรรค์นวัตกรรม “กล่าวว่า ประเทศกลุ่มลุ่มน้ำโขงกำลังพยายาม เปลี่ยนวิกฤตให้เป็นโอกาส” เพราะแทนที่จะรอให้โลกเปลี่ยนแปลงไปอยู่ตลอดเวลาแล้วรอให้เกิดวิกฤตการณ์ ปัญหาร้ายแรงต่าง ๆ คุณความมาถึงตัว ประเทศกลุ่มลุ่มน้ำโขงมีศักยภาพความพร้อมที่จะเปลี่ยนแปลงตนเองเพื่อการรับมือกับวิกฤตการณ์ ปัญหาร้ายแรงต่าง ๆ ซึ่งจะเข้ามาท้าทายประเทศกลุ่มลุ่มน้ำโขง โดยมุ่งเน้นการปรับเปลี่ยนโครงสร้างทางเศรษฐกิจมาสู่ระบบเศรษฐกิจที่เน้นการสร้างมูลค่า Value - Based Economy เพื่อพาประเทศกลุ่มลุ่มน้ำโขงให้หลุดพ้นจากกับดักรายได้ปานกลาง กับดักความเหลื่อมล้ำทางสังคมและกับดักความไม่สมดุลในการพัฒนา โดยมีการปรับเปลี่ยนใน 4 มิติ (กรมเศรษฐกิจระหว่างประเทศ กระทรวงการต่างประเทศ, 2555) ดังนี้

มิติที่ 1 ความมั่นคงทางเศรษฐกิจในประเทศกลุ่มลุ่มน้ำโขง (Economic Wealth) โจทย์ใหญ่ของประเทศกลุ่มลุ่มน้ำโขงในปัจจุบันคือ ต้องลดการพึ่งพาเทคโนโลยีจากต่างประเทศ โดยมุ่งขับเคลื่อนเศรษฐกิจด้วยนวัตกรรม เทคโนโลยีและความคิดสร้างสรรค์ โดยเปลี่ยนจากเน้นภาคการผลิตสินค้าสู่การจัดการภาคบริการเพิ่มขึ้น

มิติที่ 2 ความอยู่ดีมีสุขของผู้คนในสังคมประเทศกลุ่มลุ่มน้ำโขง (Social Well-beings) ความเหลื่อมล้ำเป็นปัญหาที่ฝังรากลึกในประเทศกลุ่มลุ่มน้ำโขงและเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประเทศ จึงเป็นสิ่งสำคัญที่ทุกภาคส่วนต้องร่วมกันลดระดับความเหลื่อมล้ำ รวมทั้งการส่งเสริมให้เกษตรกรในประเทศกลุ่มลุ่มน้ำโขงรู้จักใช้เทคโนโลยีด้านการเกษตรเพื่อสร้างรายได้ให้เพิ่มมากขึ้น ยกย่องธุรกิจเอสเอ็มอีหรือวิสาหกิจชุมชนด้วยเทคโนโลยี สร้างนวัตกรรม สร้างระบบสวัสดิการอย่างมีคุณภาพ

มิติที่ 3 การยกระดับศักยภาพและคุณค่าของมนุษย์ในประเทศกลุ่มน้ำโขง (Human Wisdom) การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ จำเป็นต้องคำนึงถึงการพัฒนามาตรฐานของเด็กและเยาวชนเป็นสำคัญ การยกระดับคุณภาพของแรงงานให้สอดคล้องกับความต้องการแรงงานและทิศทางการพัฒนาของประเทศกลุ่มน้ำโขง

มิติที่ 4 การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในประเทศกลุ่มน้ำโขง (Environmental Wellness) การพัฒนาเศรษฐกิจต้องควบคู่ไปกับการสร้างสังคมที่น่าอยู่ เช่น ปัญหาการปล่อยมลพิษ การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และบริหารจัดการทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ มีพื้นที่ทางการเกษตรอินทรีย์ที่ได้รับการรับรองมาตรฐาน มีระบบการจัดการขยะอย่างยั่งยืนและถูกต้องตามหลักสุขาภิบาล

การเตรียมทรัพยากรมนุษย์ในกลุ่มน้ำโขง ให้มีความพร้อมภายใต้ความไม่แน่นอนเพื่อก้าวสู่ประเทศพัฒนา

ทรัพยากรมนุษย์เป็นทรัพยากรที่ไม่สามารถประเมินคุณค่าได้ เพราะมนุษย์เป็นฟันเฟืองสำคัญที่จะนำพาประเทศกลุ่มน้ำโขงให้ก้าวเดินไปข้างหน้าอย่างมั่นคง ดังนั้นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์จึงเป็นเรื่องลำดับแรกในนโยบายด้านการพัฒนาประเทศกลุ่มน้ำโขง เปรียบเสมือนขั้นตอนการเตรียมเมล็ดพันธุ์ชุดใหม่ให้พร้อมก่อนลงดิน และเลี้ยงดูให้เติบโตเป็นพันธุ์ไม้ใหญ่ที่มีความสมบูรณ์แข็งแรง เป้าหมายของการพัฒนาประเทศกลุ่มน้ำโขง คือ การยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในประเทศกลุ่มน้ำโขงให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มคนที่ต้องเพิ่มเติมศักยภาพ ผู้ด้อยโอกาสหรือผู้ที่กำลังประสบกับปัญหาความยากจนอย่างมาก ดังนั้นภารกิจสำคัญคือ ต้องทำให้บุคคลกลุ่มนี้ “มีโอกาสทางสังคม (Social Mobility)” ซึ่งทรัพยากรในกลุ่มน้ำโขงภายใต้บริบทความไม่แน่นอน การเปลี่ยนแปลง? การปรับตัว? และการไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง โดยเน้นการป้องกันความเสี่ยงแก่สมาชิกในครอบครัวกลุ่มน้ำโขงหลุดพ้นกับดักความยากจน ด้วยการสร้างแต้มต่อพร้อมกับสร้างโอกาสผนวกกับการเสริมสร้างศักยภาพไปที่ตัวของบุคคลในครอบครัวกลุ่มน้ำโขง ประกอบด้วย

1. การเติมเต็ม (Refill) หมายถึง การให้ความช่วยเหลือเบื้องต้นแก่สมาชิกในครอบครัวกลุ่มน้ำโขงที่ยังขาดรายได้ ไม่มีอาชีพ ประสบปัญหาทางสังคมหรือได้รับผลกระทบจากปัญหาสังคม รวมถึงการให้ความช่วยเหลือด้านการเงิน การจ้างงานและการสร้างเครือข่าย เช่น โครงการสนับสนุนการสร้างอาชีพ การช่วยเหลือผู้มีรายได้น้อย เป็นต้น

2. การปฏิรูป (Reform) หมายถึง วิธีการหาและสร้างแนวทางที่นำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีและยั่งยืน โดยเน้นการพัฒนาทักษะและศักยภาพของสมาชิกในครอบครัวกลุ่มน้ำโขง โดยการให้ความรู้ สร้างและส่งเสริมโอกาสอย่างเท่าเทียมกันในสังคม เช่น การปฏิรูประบบด้านการจัดการของประเทศต่าง ๆ ในกลุ่มน้ำโขง เพราะการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นการลงทุนที่คุ้มค่าที่สุด โดยในระยะยาวเมื่อใดที่ประเทศสมาชิกในกลุ่มน้ำโขงได้รับความรู้และการสนับสนุน พัฒนาทักษะได้รับการคุ้มครองป้องกันจากความเสี่ยงภัยและความยากจน สามารถเข้าถึงระบบศึกษา ระบบสาธารณสุข โภชนาการและความเท่าเทียมด้านอื่น ๆ เมื่อนั้นประเทศสมาชิกในกลุ่มน้ำโขงจะสามารถหลุดพ้นจากวงจรความยากจนและสามารถมีความพร้อมในการเป็นส่วนหนึ่งของ การขับเคลื่อนประเทศสมาชิกในกลุ่มน้ำโขงไปสู่ประเทศพัฒนาได้ในที่สุด

วิธีการหาและสร้างแนวทางที่นำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีและยั่งยืน มีดังนี้

(1) การเตรียมทรัพยากรมนุษย์ในกลุ่มน้ำโขงให้พร้อมก้าวสู่ประเทศพัฒนา

การเตรียมทรัพยากรมนุษย์ในกลุ่มน้ำโขงให้พร้อมเหมือนกับการเตรียมเมล็ดพันธุ์ก่อนนำไปปลูก ดังนั้นขั้นตอนแรกจึงเป็นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์รวมทั้งการส่งเสริมคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น ซึ่งเป้าหมายสำคัญคือ ช่วยให้ผู้หลุดพ้นจากความเหลื่อมล้ำและสร้างสรรค์สังคมที่มีความมั่นคงในทุกมิติ

(2) การพัฒนาคลัสเตอร์เทคโนโลยีและอุตสาหกรรมแห่งอนาคต

นโยบายของแต่ละประเทศสมาชิกในกลุ่มลุ่มน้ำโขงมีทั้งความเหมือนและความแตกต่าง โดยส่วนใหญ่ภาครัฐบาลเป็นผู้กำหนดนโยบายจากส่วนกลางซึ่งเป็นการสั่งการแบบเบ็ดเสร็จสู่ประชาชนในประเทศสมาชิกในกลุ่มลุ่มน้ำโขง โดยรัฐบาลได้คัดเลือกพัฒนา 10 อุตสาหกรรมแห่งอนาคต ภายใต้เป้าหมายหลักของการปรับเปลี่ยนเชิงโครงสร้าง เพื่อเปลี่ยนจากระบบเศรษฐกิจที่พึ่งพาเทคโนโลยีจากภายนอกเป็นส่วนใหญ่มาสู่ระบบเศรษฐกิจที่เน้นการพัฒนาเทคโนโลยีของตนเองในระดับเหมาะสม ขึ้นตอนนี้เปรียบได้กับการ “ปักชำ” สู่การมี “รากแก้ว” ของตนเอง คือ การส่งเสริมอุตสาหกรรมที่ขับเคลื่อนด้วยความรู้ เทคโนโลยีและความคิดสร้างสรรค์

(3) การส่งเสริมผู้ประกอบการ

ธุรกิจขนาดใหญ่ทำหน้าที่เปรียบเสมือนต้นไม้อใหญ่สร้างความอุดมสมบูรณ์ให้กับป่าเศรษฐกิจของประเทศ ต้นไม้ขนาดเล็กและขนาดย่อมต่าง ๆ มีส่วนสำคัญไม่แตกต่างกัน เพราะป่าไม้จะอุดมสมบูรณ์ ต้องอาศัยระบบนิเวศที่พึ่งพาอาศัยกันทำหน้าที่ประสานสอดคล้องซึ่งความท้าทายคือ ทำอย่างไรที่จะส่งเสริมผู้ประกอบการให้สามารถปรับเปลี่ยนวิธีการคิดมาสู่การสร้างมูลค่าและขับเคลื่อนนวัตกรรม ทั้งนี้ต้องไม่ลืมว่าบริบทของแต่ละประเทศกลุ่มลุ่มน้ำโขงมีข้อจำกัด ทักษะและศักยภาพซึ่งแตกต่างกันไป ด้วยข้อจำกัดและความหลากหลายของวัฒนธรรมในประเทศสมาชิกในกลุ่มลุ่มน้ำโขง ประกอบด้วย สาธารณรัฐประชาชนจีน ลาว พม่า เวียดนามและไทย ซึ่งแม่น้ำโขงมีความยาวกว่า 4,880 กิโลเมตร มีขนาดใหญ่เป็นอันดับที่ 10 ของโลก มีความหลากหลายทางชีวภาพซึ่งเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์เสี่ยงสูญพันธุ์มากกว่า 430 ชนิด สัตว์เลื้อยคลานและสัตว์สะเทินน้ำสะเทินบกกว่า 800 ชนิด นกกว่า 1,200 ชนิด ปลากว่า 1,100 ชนิด และพันธุ์พืชกว่า 20,000 ชนิด อีกทั้งมีการค้นพบสายพันธุ์ใหม่ในแม่น้ำโขงทุกปี ด้วยเหตุผลดังกล่าวด้านความหลากหลายทางชีวภาพของแม่น้ำโขง ส่งผลให้มีชุมชนและมนุษย์จำนวนกว่า 60 ล้านคน ได้พึ่งพาแม่น้ำโขงสายน้ำแห่งการดำรงชีวิต ฉะนั้นภาครัฐต้องประสานความร่วมมือพร้อมทั้งดัดศักยภาพที่สำคัญและโดดเด่นของกลุ่มประเทศที่แม่น้ำโขงไหลผ่านให้มีความเหมาะสมและให้กลายเป็นเป้าหมายที่เป็นจริงได้ ดังนี้

3.1) เปลี่ยนจากการเกษตรแบบดั้งเดิม (Traditional Farmers) สู่การเกษตรสมัยใหม่ที่เน้นด้านการบริหารจัดการและเทคโนโลยี (Smart Farmers) เสริมสร้างระบบนิเวศที่เอื้อประโยชน์ต่อการเกษตรสมัยใหม่ พร้อมสร้างเครือข่ายภาคการเกษตรในประเทศสมาชิกกลุ่มลุ่มน้ำโขงเพื่อการรวมตัวอย่างเข้มแข็ง ส่งผลด้านการยกระดับคุณภาพชีวิตของเกษตรกรในประเทศสมาชิกในกลุ่มลุ่มน้ำโขงให้มีรายได้ที่มั่นคงและหลุดพ้นจากความยากจน

3.2) การสร้างนวัตกรรมแก่ธุรกิจ SMEs โดยการวางพื้นฐานอุตสาหกรรมโรงงานเน้นการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานสู่ระบบอุตสาหกรรมตามบริบทและศักยภาพของประเทศสมาชิกในกลุ่มลุ่มน้ำโขง พร้อมทั้งตั้งเป้าหมายของการเพิ่มรายได้และเพิ่มสัดส่วนในค่า GDP ของธุรกิจ SMEs

3.3) การเปลี่ยนธุรกิจภาคบริการแบบดั้งเดิมเป็น High Value Services ยกระดับธุรกิจบริการที่มีศักยภาพมาสู่ธุรกิจที่มีมูลค่าสูงขึ้นด้วยความคิดสร้างสรรค์และเพิ่มคุณค่าด้วยความหลากหลายทางวัฒนธรรม เพื่อให้เศรษฐกิจของประเทศสมาชิกในกลุ่มลุ่มน้ำโขงอาศัยผลประโยชน์ที่ได้รับจากภาคบริการเพิ่มขึ้น ประกอบด้วยธุรกิจจำนวน 6 ประเภท ประกอบด้วย

- ธุรกิจบริการด้านสุขภาพและการแพทย์ (Wellness & Medical Services)
- ธุรกิจบริการด้านดิจิทัลคอนเทนต์ (Digital Content Services)
- ธุรกิจบริการด้านการต้อนรับ (Hospitality Services)
- ธุรกิจบริการด้านการศึกษา (Education)
- ธุรกิจบริการวิชาชีพเฉพาะ

- ธุรกิจบริการด้านโลจิสติกส์การค้า

3.4) การส่งเสริมและพัฒนาสตาร์ทอัพ ส่งเสริมการพัฒนาธุรกิจเกิดใหม่ที่มีศักยภาพสูง (High Potential Startups) ให้เป็นทัพหน้าที่จะขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศสมาชิกในกลุ่มลุ่มน้ำโขงในอนาคต พร้อมกับสร้างระบบนิเวศที่เหมาะสมของทรัพยากรกลุ่มน้ำโขง ที่มีศักยภาพพร้อมรองรับธุรกิจสตาร์ทอัพในทุกด้าน เช่น การลงทุน ความพร้อมด้านการตลาดหุ้นเพื่อขยายธุรกิจหรือออกสู่ตลาดและผลักดันให้ประเทศสมาชิกในกลุ่มลุ่มน้ำโขงเป็น “ศูนย์กลางและปลายทางการลงทุนสตาร์ทอัพในอาเซียน”

(4) การเสริมสร้างความเข้มแข็งของเศรษฐกิจภายในกลุ่มประเทศลุ่มน้ำโขง

การกระจายการเติบโตในระดับภูมิภาคกลุ่มประเทศลุ่มน้ำโขงเป็นหัวใจสำคัญที่จะช่วยเสริมสร้างฐานของประเทศให้แข็งแกร่ง ขณะเดียวกันจังหวัดต่าง ๆ ต้องมีกลไกและโครงสร้างพื้นฐานที่เอื้อต่อการขับเคลื่อนเศรษฐกิจร่วมกัน รัฐบาลต้องส่งเสริมการจ้างงาน การลงทุนในประเทศสมาชิกในกลุ่มลุ่มน้ำโขงและการกระจายผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจอย่างเท่าเทียม รวมทั้งสร้างโครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจและระบบตลาดของประเทศสมาชิกในกลุ่มลุ่มน้ำโขงให้แข็งแกร่งและเข้าถึงได้ตั้งแต่ระดับชุมชน ระดับจังหวัด ระดับประเทศ และระดับนานาชาติ การจัดตั้งศูนย์นวัตกรรมในประเทศสมาชิกกลุ่มลุ่มน้ำโขงจะช่วยกระจายโอกาสและความมั่นคงที่เคยกระจุกตัวเฉพาะบางพื้นที่สู่ประเทศอื่นในกลุ่มน้ำโขง เช่น ศูนย์นวัตกรรมด้านเกษตรและอาหาร ศูนย์นวัตกรรมด้านสังคม ผู้สูงอายุ ศูนย์นวัตกรรมด้านเมืองอัจฉริยะ ศูนย์นวัตกรรมด้านเศรษฐกิจสร้างสรรค์และทำให้แต่ละประเทศมีความเข้มแข็งสูง ด้วยยุทธศาสตร์ที่สอดคล้องของแต่ละประเทศ โดยเน้นการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคมและลดการสูญเสียด้านการใช้ทรัพยากรอย่างไม่มีประสิทธิภาพ อีกทั้งปิดกั้นโอกาสการแทรกแซงทางการเมืองหรือการใช้อำนาจประชานิยมของนักการเมือง (พัชร นิยมศิลป์, 2556, หน้า 18-32)

(5) การบูรณาการประเทศสมาชิกในกลุ่มลุ่มน้ำโขงสู่ประชาคมโลก

เมื่อป่าเศรษฐกิจภายในของประเทศสมาชิกในกลุ่มลุ่มน้ำโขงเจริญงอกงามแล้ว สิ่งสำคัญอีกสิ่งหนึ่งคือ การมองหาจุดยืนของประเทศสมาชิกในกลุ่มลุ่มน้ำโขงบนเวทีระดับโลกซึ่งความท้าทาย คือ การเปลี่ยนสมรรถนะด้านการค้าจากประเทศสมาชิกในกลุ่มลุ่มน้ำโขง (ระบบตลาดเดียว) เป็นระบบการตลาดที่เหมือนกันทั่วโลก (One World, One Market) ตามกระแสโลกาภิวัตน์ ซึ่งเป็นไปได้ว่ายุทธศาสตร์การค้าการลงทุนแบบเดิมอาจใช้ไม่ได้ผลอีกต่อไป โดยเฉพาะเมื่อกระแสของเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามามีบทบาทเพิ่มขึ้น ยิ่งกว่านั้นระยะเวลาประมาณ 30-40 ปีข้างหน้า จะเกิดการเปลี่ยนแปลงชีวอำนาจทางเศรษฐกิจจากโลกตะวันตกมาสู่โลกตะวันออก โดยเฉพาะอย่างยิ่งบริเวณสามเหลี่ยมเศรษฐกิจของทวีปเอเชียหรือเรียกว่า “The New United States of Asia (The New USA)” จะมีบทบาทมากขึ้น ประกอบด้วย ประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออก (นำโดย ประเทศจีน ญี่ปุ่นและเกาหลีใต้) ภูมิภาคเอเชียใต้และอินเดียและภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ สิ่งที่กำลังข้างต้นหมายความว่ายุทธศาสตร์และกฎกติกาของโลกเดิมอาจใช้ไม่ได้ในสนามการค้าโลกใหม่และถ้าหากขาดการเตรียมความพร้อมรับมือด้านการเปลี่ยนแปลงของโลกและกำหนดยุทธศาสตร์เชื่อมกับประเทศสมาชิกในอาเซียน ประเทศสมาชิกในกลุ่มลุ่มน้ำโขงอาจสูญเสียโอกาสการพัฒนาเศรษฐกิจหรือแม้แต่เสียเปรียบด้านการค้าในท้ายที่สุด (ประจักษ์ ผื่นพรม, 2557)

ประเทศสมาชิกในกลุ่มลุ่มน้ำโขงต้องมีการปฏิรูปหรือการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ เพราะพบแรงปะทุจากภายใน คือ เรื่องของความเหลื่อมล้ำสูง เรื่องของความขัดแย้งหรือเรื่องทุจริตคอร์รัปชัน แรงกดดันจากภายนอก ทั้งเรื่องของเทคโนโลยี เรื่อง Disruption เรื่องของกระแสโลกาภิวัตน์ กระแส Digitization รวมถึงภัยคุกคามด้านยาเสพติด การก่อการร้ายหรือโรคระบาด ดังนั้นถ้าประเทศสมาชิกในกลุ่มลุ่มน้ำโขงดำรงชีวิตแบบเดิม ในขณะที่มีแรงกดดันจากภายนอกและภายในเกิดการปะทุขึ้น ประเทศสมาชิกในกลุ่มลุ่มน้ำโขงมีโอกาสที่จะดำรงได้ยาก ปัจจุบันเครื่องยนต์ที่ขับเคลื่อนของประเทศสมาชิกในกลุ่มลุ่มน้ำโขง ถ้ายืนยันที่จะใช้งานต้องมีอุปสรรค เพราะระยะเวลา 50-60 ปีที่ผ่านมา ประเทศสมาชิกในกลุ่มลุ่มน้ำโขงไม่ได้มีการปรับเปลี่ยนเครื่องยนต์สำหรับขับเคลื่อนการดำเนินงาน ดังนั้นต้อง

ถือโอกาส ในการจัดโครงการประกวดบทความทางวิชาการ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ เทพสตรี กล่าวว่าประเทศสมาชิกในกลุ่มลุ่มน้ำโขงต้องมีการปฏิรูปครั้งใหญ่ซึ่งเป็นการถอดรหัสที่จะนำพาประเทศ สมาชิกก้าวเดินไปสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืนอย่างเป็นรูปธรรม ภายใต้ภูมิทัศน์ใหม่ของโลกที่เปลี่ยนแปลง ระหว่าง ศตวรรษที่ 20 คาบเกี่ยวกับ 21 พบว่ามีการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างจำนวนมาก ปัจจุบันพบว่าเราอยู่ในโลกใหม่ที่ วัฒนธรรมในการดำเนินชีวิต วัฒนธรรมด้านการเรียนรู้ วัฒนธรรมในการทำงานแตกต่างจากเดิมอย่างสิ้นเชิง (กระทรวงการต่างประเทศ, 2555)

อุปสรรคและโอกาสสำหรับมนุษย์และทรัพยากรในลุ่มน้ำโขง จัดได้ว่าเป็นประเทศที่มีศักยภาพในตัวเอง ระดับหนึ่ง จุดแข็งของมนุษย์และทรัพยากรในลุ่มแม่น้ำโขง มีความหลากหลายและมิติต่าง ๆ ตรงกันข้ามมนุษย์ในประเทศกลุ่มลุ่มน้ำโขงมักมองข้ามในหลายเรื่อง เช่น กระแสสังคมไร้วัฒนธรรมตะวันตกและการดูแลสิ่งแวดล้อม ของประเทศสมาชิกในกลุ่มลุ่มน้ำโขง แต่หารู้ไม่ว่าแท้จริงมนุษย์และทรัพยากรในลุ่มแม่น้ำโขงมีความหลากหลาย อย่างมาก เช่น ช่วงเวลาที่ประเทศไทยประสบปัญหาด้านการเมือง ความไม่มีเสถียรภาพในทางการเมืองในช่วงเวลาที่ผ่านมา การเติบโตทางเศรษฐกิจไม่ติดลบแสดงว่าประเทศกลุ่มลุ่มน้ำโขงมีศักยภาพและความพร้อมสูง เศรษฐกิจของประเทศสมาชิกในกลุ่มลุ่มน้ำโขงกระทบกระเทือนน้อยมาก สิ่งนั้นเป็นนัยยะว่าประเทศสมาชิกในกลุ่มลุ่มน้ำโขงมีศักยภาพระดับหนึ่ง ส่วนที่เหลือควรเติมเต็มด้านนโยบายภาครัฐให้มีความชัดเจน มีความต่อเนื่อง มีการบริหารจัดการที่ดีและเพิ่มเติมด้วยเทคโนโลยี ซึ่งประเทศสมาชิกในกลุ่มลุ่มน้ำโขงสามารถก้าวกระโดดไปไกลอีก มาก

มนุษย์และทรัพยากรในลุ่มน้ำโขงมีศักยภาพ มีเรื่องของความหลากหลายเชิงชีวภาพกับความหลากหลาย เชิงวัฒนธรรม โดยเฉพาะเรื่องอาหาร การเกษตร การท่องเที่ยว สมุนไพรหรือความหลากหลายทางวัฒนธรรม แต่ ระยะเวลาที่ผ่านมาประเทศสมาชิกในกลุ่มลุ่มน้ำโขงขาดความชัดเจนและขาดความต่อเนื่องเชิงนโยบาย ขาดการ บริหารจัดการที่ดี เพราะฉะนั้นภาคการเกษตรกรรมของประเทศสมาชิกในกลุ่มลุ่มน้ำโขง ยังมีลักษณะที่เรียกว่า “ทำ มาก ได้น้อย” ทั้งที่ถ้าเพิ่มการจัดการที่ดีลงไปสามารถทำให้ประเทศสมาชิกในกลุ่มลุ่มน้ำโขงมีความเข้มแข็ง โดยการพัฒนาเป็น Smart Farmers จากทำมากได้น้อยให้เป็นทำน้อยได้มากหรือเกษตรกรรมผลิตสิ่งใดก็จำหน่ายไป ลักษณะนั้น ซึ่งถ้าเราสามารถเปลี่ยนผลิตภัณฑ์เหล่านี้ให้กลายเป็นนวัตกรรมแทนที่จะขายข้าวเป็นเมล็ด ถ้าเราขายข้าว หอมมะลิหรือข้าวที่มี GI หรือแหล่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่มีความเป็นเอกลักษณ์หรือใช้นวัตกรรมด้านต่าง ๆ เพิ่มเติมไปราคา สินค้าจะเพิ่มเป็นสิบเท่าหรือถ้านำผลิตภัณฑ์ข้าวมาสกัดเอมไซม์ทำเป็นเครื่องสำอาง มูลค่าสินค้าสามารถเพิ่มเป็น ร้อยเท่า

ผู้คน สังคม วัฒนธรรมกับปฏิบัติการข้ามพรมแดน

กลุ่มวัฒนธรรมลุ่มน้ำโขงเป็นที่อาศัยของหลายกลุ่มชาติพันธุ์ประกอบด้วย จีน ไทย ลาว กัมพูชา พม่า และ เวียดนาม ซึ่งมีอาณาเขตติดต่อกันหลายประเทศนับเป็นแหล่งอารยธรรมที่สำคัญซึ่งมีความเชื่อ วัฒนธรรม ประเพณี ดนตรี ค่านิยม ทั้งที่มีความคล้ายคลึงและแตกต่างกัน แต่ด้วยลักษณะทางภูมิศาสตร์ที่ใกล้เคียงกัน รวมทั้งมีการเดินทางไปมาหาสู่ มีการค้าขาย และกิจกรรมอื่นร่วมกันอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง ส่งผลให้วัฒนธรรม ของแต่ละประเทศ มีทั้งที่แสดงออกถึงอัตลักษณ์ของตน ขณะที่มีความคล้ายคลึงในบางส่วนของกาารดำเนินวิถีชีวิต กล่าวได้ว่าไทย ลาว กัมพูชา มีรากเหง้าวัฒนธรรมเดียวกัน จึงมีความคล้ายคลึงของมรดกร่วมทางวัฒนธรรม ประกอบด้วย (นฤตม์ เจริญศรี, 2550)

1) ด้านภาษา (ไทย ลาว กัมพูชา) มีตัวอักษรและคำซึ่งมีความหมายคล้ายคลึงกัน โดยได้รับอิทธิพล มาจากภาษาสันสกฤต โดยคนไทย ลาว กัมพูชา สามารถสื่อสารเข้าใจกันได้ อย่างไรก็ตาม ภาษาเขมรมีความแตกต่าง จากภาษาเพื่อนบ้าน เนื่องจากไม่มีเสียงวรรณยุกต์

2) ด้านศิลปะการแสดงเรื่องรามเกียรติ์ เป็นมรดกร่วมทางวัฒนธรรมที่โดดเด่นของอาเซียน โดยมีเค้าโครงเรื่องมาจาก รามายณะของอินเดีย ซึ่งเป็นนิทานที่แพร่หลายอยู่ทั่วไปในภูมิภาคเอเชียใต้ ต่อมาอารยธรรมอินเดียได้แพร่หลายเข้ามาในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ส่งผลให้เรื่องรามายณะแพร่หลายไปทั่วภูมิภาค โดยแต่ละชาติได้ปรับเปลี่ยนเนื้อหาให้เหมาะสมกับวัฒนธรรมของประเทศตน จนกลายเป็นวรรณคดีประจำชาติ เช่น ไทย ลาว พม่า กัมพูชา มาเลเซีย อินโดนีเซีย ล้วนมีวรรณคดีเรื่องรามเกียรติ์เป็นวรรณคดีประจำชาติทั้งสิ้น

3) ด้านดนตรี นาฏศิลป์ การแสดงระบำรำฟ้อนของไทย ลาว กัมพูชา มีความคล้ายคลึงกัน รวมทั้งเครื่องดนตรีที่ได้รับอิทธิพลระหว่างกัน แต่มีการปรับเปลี่ยนให้เข้ากับวัฒนธรรมประเพณีของประเทศตน ทั้งนี้ด้วยสภาพภูมิศาสตร์และลักษณะการประกอบอาชีพที่เป็นเกษตรกรรม ส่งผลต่อวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของประชาชนที่อาศัยบริเวณใกล้เคียงกัน

4) ด้านประเพณีสงกรานต์ เป็นประเพณีปีใหม่ของประเทศไทย ลาว กัมพูชา พม่า ชนกลุ่มน้อย ชาวไท แดงเวียดนามและมณฑลยูนนานของจีน ศรีลังกาและทางตะวันออกของประเทศอินเดีย ซึ่งเป็นประเพณีเก่าแก่โดยสืบทอดตั้งแต่สมัยโบราณพร้อมกับประเพณีตรุษ จึงมีการเรียกรวมกันว่า ประเพณีตรุษสงกรานต์ หมายถึง ประเพณีส่งท้ายปีเก่าและต้อนรับปีใหม่

ลุ่มน้ำโขงเป็นแหล่งกำเนิดอารยธรรมโบราณที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ของโลก เช่น เมืองสิบสองปันนา เมืองหลวงพระบาง เมืองเชียงแสน นครวัดนครธม บ้านเชียง - อุดรธานี วัดภูเขางจำปาสัก ฯลฯ

ความแตกต่างทางวัฒนธรรมเหล่านี้เป็นหัวใจสำคัญในการดำเนินการทุกอย่าง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องของทรัพยากรมนุษย์ กลุ่มประเทศลุ่มน้ำโขงต้องมีการบูรณาการการศึกษาเรียนรู้ด้านความหลากหลายและความแตกต่างด้านวัฒนธรรม เพื่อการเตรียมความพร้อมของทรัพยากรมนุษย์ไปสู่การเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ในศตวรรษที่ 21 เป็นคนที่ เป็น Digital Mekong River ไม่ใช่ Analog Mekong River เพราะครอบครัวลุ่มน้ำโขงไม่สามารถหลีกเลี่ยงความเป็น Digital ได้ ขณะเดียวกันต้องทำให้คนและทรัพยากรในลุ่มแม่น้ำโขง เป็น Global Mekong River คือ การเป็นกลุ่มประเทศที่มีความภูมิใจในวัฒนธรรม ด้านต่าง ๆ ของประเทศตนแต่สอดคล้องความเป็นสากล เพราะสิ่งนี้คือสิ่งของกระแสโลกาภิวัตน์ที่กลุ่มประเทศลุ่มน้ำโขงไม่สามารถปฏิเสธโลกของเทคโนโลยีในอนาคตได้ ดังนั้นมนุษย์ในกลุ่มประเทศลุ่มน้ำโขงต้องพัฒนาสู่ระดับที่เพิ่มขึ้น โดยการสร้างความภาคภูมิใจในความเป็นชาวลุ่มน้ำโขง มีความต้องการที่จะนำเสนอทรัพยากรในลุ่มน้ำโขง เพราะเป็นสาระสำคัญของบริบทประเทศกลุ่มน้ำโขง สุดท้ายมนุษย์ในกลุ่มประเทศลุ่มน้ำโขงต้องคิดแบบ 4.0 เพราะฉะนั้นหัวใจของการดำเนินงานประกอบด้วยหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ต้องพัฒนาตนเองอย่างไรที่จะปฏิบัติความคิด ปฏิรูปตนเอง ถ้าทุกคนไม่ดูถูกตนเอง ร่วมมือเดินไปข้างหน้าและระยะเวลา 3-5 ปี ต้องมีสิ่งที่เป็นรูปธรรมเกิดขึ้น ฉะนั้นเราต้องเริ่มเปลี่ยนที่ตัวเราก่อนที่จะเปลี่ยนโลก เพราะทุกคนมีศักยภาพ ถ้าเริ่มจากการเปลี่ยนวิธีคิดของคนได้จึงเป็นจุดเริ่มต้นของการขยับ เรื่อง Stronger Together ต้องร่วมมือด้านการวางแผนงาน วิเคราะห์ผลได้ ผลเสียในมิติต่าง ๆ อย่างสมดุล โดยกระบวนการคิดต้องถูกทำนองคลองธรรม คิดประโยชน์ส่วนรวมเพื่อผู้อื่น ฉะนั้นองค์ภาพพร้อมขยับในหลายมิติ บางส่วนเป็นเรื่องดิจิทัล บางส่วนเป็นเรื่องเทคโนโลยี บางส่วนเป็นเรื่องนโยบายหรือบางส่วนเป็นการยกระดับครอบครัวลุ่มน้ำโขงกับบริบทความเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 ประเทศกลุ่มน้ำโขงต้องมีทิศทาง การดำเนินงานที่ชัดเจนและต่อเนื่อง ด้วยเหตุผลนี้ ด้านกระบวนการดำเนินงานจึงไม่ได้ฝากความหวังกับภาครัฐบาลเพียงลำพัง แต่ประเทศกลุ่มน้ำโขงต้องมาร่วมกันคิด ร่วมกันทำ เดินหน้าไปด้วยกันโดยไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง (บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา และเพ็ญศิริ ศรีคำภา, 2557)

การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พลังงานและการพัฒนาที่ยั่งยืน

กระแสเรียกร้องในสังคมที่ต้องการให้พัฒนานั้นคำนึงถึงการอยู่รอดและการกินอยู่ดีของมนุษย์ในอนาคตร่วมกัน จึงเป็นเหตุให้มีความยั่งยืนเข้ามาเป็นองค์ประกอบการพัฒนาและกระบวนการตัดสินใจ ด้วยเหตุนี้การพัฒนาที่ยั่งยืน หมายถึง การพัฒนาเพื่อบรรลุถึงความต้องการของมนุษยชาติในปัจจุบัน ขณะเดียวกันก็ต้องไม่เป็นการลดทอนหรือเบียดบังโอกาสที่จะบรรลุถึงความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ในอนาคตด้วย มนุษย์จะสามารถปฏิบัติได้ตามนี้ ต้องเข้าใจธรรมชาติและกระบวนการพัฒนาสังคมที่เน้นคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ซึ่งไม่ใช่เฉพาะทางวัตถุเท่านั้น จำเป็นต้องประกอบด้วยความสุขทางร่างกายและจิตใจด้วย ดังนั้น พื้นฐานที่จะต้องมีในกระบวนการพัฒนาที่ยั่งยืน คือ นิเวศวิทยา เศรษฐศาสตร์ และจริยธรรม เพราะความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม (environmental integrity) ความมั่นคงทางนิเวศวิทยา (ecological security) ประสิทธิภาพของการจัดการในทางเศรษฐกิจ (economic efficiency) และความยุติธรรม (equity) ทั้งต่อมนุษย์รุ่นปัจจุบันและอนาคต โดยเฉพาะอย่างยิ่งการให้ความยุติธรรมกับการพัฒนาทุกส่วนไม่ใช่เฉพาะด้านเศรษฐกิจอย่างเดียว การใช้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมเป็นสิ่งจำเป็นแต่ต้องดำเนินการควบคู่ไปกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตและการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมคือ ต้องดำเนินการอย่างถูกต้อง รอบคอบและมีการจัดการที่ดี ทั้งด้านวัตถุและการยกระดับมาตรฐานคุณภาพชีวิตเท่ากับความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ ทั้งนี้เพราะถ้ามุ่งเร่งพัฒนาเฉพาะทางด้านวัตถุอย่างเดียว มนุษย์จะไม่สามารถมีคุณภาพชีวิตที่ดีและมีความสุขได้ เพราะยังต้องเผชิญกับปัญหาภาวะมลพิษต่าง ๆ เช่น อากาศเสีย น้ำเน่า เสียดัง เป็นต้น

โดยระยะเวลาที่ผ่านมาครอบครัวลุ่มน้ำโขงให้ความสำคัญกับการส่งเสริม พัฒนา ผลักดัน โดยเน้นด้านระบบเศรษฐกิจ แต่ละยุคแต่ละเรื่องสุขภาวะทางสังคม การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมขาดการสนับสนุน ส่งเสริมการใช้พลังงานและการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยเฉพาะด้านทรัพยากรมนุษย์ ฉะนั้นหลังจากนี้ครอบครัวลุ่มน้ำโขงต้องเริ่มจากกระบวนการความคิดและการวางแผนร่วมกันของครอบครัวลุ่มน้ำโขง โดยการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นเข็มทิศเพื่อการสร้างความสมดุลระหว่าง Economic Wealth, Social Well-beings, Environmental Wellness และ Human Wisdom

ดังนั้นครอบครัวลุ่มน้ำโขงต้องให้ความสำคัญเพื่อการสร้างความสมดุลเพื่อที่จะหลุดออกจาก 3 ประเภท คือ 1) กับดักที่เรารวยมากกว่านี้ไม่ได้ 2) กับดักรายได้ปานกลางต้องกล้าคิดว่าจะรวยขึ้นอย่างไรกระจายตัวไม่ใช่รวยกระจุกตัว เพราะครอบครัวลุ่มน้ำโขงมีความเหลื่อมล้ำสูง และ 3) ต้องรวยอย่างยั่งยืน ไม่สร้างความเสียหายแก่สิ่งแวดล้อม ฉะนั้นต้องสร้างความสมดุลคือ ทำอย่างไรให้เกิดความมั่นคง มั่งคั่งและยั่งยืนของทุกมิติโดยใช้ปัญญา ตั้งแต่ Local Wisdom ภูมิปัญญาของปราชญ์ชาวบ้านไปจนถึงเรื่องเทคโนโลยี การวิจัยพัฒนา ความคิดสร้างสรรค์ ใช้ปัญญาให้มากขึ้น เพื่อส่งผลให้ประเทศกลุ่มลุ่มน้ำโขงมีการสร้างคุณค่าและมูลค่าได้มาก โดยทิศทางการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พลังงานและการพัฒนาที่ยั่งยืนของครอบครัวลุ่มน้ำโขง ส่วนหนึ่งคือการสรุปและถอดบทเรียนในอดีตเพื่อไม่ให้เดินซ้ำอย่างก้าวที่ผิดพลาด โดยในอดีตครอบครัวลุ่มน้ำโขงนิยมยึดภูมิชาตินิยมหาอำนาจหาใจ ขอบการปักชำ ซึ่งเทคโนโลยีก็ไม่ใช่ของครอบครัวลุ่มน้ำโขง ซึ่งเรากล่าวแก่ครอบครัวลุ่มน้ำโขงว่าเป็นประเทศที่ทันสมัยแต่ไม่พัฒนาคือ เหมือนกับกลุ่มครอบครัวลุ่มน้ำโขง แต่กล่าวถึงด้านระบบเทคโนโลยี ครอบครัวลุ่มน้ำโขงเป็นผู้ผลิตได้ด้วยตนเองหรือไม่ คำตอบคือ ไม่ใช่ ณ วันนี้ครอบครัวลุ่มน้ำโขงต้องสร้างและบำรุงรักษาแก้วให้มีความสมบูรณ์ เปลี่ยนจากการทำมากได้น้อย เป็นทำน้อยได้มาก เปลี่ยนจากโภคภัณฑ์เป็นนวัตกรรม (สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี, 2560, หน้า 4-17)

สรุปได้ว่า การดำรงชีวิตอยู่ในสังคมที่เจริญก้าวหน้าอยู่บนพื้นฐานของการพัฒนาทางเทคโนโลยีและอุตสาหกรรมนั้น จะต้องมีการบูรณาการหรือประสานประโยชน์เข้าด้วยกัน ระหว่างการพัฒนาทางเศรษฐกิจกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จะต้องมีการวางแผนการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติต่าง ๆ

ให้เหมาะสมและคำนึงถึงสภาพการที่อำนวยความสะดวกให้ของทรัพยากรที่มีอยู่ ดังนั้นสังคมที่จะพัฒนาอย่างยั่งยืนจะต้องพิจารณาจากหลายๆ องค์ประกอบ

เมืองชายแดน/การท่องเที่ยวชายแดน

ศักยภาพการพัฒนาทางเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยว กลุ่มประเทศลุ่มน้ำโขงมีความหลากหลายทางวัฒนธรรม ฉะนั้นกลุ่มประเทศเหล่านี้จึงเห็นความสำคัญของการท่องเที่ยวและการค้าชายแดน ได้มีกลยุทธ์การพัฒนาการท่องเที่ยวที่กำหนดให้มีผังเมืองเฉพาะสำหรับการท่องเที่ยวเมืองชายแดนที่สำคัญ เพื่อยกระดับมาตรฐานการท่องเที่ยวสู่สากล การส่งเสริมการท่องเที่ยวและการค้าชายแดนจึงเป็นช่องทาง การสร้างงานและการพัฒนาภูมิภาคของทั้งไทยและประเทศเพื่อนบ้าน จึงควรที่จะศึกษารูปแบบการบริหารและพัฒนาเมืองชายแดนของประเทศ เพื่อส่งเสริมให้กลุ่มประเทศลุ่มน้ำโขงให้เป็นประตูเศรษฐกิจ (Gate Way) และมีความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้าน โดยให้ทั้งสองประเทศได้รับผลประโยชน์ร่วมกันทั้งสองฝ่าย (Win – Win Strategy) จังหวัดดังกล่าวสามารถเชื่อมโยงไปยังประเทศเพื่อนบ้านได้ และเป็นเมืองหลักในการสนับสนุนการค้าของชุมชนชายแดนทั้งทางบกและทางน้ำ ซึ่งได้ส่งผลให้เกิดการพัฒนาโครงข่ายเส้นทางคมนาคมทั้งทางบก ทางน้ำ และทางอากาศเชื่อมโยงกับประเทศในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง ปัจจุบันเมืองครีและประชาชนให้ความสนใจที่จะเข้าไปทำการค้าและท่องเที่ยวในกลุ่มประเทศลุ่มน้ำโขงเป็นอย่างมาก ส่งผลให้ปริมาณการค้าและการท่องเที่ยวในกลุ่มประเทศลุ่มน้ำโขงเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยที่ผ่านมาส่วนใหญ่เกิดปัญหาด้านความขัดแย้งและการเข้าถึงข้อมูลในด้านการค้าและการท่องเที่ยวที่มีอยู่อย่างกระจัดกระจาย และแยกส่วน อีกทั้งไม่มีการเผยแพร่อย่างเป็นระบบ นอกจากนี้ยังมีปัญหาในเรื่องของการพัฒนาเมืองชายแดนที่รับนโยบายจากส่วนกลางมาบริหารพัฒนาเมือง และความพร้อมขององค์กรและประชาชนในท้องถิ่นสำหรับเตรียมตัวเพื่อรองรับผลกระทบที่เกิดขึ้น โดยด้านการท่องเที่ยวของกลุ่มประเทศลุ่มน้ำโขงสามารถเติบโตได้มากกว่าปัจจุบัน แต่พบว่าปัญหาในระยะเวลาที่ผ่านมา ไม่มีการศึกษาว่าศักยภาพของคนและทรัพยากรในกลุ่มแม่น้ำโขง มีสิ่งใดซึ่งสามารถส่งผลด้านการท่องเที่ยวของเมืองชายแดน แต่ด้านความหลากหลายเชิงชีวภาพกับความหลากหลายเชิงวัฒนธรรม ส่งผลให้เกิดเรื่องของเกษตร อาหาร ท่องเที่ยว สมุนไพร ซึ่งไม่ใช่แค่เรื่องของการท่องเที่ยว บางเรื่องของอุตสาหกรรมหรือธุรกิจเชิงสุขภาพ Wellness Spa กลุ่มประเทศลุ่มน้ำโขงสามารถไปเปิดในประเทศอื่นได้ อีกทั้งอุตสาหกรรมโรงแรมหรือดิจิทัลคอนเทนต์ เอนเตอร์เทนเมนต์ รวมถึงโลจิสติกส์ต่าง ๆ หรือเรื่องของการศึกษาและกิจกรรมนันทนาการเช่นเรื่องของมวย ทั่วโลกมีสำนักสอนมวยอยู่จำนวน 3 หมื่นกว่าแห่งหรือเรื่องของอาหารที่มีสมุนไพรและอรรถประโยชน์ ซึ่งมีอัตลักษณ์ไม่เหมือนของหลายประเทศ ร้านอาหารกลุ่มประเทศลุ่มน้ำโขงทั่วโลกมีหมื่นกว่าแห่ง แสดงว่าอาหารกลุ่มประเทศลุ่มน้ำโขงเป็น 1 ใน 5 อาหารของโลก แต่เรากลับไม่มีความภาคภูมิใจด้านการท่องเที่ยว มีวิธีการใดที่ทำให้กลุ่มประเทศลุ่มน้ำโขงเป็นหนึ่งในจุดหมายปลายทางอันดับต้น ที่คนทั่วโลกอยากมาเที่ยว เพราะฉะนั้นทำอย่างไรนักท่องเที่ยวถึงต้องการมาเยือนวัฒนธรรมลุ่มแม่น้ำโขง เพราะยังมีช่องว่างสำหรับการเติบโตอยู่เพียงแต่ว่าทิศทางการพัฒนา ทรัพยากรในกลุ่มแม่น้ำโขง ในอดีตยังไม่ชัดเจน กลุ่มคนในลุ่มแม่น้ำโขงจะร่วมกันประชาสัมพันธ์เรื่องใด รวมทั้งเรื่องของการบริหารจัดการเป็นเรื่องใหญ่ อีกอย่างคือแต่เดิมรัฐบาลก็ทำไปส่วนหนึ่ง ภาคเอกชนก็ต่างตนต่างทำ ฉะนั้นรัฐบาล ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม คือ ต้องสหอภิบาลการดำเนินงานร่วมกัน ควรวางแผนและพัฒนาแบบบูรณาการ เพื่อรองรับผลกระทบจากการค้าและการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เพื่อให้ภาครัฐและเอกชนสามารถนำองค์ความรู้ที่เกิดจากการศึกษาวิจัยที่ได้ไปใช้ประโยชน์ในการแก้ไขปัญหาเร่งด่วน และเพื่อประโยชน์ในการวางแผนกำหนดนโยบายที่สำคัญต่อไปในอนาคต นอกจากนี้ ประชาชนทั่วไปยังสามารถเข้าถึง และใช้ประโยชน์จากข้อมูลที่ได้สำหรับการท่องเที่ยวและการค้าชายตามแนวชายแดน เพื่อการพัฒนาการค้าและการท่องเที่ยวในอนุภูมิภาคแม่น้ำโขงอย่างยั่งยืนต่อไป (Bonniiface, Priscilla, 2003; Clarke, Jackie, 2005)

ความมั่นคง

นอกจากเรื่องบริหารจัดการและนโยบายไม่ต่อเนื่องอุปสรรคด้านอื่นที่สำคัญและส่งผลกระทบเป็นลูกโซ่คือ ปัญหาการสร้างเขื่อนซึ่งเป็นปัญหาเร่งด่วนและทำลายระบบนิเวศในลุ่มน้ำโขง ส่งผลกระทบต่อประชาชนผู้มีรายได้น้อยและต้องพึ่งพาการดำรงชีวิตผ่านของระบบนิเวศในลุ่มน้ำโขง เพื่อการดำรงชีวิต เช่น หลังจากการสร้างเขื่อนประเทศที่อยู่หลังเขื่อนเกิดปัญหาน้ำกัดเซาะชายฝั่งในพื้นที่ปากแม่น้ำ ทำให้ตะกอนซึ่งเป็นปุ๋ยคุณภาพดีไหลไปไม่ถึงปากแม่น้ำและการกักน้ำยังอาจส่งผลให้น้ำเค็มหนุนขึ้นมาตามลำน้ำสูงกว่าปกติ ทำให้พื้นที่เกษตรในบริเวณปากแม่น้ำเสียหาย แม้กระทั่งด้านความเชื่อ เพราะความเชื่อเป็นจุดเริ่มต้นของทุกอย่างหรือเป็นจิตวิญญาณของการกระทำส่งผลให้เกิดสิ่งที่เป็นรูปธรรมด้านต่าง ๆ เช่น เรื่องการเกษตรและเรื่องอาหาร ถ้ากลุ่มประเทศลุ่มน้ำโขงมีความเชื่อที่สามารถทำได้ดีกว่านี้ ทำอย่างจริงจัง มีเป้าหมายชัดเจน เปลี่ยนระบบการเกษตรแบบเก่าให้เป็นปัจจุบัน แต่กลุ่มประเทศลุ่มน้ำโขงขาดความเชื่อมั่นในทรัพยากรมนุษย์ของตนมีหน้าซ้อย่างถูกวัฒนธรรมของตน ซึ่งเป็นจุดอ่อนที่ต้องแก้ไขกลุ่มประเทศลุ่มน้ำโขงต้องมีความเป็นชาตินิยม มีความภูมิใจในความเป็นกลุ่มประเทศลุ่มน้ำโขง ต้องตระหนักว่าสิ่งนี้คือตัวตนของเรา สิ่งที่เรามีและสิ่งนั้นไม่ได้มีเพียงคุณค่าแต่มีมูลค่าที่สามารถต่อยอดหรือพัฒนาเป็นนวัตกรรมใหม่ได้ด้วย ส่วนองค์ประกอบเพิ่มเติมเรื่องความ Hi Tech หรือสิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคต เพื่อนำมาเสริมศักยภาพเหล่านี้ให้พัฒนาก้าวไกลยิ่งขึ้น เพราะฉะนั้นกลุ่มประเทศลุ่มน้ำโขงมีต้นทุนมหาศาลอยู่แล้ว เพียงแต่ต้องรู้จักการประยุกต์ เสริม เติบ แต่ง ให้มีมูลค่าเพิ่มขึ้นผนวกกับเทคโนโลยี การบริหารจัดการ นโยบายที่ชัดเจนบวกกับสิ่งที่กำลังจะเกิดขึ้นในอนาคต Start up ความเป็นลุ่มแม่น้ำโขง แต่ด้วยความหลากหลายของกลุ่มชนและทรัพยากรในลุ่มแม่น้ำโขงมีจำนวนมากจนไม่สามารถโฟกัสอย่างถูกต้อง ฉะนั้นด้านความหลากหลายต้องมีการโฟกัสและสามารถตอบโจทย์ของแต่ละกลุ่มชนอย่างชัดเจน

รัฐ/นโยบาย/ความเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจ

โครงการพัฒนาความร่วมมือทางเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง (Greater Mekong Subregion: GMS) เป็นโครงการที่เกิดจากภาครัฐบาลมีนโยบายด้านความร่วมมือของกลุ่มประเทศลุ่มน้ำโขง ประกอบด้วย ไทย พม่า ลาว กัมพูชา เวียดนาม และจีน (มณฑลยูนนาน) ตั้งแต่ ค.ศ. 1992 โดยมีธนาคารพัฒนาเอเชีย (Asian Development Bank: ADB) เป็นผู้สนับสนุนหลัก ทั้งนี้วัตถุประสงค์หลักคือ การส่งเสริมให้เกิดการขยายตัวทางการค้า การลงทุนอุตสาหกรรม การเกษตร และบริการสนับสนุนการจ้างงาน และยกระดับความเป็นอยู่ของประชาชนในกลุ่มประเทศลุ่มน้ำโขงให้ดีขึ้น ส่งเสริมและพัฒนาความร่วมมือทางเทคโนโลยีและการศึกษาระหว่างกัน ตลอดจนใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่ส่งเสริมกันอย่างมีประสิทธิภาพ เพิ่มขีดความสามารถด้านการแข่งขันและเพิ่มโอกาสทางธุรกิจในการค้าโลก ต่อมากลุ่มประเทศลุ่มน้ำโขงจึงจัดตั้งระเบียงเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง (Greater Mekong Subregion Economic Corridors) โดยได้มีการประชุมและเจรจาทวิภาคีระหว่างผู้นำและรัฐบาลของประเทศในกลุ่ม GMS เพื่อกำหนดกรอบความร่วมมือ รวมถึงแผนงานและยุทธศาสตร์ต่าง ๆ ในการพัฒนาเศรษฐกิจ โดยแนวคิดในการพัฒนาพื้นที่ระเบียงเศรษฐกิจเกิดขึ้นเพื่อเชื่อมโยงของระบบการขนส่งและกฎระเบียบและอำนวยความสะดวกด้านการลงทุน เกิดการเคลื่อนย้ายสินค้าหรือวัตถุดิบได้อย่างสะดวกรวดเร็วและประชาชนสามารถเดินทางไปมาระหว่างประเทศในกลุ่ม GMS ได้รวดเร็วยิ่งขึ้น โดยการจะบรรลุเป้าหมายดังกล่าวต้องเกิดจากการเสริมสร้างความเชื่อมโยงทางด้านโครงสร้างพื้นฐานต่าง ๆ (Hard Infrastructure) เช่น การก่อสร้างถนน สะพานข้ามแม่น้ำ สิ่งสำคัญคือ ต้องเกิดจากความเชื่อมโยงทางด้านระบบและกระบวนการทำงานของหน่วยงานต่าง ๆ (Soft Infrastructure) ฉะนั้นจำเป็นต้องอาศัยความตกลงหรือความร่วมมือระหว่างกัน ทั้งนี้เพื่อลดความซับซ้อนด้านเอกสาร ลดขั้นตอนพิธีศุลกากรซึ่งจะลดระยะเวลาในการขนส่ง อันจะส่งผลให้ภาระ

ต้นทุนการขนส่งในอนุภูมิภาคลดลง โดยความร่วมมือทางเศรษฐกิจต่าง ๆ ของประเทศที่อยู่ในระเบียบเศรษฐกิจกลุ่มประเทศลุ่มน้ำโขง ประกอบด้วยสาขาความร่วมมือจำนวน 9 สาขา (ณกฤต เศรษฐนันท์, 2556) ดังนี้

1) ด้านคมนาคมขนส่ง	2) ด้านโทรคมนาคม
3) ด้านพลังงาน	4) ด้านการค้า
5) ด้านการลงทุน	6) ด้านเกษตร
7) ด้านสิ่งแวดล้อม	8) ด้านการท่องเที่ยว
9) การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์	

โครงการทั้งหมดอยู่บนพื้นฐานความคิดว่าต้องเปลี่ยนกลุ่มประเทศลุ่มแม่น้ำโขงให้พัฒนาอยู่บนพื้นฐานของการพัฒนาแบบระบบตลาด ทั้งนี้ต้องลดความยากจนและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยเป้าหมายของโครงการ GMS คือ การเพิ่มศักยภาพในการขนส่งสินค้าในกลุ่มประเทศลุ่มน้ำโขงผ่านการสร้างเส้นทางคมนาคมอย่างดีขึ้น ดังนั้นโครงการ GMS จึงให้ความสำคัญกับการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจในกลุ่มประเทศลุ่มน้ำโขงเป็นอย่างยิ่ง โดยระเบียบเศรษฐกิจประกอบด้วย

1. ระเบียบเศรษฐกิจตะวันออก - ตะวันตก (East West Economic Corridor: EWEC) มีวัตถุประสงค์เพื่อเชื่อมโยงตลาดในกลุ่มประเทศ GMS ให้เป็นศูนย์กลางในการพัฒนาธุรกิจ และอำนวยความสะดวกด้านการขนส่ง ช่วยลดต้นทุน และประหยัดระยะเวลาในการขนส่ง เส้นทางสายเศรษฐกิจนี้มีระยะทาง 1,450 กิโลเมตร เชื่อมโยงสี่ประเทศ ได้แก่ ไทย ลาว พม่าและเวียดนาม โดยมีจุดเชื่อมโยงสำคัญต่าง ๆ

2. ระเบียบเศรษฐกิจเหนือ - ใต้ (North-South Economic Corridor: NSEC) มีวัตถุประสงค์เพื่อกระจายสินค้า ลำเลียงวัตถุดิบและส่งเสริมตลาดท่องเที่ยว เส้นทางประกอบด้วย 3 เส้นทาง มีระยะทางรวมประมาณ 1,800 กิโลเมตร คือ เส้นทาง R3E เชื่อมต่อจีนตอนใต้เข้าภูมิภาค โดยมีจุดเริ่มต้นของถนนในแนวเหนือใต้ที่คุนหมิงของจีน มายังลาวที่ห้วยทราย แล้วผ่านเข้าไทยที่เชียงราย โดยมีปลายทางที่กรุงเทพฯ ส่วน R3W มีจุดเริ่มต้นที่คุนหมิง ประเทศจีน ผ่านท่าซี้เหล็ก ประเทศพม่า ก่อนเข้าเชียงรายโดยมีจุดปลายคือ กรุงเทพฯ ประเทศไทย สำหรับเส้นทาง 15 เชื่อมคุนหมิงกับฮานอย และโฮฟองของเวียดนาม ถือเป็นเส้นทางสายใหม่ (New Trade Lane) ที่ได้รับการพัฒนาตามลำดับ

3. ระเบียบเศรษฐกิจตอนใต้ (Southern Economic Corridor: SEC) มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมความร่วมมือในภูมิภาค สนับสนุนการรวมกลุ่มเศรษฐกิจ สนับสนุนการขยายตัวของการค้าการลงทุน อำนวยความสะดวกและการพัฒนาตามแนวพื้นที่ ด้านตะวันออก - ตะวันตก ระหว่างไทย กัมพูชา เวียดนามและบางส่วนของลาว นอกจากนี้ยังเพื่อสนับสนุนการพัฒนาเขตเศรษฐกิจ ที่ครอบคลุมเมืองสำคัญในไทย กัมพูชา และเวียดนาม โดยผ่านโครงสร้างเครือข่ายถนนและทางรถไฟ 11 มีเส้นทางสำคัญ 2 เส้นทาง คือ เส้นทาง R1 มีจุดเริ่มต้นที่กรุงเทพฯ ผ่านสระแก้ว ก่อนเข้าพนมเปญของกัมพูชา โดยมีปลายทางที่โฮจิมินห์และวังเตา ประเทศเวียดนาม และอีกเส้นทางหนึ่ง คือ R10 เริ่มต้นที่กรุงเทพฯ แต่จะเลียบชายฝั่งด้านใต้ไปยังเกาะกงของกัมพูชา โดยมีปลายทางที่เมืองนาคานของเวียดนาม โครงการพัฒนาความร่วมมือทางเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขงกับ ASEAN + 3 แม้ว่าโครงการพัฒนาความร่วมมือทางเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขงจะได้รับการสนับสนุนจาก ADB แต่ประเทศภูมิภาคเอเชียตะวันออกได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาอย่างมีนัยยะสำคัญ ดังนี้ GMS กับ ศักยภาพในการพัฒนาเศรษฐกิจ ประเทศในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขงมีจุดเด่นหลัก ซึ่งแสดงให้เห็นถึงศักยภาพในการพัฒนาเศรษฐกิจ ได้แก่

3.1 ประเทศในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง เนื่องจากมีพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ติดกันและมีความสัมพันธ์อันยาวนานทางด้านวัฒนธรรม ขนบประเพณีและศาสนา เมื่อประสานความร่วมมือกัน การพัฒนาเศรษฐกิจให้เจริญยิ่งขึ้นจึงเป็นวิธีการปฏิบัติที่ทำได้ง่าย

3.2 ประเทศในอนุภูมิภาคแม่น้ำโขงส่วนใหญ่ ยังคงมีทรัพยากรธรรมชาติที่สมบูรณ์ ยังไม่ได้นำมาใช้ในเชิงพาณิชย์เป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งทางด้านน้ำมัน พลังงานน้ำ ก๊าซธรรมชาติ ถ่านหิน แร่ธาตุต่าง ๆ ป่าไม้ และทรัพยากรทางทะเล ซึ่งสามารถนำมาใช้ประโยชน์เพื่อทำให้อนุภาคนี้นี้มีศักยภาพสูงขึ้นสามารถเพิ่มกำลังการแข่งขันในตลาดโลกได้

3.3 นักลงทุนต่างชาติมีความสนใจที่จะเข้ามาลงทุนในประเทศเหล่านี้ เนื่องจากมีอัตราค่าแรงต่ำ อย่างไรก็ตามก็ติดศักยภาพที่มีอยู่เหล่านี้อาจถูกมองข้ามจากนักลงทุนหากระบบขนส่ง เส้นทางคมนาคมตลอดจนกฎระเบียบต่าง ๆ ไม่สามารถเชื่อมโยงเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคต่อไปยังประเทศอื่นนอกภูมิภาคได้ ทั้งนี้เป็นที่สังเกตได้อย่างชัดเจนว่า ประเทศที่มีเศรษฐกิจเข้มแข็งอย่าง จีน ญี่ปุ่น และเกาหลีใต้ ต่างมีความสนใจลงทุนในอนุภาคนี้นี้ โดยเฉพาะการย้ายฐานการผลิตมายังประเทศที่มีค่าแรงถูกกว่าและการสร้างตลาดผู้บริโภคกลุ่มใหม่ ดังนั้น ระเบียบเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคแม่น้ำโขงจึงมีบทบาทสำคัญที่จะส่งเสริมให้ประเทศในกลุ่ม GMS ได้รับประโยชน์จากการค้าการลงทุนระหว่างประเทศอย่างเต็มที่

นอกจากนโยบายภาครัฐกับความเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจ ต้องเพิ่มเรื่องของ Creative Economy หรืออุตสาหกรรมสร้างสรรค์ เช่น การออกแบบ เรื่องเซอร์วิสต์ไอซ์ โฆษณา เช่น กลุ่มคนกลุ่มน้ำโขงมีความสามารถด้านการผลิตแอนิเมชัน โดยชาวต่างชาติจะทราบด้วยสัญชาตญาณว่ามีกลิ่นไอของความเป็นกลุ่มน้ำโขงซึ่งเป็นสิ่งที่พัฒนาได้อีกมาก โดยถ้ากลุ่มคนกลุ่มน้ำโขงทำเรื่อง Creative Economy อย่างจริงจัง ทั้งภาพยนตร์ แอนิเมชัน ซึ่งเป็นซอฟต์แวร์ ซึ่งทรัพยากรในกลุ่มน้ำโขงมีจำนวนมาก ฉะนั้นกลุ่มคนกลุ่มน้ำโขงต้องพลิก ต้องหาอัตลักษณ์ให้พบว่าเป็นวัฒนธรรมของคนและทรัพยากรในกลุ่มน้ำโขงคืออะไร ซึ่งจากการการศึกษาทั่วโลกพบทีเอ็นเอของความเป็นกลุ่มน้ำโขง ประกอบด้วย 1) Fun ความสนุกสนาน 2) Friendly เป็นมิตร 3) Flexible ความยืดหยุ่น 4) Fulfilling หรือการชอบเติมเต็มให้ผู้อื่น 5) เป็นกลุ่มคนที่มีรสชาติจัดจ้าน ทำอะไรแบบมีสีสัน ซึ่งเป็น 5F ของคนในกลุ่มน้ำโขง โดยทั้งนี้สามารถพัฒนาภายใต้ Thailand 4.0 สร้าง Creative Economy ไปอีก 5F คือ Fighting มวยไทย Festival เทศกาล Food อาหาร Film ภาพยนตร์ Fashion แฟชั่น เหล่านี้คือ ทีเอ็นเอ ของความเป็นไทยในสายตาชาวโลก

เอกสารอ้างอิง

- กรมเศรษฐกิจระหว่างประเทศ กระทรวงการต่างประเทศ. (2555). **กรอบความร่วมมืออนุภูมิภาค: ความร่วมมือลุ่มแม่น้ำโขงกับเกาหลี (Mekong –ROK Cooperation)**. ผู้แต่ง.
- กระทรวงการต่างประเทศ. (2555). **กรอบความร่วมมือ: โครงการพัฒนาความร่วมมือทางเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง Greater Mekong Subregion (GMS)**. ผู้แต่ง.
- ณกฤต เศรษฐนันท์. (2556). **พร้อมรับ AEC หรือยัง**. สืบค้น มิถุนายน 27, 2558 จาก <http://www.asean thai.net/special-news-detail.php?id=233>
- นฤตม์ เจริญศรี. (2550). **ความร่วมมือทางเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง**. กรุงเทพฯ: สแควร์ปรินซ์ 93.
- _____. (2550). **วาทกรรมการพัฒนาและบทบาททุนญี่ปุ่นในการพัฒนาลุ่มน้ำโขง: บทศึกษารัฐไทยในกระแสโลกาภิวัตน์** สืบค้น มิถุนายน 27, 2560, จาก <http://v1.midnightuniv.org>
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนาและเพ็ญศิริ ศรีคำภา. (2557). **การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน**. นนทบุรี: ธรรมสาร.
- ประจักษ์ ผืนพรหม. (2557). **พลวัตของจีนต่อประเทศใน GMS**. สืบค้น มิถุนายน 27, 2557, จาก http://www.bot.or.th/Thai/EconomicConditions/AsianEconomies/Yunnan/Article/DocLib_YNArticle/พลวัตจีนต่อGMS--final.pdf.
- พัชร นิยมศิลป์. (2556). **ระเบียบเศรษฐกิจอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง**. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.
- สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี. (2560). **Thailand 4.0 ขับเคลื่อนอนาคตสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน**. ไทยคู่ฟ้า, 33, 4–17.
- Beeton, Sue. (2006). **Community Development Through Tourism**. Australia: Landlinks.
- Boniface, Priscilla. (2003). **Managing Quality Cultural Tourism**. U.S.A.: Routledge.
- Butcher, Jim. (2007). **Ecotourism, NGOs and Development: A critical analysis**. U.S.A.: Routledge.
- Clarke, Jackie. (2005). **Effective Marketing for Rural Tourism**. Rural Tourism and Sustainable Business. U.S.A.: Routledge.
- During, Roel. (2011). **European heritage discourses, a matter of identity construction?**. In **Cultural Heritage and Identity Politics**. Netherland: Wageningen Academic.
- Robinson, Mike & David Picard. (2006). **Tourism, Culture and Sustainable Development**. France: Societe Edition Provence (Nimes).
- World Tourism Organization. (2013). **Sustainable Tourism for Development Guidebook**. Spain: World Tourism Organization.

บทบาทของสตรีในด้านสังคมที่ปรากฏในพระไตรปิฎก

The Women's Social Roles in TIPITAKA

สุขสันต์ จันทะโชโต*
Sooksun Chundashoto

บทคัดย่อ

บทความนี้กล่าวถึงทัศนะของพุทธศาสนาที่มีต่อสตรีในด้านสังคม โดยศึกษารายละเอียดจากพระไตรปิฎกเป็นหลัก เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจในหลักคำสอนของพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้องกับแนวความคิดเรื่องความเสมอภาค ความเท่าเทียมกันทางสังคม โดยพุทธศาสนาได้ยกระดับสถานภาพของสตรีในสมัยพุทธกาล การศึกษาข้อมูลต่าง ๆ พบว่าพุทธศาสนายอมรับให้สตรีได้เข้ามามีส่วนร่วมรับผิดชอบงาน ทั้งทางสังคมและทางศาสนา

คำสำคัญ: สตรี , บทบาททางสังคม , พระไตรปิฎก

* อาจารย์ประจำสาขาสังคมศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

Abstract

This article states of Buddhism's point of view on women's social roles; by study mainly of the TIPITAKA's details, in order for understanding of the Buddhist's point of view on women's equality in the Buddhist era. By studying of various datas, it was found that the women's social-status was raised during the Buddhist's era, and was allowed to take part in social and religious responsibilities.

Keywords: Women , social roles , TIPITAKA

บทนำ

ในสมัยพุทธกาลโดยทั่วไปแล้ว สถานภาพของสตรีในฐานะบุตร ภริยา มารดา และผู้ประกอบอาชีพ ได้รับการยกย่องนับถือ ให้เกียรติมากขึ้น เพราะพระพุทธรูปเจ้าปฏิบัติเสาะความคิดของศาสนาพราหมณ์โดยไม่เชื่อใน ความสำคัญของบุตรชายประกอบพิธีกรรมให้แก่บิดา เมื่อตายไปแล้วจะพ้นขุมนรก สตรี ผู้เป็นภริยาก็มีอำนาจใน กิจการบ้านเรือนมากขึ้น สตรีในฐานะมารดานั้นพระพุทธรูปศาสนาก็ให้ความสำคัญในฐานะเป็นผู้มีพระคุณ มี อนุเคราะห์อย่างยิ่งแก่บุตรหญิงหมายถึงที่เป็นพุทธศาสนิกชนก็มิได้รับการรังเกียจถูกเหยียดหยามจากญาติของฝ่าย สามี ทั้งยังมีเสรีภาพในการรับผิดชอบต่อชีวิตของตนมากขึ้น สตรีสามารถเลือกนับถือศาสนาเข้าบวชเป็นภิกษุณี ได้รับโอกาสให้เป็นส่วนหนึ่งของพุทธบริษัทสี่ มีสตรีจำนวนไม่น้อยที่แสดงความสามารถทางธรรม สร้าง คุณประโยชน์แก่พุทธศาสนาทั้งโดยตรงและโดยอ้อม ซึ่งสถานภาพสตรีมีบทบาท ดังนี้

1. สตรีในฐานะบุตร

การถือกำเนิดของบุตรหญิงนั้นแม้จะไม่มีหลักฐานแสดงว่าได้รับการต้อนรับและเป็นที่ยินดี แต่ก็ไม่มี หลักฐานอันแสดงว่า การได้บุตรหญิงนั้นเป็นความเศร้า ความผิดหวังของครอบครัว นอกจากนั้นแล้วยังไม่มี หลักฐานใดแสดงว่าบุตรชายได้รับการต้อนรับดีกว่าอีกด้วย การมองบุตรหญิงว่าเป็นความกังวล เครืองถ่วง เครือง กีดขวาง ของบิดานั้นเริ่มจะหมดความสำคัญ หรือแม้ยังคงมีอยู่ก็น้อยลงไปเป็นลำดับ เพราะพุทธศาสนาไม่ได้ให้ ความสำคัญต่อความเชื่อเรื่องพิธีกรรมที่จำเป็นจะต้องมีบุตรชายเป็นผู้ประกอบพิธีให้แก่บิดาผู้ล่วงลับอีกต่อไป บุตรชายหรือบุตรหญิงจึงไม่มีความแตกต่างกันในด้านการประกอบพิธีกรรมตามศาสนาและความเชื่อ เมื่อเป็น เช่นนี้ค่าหรือความสำคัญของบุตรชายก็ลดน้อยลงไป และฐานะของบุตรหญิงก็ดีขึ้นโดยปริยาย และโดยทั่วไปการ ถือกำเนิดขึ้นของเด็กชาย เด็กหญิงก็ได้รับต้อนรับและเป็นที่ยินดีด้วยกันในฐานะเป็นลูก โดยไม่ไ้รังเกียจหรือ คำนึงถึงเพศ ดังนั้นในสมัยนี้เมื่อกล่าวถึงลูกที่เป็นศูนย์รวมแห่งความรักความหวังของพ่อแม่ ก็หมายถึงทั้งลูกชาย ลูกหญิงในพระไตรปิฎกก็มีกล่าวถึงบุตรโดยไม่เจาะจงเพศ เช่น

ความรักเสมอด้วยความรักบุตรไม่มี (นตฺถิปุตตสมสูตร. ส.ง.ส. 15/28/9)

ในด้านของการขอเด็กมาเลี้ยงเป็นบุตร ในสมัยนั้นไม่ปรากฏว่ามีการขอเด็กชาย แต่การขอเด็กหญิงมา เลี้ยงเป็นบุตรนั้นเป็นที่ยอมรับและกระทำกันบ้าง ซึ่งแสดงถึงการยอมรับบุตรหญิง ดังมีปรากฏในเรื่องที่ นางโสมาวดี ได้รับการอุปถัมภ์จากครอบครัวมิตตา (Indra, 1955, P.186) หรือกรณีที่กษัตริย์พระองค์หนึ่งได้ ของนางกามา (ธ.อ.4/63) มาเลี้ยงและทรงตั้งไว้ในตำแหน่งพระราชธิดาองค์ใหญ่

แม้การถือกำเนิดของทั้งบุตรชายและบุตรหญิงจะเป็นที่ยินดี แต่ก็มีอยู่บางกรณีบุตรชายยังเป็นที่ ต้องการมากกว่าบุตรหญิง ดังเช่นกรณีของพระเจ้าปเสนทิ ซึ่งพระองค์เป็นกษัตริย์อยู่ในฐานะที่ประชาชนพลเมือง ต้องการหรือคาดหวังว่า จะต้องมียโอรสเพื่อสืบเชื้อสายหรือราชบัลลังก์ ในกรณีเช่นนี้บุตรหญิงจะไม่ได้รับการตอน รับและเป็นที่ยินดีเท่าบุตรชาย ดังจะเป็นได้จากการที่พระเจ้า ปเสนทิทรงแสดงความผิดหวังกับพระพุทธรูปที่พระ นางมัลลิกาประสูติพระราชธิดา แต่โดยทั่วไปแล้วยังกล่าวได้ว่าฐานะของหญิงที่เป็นลูกนั้นดีขึ้นและได้รับการ ยอมรับมากขึ้น

ในด้านฐานะของหญิงสาวในสมัยพุทธกาลก็จัดได้ว่าดีกว่าสมัยก่อนพุทธกาล ซึ่งสตรีถูกเปรียบเทียบกับ เป็นเพียงวัตถุหรือสินค้าที่จะถูกประมูลในตลาดวิวาห์ โดยไม่มีสิทธิเสรีภาพที่จะจัดการกับชีวิตของตนเอง หาก พิจารณาตามหลักฐานในพระไตรปิฎกแล้วจะเห็นว่ามีการแสดงให้เห็นถึงการที่สตรีได้รับการอนุญาตให้มี เสรีภาพขึ้นบ้าง การแต่งงานเริ่มที่จะไม่เป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับหญิงสาว และการไม่ได้แต่งงานก็ไม่ได้เป็นสิ่งที่น่า อับยศอดสู เช่นที่เคยถือกัน แต่ผู้ที่เต็มใจแต่งงานก็ยังมีอยู่มาก หากสตรีคนใดต้องแต่งงานก็ไม่จำเป็นต้องยอมรับ ชายที่บิดามารดาเลือกให้ แต่ผู้ที่เต็มใจแต่งงานกับผู้ที่พ่อแม่เลือกให้ก็มาก เช่น นางภัททกปิลาณี (ขุ.อป.

33/167/271) ผู้เป็นธิดาของกบิลพราหมณ์ กับนางสุจิตวดี (ขุ เถรี.26/464/475) และเป็นภรรยาของปิปผลายนะ พวกเจ้าหญิง และหญิงในตระกูลสูงศักดิ์นั้น ดูเหมือนจะมีสิทธิ์มีเสียงในการเลือกชาย ผู้ที่จะเป็นสามีมากกว่าหญิง ในชนชั้นธรรมดา

นอกจากนั้น การที่พุทธศาสนานุญาตให้สตรีบวชนั้นก็เป็นการเปิดทางใหม่ให้กับสตรี อันอาจเป็นไปได้ทั้งทางหนีจากความทุกข์ยากทางโลก และเป็นทางเลือกสำหรับผู้ที่ต้องการแสวงหาความพ้นทุกข์ ดังมีสตรีบางพวกที่มาบวชเพราะต้องการหนีความทุกข์ยากตรากตรำในกิจการงานภายในบ้าน ดังกรณี นางกิสาโคตรมี ที่เมื่อบวชแล้วก็ร่ำพันถึงความลำบากของการอยู่ในครอบครัวด้วยการเป็นภริยาและมารดา และการบวชก็เป็นทางเลือกของสตรีสตรีอีกหลาย ๆ คนที่ต้องการจะหลีกเลี่ยงการแต่งงาน และแสวงหาสิ่งที่ตนต้องการ เช่น กรณีของโนปมาเถรี (ขุ เถรี.26/455/464) และสุเมธาเถรี (ขุ เถรี.26/474/508)

2. สตรีในฐานะภริยา

ครั้งก่อนพุทธกาล ภริยาอยู่ในฐานะด้อยด้วยประการทั้งปวง ภริยาต้องแสดงความภักดีต่อบุรุษเยี่ยงทาส และถ้าจะมีความสำคัญอยู่บ้างก็ในฐานะที่เป็นผู้ให้กำเนิดบุตรชายซึ่งเป็นจุดมุ่งหมายของสามีในการแต่งงาน ภริยาที่ไม่สามารถให้บุตรชายแก่สามีได้นั้นก็เป็นเหตุผลเพียงพอที่จะทำให้ฝ่ายสามีไปมีภริยาใหม่ได้

ฐานะภายในครอบครัวของผู้เป็นภริยานั้นนับว่าต่ำ ไม่ได้รับเกียรติและการยกย่องนับถือภริยาต้องนับถือสามีเหมือนเทวดา คอยปรนนิบัติรับใช้และตกอยู่ภายใต้บังคับบัญชาของสามี ทั้งพ่อแม่ญาติพี่น้องของสามีก็เป็นนายที่คอยสั่งให้ภริยาต้องกระทำตามทุกสิ่งไป โดยตัวผู้เป็นภริยานั้นอาจได้รับสิทธิ์หรืออำนาจเพียงเล็ก ๆ น้อย ๆ เท่านั้นเกี่ยวกับกิจการงานภายในบ้าน (Indra, 1955, p.241) แต่จะไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับกิจการอื่น ๆ ที่เป็นสาธารณะ หากสามีตาย ภริยาผู้เป็นหม้ายก็ต้องกลับไปอยู่ใต้บังคับบัญชาของบิดาหรือบุตรชาย สตรีในสมัยนั้นจึงไม่มีค่า มีความหมาย หรือความสำคัญ สำหรับสังคมเท่าไรนัก นอกจากเป็นเพียงสมบัติของบุรุษ สตรีไม่ได้รับการยกย่อง ไม่ได้เป็นเจ้าของชีวิต เป็นเจ้าของตนเอง หรือดำรงชีวิตตามที่ตนต้องการเลย

ในสมัยนั้นการแต่งงานเป็นสิ่งที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ เพราะการแต่งงานเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับสตรีทั้งในทางศาสนาและในทางสังคม โดยทางศาสนาถือว่าไม่มีผู้ใดจะไปสวรรค์ได้ตามลำพัง แต่ต้องไปกับชายหรือหญิงที่เป็นสามีหรือภริยาที่ประกอบพิธีกรรมร่วมกัน (Altekar, 1962, p.197) และในทางสังคม ความสำคัญของสตรีจะมีอยู่บ้างก็ในฐานะของผู้ให้กำเนิดบุตร โดยเฉพาะอย่างยิ่งบุตรชาย แต่ในสมัยพุทธกาล การแต่งงานเริ่มเปลี่ยนจากความจำเป็น เป็นความสมัครใจ และเป็นสิ่งที่สามารถเลือกได้ทั้งในทางศาสนาก็ถือว่า การจะไปสวรรค์หรือไม่ นั้นไม่ได้อยู่ที่สามี ภริยา และบุตรชายหรือไม่ แต่ขึ้นอยู่กับกรรมดี กรรมชั่ว ของแต่ละบุคคลซึ่งไม่ขึ้นอยู่กับผู้ใด และไม่มีใครสามารถทำให้ใครไปสวรรค์ได้นอกจากการประพฤติปฏิบัติชอบด้วยตนเอง

นอกจากนั้นยังได้จัดภริยาไว้เป็น 7 ประเภท (ภริยาสูตร.ยง.สัด.23/60/87-88)

1. วรการภริยา ได้แก่ ภริยาที่เหมือนเพชรฆาต ไม่ทำประโยชน์แก่สามี ดูหมิ่นสามี เป็นข้าศึกแก่สามี คือ คิดประทุษร้ายแก่สามีอยู่มิได้ขาด
2. โจริภริยา ได้แก่ ภริยาที่เสมอด้วยโจร เป็นโจรคอยผลาญทรัพย์ลักขว้างของของสามี
3. อัยยาภริยา ได้แก่ ภริยาที่เสมอด้วยนาย ไม่ทำงาน เกียจคร้าน คอยข่มขู่สามีให้อยู่ในอำนาจ
4. มาตาภริยา ได้แก่ ภริยาที่เสมอด้วยแม่ คือ รักสามีดังมารดากับบุตร ไม่ทำความเดือดร้อนให้เกิดแก่สามี รักษาทรัพย์ที่สามีหามาได้
5. ภคินีภริยา ได้แก่ ภริยาที่เสมอด้วยพี่สาว น้องสาว คือ เคารพนับถือสามีเสมือนน้องสาวเคารพพี่
6. ทาสีภริยา ได้แก่ ภริยาที่เสมอด้วยทาสี ทั้งเกรงกลัวและทั้งรักเคารพนับถือ และอยู่ใต้อำนาจของสามี

7. สขีภริยา ได้แก่ ภริยาราวกับเพื่อน คือ เป็นผู้ซื้อสัตย์ต่อสามีได้คิดหมายหนีทั้งจากกัน
นอกจากนั้นเมื่อพระพุทธร่องค์ทรงเปรียบเทียบกับบุคคลในฐานะต่าง ๆ ที่ต้องมีความสัมพันธ์กับทิศต่าง ๆ
6 ทิศ พระองค์ทรงจัดภริยาไว้เป็นหนึ่งใน 6 ทิศนั้น (สิงคาลกสูตร.ที.ปา.11/199/169)

1. มารดาบิดา เป็นทิศเบื้องหน้า
2. บุตรภริยา เป็นทิศเบื้องหลัง
3. ครูอาจารย์ เป็นทิศเบื้องขวา
4. มิตรอำมาตย์ เป็นทิศเบื้องซ้าย
5. สมณพราหมณ์ เป็นทิศเบื้องบน
6. ทาสและกรรมกร เป็นทิศเบื้องต่ำ

ถ้าพิจารณาตามนั้นแล้วก็จะเห็นว่าพระพุทธร่องค์ทรงให้ความสำคัญแก่ภริยาเช่นกัน แต่อย่างไรก็ตาม การพิจารณาเพียงว่าพระองค์ทรงจัดภริยาเป็นทิศเบื้องหลัง แล้วสรุปว่า ทรงมีภรรยาคณะที่เห็นสตรีต่ำต้อยด้อยกว่าบุรุษมิได้ ดังนั้นภริยาจึงไม่ใช่แต่ผู้ตามเท่านั้น แต่เป็นผู้ช่วยเหลืออยู่ในฐานะเป็นมิตรสนิทของสามี ดังที่กล่าวไว้ในวิตถุสูตร (วิตถุสูตร.สง.ส.15/165/50)

ภริยาเป็นสหายอย่างยิ่ง

โดยส่วนรวมและโดยสรุปแล้ว กล่าวได้ว่าฐานะของสตรีผู้เป็นภริยานั้นดีขึ้น แต่ภริยาก็ยังเป็นผู้ที่ต้องได้รับการคุ้มครองจากสามีซึ่งก็คล้อยตามความคิดเห็นของสังคมอินเดียในสมัยนั้น แต่ต่างกันว่าภายใต้พุทธศาสนา ภริยามีเสรีภาพที่จะทำตามความต้องการของตนขึ้นบ้าง เช่น กรณีของนางอุตตราที่จ้างนางสิริมา (ธ.อ. 3/266-267) มาดูแลสามี ทำหน้าที่แทนตนเป็นเวลาครึ่งเดือน เพื่อที่นางจะได้มีเวลาตระเตรียมปัจจัยที่จะถวายภิกษุสงฆ์และฟังธรรม นอกจากนั้นภริยาในสมัยพุทธกาลไม่ได้เป็นผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาหรือเป็นผู้ปรนนิบัติรับใช้สามี ญาติสามีอย่างไม่มีข้อแม้ แต่เป็นผู้ได้รับการยกย่องหรือยกระดับขึ้นเป็นผู้ช่วยเหลือสามีเป็นเพื่อนร่วมทุกข์ร่วมสุขและดูแลผลประโยชน์ของสามี พุทธปรัชญาจึงยกย่องให้ความสำคัญแก่ภริยาในฐานะผู้ดูแลกิจการภายในครอบครัว โดยมอบความเป็นใหญ่ในครัวเรือนให้ จึงจัดได้ว่าภริยาได้รับการยกย่องโดยยังมีสามีเป็นผู้มีอำนาจเด็ดขาดอยู่ในครอบครัว ความคิดในด้าน ที่เน้นถึงความด้อยหรือสถานภาพที่ตกต่ำของสตรีนั้นเริ่มจะลดน้อยลงไป แต่ความคิดแบบเก่า ๆ ก็ยังคงมีหลงเหลืออยู่บ้างเช่นความคิดที่ว่า ภริยาต้องเกรงกลัวปรนนิบัติอุทิศตนเพื่อสามีอย่างไม่มีข้อแม้ ดังที่ว่า “ภริยาที่ปรนนิบัติดีประเสริฐสุดกว่าภริยาทั้งหลาย” (ชัตติยสูตร.สง.ส.15/31/10)

...สุภาพสตรีผู้มีปรีชา ย่อมไม่ดูหมิ่นสามีผู้หมั่นเพียร ขวนขวายอยู่เป็นนิตย์ เลี้ยงตนอยู่ทุก

เมื่อ ให้ความปรารภณาทั้งปวง ไม่ยังสามีให้ขุนเคือง ด้วยถ้อยคำแสดงความหึงหวง และยอมบูชาผู้
ที่เคารพทั้งปวงของสามี เป็นผู้ขยัน ไม่เกียจคร้าน สงเคราะห์คนข้างเคียงของสามี ประพฤติเป็น
พอใจของสามี รักษาทรัพย์ที่สามีหามาได้ (วิสาขสูตร.อง.อฎ.23/137/138)

นอกจากนั้น ในการที่ผู้เป็นบุตรจะอุปสมบท การได้รับอนุญาตจากมารดาบิดา เป็นสิ่งจำเป็น หมายถึงว่าจำเป็นต้องมีการปรึกษาบอกกล่าว ขออนุญาต และได้รับความยินยอมจากบิดามารดาก่อน แสดงให้เห็นถึงการที่สตรีผู้เป็นภริยาและผู้ให้กำเนิดบุตรนั้นได้รับการยกย่อง โดยการที่เธอมีอำนาจ มีสิทธิมีเสียงในการตัดสินใจเท่ากับสามีในเรื่องเกี่ยวกับอนาคตของบุตร อันเป็นการแสดงออกให้เห็นว่าพุทธปรัชญายอมรับว่า สตรีไม่ได้เป็นเพียงผู้ให้กำเนิดบุตรเท่านั้น และสตรียังเป็นผู้มีความสามารถในการคิด ในการตัดสินใจ ซึ่งนับได้ว่าเป็นการยอมรับที่ทำให้ความคิดหรือทรรศนะที่มีต่อสตรีก้าวไปข้างหน้าจากระดับของการเป็นเพียงภริยาที่เป็นสมบัติ สิทธิขาดของสามีมาเป็นระดับของผู้ที่เป็นคู่คิด เป็นแม่ของลูกที่มีความสามารถในการทางสติปัญญา ได้รับการเชื่อถือ และเป็นการเปลี่ยนจากการให้ฝ่ายสามีถืออำนาจเด็ดขาดมาเป็นการมีอำนาจร่วมกันในครัวเรือน

ในด้านสิทธิทางทรัพย์สินของผู้เป็นภริยานั้น เท่าที่ปรากฏหลักฐานในพระไตรปิฎกดูเหมือนว่าจะไม่มี กฎเกณฑ์ตายตัวลงไปว่าเป็นเช่นไร แต่ก็มีการที่สตรีผู้เป็นภริยานั้นมีส่วนในทรัพย์สิน หรือมีส่วนจัดการในทรัพย์สิน เช่น กรณีของนางภัททกปิลานี ซึ่งมีกล่าวไว้ว่า เมื่อจะออกบวชนั้นนางได้ยกทรัพย์สินมากมายให้แก่ญาติ (ขุ.เถร. 26/438/454) อันแสดงถึงการที่สตรีมีส่วนในการครอบครองทรัพย์สิน หรือในกรณีของบิดาของนางสุนทรี เมื่อจะละชีวิตคฤหัสถ์นั้น ผู้สามีได้ยกทรัพย์สินสมบัติทั้งหมดให้ภริยา แต่ผู้เป็นภริยาก็ต้องการบวชตามสามี จึงได้ยกทรัพย์สินนั้นให้กับนางสุนทรีผู้เป็นบุตร (ขุ.เถร. 26/470/789-790) หรือในกรณีของท่านรัฐบุลล (ขุ.เถร. 26/388/372-373) ผู้ซึ่งบวชเป็นภิกษุแล้วแต่บิดามารดาวยังพยายามใช้ทรัพย์สินสมบัติล่อใจให้สึก โดยบอกแก่ท่านว่าจะยกทรัพย์สินสมบัติทั้งส่วนที่เป็นของพ่อ ส่วนที่เป็นของแม่ และของปู่ให้แก่ท่านทั้งหมดนี้แสดงให้เห็นว่าสตรีในฐานะภริยา มารดาในสมัยพุทธกาลมีสิทธิในทรัพย์สินสมบัติในครัวเรือน และมีสิทธิในการสืบต่อมรดก นอกจากนั้นกรณีที่นางวิสาขาใช้จ่ายทรัพย์สินอย่างมากมายนหาศาลในการอุปถัมภ์ทำนุบำรุงพระพุทธศาสนานั้นก็แสดงถึงการที่สตรีสามารถสืบต่อทรัพย์สินสมบัติ และมีสิทธิในทรัพย์สินมรดกของตนโดยไม่ต้องตกอยู่ใต้การควบคุมของสามี

3. สตรีในฐานะมารดา

สตรีในฐานะมารดาในสมัยก่อนพุทธกาลและสมัยพุทธกาลนั้นอาจจะไม่แตกต่างกันมากนัก โดยทั่วไปแล้วสตรีในฐานะมารดานี้จัดว่าดีกว่าสตรีในฐานะอื่น ๆ ทั้งหมด แม้เมื่อก่อนพุทธกาลสตรีในฐานะมารดาก็จัดว่าได้รับการยอมรับนับถือ แม้จะไม่มากเท่า และเห็นได้ชัดเท่าในสมัยพุทธกาล แต่ก็กล่าวได้ว่า ไม่ได้เปลี่ยนแปลงจนแตกต่างกันมากนัก นอกจากว่าการให้กำเนิดบุตรชายจะเป็นการทำให้ฐานะของสตรีทั้งในด้านการเป็นภริยาและมารดาดีขึ้นอย่างมากในสมัยก่อนพุทธกาล

ความสำคัญของสตรีในฐานะเป็นแม่นั้นพอจะเห็นได้จากการที่คนอินเดียในสมัยนั้นได้กำหนดหน้าที่ของบุตรไว้ว่าจะต้องบำรุงเลี้ยงดูมารดาบิดา ในพระไตรปิฎกก็ได้กล่าวถึงหน้าที่ของบุตรต่อมารดาบิดาอันจัดเป็นความรับผิดชอบที่สำคัญของผู้เป็นบุตรพึงปฏิบัติ 5 สถาน (สิงคาลกสูตร.ที.ปา 11/199/169)

1. ท่านเลี้ยงเรามาแล้วควรเลี้ยงท่านตอบ
2. ช่วยรับทำกิจการงานของท่าน
3. ช่วยดำรงวงศ์สกุลไว้
4. ประพฤติตนให้เหมาะสม สมควรเป็นผู้รับทรัพย์สินมรดก
5. เมื่อท่านล่วงลับไปแล้ว ทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้ท่าน

ตามพระคัมภีร์ทางพุทธปรัชญาหน้าที่เหล่านี้จัดเป็นการตอบแทนคุณผู้ให้กำเนิด การไม่ปฏิบัติต่อพ่อแม่ตามหน้าที่ของบุตรนั้นพระองค์ว่าเป็นทางของความเสื่อม และผู้นั้นเมื่อตายไปย่อมเข้าถึงนรก “คนผู้สามารถ แต่ไม่เลี้ยงมารดาหรือบิดาผู้แก่เฒ่าผ่านวัยหนุ่มสาวไปแล้ว พึงรู้ว่าเป็นคนถ้อย (วสธสูตร.ขุ.สุ. 25/305/321) “คนใดผู้สามารถ แต่ไม่เลี้ยงมารดาหรือบิดาผู้แก่เฒ่า ผ่านวัยหนุ่มสาวไปแล้ว ข้อนั้นเป็นทางของคนเสื่อม (ปรภาณสูตร.ขุ.สุ. 25/304/317)

บุตรผู้อันมารดาเลี้ยงดูมาแล้วด้วยความยากลำบากอย่างนี้ ไม่บำรุงมารดา บุตรนั้นชื่อว่า ประพฤติผิดในมารดา ย่อมเข้าถึงนรก บุตรผู้อันบิดาเลี้ยงดูมาแล้วด้วยความลำบากอย่างนี้ ไม่บำรุงบิดา บุตรนั้นชื่อว่า ประพฤติผิดในบิดา ย่อมเข้าถึงนรก..... เพราะไม่บำรุงมารดา แม้ทรัพย์สินที่เกิดแก่บุตรทั้งหลายผู้ปรารถนาทรัพย์สิน ย่อมฉิบหายหรือบุตรนั้น ย่อมเข้าถึงความยากแค้น..... (ขุ.ชา. 28/162/55-56)

นอกจากนั้นการบำรุงเลี้ยงดูมารดาบิดานั้นยังจัดเป็นหนึ่งในอุตมมงคลของเทวดา และมนุษย์ จัดเป็นหนึ่งในคุณสมบัติหรือคุณธรรมของคนดี ทั้งยังเป็นคุณธรรมสำคัญข้อหนึ่งสำหรับผู้ที่จะเป็นเทพอีกด้วย ดังที่ว่า

“การตอบแทนคุณมารดานั้นนอกจากจะเป็นหน้าที่สำคัญ ที่บุตรพึงกระทำแล้ว ยังเป็นการกระทำที่จะนำผลดีมาสู่ผู้ปฏิบัติด้วย” (สพพร.ม.ส.ร.อง.จต.21/63/81) คือ เป็นการยังให้เกิดประโยชน์และเกิดสุข ทั้งยังทำให้ผู้ปฏิบัติเป็นที่ยกย่องสรรเสริญของคนโดยทั่วไป “เพราะเหตุที่บุตรผู้เป็นบัณฑิต ได้บำรุงบำเรอในมารดาและบิดา บัณฑิตทั้งหลายย่อมสรรเสริญเขา ครั้นเขาละจากโลกนี้ไปแล้ว ย่อมบันเทิงในโลกรัตน”

ในการเปรียบเทียบความสัมพันธ์ของบุคคลกับทิศต่าง ๆ นั้น บิดามารดาเปรียบกับทิศเบื้องหน้า เพราะบิดามารดาเป็นผู้มีพระคุณยิ่ง เป็นผู้มาก่อนจึงควรได้รับความสำคัญเป็นอันดับแรก ในทางพุทธศาสนาถือกันว่ามารดาบิดาเป็น “พรหม” ของบุตร (มังคลัตถีปิณี เล่ม 2, 2512, หน้า 206-207)

“ดูกรภิกษุทั้งหลาย คำว่าพรหม บุรพจารย์ บุรพเทพ อาหุโนยบุคคลนั้นเป็นชื่อของมารดาและบิดา ชื่อนั้นเป็นเพราะเหตุไร เพราะมารดาและบิดาเป็นผู้มีอุปการะมาก เป็นผู้ประคองประพรมเลี้ยงดูบุตร เป็นผู้แสดงโลกนี้แก่บุตร” (สพพร.ม.ส.ร.อง.จต.21/63/81)

ด้วยเหตุที่มารดามีเมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา ต่อบุตร มารดาจึงได้ชื่อว่าเป็นพรหมของบุตร เพราะมารดาไม่คำนึงถึงความผิดพลาดที่ลูกทำแกตน ปฏิบัติตนเพื่อประโยชน์สุขแก่ลูกโดยส่วนเดียว อำนวยผลอันใหญ่หลวงแก่ลูก จึงเป็นบุรพเทพ และเพราะลูกได้รู้จักเทพอื่น โดยเทพคนแรกคือแม่ เป็นผู้สอนให้ลูกศึกษา ให้ทำอย่างนั้นอย่างนี้ ดังนั้นจึงได้ชื่อว่า บุรพจารย์ และเพราะมารดาเป็นผู้สอนลูกก่อนครูอาจารย์ทั้งมวล แนะนำให้ลูกรู้จักสิ่งควรไม่ควร บาปบุญคุณโทษ ประโยชน์และมิใช่ประโยชน์ ตลอดจนถึงอื่น ๆ อีก จึงเรียกว่า โลกที่แสดงด้วยเป็นผู้แสดงโลกนี้ให้ลูกเห็น ด้วยเหตุนี้ พระพุทธองค์จึงตรัสว่า “มารดาบิดามีอุปการะมาก” ดังคำกล่าวที่ว่า (อัง.ทก.20/278/71)

มาตา มิตตํ สเก ขเร

ความว่า แม่เป็นมิตรสนิทใจในเรือนของตน (มิตตสูตร.สง.ส.15/163/150)

นอกจากนี้แล้วตามทฤษฎีในพุทธปรัชญา มารดายังเป็น อาหุโนยบุคคลของบุตร (อัคคิสูตร.อง.ส.ต. 23/44/47) เพราะบุคคลเกิดมาจากมารดาบิดา มารดาบิดาเป็นผู้ที่บุตรควรจะนำสิ่งของมาบูชา คุณและเกื้อกูลอุดหนุน ในด้านอื่น ๆ พร้อมทั้งควรกราบไหว้ นอบน้อมนับถือด้วยความกตัญญูตเวทีทั้งต่อหน้าและลับหลัง และเพราะมารดาให้คุณอนันต์ หากลูกประพฤติดี ปฏิบัติชอบ และให้โทษใหญ่หลวง หากประพฤติผิดในทาน มารดาจึงเปรียบได้กับผู้ที่ถูกหรือทำร้ายมารดาบิดาจะไม่สามารถบรรลุธรรมได้ และการทำร้ายมารดาบิดาถึงแก่ชีวิตนั้นในพุทธศาสนาจัดอยู่ในพวกอนันตริยกรรม ซึ่งเป็นกรรมที่หนักที่สุด การฆ่า มารดาเปรียบเท่ากับการฆ่าพระอรหันต์ หรือทำร้ายพระพุทธเจ้าจนหือพระโลหิต แสดงให้เห็นว่าสตรีในฐานะมารดาผู้ให้กำเนิดบุตรนั้น อยู่ในฐานะที่มีความสำคัญและได้รับการยกย่องอย่างสูง

4. สตรีในฐานะเป็นผู้ประกอบอาชีพ

สถานภาพของสตรีในฐานะเป็นผู้ประกอบอาชีพทั้งในสมัยก่อนพุทธกาลและหลังพุทธกาลนั้นไม่มีกล่าวไว้มากนักในพระไตรปิฎก ในที่นี้จะกล่าวถึงเฉพาะเท่าที่จะพอหาหลักฐานได้จากพระไตรปิฎก และที่มีผู้กล่าวไว้บ้างเป็นหลักฐานจากแหล่งอื่น

ทั้งในสมัยก่อนพุทธกาลและพุทธกาล สตรีในวรรณะสูง และที่มีฐานะค่อนข้างดี ไม่ยากจนนัก มักจะไม่ต้องประกอบอาชีพ และได้รับการเลี้ยงดูจากพ่อแม่ เมื่อมีครอบครัวสามีก็เป็นผู้เลี้ยงดู เมื่อมีอายุก็อาจได้บุตรชายเป็นผู้เลี้ยงดู สตรีพวกนี้มักไม่ต้องทำงานนอกบ้าน แต่จะทำงานในบ้านในฐานะเป็นลูกสาว ภริยา หรือมารดา ซึ่งเปลี่ยนไปตามสภาพ แต่สตรีที่ยากจน อยู่ในวรรณะต่ำมักอยู่ในสภาพที่ต้องช่วยตัวเอง ต้องเลี้ยงดูตนเองโดยมีอาชีพส่วนตัว สตรีพวกนี้มีอิสระในทางการเงินพอสมควร สตรีที่ประกอบอาชีพจัดว่ามีส่วนร่วมกับฝ่ายชายในการทำมาหากิน สร้างผลิตผล จึงจัดเป็นส่วนหนึ่งของแรงงานที่สร้างสรรค์

ในพระไตรปิฎกกล่าวถึงสตรีที่มีอาชีพต่าง ๆ กัน เช่น นางกาลิ (ธ.อ.1/93 และ ขุ.เถร.26/273/285) เป็นสัปเหร่ออาศัยอยู่ในป่าช้า ทำหน้าที่เฝ้าป่าช้า และอาศัยรางวัลและเงินที่ได้จากการเผาศพเลี้ยงชีพ นางลาชเทวธิดา (ธ.อ.5/9) ทำไร่ข้าวสาลี และทำข้าวตากขายเลี้ยงชีวิต สตรีบางคนเป็นคนดูแลนาข้าว ไร่ฝ้าย บางคนเป็นนักกสิกรรม และบางคนก็เป็นสาวใช้หรือทาสรับใช้ในบ้าน เช่น นางขุชชุตตรา (อง.เอก.20/152/32) ดำเนินชีวิตโดยการเป็นสาวใช้ของพระนางสามาวดีเมียของพระเจ้าอุเทน

นอกจากนี้แล้วยังมีสตรีอาชีพเป็นนักดนตรี นักฟ้อนรำขับร้อง คอยเล่นเครื่องดีด สี ตี เป่าให้ความเพลิดเพลิน ดังมีกล่าวไว้ว่าเมื่อครั้งพระพุทธองค์ทรงออกผนวช ภายในพระราชวังที่ประทับ ได้บรรยายไว้ถึงบรรดาสตรีประจำราชสำนักว่า เจ้าชายสิทธัตถะอยู่ในแวดล้อมของสตรี และบรรดา นักฟ้อนรำสาวสวย คอยให้ความสุขความสนุกเพลิดเพลินทั้งวันทั้งคืน

อาชีพอีกอย่างหนึ่งที่มีมาช้านานในทุกแห่งก็คืออาชีพเป็นหญิงโสเภณี ในสมัยพุทธกาลอาชีพนี้ก็ยังมียู่ ดังมีหลักฐานว่านางอัทธมาลี (ขุ.อป.33/177/307) เกิดในตระกูลเศรษฐีแคว้นกาสิ มีรูปงามแต่มีอาชีพเป็นหญิงโสเภณี นางสิริมา (ขุ.วิมาน.26/16/19-23) น้องสาวของหมอชีวกโกมารภัจที่ครั้งหนึ่งเคยรับจ้างนางอุตตราผู้เป็นภริยาของสุมนเศรษฐี ไปทำหน้าที่ภรรยาแทน ก็เป็นหญิงโสเภณี

สิ่งที่น่าสังเกตอย่างหนึ่งก็คือ อาชีพโสเภณีในครั้งพุทธกาลนั้นมีทั้งที่เป็นโดยดำเนินรอยตามมารดา เช่น นางสิริมานั้นก็เป็นโดยสืบทอดจากมารดาที่เป็นโสเภณี และที่เป็นโดยได้รับการแต่งตั้ง เช่น นางอัมพปาลี (มหาปริณีพพานสูตร.ที.ม.10/91/98-99) เป็นผู้ที่มีความงามและคุณสมบัติเป็นเลิศ จนได้รับแต่งตั้งจากบรรดาเจ้าชายและกษัตริย์ลิจฉวีให้เป็นสตรีประจำราชสำนัก การที่หญิงโสเภณีได้รับการแต่งตั้งอย่างสตรีประจำราชสำนักนั้น เพราะอาชีพนี้เป็นอาชีพที่จัดได้ว่าดึงดูดชาวต่างถิ่นให้ไปเที่ยวหรือทำธุรกิจในเมืองนั้นมากขึ้น และทำให้กลายเป็นเมืองที่มั่งคั่งสมบูรณ์ได้ ทั้งสตรีพวกนี้ยังต้องเสียภาษีให้แก่บ้านเมืองอีกเป็นจำนวนไม่น้อย สตรีที่ประกอบอาชีพนี้ก็มียู่ทั้งในกลุ่มของพวกเศรษฐี และในหญิงที่มีฐานะยากจน ประชาชนโดยทั่วไปมองสตรีเหล่านี้ในฐานะที่เป็นดอกไม้ประดับเมือง

สถานภาพของสตรีในทางศาสนา

ในสมัยแรก ๆ รวมทั้งสมัยก่อนพุทธกาล ชายจะกีดกันหญิงออกจากการประกอบพิธีกรรมทางศาสนา เพราะหญิงถูกมองว่าเป็นสิ่งที่ไม่สะอาดอันเนื่องจากระดู ชายอินเดียเห็นว่าสตรีเป็นผู้ไม่สมควรที่จะแตะต้องในระหว่างที่มีระดู (Altekar, 1962, p.194) เป็นผู้ไม่บริสุทธิ์สำหรับการประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ (Altekar, 1962, p.195) ดังจะเห็นได้จากกฎในลักษณะที่เป็นข้อห้ามทางศาสนาที่ให้แยกหญิงที่มีระดูออกไปต่างหากจากการประกอบพิธีกรรมทางศาสนา

นอกเหนือจากการมีระดู การให้กำเนิดบุตรยังเป็นหน้าที่พิเศษเฉพาะสำหรับหญิง ในช่วงของการตั้งครรภ์และคลอดบุตรนั้นก็เป็นระยะเวลาที่ถือกันว่าหญิงไม่บริสุทธิ์ นอกเหนือไปจากเวลานี้แล้ว สตรีเป็นผู้บริสุทธิ์สำหรับการประกอบพิธีกรรมทางศาสนา ภายใต้พุทธศาสนา ฐานะทางศาสนาของสตรีเปลี่ยนแปลงไป โดยพุทธศาสนาให้เสรีภาพในทางศาสนาแก่สตรี เพราะตามหลักพุทธศาสนาแล้ว ทั้งชายและหญิงก็มีเสรีภาพในการประกอบพิธีกรรมโดยอิสระ ไม่จำเป็นต้องขึ้นต่ออีกฝ่ายหนึ่งดังแต่ก่อน พระพุทธองค์ก็ทรงอนุญาตให้สตรีอุปสมบทในพุทธศาสนา และทรงยอมรับว่าไม่ว่าสตรีหรือบุรุษก็สามารถบรรลุธรรมขั้นสูงได้ ที่เคยเชื่อกันแต่เดิมว่าสามีภริยาไม่สามารถแยกจากกันได้ในการประกอบพิธีกรรมนั้นก็ได้ไม่ได้เป็นที่ยอมรับหรือเชื่อกันในพุทธศาสนา แต่อย่างไรก็ตาม ความคิดแบบเก่าที่ว่าสามีภริยา มีส่วนได้ส่วนเสียร่วมกันในทางศาสนา และภริยาจำต้องพึ่งสามี และเป็นผู้ตามในทางศาสนานั้น ก็อาจจะมิหลงเหลือให้เห็นอยู่บ้างในหลักฐานทางพุทธศาสนา

กล่าวได้ว่าการอนุญาตให้สตรีบวชเป็นภิกษุณีในพุทธศาสนานั้น เป็นการยกระดับของสตรีขึ้นอย่างมาก ทั้งยังเป็นการยกสถานภาพของสตรีโดยตรงอีกด้วย เพราะการยอมรับสตรีเข้าในหมู่สงฆ์เป็นการเปิดโอกาสให้สตรีนับถือศาสนาและประกอบพิธีกรรมทางศาสนาได้โดยเป็นตัวของตัวเอง ไม่ต้องพึ่งหรือขึ้นอยู่กับผู้อื่นในการที่จะเข้าถึงจุดหมายในทางศาสนา ภายใต้พุทธศาสนา สตรีได้รับการปลดปล่อยให้เป็นตัวของตัวเอง มีอิสระเสรีภาพในการนับถือศาสนา มีเป้าหมาย และวิธีการปฏิบัติตนเพื่อให้บรรลุถึงจุดหมายได้ด้วยตนเอง โดยที่ได้รับการยอมรับว่า สตรีก็มีโอกาสและสามารถที่จะปฏิบัติให้พ้นจากความทุกข์ และเข้าถึงนิพพานอันเป็นความสุขอย่างยิ่งได้โดยอิสระ

สตรีที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนานั้นจัดได้เป็น 2 พวก พวกหนึ่งคือ ภิกษุณี ซึ่งเป็นสตรีที่เลื่อมใสและอุปสมบทในพระพุทธศาสนา ส่วนอีกพวกหนึ่งคือ อุบาสิกา เป็นสตรีที่รับปฏิบัติตามพระธรรมคำสั่งสอนโดยยังคงครองเรือนอยู่

1. สตรีในฐานะภิกษุณี

เมื่อพระพุทธองค์ทรงเปิดโอกาสให้สตรีเข้ามาเป็นสมาชิกในสังฆมณฑลแล้ว ก็ปรากฏว่ามีสตรีเป็นจำนวนไม่น้อยที่เข้ามาบวช และมีบทบาทในพระพุทธศาสนา สตรีที่มาบวชเป็นภิกษุณีนั้นไม่ได้มาจากชนชั้นใดชั้นหนึ่ง แต่มาจากทุกชั้นวรรณะทางสังคม เท่าที่ปรากฏในพระไตรปิฎก สตรีที่บวชนั้นมีทั้งที่มาจากตระกูลกษัตริย์ ชุนนาง พราหมณ์ พ่อค้า ศูทร โสถณี อันแสดงถึงการที่พุทธศาสนาเปิดกว้างสำหรับสตรีโดยทั่วไป ทั้งยังเป็นการทำให้สตรีจากชั้นวรรณะต่าง ๆ นั้น มีความเสมอภาคเท่าเทียมกันในพุทธศาสนา พระพุทธองค์ไม่ได้ทรงแยกความแตกต่างระหว่างภิกษุณีที่มาจากชั้นวรรณะ ระดับความเป็นอยู่ที่ต่างกันภายใต้กฎวินัยที่กำหนดไว้ สตรีที่เข้ามาบวชทุกคนต้องปฏิบัติตามวินัยเดียวกัน และจะได้รับการปฏิบัติต่อในฐานะเสมอกันหมด การให้สตรีจากทุกระดับเข้ามาแสวงหาทางวิญญานได้โดยเสรีนั้นนับเป็นการสนับสนุน ส่งเสริมเสรีภาพ และความเป็นปัจเจกบุคคลของสตรีโดยตรง

ในด้านภูมิปัญญา ความรู้ ความสามารถแล้ว ก็เป็นที่ยอมรับกันว่าสตรีก็สามารถเข้าใจธรรม บรรลุมรรค ผล และแสดงธรรมได้ ภิกษุณีจำนวนไม่น้อยมีความรู้ ความสามารถ เข้าใจธรรมะได้อย่างรวดเร็ว ถ่องแท้ และทำคุณประโยชน์แก่พุทธศาสนาไว้มาก ในด้านการเผยแผ่สั่งสอนธรรมะ เช่น ปฐาจาราภิกษุณี, เขมาภิกษุณี, ฤทธนันทาภิกษุณี, ภัทเทกบิลานีภิกษุณี, ธรรมทินนาภิกษุณี ซึ่งล้วนแต่ชำนาญธรรมในด้านต่าง ๆ กัน นอกจากนี้แล้วพระพุทธองค์ยังทรงยกย่องภิกษุณีหลายองค์ขึ้นเป็นเอตทัคคะเสมอบุรุษ ในหลาย ๆ ด้าน ทั้งยังยกย่องภิกษุณีบางองค์ให้เป็นตราของศาสนา เป็นตัวอย่างแก่ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา หรือแม้แก่ภิกษุเองอีกด้วย

2. สตรีในฐานะอุบาสิกา

สตรีที่เป็นอุบาสิกานี้เป็นผู้ที่เลื่อมใสในพระพุทธศาสนา แต่มิได้บรรพชา แม้จะครองเรือนแต่ก็ประพฤติปฏิบัติ ดำรงชีวิตอยู่ในศีลในธรรมและมีบทบาทในการอุปถัมภ์พระพุทธศาสนาไม่น้อยเช่นกัน เพราะสตรีเหล่านี้เลื่อมใส ปฏิบัติ สร้างความดี โดยการให้การบูชาและการสังเคราะห์ในหลาย ๆ ทาง ถึงแม้ว่าพระพุทธองค์จะไม่ทรงยกย่อง อามิสทาน อามิสบูชา อามิสสังเคราะห์ เท่ากับธรรมทาน ธรรมบูชา ธรรมสังเคราะห์ ดังพุทธวจนะที่ว่า

...ดูรอาณนทံ ไม่สาละงั้งคู้ เผล็ดดอกบานสะพรั่งนอกฤดูกาล ร่วงหล่น โปรยปรายลงมายัง

สรีระของตลาคตเพื่อบูชา แม้นดอกมณฑารพ อันเป็นของทิพย์ ก็ตกลงมาจากอากาศ ดอกมณฑารพเหล่านั้นร่วงหล่น โปรยปรายลงมายังสรีระของตลาคตเพื่อบูชา แม้นจุณแห่งจันทน์อันเป็นของทิพย์ ก็ตกลงมาจากอากาศ จุณแห่งจันทน์เหล่านั้นร่วงหล่นโปรยปรายลงมายังสรีระของตลาคตเพื่อบูชา คนตรีนันเป็นทิพย์เล่าก็ประโคมอยู่ในอากาศเพื่อบูชาตลาคต แม้นสังคีตอันเป็น

ทิพย์ก็เป็นไปในอากาศเพื่อบูชาตถาคต ดูกรอานนท์ ตถาคตจะชื่อว่าอันบริษัทสักการะ เคารพ นับถือ บูชา นอบน้อมด้วยเครื่องสักการะประมาณเท่านี้หามิได้ ผู้ใดแล จะเป็นภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก หรืออุบาสิกาก็ตาม เป็นผู้ปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม ปฏิบัติชอบ ปฏิบัติตามธรรมอยู่ ผู้นั้นย่อมชื่อว่าสักการะ เคารพ นับถือ บูชาตถาคตด้วยการบูชาอย่างยอดเยี่ยม (มหาปริณิพพานสูตร.ที่. มหา.10/129/33-34)

พระผู้มีพระภาคมีพระประสงค์จะให้สาวก พุทธบริษัทประกอบธรรมานุธรรม ปฏิบัติมากกว่าให้วัตถุสิ่งของ อย่างไรก็ตาม การให้สิ่งหลังก็ยังนับว่าสำคัญ เพราะการให้อามิสทานนี้เป็นการช่วยให้สงฆ์ในพุทธศาสนา ดำรงชีพอยู่ได้ หากขาดเสียซึ่งสิ่งนี้แล้ว พุทธศาสนากียากที่จะตั้งอยู่ได้ การให้ปัจจัย 4 ที่สำคัญแก่ฝ่ายสงฆ์ ทำให้ผู้บวชสามารถตัดกังวลและปฏิบัติธรรมได้สะดวกขึ้น การให้นี้เปรียบเหมือนให้ยานที่จะช่วยบุคคลให้ถึงเป้าหมายได้ สตรีที่เป็นอุบาสิกาและอุภตัมภพุทธศาสนาด้วยประการต่าง ๆ นั้น มีกล่าวไว้ในพระไตรปิฎกเป็นจำนวนไม่น้อย

พระนางสามาวดีถวายจีวรและบิณฑบาตแก่พระอานนท์และภิกษุ 500 รูป อยู่เป็นกิจวัตร (ธ.อ.2/80)

นางสิริมา (ธ.อ.5/148)หลังจากเข้าถึงธรรมแล้ว นางก็ถวายบิณฑบาตด้วย การจับจ่ายทรัพย์ 16 กหาปณะทุกวัน โดยถวายทานแก่ภิกษุทุกวัน วันละ 8 รูป เสมอ

นางสุชาดาถวายข้าวมธุปายาสแด่พระพุทธรองค์ เป็นเหตุให้พระองค์ตรัสรู้้อนตรัสสมา สัมโพธิญาณ (มหาปริณิพพานสูตร.ที่.มหา 10/126/132)

นางอัมพปาลีถวายสวนมะม่วงให้เป็นอารามสงฆ์ และถวายภัตแก่พระพุทธรองค์และภิกษุสาวก (เรื่องเดียวกัน 10/92/101)

นางโรหิณี น้องสาวของพระอนุรุธเถระสร้างศาลาที่ประชุมสงฆ์ถวาย (ธ.อ. 6/248)

อุบาสิกาก็ทำให้คนหันมาเลื่อมใสพุทธศาสนาก็ไม่น้อย โดยเฉพาะอย่างยิ่งสตรีที่อยู่ในฐานะที่สูงศักดิ์ หรือมั่งคั่งนั้น มีผลต่อการเผยแผ่ศาสนาอย่างมาก เพราะการที่ผู้ที่มีอำนาจอย่างกษัตริย์ หรือผู้ร่ำรวยยอมรับพุทธศาสนา ก็เท่ากับเป็นการให้ข้าราชการบริวารและคนที่อยู่ในแวดวงยอมรับและหันมาเลื่อมใสพุทธศาสนาอย่างยิ่งขึ้น นับเป็นการช่วยเผยแผ่พุทธศาสนาได้อย่างมาก เช่น กรณีของพระนางมัลลิกา, พระนางสามารดี เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- กรมการศาสนา. (2514). พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับหลวง. [กรุงเทพฯ]: โรงพิมพ์กรมการศาสนา.
- Altekar, A.S. (1962). *The Position of Women in Hindu Civilization*. Delhi : Oriental Publishers and Booksellers.
- Indra. (1955). *The Status of Women in Ancient India*. Delhi : Oriental Publishers and Booksellers.
- Walker, B. (1968). *Hindu World : An Encyclopedic Survey of Hinduism*. London : Allen & Unwin, Ltd.,.

ภาคผนวก

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิอ่านบทความวารสารวิชาการคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

ปีที่ 9 ฉบับที่ 1 มกราคม – มิถุนายน พ.ศ. 2561

รองศาสตราจารย์ ดร.ภักดี โพธิ์สิงห์	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
รองศาสตราจารย์ ดร.ปราโมทย์ จันทร์เรือง	มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
รองศาสตราจารย์ ดร.สรณัฐ ไตลังคะ	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.กาลัก เต๊ะขันหมาก	มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
รองศาสตราจารย์ ดร.พนิตสุภา ธรรมประมวล	มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
รองศาสตราจารย์พัฒนา จันทนา	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สาธิต ทรัพย์รวงทอง	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประภาพรณ รักเลี้ยง	มหาวิทยาลัยพิษณุโลก
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุญร่วม คำเมืองแสน	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กนกอร บุญมี	มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิไล ทองแผ่	มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รัชดา พงศ์ไพรัตน์	มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สำราญ ท้าวเงิน	มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สรติ ปรีชาปัญญากุล	มหาวิทยาลัยรามคำแหง
พระครูสิริสุตานุยุต (ดร.)	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ลำพูน
อาจารย์ ดร.สาคร มหาหิงค์	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ขอนแก่น
อาจารย์ ดร.พัชรี ศิลารัตน์	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
อาจารย์ ดร.เขมิกา ทองเรือง	มหาวิทยาลัยนครพนม

แนะนำผู้เขียน

ผู้เขียน

สุภาณี แต้แก้ว

หน่วยงานสังกัด
ความสนใจทางวิชาการ
E-mail

นักศึกษารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยแสตมฟอร์ด
บริหารรัฐกิจ
bananagl33@gmail.com

สุริยะ หาญพิชัย

หน่วยงานสังกัด
ความสนใจทางวิชาการ
E-mail

อาจารย์ประจำสาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
บริหารรัฐกิจ การเมืองการปกครอง
hanpichai@hotmail.com

ภูเทพ ประภากร

หน่วยงานสังกัด
ความสนใจทางวิชาการ
E-mail

อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาจีน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
ภาษาจีน
Prapagornputhep@hotmail.com

ชนินทร สอนภักดี

หน่วยงานสังกัด
ความสนใจทางวิชาการ
E-mail

อาจารย์ประจำสาขาวิชาการพัฒนาชุมชน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ฯ
การพัฒนาชุมชน
chanintswn@gmail.com

นงเยาว์ อารุงพงษ์วัฒนา

หน่วยงานสังกัด
ความสนใจทางวิชาการ
E-mail

อาจารย์ประจำสาขานาฏศิลป์ไทย วิทยาลัยฝึกหัดครู
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
นาฏศิลป์ไทย
tim24995@hotmail.com

อาภาพรรัช เรืองกุล

หน่วยงานสังกัด

อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาเพื่อการสื่อสาร (หลักสูตรนานาชาติ)

คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ความสนใจทางวิชาการ

ภาษาอังกฤษ

E-mail

a_ruengkul@hotmail.com

ขวัญจิรา โพธิ์ทอง

หน่วยงานสังกัด

นักศึกษาสาขาวิชาภาษาไทย คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

ความสนใจทางวิชาการ

ภาษาไทย

E-mail

cake.kwanjira@gmail.com

ยุทธพงษ์ ตันประดู่

หน่วยงานสังกัด

อาจารย์ประจำสาขาการจัดการวัฒนธรรม คณะวัฒนธรรมศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

ความสนใจทางวิชาการ

วัฒนธรรม การพัฒนาสังคม

E-mail

Yuttapongt44@gmail.com

สุขสันต์ จันทะโชโต

หน่วยงานสังกัด

อาจารย์ประจำสาขาวิชาสังคมศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

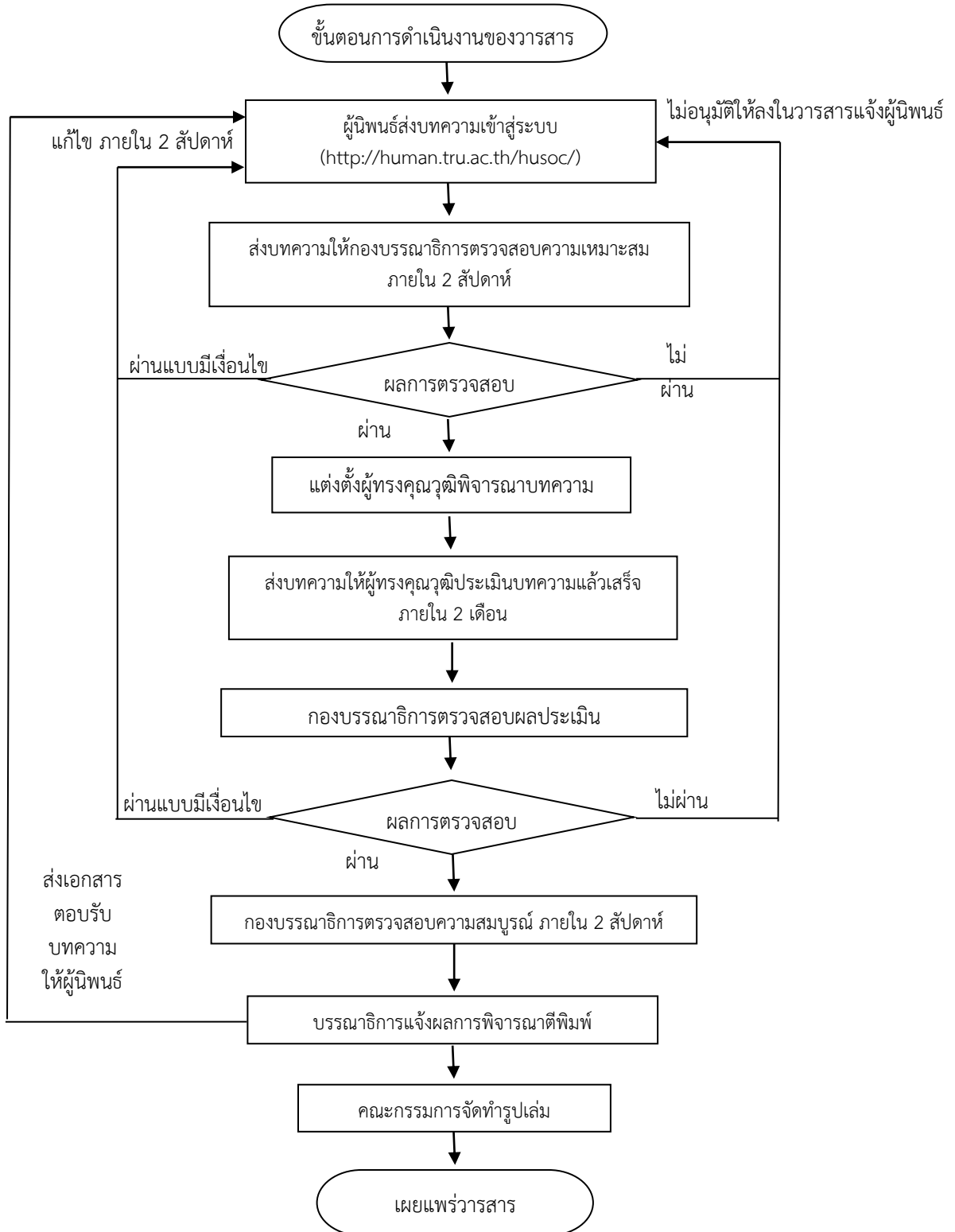
ความสนใจทางวิชาการ

พระพุทธศาสนา ปรัชญา

E-mail

truhusoc@gmail.com

ขั้นตอนการดำเนินงานวารสารวิชาการคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

คำแนะนำสำหรับผู้นิพนธ์บทความ

สถานที่ติดต่อเกี่ยวกับบทความ

สำนักงานวารสารวิชาการคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
321 ถนนราชมรรคา ต.ทะเลชุบศร อ.เมือง จ.ลพบุรี 15000
โทรศัพท์ 036-411150 Email : Journal.Husoc@lawasri.tru.ac.th

1. ส่วนประเภทของบทความที่ลงตีพิมพ์ในวารสาร

วารสารวิชาการคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี ตีพิมพ์บทความประเภทต่างๆ ดังนี้

1.1 บทความวิจัย (Research Article) ได้แก่ รายงานผลงานวิจัยใหม่ที่มีองค์ความรู้ใหม่เป็นประโยชน์ซึ่งไม่เคยตีพิมพ์ในวารสารใดๆ มาก่อน

1.2 บทความวิชาการ (Academic Article) ที่เสนอเนื้อหาความรู้ วิชาการ มีกลุ่มเป้าหมายที่เป็นนิสิต นักศึกษา หรือประชาชนทั่วไป

1.3 บทความปริทัศน์ (Review Article) เป็นบทความที่รวบรวมความรู้จากตำรา หนังสือ และวารสารใหม่ หรือจากผลงานและประสบการณ์ของผู้นิพนธ์

การพิจารณาและคัดเลือกบทความ

บทความแต่ละบทความจะได้รับพิจารณาจากคณะกรรมการกลั่นกรองบทความวารสาร (Peer Review) 2 ท่าน ที่มีความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง และได้รับความเห็นชอบจากกองบรรณาธิการก่อนตีพิมพ์ โดยพิจารณาบทความจะมีรูปแบบที่ผู้พิจารณาบทความไม่ทราบชื่อหรือข้อมูลของผู้นิพนธ์บทความ และผู้นิพนธ์ไม่ทราบชื่อผู้พิจารณาบทความ (Double- Blind Peer Review)

การส่งบทความ

บทความที่จะตีพิมพ์ในวารสารวิชาการ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี จะต้องส่งการตรวจสอบบทความและพิสูจน์อักษร

ผู้นิพนธ์ควรตระหนักถึงความสำคัญในการเตรียมบทความให้ถูกต้องตามรูปแบบของบทความที่วารสารกำหนด ตลอดจนตรวจสอบความถูกต้องแน่นอน พร้อมทั้งพิสูจน์อักษรก่อนที่จะส่งบทความนี้ให้กับบรรณาธิการ การเตรียมบทความให้ถูกต้องตามข้อกำหนดของวารสารจะทำให้การพิจารณาตีพิมพ์มีความรวดเร็วมากยิ่งขึ้น และทางกองบรรณาธิการของสงวนสิทธิ์ที่จะไม่พิจารณาบทความจนกว่าจะได้แก้ไขให้ถูกต้องตามข้อกำหนดของวารสาร

การเตรียมบทความ

บทความต้องเป็นตัวพิมพ์ดีด โดยใช้ชุดแบบอักษร (Font) ชนิดไทยสารบรรณ (TH Sarabun PSK) ขนาดอักษร 16 จัดกั้นหลังตรง และมีระยะห่างบรรทัดหนึ่งช่อง (Double Spacing) ตลอดเอกสาร พิมพ์หน้าเดียวลงบนกระดาษพิมพ์สันขนาดบีห้า (B5) พิมพ์ให้ห่างจากขอบกระดาษซ้ายกับด้านบน 1 นิ้ว และด้านขวากับด้านล่าง 0.75 นิ้ว พร้อมใส่หมายเลขกำกับทางมุมขวามบนทุกหน้าบทความไม่ควรยาวเกิน 10 หน้ากระดาษพิมพ์สัน โดยนับรวมภาพประกอบและตาราง

2. ส่วนบทคัดย่อ (Abstract)

บทคัดย่อควรมีความยาว 250 – 300 คำ โดยแยกต่างหากจากเนื้อเรื่อง บทความวิจัยและบทความปริทรรศน์ต้องมีบทคัดย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ซึ่งบทคัดย่อควรเขียนให้ได้ใจความทั้งหมดของเรื่อง ไม่ต้องอ้างอิงเอกสาร รูปภาพ หรือตาราง และลักษณะของบทคัดย่อควรประกอบไปด้วย วัตถุประสงค์ (Objective) วิธีการศึกษา (Methods) ผลการศึกษา (Results) สรุป (Conclusion) และคำสำคัญ (Key Words) ซึ่งควรเรียงเรียงตามลำดับและแยกหัวข้อให้ชัดเจน ดังนี้

- วัตถุประสงค์ ควรกล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการศึกษา
- วิธีการศึกษา ควรกล่าวถึงวิธีการค้นคว้าข้อมูล ระเบียบวิธีวิจัยที่นำมาศึกษา สถิติที่นำมาใช้
- ผลการศึกษา ควรประกอบด้วยผลที่ได้รับจากการค้นคว้า ศึกษา และผลของค่าสถิติ (ในกรณีมีการวิเคราะห์)
- สรุป ควรกล่าวถึงผลสรุปของการค้นคว้าและศึกษา
- คำสำคัญ ควรมีคำสำคัญ 3-6 คำ ที่ครอบคลุมชื่อเรื่องที่ศึกษา และจะปรากฏอยู่ในส่วนท้ายของบทคัดย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยต้องจัดเรียงคำสำคัญตามตัวอักษร และค้นด้วยเครื่องหมายจุลภาค (.)

3. ส่วนเนื้อเรื่อง ควรประกอบด้วย

3.1 บทนำ (Introduction) เป็นส่วนกล่าวนำโดยอาศัยการปริทรรศน์ (Review) ข้อมูลจากรายงานวิจัย ความรู้ และหลักฐานต่างๆ จากหนังสือหรือวารสารที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ศึกษา และกล่าวถึงเหตุผลหรือความสำคัญของปัญหาในการศึกษาครั้งนี้ สมมติฐานของการศึกษา ตลอดจนวัตถุประสงค์ของการศึกษาให้ชัดเจน

3.2 วิธีการศึกษา (Methods) กล่าวถึงรายละเอียดของวิธีการศึกษาประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา และวิธีการศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย รวมทั้งสถิติที่นำมาใช้วิเคราะห์ข้อมูล

3.3 ผลการศึกษา (Results) เป็นการแสดงผลที่ได้จากการศึกษาและวิเคราะห์ในข้อ 3.2 ควรจำแนกผลออกเป็นหมวดหมู่และสัมพันธ์กับวัตถุประสงค์ของการศึกษา โดยการบรรยายในเนื้อเรื่องและแสดงรายละเอียดเพิ่มเติมด้วยภาพประกอบ ตาราง กราฟ หรือแผนภูมิ ตามความเหมาะสม

3.4 การอภิปรายผล (Discussion) เป็นการนำข้อมูลที่ได้มาจากการวิเคราะห์ของผู้นิพนธ์นำมาเปรียบเทียบกับผลการวิจัยของผู้อื่น เพื่อให้มีความเข้าใจหรือเกิดความรู้ใหม่ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยนั้น รวมทั้งข้อดีข้อเสียของวิธีการศึกษา เสนอแนะความคิดเห็นใหม่ๆ ปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้ เพื่อเป็นแนวทางที่จะนำไปประยุกต์ให้เกิดประโยชน์

3.5 ข้อเสนอแนะ (Suggestion) การแนะนำผลการวิจัยไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อไป

3.6 กิตติกรรมประกาศ (acknowledgements) เป็นส่วนที่กล่าวขอบคุณต่อองค์กร หน่วยงานหรือบุคคลที่ให้ความช่วยเหลือร่วมมือในการวิจัย รวมทั้งแหล่งที่มาของเงินทุนวิจัย และหมายเลขของทุนวิจัย

3.7 เอกสารอ้างอิง (References) ใช้รูปแบบการอ้างอิงแทรกในเนื้อหา (Citations in text) เป็นการอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อความไว้ในเครื่องหมายวงเล็บ () แทรกในเนื้อหา ซึ่งมีรูปแบบการเขียนอ้างอิงแตกต่างกันตามประเภทของเอกสารหรือแหล่งที่ใช้อ้างอิง ดังนี้

การจัดรูปแบบหน้ากระดาษวารสารวิชาการคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

ระยะขอบ บน 1”

***ตั้งค่าน้ำกระดาษ ขนาด B5
(7.17”×10.12”)**

ภายนอก 0.75”

ภายใน 0.75”

ล่าง 0.75”

ชื่อบทความภาษาไทย
ชื่อบทความภาษาอังกฤษ
(ใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK ตัวหนา ขนาดอักษร 18)

ชื่อผู้นิพนธ์ภาษาไทย*
ชื่อผู้นิพนธ์ภาษาอังกฤษ
(ใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK ตัวหนา ขนาดอักษร 14)

บทคัดย่อ
(ใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK ตัวหนา ขนาดอักษร 14)

เนื้อหาของบทความ ใช้ รูปแบบอักษร TH SarabunPSK ขนาดอักษร 14 ความยาวของบทคัดย่อ ภาษาไทย 250-300 คำ โดยให้เขียนเป็นร้อยแก้ว เน้นเฉพาะเนื้อหาที่สำคัญ ให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ วิธีการ ผลและวิจารณ์ หรือข้อเสนอแนะอย่างย่อ (ใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK ขนาดอักษร 14)

คำสำคัญ: (ใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK ตัวหนา ขนาดอักษร 14) ควรเลือกคำสำคัญที่เกี่ยวข้องกับบทความ ประมาณ 3-5 คำ เป็นภาษาไทย ซึ่งตรงกับคำสำคัญในภาษาอังกฤษ เช่น รูปแบบบทความ, ขนาดตัวอักษร, รูปแบบตัวอักษร (ใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK ขนาดอักษร 14)

* ยศ/ตำแหน่งทางวิชาการ, สาขาวิชา หน่วยงานต้นสังกัด (ใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK ตัวหนา ขนาดอักษร 12)

ABSTRACT

(ใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK ตัวหนา ขนาดอักษร 14)

ความยาวของบทคัดย่อภาษาอังกฤษ 250-300 คำ และต้องตรงกับบทคัดย่อภาษาไทย (ใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK ขนาดอักษร 14)

Keywords: (ใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK ตัวหนา ขนาดอักษร 14) ควรเลือกคำสำคัญที่เกี่ยวข้องกับบทความ ประมาณ 3-5 คำ เป็นภาษาอังกฤษ ต้องตรงกับคำสำคัญในภาษาไทย (ใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK ขนาดอักษร 14)

บทนำ

อธิบายถึงความเป็นมาของเรื่องที่วิจัย ความสำคัญของปัญหาที่ทำการศึกษาวิจัย ใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย กระชับ และชัดเจน การใช้คำย่อ ต้องมีคำสมบูรณ์ไว้ในครั้งแรกก่อน เนื้อหาของตัวเรื่องควรมีรายละเอียดดังต่อไปนี้ ความยาวไม่เกิน 1 หน้ากระดาษ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย (ควรระบุเป็นข้อๆ)

วิธีดำเนินการวิจัย

อธิบายขั้นตอนการวิจัยด้วยภาษาที่เข้าใจง่าย โดยกล่าวถึงแหล่งข้อมูล ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การรวบรวมข้อมูล
4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิจัย

อธิบายถึงสิ่งที่ได้จากการศึกษาหรือวิจัย ผลที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูล และการแสดงผลการทดสอบสมมติฐาน และการวิจารณ์ผลการวิจัย ซึ่งการรายงานผลการวิจัยและการวิจารณ์นั้น ควรยึดวัตถุประสงค์ และสมมติฐานของการวิจัยเป็นหลัก เพื่อชี้ให้เห็นว่าผลการวิจัยได้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างไรบ้างและสอดคล้องกับสมมติฐานที่วางไว้หรือไม่อย่างไร โดยเสนอหลักฐานข้อมูลอย่างเป็นระเบียบและเข้าใจง่าย

(กรณีมีตาราง)

ตาราง 1 เนื้อหาที่เป็นตารางและคำอธิบายสามารถใช้เป็นรูปแบบ1 คอลัมน์ ได้ตามความเหมาะสม

(n=30)

หัวข้อ	ขีดเส้น 2 เส้น
	ขีดเส้น 1 เส้น
รวม	ขีดเส้น 1 เส้น
	ขีดเส้น 2 เส้น

(กรณีมีภาพ)

ภาพ 1 ชื่อภาพ

(ที่มา: ✓.....)

อภิปรายผล

ควรอธิบายถึงผลที่ได้รับจากการศึกษาหรือวิจัย ว่าเป็นไปตามสมมติฐานหรือไม่ ควรอ้างถึงทฤษฎี หรือ ผลการศึกษาของผู้อื่นที่เกี่ยวข้องประกอบ

ข้อเสนอแนะ

อธิบายถึงการนำผลที่ได้จากการวิจัยไปใช้ประโยชน์ หรือข้อเสนอแนะปัญหาที่พบในการวิจัย

เอกสารอ้างอิง

(ดูรูปแบบการอ้างอิงแทรกในเนื้อหาและการเขียนเอกสารอ้างอิง)

***หากต้องการรายละเอียดเพิ่มเติม กรุณาติดต่อ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

321 ถ.นารายณ์มหาราช ต.ทะเลชุบศร อ.เมืองลพบุรี จ.ลพบุรี 15000

โทรศัพท์ 0-3642-7485 – 93 ต่อ 12231 โทรสาร 0-3641-1150

Email : journal.husoc@lawasri.tru.ac.th

รูปแบบการอ้างอิงแทรกในเนื้อหาและการเขียนเอกสารอ้างอิง

การอ้างอิงแทรกในเนื้อหา (Citations in text)

1. ใช้รูปแบบการอ้างอิงแทรกในเนื้อหาแบบ APA Style (The Publication Manual of the American Psychological Association)

2. การลงรายการอ้างอิงแทรกในเนื้อหา เป็นการอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อความไว้ในเครื่องหมายวงเล็บ () แทรกในเนื้อหา ในรูปแบบดังนี้ (เครื่องหมาย √ แสดงถึงการเคาะ 1 ครั้ง เวลาลงรายการอ้างอิงแทรกในเนื้อหา และรายการเอกสารอ้างอิงไม่ต้องใส่ลงไป)

- ผู้แต่งที่เป็นคนไทย ใส่ ชื่อ-ชื่อสกุล โดยไม่ต้องใส่คำนำหน้านาม ยศ หรือ ตำแหน่งทางวิชาการ
- ผู้แต่งชาวต่างประเทศ ใส่เฉพาะนามสกุลและตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,)

(ชื่อ-นามสกุลผู้แต่ง,ปีที่พิมพ์,หน้าที่ใช้อ้างอิง)

3. ถ้ามีการกล่าวถึงชื่อผู้แต่งไว้แล้ว ให้ใส่วงเล็บต่อจากชื่อผู้แต่ง โดยในวงเล็บไม่ต้องระบุชื่อผู้เขียนซ้ำอีก สำหรับชื่อชาวต่างประเทศให้ใส่นามสกุลของผู้แต่ง โดยสามารถอ้างอิงได้ 2 วิธี คือ ถ้าระบุนามสกุลในเนื้อความให้ระบุปีที่พิมพ์ในวงเล็บ

ลมูล/รัตนกร(2540,หน้า105)
Watson(1992,พ.89)

4. เอกสารภาษาต่างประเทศที่นำมาอ้างอิงมากกว่า 1 หน้า ใช้ตัวอักษรย่อ pp.

(Jensen,1991,พ.8)
(Jensen,1991,พ.8-15)

5. ถ้ามีผู้แต่ง 2 คน และไม่เกิน 5 คน ให้ลงชื่อผู้แต่งทั้งหมดตามลำดับรายการที่ปรากฏ คนคนที่ 1-5 ด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และคนรองสุดท้ายกับคนสุดท้าย คั่นด้วยคำว่า “และ” สำหรับภาษาไทย ส่วนภาษาอังกฤษใช้ “&”

(นวลจันทร์/รัตนกร,ชุตินาถ/สัจจันท์,และมารศรี/ศิริรักษ์,2539,หน้า75)
(William,∕Kates,∕&∕Devies,∕1995,∕p.61)

6. ถ้ามีผู้แต่ง เกิน 5 คนหรือตั้งแต่ 6 คนขึ้นไป ให้ใส่เฉพาะผู้แต่งคนแรก และตามด้วยคำว่า “และคนอื่น ๆ” สำหรับภาษาไทย ส่วนภาษาอังกฤษใช้คำว่า “et al.”

(อุบล/บุญชู,และคนอื่น ๆ,2539,หน้า 37)
(Heggs,et∕al.,∕1999,∕pp. 4-7)

7. สิ่งพิมพ์ที่ไม่ปรากฏชื่อผู้แต่ง ใช้ชื่อเรื่องแทนชื่อผู้แต่ง

(การพัฒนาสุขนิสัย, 2548, หน้า 77)
(Organization Management, 2011, pp.53-54)

8. ข้อความที่นำมาอ้างอิง พบแหล่งที่ใช้อ้างอิงมากกว่า 1 แหล่ง สามารถเขียนไว้ในวงเล็บเดียวกันได้ โดยใช้เครื่องหมาย อัฒภาค (;) คั่นแต่ละงานและเรียงตามลำดับของชื่อผู้แต่ง

(นวลจันทร์ รัตนกร, 2539, หน้า 37; มารศรี ศิริรักษ์, 2552, หน้า 75; เยาวภา โตทรัพย์, 2554, หน้า 2)
(Heggs, 1999, p.7; Kates, & Davies, 2004, pp.23-26)

9. การอ้างอิงเอกสารจากอินเทอร์เน็ต กรณีที่นำเนื้อหาจากอินเทอร์เน็ต

(ชื่อผู้แต่ง, ปีพิมพ์, ย่อหน้า...)
(สุดแดน วิสุทธิลักษณ์, 2548, ย่อหน้า 3)
(Gorman, 2000, para.3)

การเขียนเอกสารอ้างอิง

1. เครื่องหมาย "v" แสดงถึงการเว้นระยะ 1 เคาะ เวลาลงรายการรายการเอกสารอ้างอิงไม่ต้องใส่ลงไป
2. หากรายการใดไม่มี ไม่ต้องลงรายละเอียดในบรรณานุกรม ให้ลงรายการถัดมา
3. การลงรายการผู้แต่ง ผู้แต่งอาจเป็นได้ทั้งบุคคลหรือสถาบัน
 - ถ้าเป็นบุคคลประเภทสามัญชน >> ตัดคำนำหน้านาม นาย, นาง, นางสาว ดร. นายแพทย์ พล.อ. ผศ. รศ.
 - ถ้าผู้แต่งเป็นชาวต่างประเทศ >> เขียนชื่อสกุลขึ้นก่อน คั่นด้วยเครื่องหมายจุลภาค ตามด้วย ชื่อต้น (First name) และ ชื่อกลาง (ถ้ามี)
 - ถ้าผู้แต่งมีบรรดาศักดิ์ หรือนันดรศักดิ์หรือสมณศักดิ์ >> กลับเอาบรรดาศักดิ์ไว้หลังชื่อกับนามสกุล คั่นด้วยเครื่องหมายจุลภาค (.)
 - ถ้าผู้แต่งเป็นสถาบัน >> ให้บันทึกชื่อสถาบันนั้น ๆ โดยเรียงลำดับจากหน่วยงานใหญ่ไปหาหน่วยงานย่อย คั่นด้วยชื่อหน่วยงานด้วยเครื่องหมายมหัพภาค (.)
4. ผู้แต่งที่มีฐานะเป็นบรรณาธิการ ให้ลงชื่อผู้แต่ง แล้วตามด้วยเครื่องหมายมหัพภาค (.) และวงเล็บอักษรย่อ บก. (ย่อมาจาก บรรณาธิการ) สำหรับหนังสือภาษาไทย หรือ Ed. หรือ Eds. (ย่อมาจาก editor(s)) สำหรับหนังสือภาษาต่างประเทศ

ประวิทย์/สุณิษย์.ว.(บก.).

เอี่ยมพร/สกุลแก้ว, วและวสุนธรา/ทับทิมแท้.ว(บก.).

Ford,วGeorgeวS.ว(Ed.).

Jordan,วRobertsวJ,ว&วPeter,วTaylor,วA.ว(Eds.).

5. การลงรายการชื่อหนังสือ

- ชื่อหนังสือให้พิมพ์ด้วยตัวหนาและไม่ขีดเส้นใต้
- ชื่อหนังสือที่เป็นภาษาต่างประเทศ ให้ขึ้นต้นอักษรตัวแรกของทุกคำด้วยตัวพิมพ์ใหญ่ และกรณีมีชื่อเรื่องรอง ให้พิมพ์ตามหลังเครื่องหมายมหัพภาค (:) เช่น

New Jersey: A Guide to Its Past and Present.

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภูมิปัญญาไทยกับการพัฒนาชนบท: กรณีศึกษาจังหวัดพิษณุโลก

6. การลงรายการครั้งที่พิมพ์ ให้ลงรายการตั้งแต่การพิมพ์ครั้งที่ 2 เป็นต้นไป แล้วใส่ไว้ในเครื่องหมายวงเล็บ (...)

(พิมพ์ครั้งที่ 2). (พิมพ์ครั้งที่ 3). (พิมพ์ครั้งที่ 4).

(2nd ed). (3rd ed). (4th ed).

7. หนังสือไม่ปรากฏ สถานที่พิมพ์ สำนักพิมพ์ และปีที่พิมพ์

ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์ (ม.ป.ป.) = (n.d.)

ไม่ปรากฏสถานที่พิมพ์ สำนักพิมพ์ (ม.ป.ท.) = (n.p.)

ชื่อผู้แต่ง.ว(ปีที่พิมพ์).วชื่อหนังสือว(ครั้งที่พิมพ์).ว(ม.ป.ท.):วสำนักพิมพ์.

ชื่อผู้แต่ง.ว(ปีที่พิมพ์).วชื่อหนังสือว(ครั้งที่พิมพ์).วสถานที่พิมพ์:ว(ม.ป.ท.).

ชื่อผู้แต่ง.ว(ม.ป.ป.).วชื่อหนังสือว(ครั้งที่พิมพ์).วสถานที่พิมพ์:วสำนักพิมพ์.

ชื่อผู้แต่ง.ว(ม.ป.ป.).วชื่อหนังสือว(ครั้งที่พิมพ์).ว(ม.ป.ท.).

8. หากไม่สามารถพิมพ์จบได้ภายใน 1 บรรทัด ให้ขึ้นบรรทัดใหม่โดยย่อหน้าเข้ามา 7 ตัวอักษร (7 เคาะ)

หัตยา กองจันทิก. (ม.ป.ป.). ฉลากโภชนาการคืออะไร. สืบค้น มกราคม 27, 2543, จาก
 √√√√√√√ http://www.tda.moph.go.th/tda/html/product

9. เรียงตามลำดับอักษร ก-ฮ A-Z และแยกภาษาไทยกับภาษาต่างประเทศออกจากกัน

10. กรณีที่ผู้แต่งมีชื่อ-สกุลซ้ำกัน ให้เรียงตามปีน้อยไปมาก และในบรรทัดต่อไปให้พิมพ์ชื่อย่อ 7 ครั้ง แล้วตามด้วย _____. และใส่รายละเอียดชื่อเรื่อง และอื่น ๆ ตามปกติ

รูปแบบการเขียนเอกสารอ้างอิง

1. หนังสือ

ชื่อผู้แต่ง.√(ปีที่พิมพ์).√ชื่อหนังสือ√(ครั้งที่พิมพ์).√สถานที่พิมพ์:√สำนักพิมพ์.

หมายเหตุ:

ชื่อหนังสือ (พิมพ์ครั้งที่) กรณีมีพิมพ์ครั้งที่ในวงเล็บต่อท้าย ไม่ต้องใส่เครื่องหมายมหัพภาค (.)

ชื่อหนังสือ. ต้องใส่เครื่องหมายมหัพภาค (.) กรณีไม่มี (พิมพ์ครั้งที่) ต่อท้าย

บันทึกถึงดวงดาว (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: ดอกหญ้า.

บันทึกถึงดวงดาว. กรุงเทพฯ: ดอกหญ้า.

สำเนา ขจรศิลป์, บุญเรียง ขจรศิลป์, สมประสงค์ น่วมบุญลือ, สุริยา เสถียรกิจอำไพ, และบุญสม อีรวณิชกุล.
(2541). การพัฒนารูปแบบค่ายอาสาพัฒนาของนักศึกษา (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สำนักงานปลัด
ทบวงมหาวิทยาลัย.

Jones, M. (2002). *Social Psychology of Prejudice*. New Jersey: Prentice Hall.

2. วารสาร

ผู้เขียนบทความ.√(ปีที่พิมพ์,√เดือน).√ชื่อบทความ.√ชื่อวารสาร,√ปีที่หรือเล่มที่(ฉบับที่), หน้าที่ตีพิมพ์บทความ.

วิกุล แพทย์พาณิชย์. (2545, มีนาคม). ธุรกิจแฟรนไชส์. *เนชั่นสุดสัปดาห์*, 4(8), 8-11.

Bowen, J. (2005, April). FRBR coming soon to your library?. *Library Resources & Technical Services*, 49(3), 175-188.

3. บทความในหนังสือพิมพ์

ชื่อผู้แต่ง.√(ปีที่พิมพ์,√เดือน√วันที่).√ชื่อบทความ.√ชื่อหนังสือพิมพ์,√ปีที่หรือเล่มที่(ฉบับที่),
หน้าที่ตีพิมพ์บทความ.

นิธิ เอียวศรีวงศ์. (2544, มีนาคม 23). พม่ากับยาเสพติด. *มติชน*, 20(121), หน้า 6.

ปัญหาขยะในเมืองเชียงใหม่. (2546, 15 สิงหาคม). *ไทยนิวส์*, 12(23), หน้า 8.

Schwartz, J. (1993, September 30). Obesity affects economic, social status. *The Washington Post*, 30(134), p. A1.

4. วิทยานิพนธ์

ชื่อผู้แต่ง.ว(ปีที่พิมพ์).วชื่อวิทยานิพนธ์.วระดับวิทยานิพนธ์วมหาวิทยาลัยหรือสถาบัน.

หมายเหตุ: ระดับวิทยานิพนธ์ปริญญาโท ใช้คำว่า วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต หรือ Master's thesis ปริญญาเอกใช้คำว่า วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต หรือ Doctoral Dissertation สำหรับวิทยานิพนธ์ภาษาต่างประเทศ หลังระดับวิทยานิพนธ์ให้ใส่เครื่องหมายจุลภาค (,) แล้วจึงตามด้วยชื่อมหาวิทยาลัย

กิ่งแก้ว จันโคมศึก. (2547). ผลการเรียนรู้เชิงพุทธิพิสัยของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาโดยใช้สื่อประสมประกอบการดำเนินเรื่องผ่านคอมพิวเตอร์ช่วยสอน. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
McKenna, J. C. (1999). Sustainable Ethnic Tourism in Northern Thailand. Master's Thesis, University of Alberta

5. รายงานการวิจัย

ชื่อผู้แต่ง.ว (ปีที่พิมพ์). วชื่อหนังสือว (ครั้งที่พิมพ์). วสถานที่พิมพ์: วสำนักพิมพ์.

สุขุม พรหมเมืองคุณ. (2546). รายงานการวิจัย เรื่อง ความต้องการพัฒนาความรู้ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้นำท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น. เลย: มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.

6. การสัมภาษณ์

6.1 บทสัมภาษณ์โดยตรง

ผู้ให้สัมภาษณ์.ว (ปี,วเดือนววันที่ที่สัมภาษณ์).วตำแหน่งหรือที่อยู่ที่สามารถติดต่อได้.วสัมภาษณ์.

มา มั่งมูล. (2557, กรกฎาคม 11). ผู้ใหญ่บ้าน. สัมภาษณ์.

6.2 บทสัมภาษณ์ที่นำมาตีพิมพ์

ผู้ให้สัมภาษณ์.ว (ปี,วเดือนววันที่ที่สัมภาษณ์).วตำแหน่งว(ถ้ามี).วสัมภาษณ์.วชื่อวารสาร,วปีที่(ฉบับที่),วหน้า.

ทฤษฎี ขาวสวนเจริญ. (2557, กรกฎาคม 7). อธิปไตยกรมปศุสัตว์. สัมภาษณ์. ไทยรัฐ, 50(1254), หน้า 5.

7. สารสนเทศจากเว็บไซต์

ชื่อผู้แต่งหรือชื่อหน่วยงาน.ว(ปีที่พิมพ์).วชื่อเรื่อง.วสืบค้นวเดือนววัน,ปี,วจาก URL.

หัทธยา กองจันทิก. (2552). ฉลากโภชนาการคืออะไร. สืบค้น มกราคม 27, 2553, จาก <http://www.tda.moph.go.th/tda/html/product/food/label.html>.
Chiang Mai University. (n.d.). Academic Support and Services Units. Retrieved September 1, 1999, from <http://www.erin.gor.au>

พิธีจัญอักษรภาษาไทย และภาษาอังกฤษ

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ เพชรรัตน์ บริสุทธิ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
2. อาจารย์ ดร.สมชาย วัชรปัญญาวงศ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
3. อาจารย์วิภาศิริ แจ้งแสงทอง	มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
4. อาจารย์ชญาณุตม์ บุญพระเกศ	มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
5. อาจารย์ชนากานต์ บุญแก้ว	มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

บทความทุกบทความได้รับการตรวจสอบความถูกต้องทางวิชาการโดยผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งข้อความและบทความ
เป็นความคิดเห็นของผู้เขียน มิใช่ความคิดเห็นของกองบรรณาธิการวารสารและมีข้อความรับผิดชอบของ
วารสารวิชาการคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ บทความที่ดีพิมพ์ในวารสารนี้จะต้อง
เป็นบทความที่ไม่เคยได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่ หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาลงตีพิมพ์วารสารอื่นๆ
กองบรรณาธิการไม่สงวนสิทธิ์การคัดลอก แต่ให้อ้างอิงแสดงที่มา

H&S

FACULTY OF HUMANITIES
AND SOCIAL SCIENCES

วิสัยทัศน์

ผลิตบัณฑิตสู่มาตรฐานสากล สร้างองค์ความรู้
บริการวิชาการ ถิ่นสถานศิลปวัฒนธรรม
บริหารด้วยธรรมาภิบาล

วารสารวิชาการคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

Faculty of Humanities and Social Sciences
Thepsatri Rajabhat University
321 Naresmaharat Rd. Talachupsorn
Mueang, Lop Buri 15000

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
321 ถนนราชามโนรมราชฯ ต.เทพราชบุรี
อ.เมือง จ.ลพบุรี 15000

Email : journal.hussoc@ru.ac.th

Tel : +6636-421425 ext. 12231, 12247 and +6636-41150

Fax : +6636-41150